

UNIVERSITY of MICHIGAN
GENERAL LIBRARY
OCTAVIA WILLIAMS BATES
BEQUEST

Heyne, Christian Gottlob

CHR. G. HEYNII

PROFESSORIS ELOQV. ET POES. GEORGIAE AVGVSTAE
M. BRITANN. R. A CONSIL. AVL.

OPVSCVLA
ACADEMICA

COLLECTA

ET

ANIMADVERSIONIBVS

LOCVPLETATA.

VOLVMEN II.

GOTTINGAE
APVD IO. CHR. DIETERICH.
1787.

CONSPECTVS

PROLVSIONVM

VOLVMINIS SECVNDI.

Prolusiones XV. de ciuitatum Graecarum per Magnam Graeciam et Siciliam institutis et legibus.

*) Quae antecesserant Programmata ad commendandum nouum Prorectorem Kaestnerum 2. Jul. 1766. et Walchium 2. Januar. 1767. v. Vol. I. p. 290 et 301.

VII.

*) Programma ad commendandum nouum Prorectorem Gatterer d. 4. Julii 1768. vid. Vol. I. p. 330. ad indicenda sacra anniversaria XXXI. d. 17. Sept. 1768. ibid. p. 346. et ad commendandum nouum Prorectorem Poertsch, 4. Jan. 1769. ibid. p. 363.

**) Referenda huc: Parentale sacrum Munchhusii d. 28. Dec. 1770. Vol. I. p. 383. quo indicta oratio in eius memoriam subiecta est sub calcem huius Vol. II. tum Programma ad commendandum nouum Prorectorem Vogel 2. Jan. 1771. ibid. Vol. I. p. 401.

†) Prolusio ad commendandum nouum Prorectorem Zachariae 2. Jan. 1772. v. To. I. p. 409.

*) Intercesserant inter hanc et superiorem Prolusionem: Progr. ad anniuersaria sacra XXXV. indicenda d. 17. Sept. 1772. quod sequetur inf. hoc Vol. p. 299. et ad anniuersaria sacra XXXVI. 17. Sept. 1773. v. inf. p. 315.

*) Programma ad commendandum nouum Prorectorem Meister 3. Julii 1775. v. inf. p. 332.

**) Facile intelligitur, hanc decimo inde anno scriptam Prolusionem esse huc retractam, vt argumentum hoc vno loco absolutum haberetur.

*) Hanc vnam ex ceteris orationibus, ex muneris ratione habitis, seruatam esse volui.

PROLVSIONES

PROLVSIONES XV

DE

CIVITATVM GRAECARVM

PER MAGNAM GRAECIAM

ET SICILIAM

INSTITVTIS ET LEGIBVS.

Prooemium.

Habet hoc ſcribendi genus, quod per Proluſiones academicas diuerſis temporum ſpatiis et ex praeſcripto abſoluitur, difficultates ſuas et moleſtias; in his etiam hanc, quod, cum intra paucorum foliorum anguſtias commentatio continenda ſit, argumentum indagationis paullo altioris, aut copioſioris diſputationis, non niſi per partes exigere licet, quodque, cum ſubtilior commentandi ratio ab hoc ſcriptionis genere plerumque abhorreat, ſeligere neceſſe eſt tantum potiora, quae publici, vt aiunt, ſaporis aut ſunt aut videri poſſunt.

Inſtitueram equidem conquirere reliquias et fragmenta inſtitutorum legumque ciuitatum Magnae Graeciae, aſſumtis ciuitatum Graecarum per Siciliam inſtitutis, quae cum illis coniuncta eſſent. Exſequi propoſitum non licuit niſi per partes, Commentationibus XIV. per interualla publice ſcriptis: I. II. *de LL. Locris ſcriptis a Zaleuco* I. et II. 1767. III-VI. *LL. Charondae* I. II. III. IV. 1768. 69. 70. VII-

 IX.

IX. *Instituta et LL. Sybaritarum et Thuriorum* I. II. III. 1771. 72. X. *Crotoniatarum* 1774. XI. *reliquarum Achaici iuris ciuitatum* 1774. XII. *Doriensium, et in his Tarentinorum* 1775. XIII. *Heracliensium* 1776. XIV. *coloniarum a Corinthiis, Messeniis, Rhodiis deductarum,* tandemque *Chalcidici generis coloniarum* 1777. quibus accessit XV. *Obseruationum ad LL. et instituta rerumpublicarum Magnae Graeciae et Siciliae complementum et spicilegium* 1786. in quod reieci simul ea, quae de toto hoc legum genere et de natura harum legum disputari posse visa sunt.

Intelligitur ex his, me ciuitates illas ac colonias *ad certa genera* reuocasse: quandoquidem constanti vsu et obseruatione deprehensum est, colonias vti religiones et sacra, sic leges et iura, hoc est reip. administrandae formam, retinuisse, quam metropolis constitutam habebat *): quo quidem instituto hoc

*) v. Prolus. de vet. Coloniar. Iur. sup. To. I. pag. 315 sqq. Si in ea aetate adhuc viueremus, qua in laude habebatur, doctam antiquitatem vel sine insigni aliquo ad rem praesentem fructu recolere: haberem vtique in votis, vt vir doctus omnia antiquitatis vestigia de coloniis veteris Graeciae per orbem terrarum colligeret ac scite disponeret: plurima ad hoc consilium e numis et marmoribus peti possunt mutuam sibi lucem foenerantia, inprimis quod ad sacra, religiones ac deos, et magistratus spectat; praeterea de dialecto, quae coloniis communis fuit cum metropoli. Ita v. c. in paucis tabulis ap. Comitem de Caylus *Recueil* To. II. pl. XV sq. obseruare licet ex marmoribus ibi allatis: Chalcedonem, vtpote Megarensium coloniam, dialecto dorica vsam: in eadem Senatum populumque suum γραμματέα habuisse; Cumas Aeolica, Cyzicum, Mileti ab Athenis ortae coloniam, Ionica dialecto vsam; in eadem Atticam originem redolere Dianam Munychiam, tribus IV. institutas, etc.

hoc consequutus sum, vt formam et administrationem rerumpublicarum certo aliquo iudicio constituere possem. *Genera* igitur *illa* nunc in ipsa fronte *apponere*, tum altero loco placet *tempora, quibus istae ciuitates origines suas habuerint, consignare*: vt his sub vnum conspectum appositis tanto melius ea, de quibus posthaec sigillatim disputabitur, perspici et ad sua genera ac capita reuocari possint.

Omnino igitur coloniae Magnae Graeciae ac Siciliae maximam partem aliae fuere *Dorici*, aliae *Achaici*, aliae *Chalcidici* generis. *Doricae* stirpis coloniae aliae deductae a *Lacedaemoniis*, vt *Tarentini* eorumque colonia, *Heraclea* in terra Siritide (v. Prolus. XII. et XIII.) aliae a *Corinthiis*, et quidem *Syracusae*: a quibus exierant *Acrae*, *Casmenae*, *Camarina*; aliae a *Megarensibus*: *Hybla* et *Thapsus*; aliae a *Rhodiis*: *Gela* et ab hac *Agrigentum*; a *Messeniis* *Messana*, et ab hac *Pyxus* in Lucania; porro *Tyndaris* in Sicilia; a *Cnidiis* *Lipara* (v. Prolus. XIV.). Licet et ad Doricum genus referre *Locros*, etsi ab Aeolica stirpe oriundos et legibus Zaleuci sibi scriptis vtentes, a quibus *Hippo* seu *Vibona Valentia* condita, et *Medma* (v. Prolus. I. II.). Commune fuit harum ciuitatum, vt *aristocratica* reip. administrandae forma vterentur: verum ea, quae certae stirpi ac genti auctoritatem ac ius deferret; quod fecerant Dores, cum Heraclidis profecti, (cf. inf. Prolus. XII.) sequuti exemplum patriae auctoritatis, qualis in patresfamilias habebatur.

Achaici generis fuere *Sybaris*, cui successere *Thurii* (v. Prolus. VII. VIII. IX.), qui Charondae Le-

 gibus

gibus vſi eſſe feruntur, (v. III - VI.) et *Croton* (v. Proluſ. X.) et ductae ab iſtis *Laus*, *Scidrus* et *Metapontum*, cum *Poſidonia;* ab his *Terina*, *Caulonia*, *Pandoſia* (v. Proluſ. XI.). Inſtituta Achaeorum ad democratiam erant proniora: *ἰσοπολιτείαν* vnice probabant; ſed magiſtratibus vtique parebant. cf. Proluſ. X.

Chalcidicae ſtirpis, adeoque *Ionicae* originis, habitae *Cumae* in Italia et ab his *Neapolis:* etiam a Cumanis *Zancle*, poſtea *Meſſana* facta, ab hac *Himera* et *Mylae* conditae: porro ad Chalcidicum genus ſpectant *Naxus*, a quibus *Callipolis*, *Leontini* et *Catana;* ab iſtis *Euboea; Tauromenium*, *Rhegium*. Ariſtocratica reip. forma omnino vſae ſunt Chalcidicae ciuitates; quam eandem tamen nec minus democratiam appellare poſſes; erat nimirum resp. legibus temperata, magiſtratibus ex Optimatibus conſtitutis; Optimates autem ex cenſu habebantur; Tum de rep. partim in ſenatu partim in comitiis populi agi ſolitum (v. Proluſ. XIV.)

Ionicae quoque originis *Elea* a Maſſilienſibus in Italiam adducta, *Scylletium* et *Thurii* Athenienſium colonia (ibid.)

Praeter has *Cretenſium* coloniae *Brundiſium*, *Hyria*, *Sallentia;* in Sicilia *Heraclea Minoa*. E *Theſſalia* autem *Petilia*, *Crimiſa* et *Egeſta;* ex *Aetolis* tandem *Temeſa*, et e *Phocide Lagaria* (ibid.)

Intelligetur ex his Doricum genus cum Chalcidico maxime per Siciliam, Achaicum autem per Magnam Graeciam opibus polluiſſe. Achaei Aeolicae

cae ſtirpis et ſermonis eſſe a nonnullis perhibentur *). Enimuero fuit Achaeorum ſtirps diuerſa ab Aeolum, Dorum et Ionum ſtirpibus; Ionibus tamen fuere propiores, etiam ſermone †). Leges autem et inſtituta Achaeorum nusquam Aeolicarum ciuitatum communes fuere.

Ciuitatum Magnae Graeciae leges et inſtituta a Pythagora et Pythagoreis emendata eſſe communis eſt antiquitatis narratio; etſi, ſi ſeuerius in tradita inquiſiueris, ea, quae fama certa tradita ſunt, ab iis quae incerta fide traduntur, difficile ſit discernere. Verum hac de re inf. *ad Crotoniatarum remp.* agendi locus erit.

At hoc, quo verſamur, loco ſubiiciam *temporum notationes*, quas quidem ſatis definitas reperire licuit, coloniarum in Magnam Graeciam et

 Siciliam

*) Inducti ſunt viri docti loco Strabonis lib. VIII. p. 514 B. vbi dictum erat Aeoles et extra Peloponneſum opibus valuiſſe, et vero etiam intra Peloponneſum; hic autem mox cum Ionibus et Dorienſibus permixtos eſſe: *Οἱ μὲν οὖν Ἴωνες ἐξέπεσον πάλιν ταχέως ὑπὸ Ἀχαιῶν* *Αἰολικοῦ ἔθνους*· *ἐλείφθη δὲ ἐν τῇ Πελοποννήσῳ τὰ δύο ἔθνη, τὸ μὲν Αἰολικὸν καὶ τὸ Δωρικόν.* Iam antea dixerat Aeolicum et Doricum ſermonem conueniſſe. Pergit etiam alios minus cum Dorienſibus commerciis iunctos, vt Eleos et Arcades, Aeolice locutos, reliquos plus minusue Dorice. Verba *Αἰολικοῦ ἔθνους* manifeſtum ſunt gloſſema; collegerat ita aliquis ex ſeqq. Repugnat tamen hoc ceteris Strabonis locis, quibus aperte Aeoles ab Achaeis et hos ab iſtis diſtinguit cf. lib. VIII. p. 587 C. et ſq. Achaeos cum Aeolibus paſſim permixtos fuiſſe non negem. cf. Pauſ. VII, 1. ſermo autem temporis ſucceſſu tantum non Doricus factus.

†) Pauſan. II, 37. p. 199. ante Heraclidarum reditum in Peloponneſum *τὴν αὐτὴν ἡφίεσαν Ἀθηναίοις οἱ Ἀργεῖοι* (atqui hi erant Achaei) *φωνήν.*

Siciliam deductarum: vt vno statim conspectu ordo earum ac successio percipi possit. *Conditae* itaque traduntur et *deductae Cumae*, a Cuma Euboeae, ante C. N. 1031. (Euseb. 1050.) adeoque ab excidio Troiae annis 153. ab reditu Heraclidarum 73. A Cumis deducta *Neapolis* et *Zancle*; (haec facta est Messana Ol. 29, 1.) A Zancle ductae *Himera* et *Mylae*.

Metapontum, antiquissima vrbs, cuius adeo origo ad Pylios a Troia reduces referebatur; accepit aliquando nouos colonos ab Achaeis et Sybaritis.

Naxus condita circa Olymp. 11. ante C. N. 736. a Chalcidensibus Euboeae.

Paulo post Ol. 11, 2. *Syracusae* a Corinthiis. Inde prodiere *Acrae* Ol. 28, 4. ante C. N. 665. *Casmenae* Ol. 33, 4. ante C. N. 645. *Camarina* Ol. 45, 1. ante C. N. 600. et iterum ante Ol. 72, 3. et tertio paullo post.

Sub idem tempus Ol. 11. *Hybla* a Megarensibus: prodiit ex hac paullo post *Thapsus*.

A Chalcidensibus *Leontini* conditi Ol. 12, 3. ante C. N. 730 et *Catana* paullo post.

Sybaris ab Achaeis Ol. 15, 1. ante C. N. 720. excisa Ol. 67, 2. ante C. N. 510. instaurata Ol. 81, 4. a. C. N. 453. tum *Thurii* facti Ol. 83, 3. ante C. N. 446.

Croton ab Achaeis Ol. 17, 3. ante C. N. 710.

Tarentum a Lacedaemoniis Ol. 18, 2. ante C. N. 707. Eius colonia *Heraclea* Ol. 86, 4. ante C. N. 433.

Gela

Gela a Rhodiis Ol. 22, 3. ante C. N. 690. Ex hac exiit *Agrigentum* Ol. 49, 3. ante C. N. 582.

Locri Epizephyrii a Locris Opuntiis Ol. 24, 2. ante C. N. 683. Praeceſſiſſe tamen fertur alia colonia circa Ol. 14, 1. ante C. N. 724. et tertia antiquior e Corcyra.

Rhegium a Chalcidenſibus: paullo poſt Ol. 28, 1. ante C. N. 668.

Meſſana a Meſſeniis: Ol. 29, 1. ante C. N. 664. quae Zancle fuerat.

Agrigentum a Gelois Ol. 49, 3. ante C. N. 582.

Elea ſ. Velia Ol. 61, 1. ante C. N. 536. a Phocaeenſibus, qui Maſſiliam condiderant Ol. 45, 1. ante C. N. 600 et Ol. 60, 2. ante C. N. 539.

Poſidonia a Sybaritis ante Ol. 67, 2. ante C. N. 510.

Thurii conditi ab Athenienſibus Ol. 83, 3. ante C. N. 446.

Heraclea a Tarentinis Ol. 86, 4. ante C. N. 433. cum antea *Siris* fuiſſet.

Cum itaque legum ſcribendarum cauſſa mitterentur a Romanis qui per Italiam et Graeciam ciuitatum leges et inſtituta cognoſcerent (V. C. 302. Ol. 82, 1. ante C. N. 452.) vrbes, quae per Graeciam Magnam adiri potuere, fuerunt Locri, Croton, Metapontum, Tarentum; inprimis vero leges Zaleuci et Charondae, et inſtituta a Pythagoreis paſſim emendata, cognoſci potuere.

 Quae

Quae vero caussae Graecos impulerint ad tot nouas in Italia sedes petendas, si quaeritur: partim de singulis coloniis ea de re expeditior disputatio est, et videnda sunt quae de iis sigillatim dicta sunt; partim vniuerse quaestionem tractauimus in Commentatione *de vet. Coloniar. Iure et caussis* (sup. *Vol. I. p.* 296 sq.). Vt tamen nunc summatim aliquid apponamus; antiquiorum coloniarum mittendarum necessitatem plerumque fecit nouae sobolis subnatae frequentia, cui alendae ager non suppetebat, seu quia eo inter ciuium capita diuiso nihil quod nouis ciuibus assignari posset supererat, seu agri sterilitate, anni intemperie aut alia calamitate suborta. Aliarum autem coloniarum, inprimis post Olympiadum initia, caussas a dissidiis et seditionibus ciuitatum per Graeciam repetendam esse manifestum fit; iuribus ciuium in administratione reip. populari non satis seu per ordines seu per stirpes aut ad censum descriptis. Factio itaque victa plerumque ad alias sedes quaerendas proficiscebatur. Fuere tamen etiam nouandarum rerum auctores, qui desperato coeptorum successu patria discederent; alii, qui fortunae casibus caput obiicere et nouarum terrarum opportunitate circumspecta meliorem sortem expectare mallent. Vt vero in Italiam et Siciliam nauigarent, Asiae, etiam Ponti, littoribus iam a Graecis occupatis, allicere eos debuit prioribus aetatibus locorum solitudo, mox cognita ac fama celebrata coeli solique felicitas, agrorum vbertas et popularium ex ea opulentia; etsi ipsa successus similis spes vim ad aliorum animos habere debuit: quo factum videmus, vt, postquam

postquam semel Doricae stirpis colonia Siciliam insederat, mox magno numero aliae eiusdem stirpis succederent; similiterque Achaici generis coloniae per Italiae extremae oras.

Incrementa tam matura et tam laeta coloniis his per Italiam et Siciliam cum coeli solique felicitas, quae illa aetate fuit incredibilis, tum rei agrariae studium iam tum inter Graecos aliquantum excultum vsuque ac peritia firmatum, mox etiam nauigatio et prouentus exportatio attulit. Ab vna et altera ciuitate (v. inf. de Sybaritis) veteres incolae, etsi barbari, in agrorum communionem adsciti, ab aliis aduenae in ciuitatem adscripti frequentiam ciuitatibus facile addere debuere. Praeterea ex recentiorum scriptorum disputationibus res vulgata est, quam celeres et faciles auctus sint hominum, si victus cultusque vitae parata ipsis est copia.

I.

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE
PRORECTOR
CHR. GUIL. FR. WALCHIVS D.
CVM SENATV
SVCCESSOREM SVVM
GE. HENRICVM AYRER
CIVIBVS COMMENDAT
IN A. D. III. JULII CIↃIↃCCLXVII.

Legum Locris a Zaleuco scriptarum fragmenta.
Commentatio prior.

Exacto iam magiſtratus noſtri tempore, Commilitones amantiſſimi, quem quidem, quod vobis nobisque gratulamur, ita deponimus, vt modeſtiam veſtram, pudorem, legumque ac diſciplinae publicae reuerentiam, publica commemoratione dignam iudicemus, vtque omnino nos, obſeruatores potius et cuſtodes virtutis veſtrae, quam exactores ac cenſores, fuiſſe iuuet, ſuccedet nunc in locum noſtrum Vir illuſtris, omnique doctrinae inſigniumque cum in veſtras vtilitates tum in publicum Academiae noſtrae ſtatum meritorum laude cumulatiſſimus,

GEORG.

GEORG. HENR. AYRER D.

cuius quidem omni humanitate expolitissimi viri dignitate et auctoritate non minus, quam vestrae laudis, quo perpetua illa sit, retinendae amore et studio adductum vos iri speramus, vt sedulo curetis, quo ea, qua nunc cum maxime floretis, bene moratae praeclareque et animo et vita constitutae iuventutis laus integra vobis seruetur et illibata. Sollennia, in quibus more solito Prorectoris dignitas et insignia publice transferuntur, habebuntur die III. Julii, hora X. quibus vt frequentia vestra celebritatem addere nosque in suggestum escensuros et, quae diuina prouidentia etiam per hoc semestre in nos cumulauit, beneficia enarraturos beneuole audire velitis, id vero est, quod humanissimis precibus nostris a vobis contendimus.

Ceterum vt mori institutoque Academiae nostrae pareamus, quo nihil ne sollennium quidem verborum concipitur, quin adiectum sit aliquid vel coniunctum, quod siue honestam voluptatem afferre siue vtilitatem aliquam ad animos vestros, Commilitones, habere possit, disputatiuncula breui *Leges Locris a Zaleuco scriptas* illustrabimus. Quod commentationis genus si vobis non omni fructu carere videbitur, aliarum deinceps ex antiquitate ciuitatum, Magnae saltem Graeciae ac Siciliae, instituta et leges, quarum quidem memoria ad nos peruenit, pari cura et ratione recensebimus. Nolite autem arbitrari, Commilitones, esse eam rem alienam a studiis nostris communibus; nec nisi ad iurium tantum vel antiquitatis scientiam spectare. Veteres

enim,

enim, quod vel ex Cicerone de legibus notum esse potest, eum morem obseruasse memineritis, vt in legum scribendarum tabulis non modo ius ciuile, aut, cum eo, publica et sacrorum ac religionum iura, quod etiam in Romano iure fieri videtis, comprehenderent, verum etiam ea, quae ad morum sanctitatem vitaeque publicae priuataeque integritatem vtiliter praecipi poterant, perscriberent, et pleraque genera officiorum, quae non modo aliis, sed et sibi quisque et deo immortali, vt vulgo loquimur, praestare debet, consignarent; vnde, quod facile sentitis, ad suam quisque vitam ac publicam priuatamque virtutem fructum aliquem tollere ac percipere potest. Quod enim nostrarum ciuitatum et imperiorum descriptione institutum est, vt morum fingendorum, animorumque regendorum, et ad pietatem ac virtutem informandorum ratio ac disciplina tantum non tota priuati cuiusque hominis et patris familias arbitrio relicta, aut ad eum inter nos ordinem, qui sacra ac religiones curat, reiecta, eiusque operae, doctrinae, curae et vigilantiae commissa sit: id aliter se habuit antiquis temporibus, cum ipsa nutriendae, educandae, erudiendaeque sobolis ratio, publica priuataque disciplina, legibus esset perscripta iisque fere sapientissimis. Quae ita apud veteres populos humaniore cultu expolitos sese habuisse, mirari nolite. Scribebantur enim illae leges a summis philosophis, multo rerum hominumque vsu spectatis, versatisque in grauissimis reipublicae muneribus ac curis *a*): scribe-

a) *Opus esse coepit legibus, quas et ipsas inter initia tulere sapientes.* Seneca ep. 90.

ſcribebantur in paruis ciuitatibus, non in magnis regnis et imperiis; in ſumma vitae ſimplicitate, rerum et negotiorum curis nondum ita impeditis et implexis, vt commerciorum crebritate et varietate ſuborta factum; et quidem ciuibus aequali libertate vtentibus, quibus legumlatores non id, quod vnius vel paucorum vtilitatibus conſentaneum eſſet, ex imperio iniungere, ſed rerum veritate et aequitate, ac publica ad omnes et ſingulos vtilitate, leges ſuas approbare debebant. Sequebantur porro eam rationem veteres legumlatores, vt non modo facinora ac ſcelera, in quae hominum audacia vel malitia erumpere ſolet, poenis propoſitis compeſcerent, verum vt ipſam illam audaciam ac malitiam ex animis ciuium euellerent et extirparent, publicam autem priuatamque virtutem infunderent. Quam ad rem duo ſe habere putabant grauiſſima praeſidia eaque in ipſa hominum natura fundata, in quibus tanquam ancoris tota ſtaret resp. alterum nutritionis et educationis, legum praeſcripto definitae et magiſtratus cognitioni et inſpectioni ſubiectae, alterum, quod ipſa illa educationis diſciplina efficitur, publici domeſticique exempli, et virtutis atque integritatis publicis decoribus et ornamentis honorandae *b*). Quibus ipſis rebus effectum eſt hoc, vt, quemadmodum noſtra aetas in omnibus facile rebus antecellit, quae ad diſputationis ſubtilitatem fuere deductae, ita antiquitas factis et vita praeſtaret.

Niſi

b) Pythagoras rogatus a Xenophilo quomodo filium optime inſtitueret. *εἰ πόλεως εὐνομουμένης γενηθείη*, *ſi*, inquit, *in ciuitate bonis legibus inſtituta vixerit.* Diog. Laert. VIII, 16.

Niſi enim in rebus noſtris nimium placere nobis volumus, concedendum id eſt antiquitati et largiendum, ad res agendas et bene gerendas vitam publicam priuatamque melius apud ipſam fuiſſe inſtitutam, ſanctiores mores, rectiorem diſciplinam, in illis ciuitatibus viguiſſe; non, quaſi ex iis omnes corruptelae exulauerint; verum ſalubris aliqua ſentiendi, viuendi, resque gerendi ratio ex ipſa nutritione vitaeque exemplis accepta, multo magis tum per vulgus erat ſparſa; generoſiores ſenſus, ſtudia et conſilia honeſta inter plures reperiebantur; nec pro vno ciue paullo liberalius inſtituto ducenti erant numerandi, qui, vix ipſis humanitatis rudimentis exculti, et egeſtatis ſordibus obſiti, aut ſtupore eſſent defixi aut non niſi humilibus et ſordidis curis oppreſſi. Nondum inuaſerat vitam multiplex hoc corruptelarum genus; nec fracta erant corpora animique hac deſidia, hac mollitie, quae malorum colluuiem in nos deriuauit, ad ea autem perferenda fortitudinem ac robur ademit. In illa vitae ſeueritate, nonnunquam etiam auſteritate, ſimplicitate ac frugalitate, et rebus agendis et malis ferendis paria idoneaque erant corpora. Nondum vmbratilia ſtudia et otioſorum hominum argutiae ciuium in ſe exiſtimationem et gloriam deriuauerant, neque animis ea labes inſidebat, quae deinceps ex monaſtica diſciplina multorum mentibus adhaeſit, poſſe aliquam eſſe laudem virtutis, quae nullis factis declaretur neque vllum ad alios habeat fructum. Quae omnia bona, quibus cognoſcendis vel vnius Plutarchi lectio ſufficit, ex ſuis legibus et inſtitutis, diſciplinaque publica priuataque, iis legibus conſtituta,

ſtituta, ciuitates illas habuiſſe, vt appareat: fragmenta, quae ex iis, tanquam e naufragio tabulae, ſunt ſeruata, colligere vobisque proponere haud pigebit.

In legum quidem ferendarum diſciplina praeſtantiſſimi facile auctores totiusque humani generis magiſtri habendi ſunt Graeci; praeclaris tamen legibus multo omnium maxime floruit Magna Graecia, non modo ab eo inde tempore, quo Pythagorica diſciplina eam illuſtrauit; qua quidem, ſecundum diuinam noſtram nec cum humanis inſtitutis comparandam doctrinam, nihil dici poteſt ſanctius et ad virtutem ac pietatem hominum animis inſtillandam melius comparatum fuiſſe; ſed etiam antiquioribus ſaeculis. Verum de hoc alio tempore *c*); nunc autem, vt vno aliquo ſpecimine eam rem declaremus, fragmenta legum Zaleuci apponemus. De *Zaleuco* quidem ipſo nunc non agemus. Nolumus enim docte magis quam vtiliter ſcribere. Satis eſt cognoſcere ac tenere, eum circa Olymp. XXIX. vixiſſe *d*), eſſeque adeo antiquiorem Pythagora Samio;

c) [Egit nunc de his accuratius, quam a me fieri potuiſſet. Meiners noſter, V. C. in *Geſchichte der Wiſſenſchaften in Griechenland u. Rom* To. I. add. Tiedemanni V. C. *Griechenlands erſte Philoſophen.*]

d) Ante C. 664. cf. Bentleii diſſ. de Phalaridis Epiſt. pag. 337 ſqq. Weſſeling. ad Diodor. I. p. 490. Fabric. B. Gr. lib. II. c. 24. E loco tamen Demoſthenis adv. Timocr. p. 480. A. male ab iis ipſis doctis viris temporum ratio ſubducitur. Anni CC ibi commemorantur, non intra quos leges Zaleuci durauere, ſed intra quos nulla ex

mio; etsi eum multi inter Pythagoreos, falso tamen, retulerunt. Leges scripsit *Locris*, quae colonia erat a Locris Graeciae in extremam Italiae oram, haud longe ab Epizephyrio promontorio, deducta *e*). Extat legum eius passim memoria; superest quoque prooemium legum: verene an falso sub eius nomine hoc feratur, alio tempore videbimus. Sufficit id valde antiquum esse, quandoquidem Ciceronem illud ante oculos habuisse manifestum est. Cognoscetis saltem in iis, Commilitones, tam religiosam numinis reuerentiam, studiumque honestatis ac pietatis tam praeclaris sententiis commendatum, vt ne Christiano quidem sapiente illa, quae dicta sunt, indigna iudicare possitis *f*).

A prin-

ex iis lex fuit abrogata; multo autem minus illi anni retro ab Olymp. CVI, 4. computari possunt.

e) Circa Ol. XXIV, 2. a. C. 683. adeoque paullo post Crotonem et Syracusas conditas, quod et a Strabone confirmatur. De ceteris v. *Epimetrum*.

f) Stobaeus Serm. XLII. p. 279. Ex *eodem* fonte, vnde is sua hausit, fluxere ea, quae Diodorus XII, 20. suis historiis intexuit. Expressit ex iisdem praeclarum legum suarum prooemium Cicero de LL. II, 8. Nos vtriusque verbis comparatis sententias probabiles constituimus: in ipsis verbis illustrandis nunc non haeremus. Totum hoc prooemium, cum Charondae altero, falsarii commentum esse contendebat Bentlej. in Diff. de Phalar. Epp., relegabatque illud corpus legum in Ptolemaeorum tempora, et Sophistae fetum esse asserebat. Refellere eum et vindicare illud antiquo Zaleuco voluit Ven. Praesul Warburton. *divine Legat. of Moses* B. II. Sect. 3. p. 110. Quae nobis hac de re constituenda esse videantur, in *Epimetro* apponemus.

* *A principio,* inquit, *ii, qui ciuitati nostra uti volent, in animum inducant et persuasum sibi habeant, esse deos, et, mente intuentes caelum mundumque, rerumque in eo dispositionem pulcherrimam et ordinem, totam illam magnificentiam* ff) *non fortuitum neque humanum opus esse*

B 2

* Ap. Stobaeum l. c. Τοὺς κατοικοῦντας τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν πάντας πρῶτον πεπεῖσθαι χρὴ καὶ νομίζειν, θεοὺς εἶναι, καὶ ἀναβλέποντας (leg. ἀναβλέπειν, aut del. καὶ ante ἀναβλ.) εἰς οὐρανὸν, καὶ τὸν κόσμον καὶ τὴν ἐν αὐτοῖς διακόσμησιν καὶ τάξιν· (interpolata haec: abest ap. Diodor. καὶ τὸν κόσμον. tum verbum deficit θεωρεῖν, ἐπισκοπεῖν aut simile quid; forte fuit καὶ ἀναβλέποντας εἰς οὐρανὸν τὴν διακόσμησιν καὶ τάξιν ἐπισκοπεῖν. cf. Diodori verba.) οὐ γὰρ τύχης οὐδ' ἀνθρώπων εἶναι δημιουργήματα. σέβεσθαι δὲ τούτους καὶ τιμᾷν, ὡς αἰτίους ὄντας ἁπάντων ἡμῖν ἀγαθῶν τῶν κατὰ λόγον γιγνομένων. ἕκαστον οὖν ἔχειν καὶ παρασκευάζειν δεῖ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν πάντων τῶν κακῶν καθαράν. ὡς οὐ τιμᾶται θεὸς ὑπ' ἀνθρώπου φαύλου, οὐδὲ θεραπεύεται δαπάναις, οὐδὲ τραγῳδίαις τῶν ἀναλισκομένων, καθάπερ μοχθηρὸς ἄνθρωπος, ἀλλ' ἀρετῇ καὶ προαιρέσει τῶν καλῶν ἔργων καὶ δικαίων. (Ap. Diodor. est: ὡς τῶν θεῶν οὐ χαιρόντων ταῖς τῶν πονηρῶν θυσίαις τε καὶ δαπάναις, ἀλλὰ ταῖς τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν δικαίαις τε καὶ καλαῖς ἐπιτηδεύσεσι.)

διὸ ἕκαστον δεῖ εἰς δύναμιν ἀγαθὸν εἶναι καὶ πράξει καὶ διαιρέσει τὸν μέλλοντα ἔσεσθαι θεοφιλῆ, καὶ μὴ φοβεῖσθαι τὰς εἰς χρήματα ζημίας μᾶλλον τῶν εἰς αἰσχύνην τεινόντων· καὶ πολίτην ἀμείνονα ὀνομάζειν τὸν τὴν οὐσίαν προιέμενον μᾶλλον τοῦ καλοῦ καὶ δικαίου.

ff) κατασκεύασμα et paullo ante καὶ ταῖς διανοίαις ἐπισκοπεῖν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν διακόσμησιν καὶ τάξιν, κρίνειν οὐ τύχης οὐδ' ἀνθρώπων εἶναι ταῦτα τὰ κατασκευάσματα. ap. Diod. At Stobaeus post εἰς οὐρανὸν apponit καὶ κόσμον, Pythagoricam vocem. Nisi tamen reliqua et ipsae sententiae Pythagoreum auctorem proderent, huic vni argumento, quod multis modis solui potest, non tantum tribueremus, quantum Bentlej. p. 195.

eſſe cognoſcant et iudicent, deosque tanquam omnium, quae huic vitae inſunt honeſta et bona, vnicos hominibus auctores ac largitores, colant; animum autem ſuum vnusquisque ab omni vitiorum labe purúm habeat et comparet, neceſſe eſt: ſiquidem numen non malorum ſacrificiis et in rem ſacram factis ſumtibus g), *ſed bonorum iuſtis et honeſtis ſtudiis vitaeque rationibus ac rectis factis gaudet* h).

Itaque vnumquemque, qui deo carus eſſe cupit, tum voluntate atque animo, tum facto, pro virili i) *bonum eſſe oportet; nullum porro grauius malum nec cum vlla fortunarum iactura comparandum ſibi accidere poſſe exiſtimet, quam dedecus ex flagitio contractum; et eum demum bonum haberi ciuem iudicet, qui facultates amittere, quam de recto et honeſto decedere, malit.*

Quotquot

g) *τῶν ἀλισκομένων* ap. Stobaeum legitur. Bentlej. p.353 *τῶν ἀλισγουμένων impurorum* emendat. Neſcio an alia ſit auctoritas idonea vocis *ἀλισγεῖν contaminare*, quam τῶν LXX. Certe lenior medela loci ad manum eſt: *τῶν ἀναλισκομένων.* Verba enim ſunt: *ὡς οὐ τιμᾶται θεὸς ὑπ' ἀνθρώπου φαύλου, οὐδὲ θεραπεύεται δαπάναις οὐδὲ τραγῳδίαις τῶν ἀναλισκομένων, impenſarum, καθάπερ μοχθηρὸς ἄνθρωπος.*

h) Hactenus Stobaeus cum Diodoro. Quae ſequuntur, apud illum ſolum ſunt ſeruata. Ceterum cum poſtremis conueniunt verba Varronis e Manio a Nonio Marcello in voc. *patella* ſeruata: *Quocirca oportet bonum ciuem legibus parere et deos colere, in patellam dare μικρὸν κρέας.*

i) *εἰς δύναμιν.* Fac haec et quae ſequuntur omnia, non eſſe Zaleuci, ſed Pythagorei alicuius, annon vel ſic eorum aliqua auctoritas erit? talem vitae ſanctitatem, mentis pietatem, non mirabimur, aemulabimur? et homines iis ſenſibus imbutos virtutis laude et nomine priuabimus?

** *Quotquot vero animos ſuos ad haec adducere nequeunt, ſed ad iniquitatem proniores ſunt et procliuiores, eos omnes, cum ciues, viros et feminas, tum inquilinos, admonitos eſſe volumus, vt deos reputent et eſſe et ab iniuſto quoque et malo poenas expetere, vtque ſibi ante oculos ponant tempus illud, quo vnicuique ex hac vita eſt decedendum. Omnes enim iamiam morti vicinos iniuriarum, quas commiſere, et acris ſubit memoria et grauis inuadit poenitentia, vehemensque votorum ardor, quo vellent exactam ſibi vitam omnem fuiſſe iuſtam. Quamobrem vnumquemque oportet ſemper, et in ſingulis actionibus, illud tempus ſuis cogitationibus adeo familiare facere ac ſi praeſens eſſet; ita enim maxime recti honeſtique diligentem curam ac rationem habebit.*

*** *Si autem quisquam a malo genio, ad ipſum adſtante*

** ὅσοις δὲ μὴ ῥᾴδιον πρὸς ταῦτα τὴν ὁρμὴν πεπεῖσθαι, (neſcio an ſatis ſanum ſit: an f. πεπιέσθαι?) τὴν δὲ ψυχὴν ἔχουσιν εὐκίνητον πρὸς ἀδικίαν, ὧδ' ἡμῖν παρηγγέλθω πᾶσι τοῖς τοιούτοις πολίταις καὶ πολίτισι καὶ ξυνοίκοις, μεμνῆσθαι θεῶν ὡς ὄντων καὶ δίκας ἐπιπεμπόντων τοῖς ἀδίκοις· καὶ τίθεσθαι πρὸ ὀμμάτων τὸν καιρὸν τοῦτον, ἐν ᾧ γίνεται τὸ τέλος ἑκάστῳ τῆς ἀπαλλαγῆς τοῦ ζῆν. πᾶσι γὰρ ἐμπίπτει μεταμέλεια τοῖς μέλλουσι τελευτᾷν μεμνημένοις ὧν ἠδικήκασι, καὶ ὁρμὴ τοῦ βούλεσθαι πάντα πεπρᾶχθαι δικαίως αὐτοῖς. διὸ δεῖ ἕκαστον παρ' ἑκάστην πρᾶξιν ἀεὶ συνοικειοῦν τὸν καιρὸν τοῦτον ὡς δὴ παρόντα· οὕτω γὰρ ἂν μάλιστα τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ δικαίου φροντιεῖν.

*** ἐὰν δέ τῳ παραστῇ δαίμων κακὸς τρέπων πρὸς ἀδικίαν· διατρίβειν πρὸς ναοῖς καὶ βωμοῖς καὶ τεμένεσι, φεύγοντα τὴν ἀδικίαν, ὡς δέσποιναν ἀσεβεστάτην καὶ χαλεπωτάτην, ἱκετεύοντα τοὺς θεοὺς συναποτρέπειν αὐτήν.
Ἰέναι δὲ καὶ πρὸς ἄνδρας δόξαν ἔχοντας ἐπ' ἀνδραγαθίᾳ, ἀκουσόμενος (leg. ἀκουσόμενον) περὶ εὐδαίμονος βίου καὶ κακῶν ἀνδρῶν τιμωρίας, ἵνα ἀποτρέπῃ (f. ἀποτρέπηται) τῶν ἀδίκων ἔργων.

adstante k), *ad delinquendum instigari se sentiat; ad templa, aras et delubra confugiat, et apud ea versans ab iniustitia, ceu impurissima et importunissima domina, se vindicet, deosque precetur, vt, ad propellendam ipsam, opem sibi ferant. Accedat quoque ad viros virtutis existimatione claros, vt, dum eos de vera vitae felicitate et malorum hominum poenis et miseriis disputantes audit, ab iniustis facinoribus animum auertat.*

Subiecta fuere alia de religionibus, sed quae apud Stobaeum exciderunt. Ex scripturae vestigiis inter cetera fuisse colligas haec;

* *Superstitiosi homines, prauo deorum metu ac religione, infestos sibi genios ex diis faciunt.*

** *Qui vrbem nostram habitare volent, nullas religiones, nisi a maioribus acceptas, colunto; patrios ritus omnium esse optimos censento.*

Progre-

k) *ἐὰν δέ τῳ παραστῇ δαίμων κακὸς τρέπων πρὸς ἀδικίαν.* [Etiam hoc cum iis quae inf. sequuntur *ὡς μετὰ θεοὺς καὶ δαίμονας καὶ ἥρωας* etc. inter Pythagorea refertur, ducta tamen ex antiquiorum hominum sensibus et iudiciis: vt bene post illa docuit *Tiedemannus* V. C. l. c. p. 401 sqq. In Charondae LL. sunt *δαίμονες ἑστιοῦχοι* et *δαίμονες ἐξοικισταὶ καὶ ἐχθροποιοί*.] Ea itaque, quae omnis recte instituendae reip., omnis iuris omnisque felicitatis fundamenta sunt, numinis prouidentiam et animi immortalitatem, primo loco ab hoc viro esse positam apparet.

* *δεισιδαιμονῶν δαίμονας ἀλάστορας * * **

** *πάντας δὲ τιμῶν * τοὺς * οἱ κατοικοῦντες τὴν πόλιν καὶ τοῖς ἄλλοις νομίμοις τοῖς πατρίοις τοὺς θεούς, πάτρια δὲ*

Progrediendum nunc erat ad reliquas leges cum publicas tum priuatas; ſed eas in hanc diſputationem includere non poſſumus adeoque in aliud tempus reſeruamus.

P. P. Kal. Jul. cIↃ IↃ CCLXVII.

δὲ εἶναι τὰ κάλλιστα. Locus mutilus nec ſine libris reſtituendus. Ad ſenſum ille ſic forte poteſt conſtitui: πάντας δὲ τιμᾷν, οὓς τιμῶσιν ἱεροῖς οἱ κατοικοῦντες τὴν πόλιν, καὶ τοῖς ἄλλοις νομίμοις τοῖς πατρίοις, τοὺς θεούς· πάτρια δὲ ἡγεῖσθαι εἶναι τὰ κάλλιστα.

II.

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE

PRORECTOR QVINTVM

GEORGIVS HENR. AYRER D.

CVM SENATV

TRICENNALIA ACADEMICA

IN A. D. XVII. SEPT. cIↃIↃCCLXVII.

RITE INDICIT.

Legum Locris a Zaleuco ſcriptarum fragmenta.
Commentatio poſterior.

Ad liberaliorem diſciplinam nutritionemque, Ciues amantiſſimi, inprimis pertinere videtur et hoc, vt mature adſuefaciamus animos noſtros ad ſenſum publicae felicitatis eorumque bonorum, quae ex egregie inſtituta adminiſtrataque rep., temporum tranquillitate ac ſecuritate, cultuque hoc vitae litterarumque lumine, proueniunt, quo tempora, in quae aetas noſtra incidit, illuſtrantur. Vulgaris enim inſtitutio et ratio ita in anguſtum contrahere ſolet animos et ad eam conſiliorum cogitationumque humilitatem deprimere, vt plane nullum, niſi eius boni et commodi, quod ad ſe directo ſpectet, ſenſum habeant; quicquid autem publice bonum

et

et vtile et laetum ſit, id parum aut nihil ad ſe pertinere arbitrentur. Itaque nihil plane ab iis cogitari, ſuſcipi, agi, curari, deſignari poteſt, niſi in quo lucelli alicuius ſpes affulgeat, aut voluptatis ſpecies arrideat, aut vanae laudis aura adſpiret. Quo quidem cum animo et conſilio an quicquam praeclari in rep. geri poſſit, niſi forte caſus fortuitus et rerum aliquis commodus nexus ita ferat, vos ipſi, Commilitones, iudicate. Scilicet generoſiore ſpiritu, maiore animo et liberaliore indole opus eſt, vt vel ea, quae officii ac muneris ratio facere iubet, ita facias et exſequaris, vt honeſtam inde laudem et bonorum exiſtimationem conſequaris. Eosdem hos, ingenuis animis dignos, ſenſus afferre debetis, Ciues, ad ſollennia Academiae noſtrae anniuerſaria, quae nunc in ante diem XVII. Sept. rite indicimus. Parum liberalis ac potius ſordidi eſſet ingenii, rogare, quid illa publica vota ad me? Ad hominem et ciuem, nihil in rep. geri poteſt, quod non pertineat. Publica felicitate optimus quisque laetatur, vt non magis ſua domeſtica, cuius iſta et fundus et tutela eſt. Vos itaque, o Noſtri, et generis et animi nobilitate florentiſſimi, ſollennibus his pompa in Templum Academicum ducta celebrandis frequentes et fauentes adeſte, et Rhetorices Profeſſorem, C. G. Heyne, oratione ſuper noto illo dicto: *Vitam ſine litteris mortem eſſe* *), habita, noua vota publice ſuſcipientem be-

 neuolis

*) Graece dixeris: Βίος ἄμουσος ἀβίωτος. Ductum ab illo Senecae Epiſt. LXXXII. *Otium ſine litteris mors eſt et hominis viui ſepultura.*

neuolis animis audite. Nos interea telam nuper de Zaleuci legibus coeptam nunc pertexemus.

Praemisso prooemio, quae subiectae fuere leges, eae ad sequentia maxime, quantum quidem ex iis memoratum reperimus, capita reuocandae esse videntur: †)

Legibus omnes parento. Magistratus reuerentor: iis quisque assurgito, quod imperatum est, facito. Siquidem apud homines qui bonam mentem habent et saluti suae consulunt, secundum deos, daemones et heroes, proximus honos habetur parentibus, legibus et magistratibus. Ciuitatem aliam, quam patriam suam, amiciorem sibi nequis facito: si fecerit, diis patriis iratis id se facere existimato. Tale enim studium proditionis initium fieri solet. Illud autem etiam grauius, si, patrio solo relicto, in aliena ciuitate degat. Patria enim nihil nobis coniunctius a).

Haec

†) Est de iisdem Jo. Wilh. Engelbrechti Diss. *Leges Locrensium Zaleuco auctore promulgatae* Lips. 1699. Sed fere vulgaria, aut quae pro illis quidem temporibus non male disputari poterant, in ea offendas.

a) Ap. Stobaeum Serm. XLII. p. 280. πεπεῖσθαι δὲ τοῖς νόμοις ἅπαντας, καὶ τοὺς ἄρχοντας αἰδεῖσθαι, καὶ ἐξίστασθαι, καὶ ποιεῖν τὸ παραγγελλόμενον. ὡς μετὰ θεοὺς καὶ δαίμονας καὶ ἥρωας γονεῖς τε καὶ νόμοι καὶ ἄρχοντες σύνεγγύς εἰσι ταῖς τιμαῖς παρ᾽ ἀνθρώποις νοῦν ἔχουσι καὶ σωθησομένοις. πόλιν δὲ φιλωτέραν μηδεὶς ἄλλην ποιείσθω τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος, ὡς θεῶν πατρώων νεμεσώντων. ἀρχὴ γὰρ προδοσίας φύεται τοῖς ταῦτα βουλομένοις. ἔτι δὲ χαλεπώτερον, τῆς οἰκείας γῆς στερόμενον ζῆν ἐπ᾽ ἀλλοτρίας· οὐδὲν γάρ ἐστιν οἰκειότερον πατρίδος. Achaeorum legem de patria non deserenda ex Ovidio nouimus, vbi de Myscelo: Met. XV, 29. *prohibent*

Haec in ciuitate, quae in medio multarum populari imperio vtentium rerump. sita est, non inutiliter praecipi vnusquisque facile videt.

Nemo aliquem de ciuium numero, quos leges eadem rep. frui voluere b), *implacabili odio prosequitor. Neque enim vel magistratu vel iudicis munere recte fungi potest is, qui animum imperare sinat menti* c). *Sed inimicitias quisque cum altero ita suscipito, tanquam iterum in gratiam cum illo et amicitiam rediturus; qui secus fecerit, a ciuibus suis pro immani et feroci homine habetor* d).

In

bent discedere leges, Poenaque mors posita est patriam mutare volenti. Sententiam verborum, vt in legum formulis, quam commodissime reddere studemus, sed singularum rerum rationes reddere in tali scriptione molestum esset. In vltimis: ἔτι δὲ χαλεπώτερον, τῆς οἰκείας γῆς στερόμενον, ζῆν ἐπ' ἀλλοτρίας. parum commode dictum στερόμενον, de eo qui patriam migratione deserit.

b) Stob. ibid. μηδὲ ἐχθρὸν ἀκατάλλακτον μηδεὶς μηδένα νομιζέτω τῶν πολιτῶν, οἷς ἐφήκασιν οἱ νόμοι μετέχειν τῆς πολιτείας. Non de iis, qui reip. administrandae praeficiuntur, sed omnino de ciuibus accipienda haec; nam hi tantummodo dici possunt μετέχειν τῆς πολιτείας. Et sequitur: ὡς ὁ τοιοῦτος οὔτε ἄρξαι δύναιτ' ἂν οὔτε δικάσαι καλῶς, τὸν θυμὸν ἔχων κυριώτερον τοῦ λογισμοῦ. Scilicet e ciuium numero et *iudices* et *magistratus* leguntur. Sed et comparato Diodori loco XII, 20. vniuerse haec omnibus praecepta esse intelligas: προστάττων, μηδένα τῶν πολιτῶν ἐχθρὸν ἀκατάλλακτον ἔχειν etc.

c) τὸν θυμὸν ἔχων κυριώτερον τοῦ λογισμοῦ, apud Stob. vt modo vidimus; philosophico dicendi more et hoc dictum.

d) Haec apud Diodor. II, 20. τὸν δὲ παρ' αὐτὰ ποιοῦντα, διαλαμβάνεσθαι παρὰ τοῖς πολίταις ἀνήμερον καὶ ἄγριον τὴν ψυχήν. Si nostra instituta hoc ita ferrent, aut,

quod

In ciuitate enim libera multo grauiora et acerbiora odia inimicitiaeque ſuſcipi et exerceri ſolent, quam in aliis imperiis. Notabile vero hoc, quod animaduerſionis loco in hominem durum et implacabilem cenſura publica et iudicium ciuium de eo ſiniſtrum ſubiicitur.

Iniquis ſermonibus et maleuolis obtrectationibus ſiue in remp. omnino, ſiue in ſingulorum ciuium famam graſſari pro nefario ſcelere habetor. De iis, qui ita delinquunt, cognitionem magiſtratus, legum cuſtodes, habento, eos primum admonendo, mox, ſi non paruerint, multando e).

Ex propoſitis publice legibus ſi quam apparebit non bene latam eſſe, mutari eam in melius fas eſto; comprobatis et ſancitis omnes parento. Leges enim ſemel ſcitas ciuium voluntatibus eſſe obnoxias nec decet nec conducit f); *at legum tanquam ſummum imperium pati ac*

quod facile vnaquaeque ciuitas et vicinia et ſodalitas inſtituere poſſet, cenſura publica vel tacita vel expreſſa recte adminiſtraretur; ad emendandos homines plus forte effectum eſſet, quam aut doctrinis, quae captum vulgi excedunt, aut poenis ac ſuppliciis propoſitis.

e) Apud Stob. l. l. *μηδεὶς δὲ λεγέτω κακῶς μήτε κοινῇ τὴν πόλιν, μήτε ἰδίᾳ τὸν πολίτην. ἀλλ' οἱ τῶν νόμων φύλακες ἐπιμελείσθωσαν τῶν πλημμελούντων, πρῶτον μὲν νουθετοῦντες, ἐὰν δὲ μὴ πίθωνται, ζημιοῦντες.* Simile praeceptum inter leges eſt Platon. lib. XI. extr. Cic. II, 8. ad ferias traxit: *Feriis iurgia amouento.* quippe in quibus inprimis ex conuentu hominum et hilaritate rixae exoriri ſolent. Comprehenſum hoc idem ſub voc. *fauere linguis.* v. de Div. I, 45. cf. Turneb.

f) *τῶν δὲ κειμένων νόμων ἐάν τις δοκῇ μὴ καλῶς κεῖσθαι, μετατίθεμεν* (leg. *μετατιθέναι*) *ἐπὶ τὸ βέλτιον· μενόντων δὲ, πάντας πειθαρχεῖν. ὡς ὑπ' ἀνθρώπων μὲν ἡττᾶσθαι τοὺς κειμένους νόμους οὐ καλὸν οὐδὲ συμφέρον.*

ac perferre, honeſtum iuxta et vtile eſt g). *In nec obedientes et noxios ciues animaduertitor, vt qui in ciuitatem imperii detrectandi licentiam, quod omnium malorum principium eſt, inferant.* h)

Magiſtratus ab omni arrogantia et ſuperbia abſtinento, nec ad contumeliam ius dicunto. Omni amicitia et odio vacanto, iuſtitiam vnice ſpectanto. Ita demum et iudicia pronuntiabunt quam iuſtiſſima, et videbuntur eſſe digni, quibus ſanctiſſima res, ius ciuium, permittatur i).

Seruos quidem per timorem iuſte facere, par eſt; liberos vero homines per verecundiam et honeſtatem. Quocirca etiam magiſtratus tales eſſe oportet, vt ciuibus ſuis digni videantur apud quos erubeſcant k). Praeclare hoc! modo non exploratum haberetur, *bonos* magiſtratus,

g) *ὑπὸ δὲ νόμου βελτίονος ἡττώμενον κατακρατεῖσθαι, καὶ καλὸν καὶ συμφέρον.* ſecundum illud Pindari: *νόμος πάντων βασιλεὺς θνατῶν τε καὶ ἀθανάτων.* De quo v. Rittershuſ. ad Porphyr. p. 84. et multo magis Valk. ad Herodot. III, 38. p. 215. Diodor. XII, 16. vbi haec inter Charondae leges memorat, paullo obſcurius expreſſit, *τὸ μὲν γὰρ ἡττᾶσθαι ὑπὸ νομοθέτου* (melius *ὑπὸ νόμου*) *καλὸν εἶναι, ὑπελάμβανε, τὸ δὲ ὑπὸ ἰδιώτου, παντελῶς ἄτοπον, καὶ εἰ ἐπὶ τῷ συμφέροντι γίγνεται.*

h) *τοὺς δὲ παραβαίνοντας ταῦτα χρὴ κολάζειν ὡς κατασκευάζοντας τῇ πόλει μεγίστων κακῶν ἀρχὴν, ἀναρχίαν.*

i) *ἄρχοντας δὲ μὴ εἶναι αὐθάδεις μήτε πρὸς ἐπήρειαν κρίνειν, μηδὲ μεμνῆσθαι κρίνοντας φιλίας καὶ ἔχθρας, ἀλλὰ τοῦ δικαίου. οὕτω γὰρ ἀποδώσουσι τὰς κρίσεις δικαιοτάτας καὶ τῆς ἀρχῆς ἔσονται ἄξιοι.* Stob. l.c. Diod. XII, 20.

k) Stob. p. 280. *τοὺς μὲν οὖν δούλους προσήκει διὰ φόβον πράττειν τὶ τῶν δικαίων, τοὺς δὲ ἐλευθέρους δι' αἰδῶ καὶ τὸ καλόν. διὸ χρὴ καὶ τοὺς ἄρχοντας εἶναι τοιούτους, ἵν' ἔχωσιν οἱ ἀρχόμενοι τοὺς ἀξίους αἰσχύνης.*

gistratus, pariter ac *bonos* ciues, *non legibus*, sed *moribus* contingere.

Sequitur de lege abroganda locus nobilissimus. *Si quis de legibus sancitis aliquid derogare aut nouam legem rogare voluerit, is collo in laqueum inserto de lege verba facito. Si suffragiis latis antiqua lex abroganda, aut noua, quae ad populum lata est, comprobanda esse et accipienda videbitur: indemnis maneto. Sin antiqua lex melius se habere, aut, quae noua proponitur, iniusta esse videbitur, ei, qui legi abrogat, derogat, obrogat, aut nouam rogat: laqueo attracto gula frangitor* l).

De

l) ἐὰν δέ τις βούληται τῶν κειμένων νόμων κινεῖν ἢ ἄλλον εἰσφέρειν νόμον, εἰς βρόχον εἴρας τὸν τράχηλον λεγέτω τοῖς πολίταις περὶ αὐτοῦ· καὶ ἐὰν μὲν διαψηφιζομένων δόξῃ λελύσθαι τὸν νόμον, ἢ ὑπάρχειν (obtinere locum) τὸν εἰσφερόμενον, καὶ αὐτὸν ἀθῶον εἶναι. ἐὰν δὲ ὁ προυπάρχων μᾶλλον δοκῇ καλῶς ἔχειν, ἢ ὁ εἰσφερόμενος ἢ ἄδικος· τεθνάναι τὸν κινοῦντα ἢ εἰσφέροντα νόμον, ἐπισπασθέντος τοῦ βρόχου. Stobensis ibid. p. 280. et ex Hierocle idem Serm. XXXVII. p. 229. extr. Demosth. adv. Timocr. p. 480. A. B. ed. Reisk. p. 744. (vbi τὰ πάτρια περιστέλλειν est, *instituta maiorum munire, sepire*) Polyb. Ecl. lib. XII, 7. e quo eum, qui nouam legem suaderet, in consessu clo virum id fecisse apparet. Eodem in loco de legis sententia summus in vrbe magistratus, qui Cosmopolis erat dictus, cum priuato contendit. Zaleuci lege id factum diserte ap. Polyb. editum. Demosthenes Locrensium modo legem memorat, auctoris non meminit. Charondae Thuriisque hanc legem, vti et alia, tribuit Diodorus XII 17. etiam legem de iure talionis mutatam, quam ad Locros retulit Demosthenes. Sed grauior esse debet Demosthenis auctoritas; in quo Bentlej. sequimur p. 343-345. cf. Wesseling. ad Diodor. l. c. et infra Prolus. IV. de LL. Charondae. adde Vales. ad Harpocr. in ἑτερόφθαλμος.

De vtilitate talis legis multa passim a viris prudentibus disputata sunt; et eam quidem certis reip. temporibus accommodatissimam esse posse, non negatur, perpetuam tamen eandem esse non debere recte contenditur; possunt enim eae rerum vicissitudines incidere, vt lex tum cum ferretur vtilissima aliquando perniciem reip. afferat. Praeclare etiam in eam sententiam disputatur, vt legum omnino custodia certo magistratui mandetur, qui singulis decenniis vel vicenniis de legibus nouandis ad populum ferat, si temporum quidem vicissitudines, reip. incrementa et opes, vel calamitas aliqua, vel nouae exortae caussae, quibus lex non prouiderat, quicquam in iis nouari iusserint. Sed quod ad Zaleucum attinet, eum meminisse debemus in ciuitate libera, in qua summum imperium non in vnum delatum sed populo seruatum esset, leges scribere. Iam autem imperium populare multo pleniori et religiosiori legum obsequio multoque seueriori disciplinae adstrictum esse solet, quam alterius formae resp.; tota eius salus legum perpetuitate et intacta sanctitate continetur; vt legem male positam esse satius sit, quam male tolli; nec facile vlla democratia soluta est, nisi legibus antiquis solutis; multaque eius rei exempla ante oculos Zaleuco versari debebant. Porro et apud ipsos Locros magistratus, cui legum custodia mandata esset, fuisse videtur, si quidem supra cognitio in eos, qui remp. aut ciues suos improbe et inuidiose dictis lacesserent, mandata dicebatur *legum custodibus m)*; atque etiam legem, si quam minus bene

latam

m) νόμων φύλακες ap. Stob. p. 280.

latam esse apparuisset, emendari potuisse, paullo supra positum in his ipsis legibus vidimus. Quo ipso intelligitur, legem illam tantum ad priuatos spectasse, vt eorum impetus reprimeretur, ne labefactarent leges patrias: at magistratum legitime constitutum de legibus ferre potuisse. Addit Demosthenes narrationi, per plus quam CC annos non nisi semel vnam legem de talionis iure esse mutatam.

Progressus inde Zaleucus ad reliqua sigillatim et per partes constituenda, super ea, quae fere hisce in rebus scribi a legumlatoribus solent, *ex proprii ingenii acumine multa sapienter et egregie inuenisse et sanxisse* memoratur n). Inprimis autem ad bonam *feminarum disciplinam* nonnulla praeclare constituisse videtur. *Cum enim alii legumlatores, qui mulierum pudori prospicere vellent, luxuriam earum et impudicitiam, quae multarum calamitatum publice priuatimque caussa est, grauibus mulctis pecuniariis irrogatis reprimere se posse putarent, ipse ingenioso poenae genere incontinentiam earum continuit* o). Ita enim scripsit:

Mulierem ingenuam, nisi quae ebria sit, plus vna ancilla ne comitator. Extra vrbem noctu pedem ne efferto, nisi adultero se prostitutura p). *Aurum vestemque clauo siue aureo siue purpureo distinctam ne gestato; meretrici*

n) ap. Diodor. XII, 21.

o) Diodori verba sunt l. l. vbi v. Wesseling.

p) Non absimilem rationem commentus erat Solon, qui et ipse mulierum ingenia disciplina domestica ac publica compescere voluerat; ap. Plutarch. p. 90. B. *De nocte iter ne facito, nisi curru vecta ad lucernam,* λύχνου προφαίνοντος.

meretrici gestare fas esto q). Candida scilicet veste vti debebant matronae, vt ex Svida intelligitur. Porro:

Annulum aureum et vestem operosiorem et pretiosiorem r), *nisi qui scortatione se vel adulterio contaminat, ne quis gestato.* s)

Hoc

q) γυναικὶ ἐλευθέρᾳ μὴ πλείω ἀκολουθεῖν μιᾶς θεραπαινίδος· ἐὰν μὴ μεθύῃ· μηδὲ ἐξιέναι νυκτὸς ἐκ τῆς πόλεως, εἰ μὴ μοιχευομένην· μηδὲ περιθέσθαι χρυσία μηδὲ ἐσθῆτα παρυφασμένην, ἐὰν μὴ ἑταῖραν. Apud Svidam in Ζάλευκος minus accurate hoc idem narratum: προϊούσας ἐπ' ἀγορᾶς γυναῖκας, τὴν μὲν ἐλευθέραν λευχείμονα μετὰ οἰκείων βαδίζειν, παιδίσκην μίαν ἔχουσαν· τὰς δὲ ἄλλας ἐν ἀνθιναῖς. Aurum et versicolores vestes etiam Syracusanae leges non nisi meretricibus gestare permittebant. Athen. XII. p. 521. B. Similis lex Atheniensium v. Petit. LL. Attic. VI. tit. 5. § 7. Comparari quoque potest Romanorum institutum, vt ingenuas mulieres stola cum instita ac vitta insigniret; etiam Henrici IV Galliarum Regis edictum anni 1601, quo auri, argentique vsus in vestitu interdicitur omnibus; adiectum esse fertur, praeterquam meretricibus et nebulonibus: *excepté pourtant aux filles de joye et aux filoux, en qui nous ne prenons pas assez d'interêt, pour leur faire l'honneur de donner notre attention à leur conduite.* Memorabilis legis oratio esset, si vere haec in lege lecta fuissent. In edicti tamen verbis v. c. in *Grande Conference des Ordonnances et Edicts Royaux — par Jaques Joly* p. 779. non habentur. Sed probabilius est, ex interpretatione alicuius scriptoris esse ea profecta; vti v. c. in *Petro Matthieu*, qui etiam Charondae legem cum illo Edicto comparat, *Histoire de France*, subiecta sunt haec: (T. II. p. 140) *L'Edict devoit dire, que le clinquant estoit defendu à toutes sortes de gens sauf aux Basteleurs, aux Comediens et aux Courtisans.*

r) μηδὲ τὸν ἄνδρα φορεῖν δακτύλιον ὑπόχρυσον μηδὲ ἱμάτιον ἰσομιλήσιον, ἐὰν μὴ ἑταιρεύηται. Dixit ἱμάτιον ἰσομιλήσιον, *vestem Milesiae parem;* vtebatur hac voce in-

Hoc commento, inquit Diodorus, dum pro poenis foedas ac probrosas conditiones poneret, sub quibus intemperantem et flagitiosum esse liceret, facile effecit hoc, vt, cum nemo turpis probri, pro poena inflicti, confessione ciuibus suis contemtui ac ludibrio esse sustineret, a noxio luxu et intemperantia eos auerteret. Rationem autem legis ita melius tenebimus, si reputauerimus, perditos Etruscorum mores totam Italiam, etiam ex Campaniae coloniis, tanquam contagio, contaminasse, et in Locrorum vicinia Sybaritas luxu diffluxisse. Apud hos inprimis infamis mos delicatos pueros alendi et ingenuos pueros in deliciis habendi viguit *t*).

Scilicet

primis Bentleius ad conuellendam harum legum auctoritatem; Miletum Asiae longius absfuisse, Apuliae, Calabriae et Tarentinas lanas fuisse propiores. Poterat vel sic responderi, nos legis vim, non ipsa verba, habere. Verum concidit tota Bentleii ratio, si teneamus, Sybaritas Milesia lana ad vestimenta esse vsos, eamque rem magnam inter Sybaritas et Milesias amicitiam conflasse et commercia mutua conciliasse: v. Athen. XII. p. 519. B. secundum Timaeum, quem Diodorum quoque in deperditis exscripserat, vt ex fragmento intelligitur in Eclogis: Wessel. ed. To. II. p. 549. Doctissimus hic vir ad Diodor. XII, 21. Bentleio adstipulabatur: verum ad Herodot. VI, 21. ex Athenaei loco alia constare vidit.

s) Diodor. XII, 21. Ceterum etiam hanc legem transscripsere Syracusani. v. Athenaeus ex Phylarcho p. 521. B. Procliue est, cum Wesselingio ad Diodor. p. 492. in eam deuenire opinionem, Dioclem haec in Syracusanorum leges e Locricis transtulisse.

t) Athen. XII. p. 518. F. e Timonis Sillis, vt probabile fit: Ἔθος δὲ παρ' αὐτοῖς, καὶ τοὺς παῖδας μέχρι τῆς τῶν ἐφήβων ἡλικίας ἀλουργίδας τε φορεῖν καὶ πλοκαμίδας.

Scilicet et has leges in ciuitate ad popularis imperii formulam descripta sancitas esse tenendum est; qualis ciuitas, vti morum sanctitate ac castimonia disciplinaeque seueritate vel maxime continetur, ita legibus sumtuariis, iisque accuratius perscriptis, carere non potest. Etsi autem in ipso legum harum argumento nonnulla sint, quae reprehendi posse non negemus: in eo tamen hominis acumen facile agnoscas, quod honoris et infamiae sensu apud ciuium suorum animos, ad reprimendam libidinem et luxuriem, vnice sibi vtendum esse vidit. Frustra enim leges scribuntur, mulctaeque et poenae proponuntur, si modo proponi possunt, in eos, qui in corpora sua et bona aut in suos suamque posteritatem flagitiose saeuiunt. Ab existimationis bonae malaeque et famae sensu ac studio, ipsa disciplina publica priuataque animis ciuium iniecto, quodcunque hic est praesentis remedii, petendum est. Magno igitur tempora nostra praesidio ad rectam disciplinam carent, quandoquidem dedecus, probrum ac turpitudo, a flagitio, libidine ac scelere, ad paupertatem, rei familiaris angustias et generis humilitatem, migrauit; in contemtu haberis propter loci et fortunae tenuitatem in erogando sumtu ad externum vitae cultum; contra auctoritate flores etiam cum animi sordibus et inter vitae flagitia, modo genere et opibus valeas.

Ad disciplinae seueritatem et austeritatem pertinet et illa Zaleuci lex, qua ebrietatem e ciuitate sua proscribere voluisse videtur. Cum enim alii legumlatores facinora tantum e temulentia orta puniant: ipse facinorum caussam praecidere voluit:

Si quis merum biberit, nisi id medici iussu, valetudinis recuperandae caussa, factum fuerit, id ei capitale esto u). En legem Mohammedicam ante Mohammedem, et sub caeli plaga diuersa; ab eadem tamen caussa, vt probabile sit, profectam, cum, animaduersis exitiosis effectis, non haec, sed caussam ipsam, tollendam esse iudicaret legum auctor. Quod legum et institutorum genus cum naturae humanae vim faciat, vim habere solet quamdiu morum asperitas vitaeque austeritas durat. Cum ipso vitae cultu, multo magis luxus contagione, solui necesse est.

Hae et similes leges aliae fecisse videntur, vt pro seuerissimis haberentur omnino eae, quae a Zaleuco scriptae sunt, veteri prouerbio: *Zaleuci lex* x).

Mulctam idem *dixisse* fertur *ei, qui e peregrinatione redux, quaesiuerat: num quid noui.* Sed an hoc a Zaleuco constitutum sit, dicere vix habeas. Plutarchus, a quo hoc fluxit, Egregie, inquit, Locrorum

u) *εἴτις ἄκρατον ἔπιε, μὴ προστάξαντος ἰατροῦ, θεραπείας ἕνεκα* (hoc itaque exceptum lege fuit), *θάνατος ἦν ἡ ζημία* ap. Athenaeum X. p. 429 A. At Aelianus V. H. II, 37. qui aut Athenaeum exscripsit, aut ex eodem fonte hausit, rem ita effert: *Si quis aegrotans vinum merum bibisset, iniussu medici, etiamsi conualuisset, mortis ei supplicium erat constitutum, quod, cum non praescriptum ipsi esset, tamen biberat,* ὅτι μὴ προςταχθὲν αὐτῷ ὅδε ἔπιεν. Sed huic exscriptori fidem minus habeas, quandoquidem ille interpretandi et ornandi studii reus habetur infinitis exemplis.

x) ap. Zenob. Cent. IV, 10. Diogenian. Cent. IV, 94. Mich. Apostol. IX, 50.

Locrorum magiſtratus *y*) in hoc ſunt verſati, qui peregre venientem et quaerentem, ecquid noui, mulctarunt."

Hactenus de iis, quae ad morum diſciplinam pertinuiſſe videntur. De *criminibus publicis priuatisque* haec dicenda habemus:

Ephorus apud Strabonem *z*) hoc a Zaleuco inprimis noue inſtitutum memorat, quod, cum priores legumlatores ſingulis delictis imponendae poenae modum ac definitionem iudicibus permiſiſſent, ipſe in legibus poenas expreſſerit, in quibus nihil iudicum arbitrio vel libidini relictum eſſet; *ratus* ſcilicet *ſententias iudicum de iisdem cauſſis non ſemper eſſe easdem, poenas autem eiusdem criminis ſemper easdem eſſe debere* *). Paullo obſcurior eſt

 ſententia

y) οἱ τῶν Λοκρῶν ἄρχοντες. Plutarchus de Curioſitate p. 519. B.

z) lib. VI. p. 398. C.

*) ἡγούμενος τὰς γνώμας τῶν δικαστῶν οὐχὶ τὰς αὐτὰς εἶναι περὶ τῶν αὐτῶν, δεῖν δὲ τὰς αὐτὰς – – hic hiat oratio in libris vulgatis. Videtur aliqua lux affundi poſſe ex loco Diodori XII, 16. vbi eadem lex, cum aliis, ad Charondam transfertur. Coniungitur enim haec iudiciorum lex cum illa, vt nemini quicquam in legibus ſemel ſancitis mutare integrum eſſet. *Ea cum maxime ratione eos, qui in iudiciis praetextus et ſenſus* (voluntates legislatoris) *pro expreſſis verbis introducunt, compeſcuiſſe, ne cauillationibus ſuis legum auctoritatem labefactarent.* Addit idem *factum eſſe ideo, vt in cauſſis capitalibus actores interdum hoc dicto vterentur: aut legem, aut reum ſeruari neceſſe eſſe;* cum ſcilicet pro eo multa ex aequitatis rationibus poſſent diſputari.

ſententia; illud tamen ſatis conſtare videtur, apud Locros in declaranda legis ſententia nihil ad interpretandum acumini iudicis fuiſſe datum, ſed intra litteram legis omnem rationem ſubſtitiſſe. In quo tamen mirandum illud videri poteſt, quomodo in tam modico legum numero omnia tam plene et accurate definita eſſe potuerint, vt ipſa legum ſententia omnes cauſſae viderentur eſſe deciſae. Morum ſimplicitati, litium paucitati et iudicum dilectui et ſanctitati id forte tribuendum. Sed et in poenali tantum rei iudiciariae parte ſeueritatem illam interpretationis obtinuiſſe tenendum eſt.

Viguit etiam inter Locros lex Moſaica, certiſſimum ſimplicitatis et vitae et temporum documentum *a*), *vt oculo lueres oculum alteri eliſum, neque ea poena vlla aeſtimatione redimi poſſet.* Quae lex quas turbas dederit, cum vnoculo oculus excuſſus eſſet, nota eſt narratio *b*). Ex ſuperiore tamen lege diſceptatio ſtatim diremta eſſe debuit, cum in ipſis legum verbis iudici eſſet manendum. Eius tamen, qui vnoculus erat, ſuaſione legi hactenus derogatum narrat Demoſthenes, vt, qui ei vnum oculum excuſſiſſet, vtroque priuaretur. Etiam Diodorus, qui hanc legem ad Charondae tabulas transtulit, diſerte narrat, eius, qui oculo quem vnum habebat excuſſo fuerat excaecatus, ſuaſione legem fuiſſe abolitam (XII, 17); minus tamen probabile hoc de Thuriis quam de Locris traditum bene monuit Bentleius.

In

a) Etiam inter Solonis leges fuit v. Diog. Laert. I, 57.

b) v. Demoſth. in Timocr. p. 480 B. (p. 744. ed. Reiſk.)

In adulteros lex constituta, *vt oculis*, quibus male vsi essent, *priuarentur* c). Quam legem in filio adulterii reo ita temperasse fertur Zaleucus, vt alterum oculum filio, alterum sibi ipsi excuteret. Neque tamen hoc memoratum vidimus, an multi excaecati incedentibus per vias vrbis occursauerint. Potuit autem seuerior aliquis illud ipsum, quod alii a Zaleuco factum mirantur, in fraudem legis factum dicere, cum legum verbis esset inhaerendum, non verbi aut facti cauillatione verborum vis eludenda.

De *Iuribus priuatis* quod commemoremus, habemus illud, quod apud Strabonem ex Ephoro affertur d), Zaleucum *de contractibus simplicius*, quam alios Legumlatores, *leges suas descripsisse*. Quod quam salubriter factum esset, non animaduertentes Thurii e), cum contrario modo singula ad summam

c) Aelian. V.H. XIII, 24. Val. Max. VI, 5, 3. Heraclides Ponticus de Politiis, qui furtum memorat, aut potius is qui eum excerpsit, tit. περὶ Λοκρῶν, vix audiendus. v. Perizon. ad l. l. Aeliani. Simson. Chron. ad 3560. *Aduersus plagiarios, itidem in adulteros ac fugitiuos, a Locris poenas esse constitutas*, etiam Timaeus, qui ad eos profectus erat, deprehenderat ap. Polyb. Exc. de V. et V. (To. III. Opp. p. 40.) Quam vim leges ad deterrendos amatores a vi amasio inferenda habuerint, vt mallent gulam laqueo frangere, exemplum ap. Maxim. Tyr. diss. 26. p. 28 R. occurrit, quod vnde ille habeat non succurrit.

d) Strab. VI. p. 398. extr. p. 399.

e) Debent itaque Thurii Locrorum leges adoptasse. Et sane apud Athenaeum XI. p. 508. Thuriorum legumlator appellatur Zaleucus; et apud Scymnum Chium v. 349 sq. Sybaritae periisse memorantur, cum Zaleuci leges

rem, de qua sit controuersia, ille possideat, quamdiu lis pendebit, penes quem erat, cum in ius fuisset adducta. Narratio eodem loco est de controuersia super huius legis sententia orta, cum alter alteri mancipium, quod is adhuc possederat, per vim abduxisset, prior autem mox mancipium manu prehensum in iudicium adduxisset, ac sponsores daret. Iam enim vterque, et actor et reus, possessionem rei litigiosae ad se pertinere contendebant. Sed ad caussam singularem descendere nunc non possumus.

Sunt scilicet adhuc subiicienda nonnulla, quae ad legum a Zaleuco latarum rationem omnino et indolem spectant. Laudatur itaque in eo et Charonda, qui Thuriorum legibus scribendis inclaruit, quos etiam Plato imitatus est, et Cicero, et probauit Posidonius, quod in legibus non simpliciter et nude et imperiose, quae facienda vel omittenda essent, perscriberent, verum, priusquam lex ipsa proponeretur, in commendationem legis nonnulla praemitterent, quibus persuaderent ciuibus, vt eam sibi salutarem esse putarent i). At Seneca (Ep. 94) impro-

detur hic ita statuisse, vt huic alteri vindicias daret et rem pendente lite possidendam addiceret. Legis itaque verbis magistratus pertinaciter inhaesit. Ita saltem accipienda videntur verba Polybii p. 334. τὸν δὲ διαστείλασθαι etc. et secundum hanc interpretationem etiam iudices sententiam tulere.

i) Cicero de LL. II, 6. *Sed vt — fecit Plato — id mihi credo esse faciendum, vt priusquam ipsam legem recitem de eius legis laude dicam; quod idem et Zaleucum et Charondam fecisse video.* Vix in singulis legibus putabimus id factum, sed in solo prooemio. Subiungit

fuisse videtur lex, quod ignoramus; colligere tamen licet ex alia lege ab Aristotele commemorata: *ne quis patrimonium suum vendat, nisi manifestam calamitatem sibi ostendat accidisse* *). Scilicet fuere Locri ex eo civitatum genere, in quibus bonorum aequalitas seu fundorum aequa singulis portio erat.

Mulctas etiam pecuniarias in Zaleuci legibus irrogatas fuisse, ex Hesychii loco *g*) apparet.

Ius aliquod interdicto *vti possidetis* simile, aut potius cum iure *vindiciarum* apud veteres Romanos comparandum, apud Locros locum habuisse, ex Polybio *h*) constat. Lex enim Zaleuci fuit, *vt rem,*

*) de Rep. II, 7. p. 430 f.

g) In Λεπτὰς καὶ παχείας (sc. δραχμάς). His quoque vocibus inter argumenta vtebatur Bentleius, quibus euincere volebat codicem hunc LL. Zaleuci Sophistae fuisse fetum; nam verba illa Attica esse. Nec tamen hoc per se, nisi alia adfuerint, magnam habere potest vim. Potuit Hesych. ex scriptore laudare, qui Zaleuci LL. intexuerat suis scriptis, vel obiter meminerat, et ad suae ciuitatis morem accommodauerat verba et computum numorum.

h) Ecl. lib. XII, 7. τοῦτον δεῖν κρατεῖν τῶν ἀμφισβητουμένων ἕως τῆς κρίσεως, παρ' οὗ τὴν ἀγωγὴν συμβαίνει γίγνεσθαι. Controuersia in hoc tanquam cardine versabatur: legis verba erant, *vt rem, de qua sit controuersia, ille possideat penes quem erat tum, cum in ius fuit adducta,* παρ' οὗ τὴν ἀγωγὴν συμβαίνει γίγνεσθαι, h. qui manu iniecta rem vindicatam in iudicium adduxerit. *Adduxerat* autem *is* in vindiciarum iudicium, qui mancipium ante possessum et a se abductum iterum repetierat. At alter contendebat sibi mancipii seruandi ius competere, *ex sua* enim *domo* illud esse abductum, etsi ab altero. Re a iudicibus ad summum magistratum Cosmopolidem dictum delata, videtur

Neque vero Locrenses in rep. talibus legibus constituta male rem gesserunt. Magna enim eorum fuit per plura saecula felicitas hominumque et opum affluentia et summa ευνομιας laus *k*). Inprimis memorabile est Pindari praeconium, qui post CC. a scriptis inde legibus annos, (circa Olymp. LXXIV). *Iustitiam* ait *Locrorum vrbem regere et esse iis Calliopen non minus quam Martem curae l*). Et altero loco: eos *hospitii facilitate*, *rerum honestarum et litterarum studiis et fortitudine* commendat *m*). Quo ipso refellitur iniquissima eorum opinio, qui *humanarum legum* prudentia publicae priuataeque felicitati parum prouideri posse censent. Nec soluta est resp. Locrorum, nisi vi externa; quae si maior fuerit, nihil rerum humanarum est, quod non ab ea infringatur et destruatur. Dionysius iunior Ol. CVI, 1. *n*). Syracusis exclusus, cum suis opibus et stipatoribus, Locros, vnde maternum genus ducebat, confugit, paulloque post tam atroci violentia in eos est grassatus,

mio simili consilio scripto quid ni nostra adhuc aetate numinis metus et vitae futurae praemia ac poenae ostendi possint?

k) v. Strabo VI. p. 397. D. πλεῖστον χρόνον εὐνομηθέντες. Plato de LL. I. p. 638. A. Steph. et in Timaeo pr. vbi cf. Proclus in Timaeum p. 22. Demosth. aduers. Timocr. p. 480. A. Aelian V. H. II, 37.

l) Olympion. X, 17. Νέμει γὰρ Ἀτρέκεια πόλιν Λοκρῶν Ζεφυρίων. μέλει τέ σφισι Καλλιόπα καὶ χάλκεος Ἄρης. Quod ad Musarum sacra attinet, praestantissimus citharoedorum, Eunomus, ex ea vrbe oriundus fuit. Strabo VI. p. 399. 400.

m) Ol. XI, 17 sq.

n) a. C. 356; et 327 annis post leges a Zaleuco scriptas.

ius, vt tota ciuitas peſſundaretur. Sed videndi hac de re, quos infra laudabimus o).

Haec quidem hactenus. Nos autem legibus patriis et maiorum inſtitutis immanentes non minorem proſperitatem conſequi poſſe exiſtimare debemus. Priuatae enim vitae felicitas aliqua in quacunque reip. deſcriptione eſſe poteſt; tanto ea maior et certior, ſi Optimi Principis, Regis Indulgentiſſimi, pietate, clementia et iuſtitia, Immortalium Virorum ſapientia et cura ac fide, et publicae et priuatae cuiusque ſecuritati, tranquillitati et felicitati prouidetur. PP. d. XVI. Sept. cIↄIↄcclxvii.

o) Strabo VI. p. 397. 398. cf. Athen. XII. p. 541. D. E. e Clearchi libro V. Vitarum. Aelianus V. H. IX, 8. Ad ea reſpiciunt Plutarch. Timol. p. 242. C. et Aelian. V. H. VI, 12.

Epimetrum

Epimetrum I.

de Locris.

Sunt hi Locri (Epizephyrii) *colonia eorum Locrorum qui in ſinu Criſſaeo habitant* (Locrorum Ozolarum) *ab Euanthe deducta, non multo poſt Crotonem et Syracuſas conditas.* Eſt haec Strabonis auctoritas eaque grauiſſima (lib. VI. p. 397. C.). Addit idem *falſo ab Ephoro a Locris Opuntiis eos fuiſſe repetitos.* Ephoro tamen adſtipulati ſunt alii ſcriptores, in his ipſe Virgilius (Aen. VII, 399): *Hic et Narycii poſuerunt moenia Locri;* eſt enim Naryx Opuntiorum *a*). Et videntur ipſi Locri hoc probaſſe, quandoquidem heroem ſuum Ajacem Locrum colebant, qui Opuntios duxerat, et eius comites poſt reditum a Troia diſperſos hoc littus adiiſſe narrabant. v. ad Virgil. l. c. add. Pauſ. III, 19. extr. Conon. c. 18.

De *originibus urbis* valde inter ſe diuerſa narrata fuiſſe apparet ex fragmento Polybii lib. XII. in Exc. de V. et V. (To. III. p. 38 ſq.) de diſſidio inter Ariſtotelem et Timaeum: quorum prior *b*) coloniam ex fugitiuis mancipiis, moechis et plagiariis

a) v. ad e. l. et Cluver. *Ital. ant.* p. 1302. Salmaſ. ad Solin. p. 48. Rem in medio relinquit Scymnus Chius v. 315. *εἰσὶ δ' ἄποικοι τῶν Ὀπουντίων Λοκρῶν. ἔνιοι δὲ Λοκρῶν φασι τῶν ἐν Ὀζόλαις.*

b) Ariſtoteles in *πολιτείᾳ τῶν Λοκρῶν*, puto, (quam Clemens T. I. p. 352. A. Sylb. laudat.)

riis, collectam esse dixerat *c*), hic (historiarum libro IX.) ingenuorum ciuium ex Locris Graeciae profectorum fuisse asseuerauerat. Polybius ex iis quae vterque attulerat, neutrum fide satis explorata, verum fama et opinione accepta narrasse, Aristotelem tamen ait probabiliora dixisse. Timaeum quidem sibi inde fidem adstruere velle, quod se Locros Graeciae adiisse et ibi foedus inter metropolin et coloniam scriptum vidisse asserit *d*), quo commune inter eas ciuitatis ius constitutum erat, adiisse quoque Locros Italiae, et apud hos leges reperisse fugitiuorum et similium hominum ingeniis prorsus dissimiles. Verum fidem horum omnium Polybius ita eleuat, vt Timaeum mentitum esse foedus illud dicat; forte etiam ipse in hoc paullo iniquior: nam potuit tale foedus inter Locros Graeciae et Italiae esse; sed forte serioribus annis, ita vt originis conditionem probare non posset. Polybius ipse (v. Eclogas libri XII. To. III. p. 327.) a Locrensibus famam ab Aristotele traditam firmari audierat: pro argumento quoque affert nobilitatem gentium a feminis apud eos ductam.

Ceterum

c) Polyb. l. l. Aristotelem εἰπόντα τὴν ἀποικίαν αὐτῶν εἶναι δραπετῶν οἰκετῶν, μοιχῶν, ἀνδραποδιστῶν.

d) συνθήκας ἐγγράπτους — αἷς ἐπιγεγράφθαι τὴν ἀρχὴν τοιαύτην· ὡς γονεῦσι πρὸς τέκνα: sollenni formula, de qua cf. Opusc. To. I. p. 312. At p. 42. Polyb. vbi Timaeus ait: τήν τε πολιτείαν καὶ τὰ λοιπὰ φιλάνθρωπα τοῖς Λοκροῖς ἀμφοτέροις Ἀριστοτέλη καὶ Θεόφραστον κατεψεῦσθαι τῆς πόλεως, leg. ἀμφοτέρους Ἀ. καὶ Θ. nam de solis Italiae Locris nunc agit.

Ceterum de Locrorum ortu a fugitiuis narratio repetita eſt etiam ab aliis *e*). A Tarentinis acceſſiſſe colonos Locrenſibus ſuſpicatur *Io. Gillies*, V. C. qui nuper hiſtorias Graecas iterum conſcripſit To. I. p. 385. quid tamen ſuſpicandi opportunitatem fecerit non aſſequor *f*).

Vt tam varie de Locrorum origine traderetur, cauſſam forte inuenire licet etiam in hoc, quod iterum iterumque deducta fuit colonia. Sane celeberrima fuit illa, quae ſub Ol. XXIV, 2. ante C. N. 683 facta eſt, (Chron. Euſeb. ad h. a.) paullo poſt Crotonem et Syracuſas conditas Strab. VI. p. 397, C. Acceſſiſſe tamen iam tum aliquid Dorici generis videtur: obſcura enim et ambigua fama erat de Syracuſanis nouos colonos inter ſe diſſidentes placantibus: v. Strabo VI. p. 397. B. Archiam Corintho ad Syracuſas condendas proficiſcentem illic appuliſſe et Dorienſes a Megaris Siciliae profectos ſecum abduxiſſe alio loco memoratum p. 414. B. etſi in his temporum ratio ſibi non ſatis conſtat. Tum Scymnus 277. loca ad Epizephyrium ait Dorienſes inſediſſe: quibus aſſumtis Archias Syracuſas mox condidit. Verum praeceſſerat alia colonia a Lacedaemoniis iam ſub Rege Polydoro miſſa: qui circa Ol. XIV, 1. obiiſſe fertur: Pauſ. III, 3. Effectum forte

e) Apud Dionyſ. Charac. in Deſcr. Orbis v. 365. vbi conditores fuiſſe dicuntur, qui cum ſuis dominabus conſueuiſſent: σφετέρῃς μιχθέντες ἀνάσσῃς. vbi diſertius rem exponit Euſtath.

f) Temporum ratio toto illo de coloniis loco parum accurate habita eſt.

forte est his colonis antiquioribus admixtis, *vt Locri*, qui *Aeolicae stirpis* erant, *Dorici generis haberentur* *) *Doricaque loquendi forma vterentur;* etsi huius quidem sermonis Dorici caussae potuere esse, aliae, inprimis ex cognatione veteris Aeolici et Dorici sermonis, tum ex Dorici sermonis vsu per Italiam regnante ductae. Si vero Cononi (Narrat. 3.) fidem tribuas, qui priscam famam diuersarum vrbium collegerat, praecesserat adeo tertia aliqua colonia e Phaeacibus Corcyrae, vnde fuerat cognatio inter Locrenses et Corcyraeos g).

Iam si apud Polybium (Ecl. libri XII. To. II. p. 328) „Locri cum Siculis, qui illas terras tenebant, foedus pepigisse„ dicuntur, quod illorum fraude mox fuit violatum, non hoc ad recentiorem coloniam spectare potest; excesserant enim Siculi, si quidem ad famae veteris fidem, quam et Thucydides et Aristoteles sequuntur, res exigenda est, antiquissimis iam temporibus, cum Pelasgi in haec loca immigrarent. Potuit tamen simile quid *de barbaris* narratum esse, qui haec loca incoluerant; eos Siculos fuisse posthaec aliquis scriptor de suo adiecerat.

Leges

*) cf. inf. Prolus. XIV. vbi etiam de Locrorum coloniis. Etiam in expeditione Atheniensium aduersus Syracusas Locri partes Doriensium tuebantur. Thucyd. VI, 44.

g) *διὰ ταῦτα ὡς συγγενεῖς Φαίακες Λοκροὺς τοὺς ἐν Ἰταλίᾳ προσεποιοῦντο.* Exponitur ibi Graeca narratio de Locro Alcinoi fratre in Italiam ad Latinum profecto. Neumannus V. C. ad cognationem ingeniose retulit nonnullorum Locrensium numorum typum, Palladem et Pegasum, Corinthiam originem prodentes; Corcyram autem aliquando Corinthiorum coloniam factam esse, vel ex Thucyd. notum est: in *Numis inedd.* p. 34. sqq.

Leges Locros scriptas habuisse, eosque *primos* fuisse, *qui legibus scriptis vterentur;* et *leges iis scriptas esse a Zaleuco*, historica fide exploratum est. *v. Epimetrum* II. Quod in his legibus, etiam nemine monente, expectes, erit hoc vt ab omni subtilitate longissime absint. Et sane summam legum vt antiquitatem ita simplicitatem passim in fragmentis pluribus facile agnoscas. Potuere tamen vel sic leges Zaleuci sequentibus saeculis, per quae Locrorum resp. stetit aut restituta iterum conualuit, prudentium virorum curis esse emendatae. Certe Timares aliquis seu Timaretus inter Locrorum legumlatores cum Zaleuco memoratur *h*). Celebrata quoque vrbs est eximie bonarum legum nomine, et floruisse fertur earum beneficio. Testatur locus Pindari (X. Olymp. 17.) et Demosthenis ac Strabonis verba iam alio loco laudata. cf. Bentlej. (*Lennep*. p. 191.) Est apud Porphyrium (V. P. s. 56.) e Dicaearcho narratio de Pythagora exule a Locris non recepto quoniam in suis legibus nihil haberent quod displiceret *i*). Leges autem Zaleucus scripsit non sub ipsa statim vrbis incunabula; verum ad multas discordias et turbas res iam fuerat deducta, vt ex Aristotelis fide traditum accepimus *k*). Si tamen Zaleucum circa Ol. XXIX. vixisse, Locrorum autem vrbem

h) Ap. Iamblich. V. P. n. 130. et 172.

i) *ἀλλ' ἐπὶ τοῖς ἰδίοις νόμοις οὐδὲν ἔχομεν ἐγκαλεῖν· αὐτοὶ μὲν ἐπὶ τῶν ὑπαρχόντων πειρασόμεθα μένειν.*

k) In Schol. Pindari Ol. 10, 17. Ad easdem seditiones spectat Strabonis locus lib. VI. p. 397. C. vbi *Locri aduenae tres quatuorue annos in Zephyrio habitasse, mox inde vrbem transtulisse* dicuntur, *opitulantibus Syracusanis*.

vrbem Ol. XXIV, 2. conditam esse; probabiliter constat, non adeo multis annis post vrbis primordia leges accessisse apparet.

In legibus illis *plus quam ducentis annis* vnicam tantum legem nouam esse latam, seu verius veteri legi esse derogatum, Demosthenis notus locus, vbi de talione vnoculi agit, testatur *l*). Quod si inde ab Ol. XXIX annos computes CC. incidimus fere in tempora Dionysii iunioris Ol. CVI, 1. qui crudelitate in Locros et impietate vsus incredibili eorum res afflixit quod iam sup. (p. 44. 45.) est commemoratum.

Reip. Locrorum formam fuisse *aristocraticam* vix dubites. Diserte inter aristocratias eam refert Aristoteles (lib. V, 7. p. 530) eo loco, quo de ea per Dionysii affinitatem euersa monet. Eamque retinuere etiam cum Romanorum ciuitas foederata facti essent: nam bello Punico II. ad Poenos defecisse narrantur, *prodita multitudine a principibus:* Liv. XXIII, 30. cf. XXIX, 6. In Zaleuci legibus (apud Stob. et Diod.) ἄρχοντες memorantur, quibus caussarum disceptationes et iudicia mandata sunt.

Summum magistratum habuere *Cosmopolidem*, a quo in iure controuerso legum interpretationem petitam esse videmus in caussa de rei vindicatione

 ap.

l) In Timocr. p. 744. ed. Reisk. καὶ τοῦτον μόνον λέγονται Λοκροὶ θέσθαι τὸν νόμον ἐν πλείοσιν ἢ διακοσίοις ἔτεσιν. Ap. Strab. est πλεῖστον χρόνον εὐνομηθέντες. Diodorus, qui Charondae illam legem fuisse narrat lib. XII, 17, tres a Thuriis leges esse abrogatas memorat.

ap. Polybium *m*); tum *Senatum* clↄ virorum (*ibid.*) in quo de lege abroganda agendum erat. Etiam *Polemarchum* nominatum reperimus *n*); et Νομοφύλακας, quos aliquo loco videmus maledicos et admonendo et multando coercere potuisse; vt adeo ius animaduertendi eos in certis caussis habuisse appareat. Erat idem magistratus Athenis et in aliis Graeciae ciuitatibus, non eadem tamen vi ac potestate: (v. Harpocration h. v. Suidas h. v. et viros doctos.) Cicero *de LL.* III, 20. conquestus legum custodiam Romae esse nullam, itaque eas ab apparitoribus et librariis peti, subiicit: *Graeci hoc diligentius, apud quos Nomophylaces creantur; nec hi solum litteras — sed etiam facta hominum obseruabant ad legesque reuocabant.*

In numis tamen *o*) raro magistratus nomen aut nota occurrit. Numi aurei, argentei et aerei, quos a numis Locrorum, Opuntiorum et Ozolarum discernere interdum difficile est, tanquam proprium typum habent Jovis caput barbatum; cum quo frequenter aquilam lepori inhiantem aut eum discerpentem videas, aut etiam fulmen. Jupiter quoque sedens occurrit. Palladem cum Pegaso ad originem Corin-

m) Exc. lib. XII. (To. II. p. 334.) ea tamen conditione, quantum intelligitur, vt, si legem in aliam partem interpretabatur, ipse non minus quam alter ex litigantibus laqueo de ceruice pendente diceret: quod forte minus accurate narratum.

n) In Heraclid. fragm. p. 30. Crag. vbi de periuro homine a mustelis diuinitus immissis punito. Νομοφύλακας inuenies ap. Stob. p. 280, 18.

o) v. Magnan. *Bruttia numismatica* tab. 67 sqq.

Corinthiam per Corcyraeos ſpectare videri ſupra memoratum eſt. Ad agri fertilitatem ſpica, vua, et cornu copiae, et Cereris caput appoſita face. Etiam Proſerpinae, eximie a Locris cultae, caput obſeruare mihi videor *p*). In vno numo Dioſcurorum capita occurrunt, quod ad illa reſpicere poteſt, quae de eorum praeſentia in pugna ad Sagram narrari infra ex Juſtino XX, 3, 8. videbimus, vbi et aquila, quam in numis ſignari diximus, circumuolaſſe pugnantes Locros narratur, quoad vincerent. In alio eſt Juno ſedens, ſi modo ad noſtros Locros ſpectat. Caduceum qui occurrit ad Mercurii cultum in his oris refert Neumann. l. c. p. 37. Ad Romanorum foedus illi numi, in quibus Romae ſedenti corona ab vrbe Locrenſi imponitur, adſcripto: Ρωμα πιστις Λοκρων, *q*) ſpectant.

Inſtituta Locrenſium, praeter illa quae iam in Proluſione memorata ſunt, reperiri a me potuere haec: primo, quod *nobilitas generis a feminis apud eos ducta erat*: ita *orti e centum gentibus* eminebant inter ceteros; erat autem eorum ortus talis: apud Locros Graeciae ad expiandum Aiacis Oilei ſacrilegium, rapta Caſſandra in conſpectu Palladis, quotannis mittendae erant virgines Ilium ſorte legendae ex C. gentibus illuſtrioribus *r*): ex his virgines nonnullae

 vna

p) Vt tab. 71. VIII.

q) Digeſſimus in ordinem hunc ea, quae in Magnano occurrunt, et diligenter expoſita ſunt ſigillatim in Raſchii Lexico Numiſmat. voc. *Locri*.

r) Strabo XIII. p. 896. 7. add. Plut. de ſera num. vind. p. 557. D. et laudd. ibi a Cl. Wyttenb. in ed. libelli p. 66. Toup. Ep. crit. p. 162.

vna cum ceteris in coloniam exierant: v. Polyb. Exc. (To. II. p. 327. 8.) ab his oriundi erant illi quos diximus.

Idem mox (p. 328. 9.) ex Locrorum ipsorum narratione refert, Locros, qui primi haec loca adierant, cum patria instituta nulla haberent, *Siculorum*, cum quibus communem agrum haberent, *ritus moresque plures assumsisse*, sed mutatos et emendatos a se: inter quos etiam exponit vnum puellae phialephori *s*).

Magnam *vitae fragalitatem seueritatemque, et austeritatem priscam*, inter Locrenses viguisse multa cum instituta tum leges testantur; ex institutis etiam illud, *quod nullis mancipiis vsi sunt*, Timaeo asserente *t*), *nisi recentibus demum aetatibus;* vt nec Graecis olim omnino patrio more serui emtitii nec ancillae fuere. Quod si forte Timaeus nimis absolute et praefracte hoc pronuntiauit, omnino tamen hactenus verum est, quod in antiqua vitae simplicitate multo maior Graecis vsus fuit operarum mercede conductarum: Passim quoque apud Homerum aut ἔριθοι aut θῆτες memorantur; adeoque libera capita agros colebant *u*). Primos post Thessalos et Lacedaemonios mancipiis emtitiis vsos esse Chios a Theopompo Historiarum libro XVII. traditum erat: v. Athen. VI. p. 265. hos quidem e barbaris, at illos

s) Φιαληφόρου.

t) Athen. VI. p. 264. C. p. 272. A.

u) Hactenus bene Palaeph. c. 3. οἱ γὰρ τότε ἄνθρωποι αὐτουργοὶ ἦσαν.

illos ex Achaeis, Thessalos e Magnetibus et Perrhaebis victis, adeoque ex hominibus suae gentis.

Porro apud Locrenses morem fuisse, *vt non lugerent mortuos, sed, cum extulissent, epularentur,* in Heraclidis fragmentis occurrit: (p. 28. 30. ed. Crag.) alterum institutum erat, quo *institorias tabernas habere non licebat et rem cauponariam exercere, sed agricolarum quemque apud se natos fructus in forum apportatos vendere necesse erat:* Quod institutum si viguit, non adeo magna mercaturae celebritas apud Locros esse potuit; tanto vero minus auaritiae et luxus fomenta subministrata sunt.

De caeteris *Locrorum rebus* pauca sunt, quae tenemus. Mirum tamen est vel sic, cum ne magnorum quidem imperiorum ac rerumpublicarum memoria satis explicita ad nos peruenerit, singularum ciuitatum notitias non contemnendas erui et colligi posse.

Locri Crotoniatis, a quibus bello petiti fuerant, cladem illam nobilem ad Sagram fl. (ante Ol. LV, 1.) intulere; de qua v. in Prolus. X. *de Crotoniat. rep.* Eo bello euenisse videtur, quod apud Livium (XXIX, 18) Romae in Senatu a legatis Locrensium de templo Proserpinae eiusque thesauris narratur: *Maiores quondam nostri, graui Crotoniensium bello, quia extra vrbem templum est, transferre in vrbem eam pecuniam voluerunt. Noctu audita ex delubro vox est: abstinerent manus, deam sua templa defensuram. Quia mouendi inde thesauros incussa erat religio, muro circumdare templum voluerunt. Ad*

 aliquantum

aliquantum iam altitudinis excitata erant moenia, quum subito collapsa ruina sunt. Eodem bello territi Locrenses auxilium a Spartanis petierant, qui cum eos auxilium a Castore et Polluce repetere iussissent, deos illos habuere propitios (Justin. XX, 2), in pugna autem Ajacem Oilei f. in ordine stantem suis rebus consulere experti sunt: Paus. III, 19 extr. Conon. c. 18. Mirum videri potest, Locros in Spartanis spem auxilii obtinendi posuisse, cum quibus communia iura nulla haberent. Enimuero in memoriam reuocanda est antiquior illa, quam supra commemoraui, coloniae origo a Lacedaemone ducta regis Polydori aetate.

Bellum iis intulerat Anaxilaus tyrannus Rheginus eosque internecione deleuisset, nisi Hiero minis eum deterruisset x). Factum hoc paullo ante Ol. LXXVI, 1, quo anno tyrannus obiit, cum inde ab Olymp. LXXI, tyrannidem tenuisset. Ol. XCVII, 4. cum Dionysius magnae Graeciae vrbes armis peteret, escensione ad Cauloniam facta et vrbe oppugnata, victis autem iis, qui ad eam liberandam aduenerant, seu tum seu paullo post vrbs capta, atque solo aequata est (v. Diod. XIV, 103-106): agrum autem Cauloniatarum Locris donauit Dionysius. Paullo diuersa sunt, quae a Justino narrantur, dum (lib. XX, 5.) Dionysium ait *expugnatis Locris* Crotonienses aggressum esse, qui fortiter restiterunt. Suspicari licet Justinum

x) Pind. P. 2, 34 sq. et Schol. Pind. P. 1, 99. qui ad Epicharmum ἐν Νάσοις prouocat. Idem ad P. 2, 34.

num in nomine erraffe et Cauloniatis Locros fubftituiffe. Nam Locrenfes focietate et amicitia potius cum Dionyfio iuncti fuiffe videntur: etenim Ol. XCV, 3. Dionyfius ad populum Locrenfem legatis miffis et impetrato nuptiarum iure Doridem, Xeneti clariffimi ciuis filiam, in matrimonium duxerat: Diodor. XIV, 44. Poft Cauloniatarum agrum iis affignatum, fimile beneficium paullo poft (Ol. XCVIII, 1.) adiecit Hipponiatarum agro Locris attributo *y*), nec non agri parte Scylletici Crotoniatis ademti (Strab. VI. p. 401. B.). Quicquid eft, Dionyfio mox in Siciliam reuerfo facile libertatem priftinam recuperauere. Ex ifta tamen affinitate, quod Ariftoteles monuit, Locris exitii cauffae natae funt *z*). Nam fufceptus ex eo connubio Dionyfius iunior Syracufis fugatus Locros venit et ab iis receptus mox per fatellites omni contumelia in eos faeuiit, vt iam fupra eft narratum (p. 44. 5.). Poft eius tamen difceffum praefidio deiecto acerbe et crudeliter iniuriam in eius coniuge et liberis vlti funt *a*), nullis precibus Dionyfii per legatos admiffis, tolerata quoque obfidione a Tarentinis et agrorum direptione.

y) Diod. XIV, 107. vbi addit Diodor. κατὰ τὸ συνεχὲς γὰρ ἐφιλοτιμεῖτο τοὺς Λοκροὺς εὖ ποιεῖν διὰ τὴν συγχωρηθεῖσαν ἐπιγαμίαν.

z) de Rep. V, 7. p. 530. B. vbi inter cauffas ariftocratiae euerfae refertur affinitas nobilium cum potentibus extraneis contracta: — καὶ (fcilicet) κηδεύειν ὅτῳ θέλωσι· διὸ καὶ ἡ Λοκρῶν πόλις ἀπώλετο ἐκ τῆς πρὸς Διονύσιον κηδείας.

a) v. inprimis Strabo l. c.

Nec tamen hac calamitate ita pessundati videri debent, quin iterum aliquas opes recuperaverint: nam cum Bruttiis bella gessisse eosque pugna fugasse, ex Nossidis epigrammate nouimus, quod Bentleius illustrauit (*Diss. in Phalar.* p. 198. *Len.*)

Grauior fortuna iis imminebat inter Romanorum bella cum Tarentinis et Lucanis. Pyrrhus in Italiam accitus seu foedere seu vi ad societatem secum ineundam eos compulerat: facto inde eius in Siciliam discessu, Locri, praesidio Pyrrhi praefectoque, quorum iniurias diutius perpeti nequibant, trucidatis, ad amicitiam Romanorum se contulerunt (ante C. N. 277. V.C. 477); quo tempore Romani primum in Bruttios arma mouerunt. Mox vero ille (anno insequenti) e Sicilia redux, ciuitate, animatis praesentia sua regiae factionis hominibus, recepta, multa in Locrenses foeda facinora edidit, caedibus et rapinis in miseros grassatus; inde ad sacrilegium conuersus ingens auri pondus e templo Proserpinae terra effossum abstulit, quod tamen classe tempestate afflicta mari obrutum est; vnde tamen aestu maris eiecta spolia in templo iterum reposita sunt *b*).

Post Pyrrhi discessum Locros in foedere cum Romanis perstitisse, et ab hoc tempore inter *ciuitates* Romanorum *foederatas* habendos esse non dubitamus. Itaque bello Punico priore Hamilcarem classe

b) De his v. Freinsh. Suppl. Livii lib. XIV, 23 sqq. inpr. Appian. de reb. Samnit. Ecl. in ed. Schweigh. To. I. p. 69. 70. Liv. XXIX, 18.

classe ad Italiam deuastandam profectum agros Locrensium et Bruttiorum late deuastasse reperimus (V. C. 506 ante C. N. 248, Oros. IV, 10). At pugna ad Cannas facta fuere Locri inter socios, qui a Romanis deficerent (V. C. 538. ante C. 216. Liv. XXII, 61. et XXIII, 30); itaque anno sequente Appio Claudio ad vrbem aduenienti portas clauserunt (Liv. XXIII, 41). Ex iis tamen, quae paullo post inter acta anni eiusdem V. C. 539. Livius narrat lib. XXIV, 1. Locros iterum ad Romanos se applicuisse apparet. Nam Poenis tum ad muros accedentibus, deducto in portum Romanorum praesidio vt Rhegium deueheretur, dediderunt se, *foedere aequis legibus facto*: Locrensibus iussu Hannibalis data pax, *vt liberi suis legibus viverent; vrbs pateret Poenis, portus in potestate Locrensium esset; societas eo iure staret, vt Poenus Locrensem, Locrensisque Poenum pace ac bello iuuaret.* Recepere paullo post Locri multitudinem Crotoniatarum, quae ex vrbe capta a Bruttiis in templum Junonis Laciniae confugerat: (ib. c. 3.) Ad vrbem recuperandam cum T. Quinctius Cos. V. C. 546. frustra copias et tormenta admouisset (Liv. XXVII, 25): res tandem fraude et insidiis perfecta est, decimo defectionis anno, quarto decimo Punici belli (V. C. 547. a. C. 207). Vrbs dedita Scipioni: v. Liv. XXIX, 6 sqq. et Q. Pleminius legatus cum praesidio vrbi relictus. At enim scelere et auaritia Romani etiam Poenos superarunt: inde anno sequenti Locrensium legatis Romam missis misericordia senatus motus Praetorem M. Pomponium cum decem legatis Locros misit ad caussam cognoscendam:

dam: qui *Locrensibus* edixere *libertatem legesque suas populum Romanum senatumque restituere* (Liv. l. c. c. 9. 16-21). Reddita quoque thesauris Proserpinae pecunia; quinto tamen hinc anno nouo sacrilegio pecunia nocte clam sublata (Liv. XXXI, 12. 13). Ab hoc inde tempore inter *foederatas populi R. ciuitates* fuere, vt suis legibus vterentur, ex foedere tamen publice ad ea, de quibus conuenerat, praestanda tenerentur: erat in his vt copias maritimas mitterent, quoties Romanis opus esset. Narrat Polybius (Ecl. XII, 3), qui tum Romae inter euocatos Achaeorum erat et gratia multorum florebat, sua opera factum esse, vt Romani Locrensibus, propter attritas forte eorum res, remitterent, ne cum in bellum Hispaniense auxilia (forte aduersus Celtiberos) tum aduersus Dalmatas (V. C 596. ante C. N. 156) copias maritimas mittere tenerentur. Postea nihil quod de iis memorabile occurrat meminimus: nisi quod Strabo ita memorat, vt vrbem adhuc rebus non prorsus profligatis fuisse intelligas. Inde nomen vrbis occurrit apud Plinium et forte alios.

Inter haec tempus esse debuit, quo et ipsi Locri luxuriem et impudicitiam in vrbem admitterent, si quidem eodem modo, vt apud Lydos et Cyprios, puellae apud illos publice prostitisse narrantur apud Athenaeum (lib. XII. p. 516), qui id antiquae alicuius iniuriae, monumentum esse putabat. Potuit hoc adeo serius esse Dionysii contumelia, quam diximus; potest tamen quoque narratio ex hac Locrorum calamitate esse effecta. Locricum

cricum carmen apud eundem (p. 516. B.) e moechae persona cani solitum, (quod emendat Bentlej. p. 199) pro argumento certo haberi nequit.

Ex ciuibus nobile nomen fuit *Euthymi*, qui pugilatu victor Olymp. LXXIV. VI. VII. (v. Pauſ. VI, 6), idem oraculi iuſſu viuus ſentiensque conſecratus, ſacrificatumque ei imagine eius et Olympiae altera poſita (Plin. VII, 48). Alium Locrum in pueris pugilem, *Ageſidamum*, Pindarus binis carminibus celebrauit: Ol. 10. et 11. *Xenocritus* inter antiquiſſimos paeanum auctores a Plutarcho (p. 1134. B. C. To. II.) et inter eos refertur, qui ſecundae conſtitutionis muſices principes habendi eſſent: idem ex quo natus erat oculis captus fuit, vt in fragm. Heraclidis legitur, in quibus ille cum *Eraſippo*, et ipſo Locrenſi poeta, memoratur. Verum adeo quod Pindarus praedicat: μέλει τέ σφισι Καλλιόπα.

Epimetrum

Epimetrum II.

de Zaleuco.

De Zaleuco in diuersas partes disputatum est a viris doctis *a*). Inprimis subtiliter de eo commentatus est Bentleivs in *Diss. supra Phalaridis Epistolis* p. 337 sqq. verum tam impotenti animo, vt, dummodo aduersarium Boylium laederet et exagitaret, ipse parum curaret si aliis latus ipse nudaret. Saltem vera et falsa, dubia et explorata, eadem lance appenduntur. Non meum est in iis excutiendis et seu refellendis seu firmandis, operam consumere: praestat singulis aequa trutina expensis apponere ea, quae seu veriora sunt seu veris similiora, eaque ad certas classes redigere. Quod Timaeo ille tantum tribuit, vt secundum eum omnino neget, Zaleucum vnquam fuisse, id eius cupiditati et irae in aduersario conficiendo condonabimus. Nam primum Timaeus hoc non ex fide historici sed *ad suam opinionem* tradiderat; ita vero non auctoritas viri, sed iudicii ratio erat exquirenda *b*); iam autem Timaeum odio et ira, tum perti-

a) v. Congesta ap. Fabric. B. Gr. To. I. p. 531 sq. et Wesseling. ad Diod. XII, 20.

b) Eadem hac fere via Polybius Timaeum refellit, ab Aristotele in iis, quae de Locrorum originibus tradita erant, dissentientem: *vtrumque*, ait, *tantum ex coniectura locutum esse, Aristotelis vero narrationem esse verisimiliorem, cuncti ex iis, quae disserui, satis intelligent.* Exc. de Virt. e lib. XII. (p. 38. To. III.)

pertinacia occaecatum, multa perperam tradidiſſe ſatis conſtat. Quomodo igitur huius hominis iudicium et opinionem ſatis magnam vim habere dicemus ad euertendam omnem antiquitatis fidem? De Locrorum rep. libri erant Ariſtotelis et Theophraſti, περὶ τῆς τῶν Λοκρῶν πολιτείας: iam vterque Zaleucum legum Locris ſcriptarum auctorem ediderat; Timaeus tamen in Theophraſtum ſaltem inuectus erat, vtque eum tanto grauiore ictu perculſum proſterneret, Zaleucum omnino vllum fuiſſe negauerat c). Sane vel ſic comparata vtriusque auctoritate haud difficile erat pronuntiare, vtri aſſentiendum eſſet. Verum accedebant Theophraſti auctoritati, perpetua omnium temporum fama, tot auctorum conſenſus, et Locrorum ipſorum commemoratio. Diſertior erat locus Ariſtotelis [ap. Schol. Pind. Olymp. X, 17] d), in quo narratum, *Locros, cum multis diſcordiis agitarentur, conſulto deo, reſpon-*

c) Cic. de Legg. II, 6. ad Att. VI, 1. Omnino ex his locis nihil recte confici poteſt, non enim ſatis conſtat, quidnam illud fuerit, quod Timaeus negauerat; altero loco *Zaleucum leges Locris ſcripſiſſe* a Timaeo reprehenſum erat; altero: *Zaleucum iſtum negare vllum fuiſſe Timaeum.* At quam diuerſa haec ſunt. Ipſum Timaeum audire opus eſſet, ſi eius aſſertum ſatis exploratum aliquis dare ſe velle ſponderet.

d) Φησὶν Ἀριστοτέλης· ἐπειδὴ γὰρ ἐχρῶντο τῷ θεῷ, πῶς ἂν πολλῆς ταραχῆς ἀπαλλαγεῖεν, ἐξέπεσεν αὐτοῖς χρησμὸς, ἑαυτοῖς νόμους τίθεσθαι, ὅτε καί τις ποιμὴν, ὄνομα δ' ἦν Ζάλευκος, πολλοὺς νόμους δυνηθείη τοῖς πολίταις εἰσενεγκεῖν δοκίμους. γνωσθεὶς δὲ καὶ ἐρωτηθεὶς, πόθεν εὕροι; ἔφησεν ἐνύπνιον αὐτῷ τὴν Ἀθηνᾶν παραστήσεσθαι (immo παραστήσασθαι). διὸ αὐτός τε ἠλευθέρωται καὶ νομοθέτης κατέστη.

responsum accepisse, vt sibi leges constituerent, quandoquidem pastor aliquis, nomen ei erat Zaleucus, multas bonas leges illis ferre possit. Agnitus ille pastor et interrogatus vnde illas accepisset, a Minerua sibi per somnum eas traditas esse narrauit. Itaque ille libertate donatus et legumlator constitutus est. Aduersus haec disputare velle, tanquam parum credibilia, hominis esset aut otio aut doctrina abundantis. Narravit Aristoteles, quid enim in ista antiquitate aliud narrare potuit? rem prisca fama acceptam: in qua nihil est, quod genio saeculi antiquioris aut fidei aut probabilitati repugnet, nihil saltem aliud potiori cum fide tradi potest. Fuere illa aetate multi in seruitute habiti, qui generis nobilitate domestica et liberali institutione dominos suos longe antecellerent. Si Locrus ipse fuit, in seruitutem ille barbarorum abstractus esse potuit, vt nunc ciuibus redderetur. Armenta autem pascere non erat res adeo illiberalis, vt ad leges scribendas nemo a pastione procedere posset: habemus vel Mosis exemplum. Contra ad certum consilium deflexam esse apparet narrationem, quam Diodorus sequitur XII, 20., fuisse Zaleucum virum stirpe clarum et magnae in ciuitate sua auctoritatis.

At illud alterum, quod a multis assertum fuit, *Zaleucum Pythagoreum fuisse*, bene refellit Bentleius. Satisque constat ante Pythagoram Zaleucum saltem CXX annorum interuallo vixisse, si quidem circa Olymp. LX. Pythagorae, Zaleuci autem circa Ol. XXIX. collocanda esse tempora probabile fit.

Certe

Certe in Eusebiano Chronico ad Ol. XXIX. adscriptum erat: *Zaleucum Locrum tunc floruisse e*).

Quae alia de Zaleuco tradita sunt, quippe e tam remota antiquitate, non magis aliunde quam fama accepta tradere potuere scriptores *f*). Eum Locrum fuisse communi fide produnt scriptores. Quod Λόκρον ἐκ Θουρίου traditum videmus apud Suidam, parum certa fide nititur, cum, vnde hic sua hauserit, non constet; apud eundem pro patria obiisse narratur pugnando. In eo autem haerendum non est, nec hoc fraude aut astutia factum dicendum, quod a Minerua leges suas accepisse narratur *g*); ex antiquorum hominum sensu, is, qui eiusmodi quid pronuntiabat, cum fide id tradere poterat. Nemo enim *vir magnus sine aliquo afflatu diuino*

e) Ζάλευκος ὁ νομοθέτης Λοκρῶν ἤκμαζε. Quod ap. Aristot. de Rep. II, 12. ille a nonnullis ἀκροατὴς Thaletis s. Thaletae Cretensis editus erat, ad paullo rudiorem antiquitatis declarationem spectare puta.

f) Imaginem eius Vrsinus inter Imagg. n. 150 ex numo argenteo protulit, sed fuit ille adulteratus nomine Zaleuci insculpto; est enim caput Jovis in aliis Locrensium numis obuium.

g) Cum *Aristotele* etiam *Chamaeleon*, eius discipulus, idem tradiderat, teste Clem. Alex. Strom. I. p. 352. et scripserat ille plures Vitas (βίους) in quibus adeo et Zaleuci vitam fuisse credas, nisi Clemens adiecisset ἐν τῷ περὶ μέθης. Quod Heraclidem, et ipsum Heracleotam, plagii accusauit, ap. Athen. V, 92. id tantum ad vitam Homeri et Hesiodi spectat. Plutarchum, Valer. Max. Theodoretum, qui de Minerva in auxilium a Zaleuco vocata idem tradiderant, iam Bentleius excitauit et Fabric. B. Gr. To. I. p. 531.

diuino vnquam fuit, neque fibi vifus eft effe. Sapientia confilia a diis dari animisque inftillari qui crederent, leges ferendas, rem arduam, aggreffi, ad certum numen, feu Iouem feu Mineruam, feu Apollinem recte referebant fua inuenta *h*).

Quae ad *leges ab eo fcriptas* fpectant, ad plures propofitiones reuocabimus videbimusque discrete de fingulis; hac enim maxime via ac ratione difpellere licebit nebulas et difficultates in toto hoc argumento a viris doctis collectas et obductas, dum mifcentur plura admodum inter fe diuerfa.

Iam primum Locrorum remp. legibus iisque praeclaris conftitutam fuiffe conftans eft antiquitatis fama; accedit quod eadem fama habitum fuit, fuiffe eos, qui primi *fcriptis* vterentur *legibus*. Hoc ex Scymno Chio et ex Strabone notum eft *i*). Iidem auctores funt, *a Zaleuco* eas fuiffe fcriptas; accedit Ariftoteles *k*), auctor grauiffimus. Nam alios feriores commemorare nihil attinet. Fuit omnino

h) Nec minus alienum eft, ad theocratiam aliquam haec referre velle.

i) Scymnus *Orb. defcr.* 313. 4. Locri – *τούτους δὲ πρώτους φασὶ χρήσασθαι νόμοις γραπτοῖσιν, οὓς Ζάλευκος ὑποθέσθαι δοκεῖ.* Strabo VI. p. 397. D. *Πρῶτοι δὲ νόμοις ἐγγράπτοις χρήσασθαι πεπιστευμένοι εἰσὶ, καὶ πλεῖστον χρόνον εὐνομηθέντες.* Clementem Alex. Strom. I. p. 309. A. indocte Zaleucum primum omnino legumlatorem appellantem iam Bentleius notauit.

k) de Rep. II, 12. *νομοθέται δὲ ἐγένοντο Ζάλευκος τε Λοκροῖς τοῖς Ἐπιζεφυρίοις* —

omnino Zaleuci et Charondae nomen tam clarum, vt, quoties de praestantia legum et auctoritate, aut de auctoribus bonarum legum agitur, nomina illa plerumque apponantur. Sic etiam apud Joseph. in Apion. II, 15. Scriptores autem aequales vel aetate proximos, habemus omnino nullos; eos tamen habemus, qui vixere, cum Locrorum resp. nondum esset euersa. Ad *Ephorum* Strabo prouocat; ex quo illud insuper addit *l*), *Zaleucum leges istas ex Cretensium, Laconum et Areopagitarum institutis composuisse.* Quo ipso Thaletae, qui inter Cretensium legumlatores fuit, discipulus a nonnullis haberi seu appellari potuit, quod Aristoteles, vt supra monitum est, tradit. Inter haec, quae ab illis, Cretensibus inprimis, mutuata videri possint, refero austeritatem ac simplicitatem vitae, tum τὰ συσσίτια. Fuerintne leges Zaleuci aliis ciuitatibus communicatae, non traditur. Vnis Sybaritis eas assignatas vidimus a Scymno Chio (v. 345) vix tamen recte (v. ad LL. Sybaritar.).

Dubitari itaque nequit *Zaleucum vixisse*, et *Locris leges scripsisse:* verum ita nondum effectum est, etiam leges Zaleuci esse aut prooemium, quod a Stobaeo et Diodoro seruatum habemus. Alio modo probanda erant haec, quae sigillatim constituenda sunt. Videndum est, primo, *durauerintne illae Zaleuci leges ad seriora tempora, quibus a scriptoribus consignari potuere? consignataene sint ipsis* legum

l) p. 398. B. τῆς δὲ τῶν Λοκρῶν νομογραφίας μνησθεὶς Ἔφορος, ἣν Ζάλευκος συνέταξεν ἐκ τε τῶν Κρητικῶν νομίμων, καὶ Λακωνικῶν, καὶ ἐκ τῶν Ἀρεοπαγιτικῶν etc.

legum verbis an suis cuiuslibet scriptoris, ad verbum a[n] summatim? fuerintne illae ipsae quas Stobaeus et Dio[=]dorus seruarunt? legum autem exordium, quod a[b] his insertum est, *fuitne ipsis Zaleuci legibus prae[=]scriptum?* an *argumentum saltem eius habemus, ali[is] verbis conceptum?* an *prorsus est commentitium?* Di[=]rimenda haec erant, vt diximus, non in vnu[m] permiscenda: alioqui, quicquid asseritur, et verum et falsum esse potest.

Quamdiu igitur *leges Zaleuci superstites* fuerint, etsi diserta auctoritas commemorari nequit: probabilitas tamen est satis magna, vsque ad ea tempora, quibus vixere, qui earum meminere, eas durare potuisse atque etiam durasse.

Locrorum opes fractae sunt a Dionysio iuniore Ol. CVI, 1. ante C. N. 356. Iam autem eadem aetate vixit Ephorus, Aristoteles et Theophrastus. Si fractae fuere, non fuere euersae res Locrorum; immo vero ex illa tempestate emersere iterum Locri et per multa saecula floruere, vt nullo modo dubitari possit, an Locri antiquas suas leges etiam post Dionysii tempora seruare potuerint; idque multo minus, si reputes, non, vt Lycurgi leges, ore modo ac carmine traditas, verum, ab initio statim, litteris perscriptas eas fuisse.

Iam autem a *Ioanne Stobensi*, inter excerpta veterum scriptorum loca, adscripta exstant *fragmenta legum Zaleuci* et *Charondae* vna cum *prooemiis*; non dissimilia inserta sunt historiis Diodori; ita

vt

't vtrumque aut in eundem fontem, aut in eos ncidisse necesse sit, qui ex vno eodemque fonte ıauserant. De Charonda alio loco videbimus; nunc le Zaleuco dispiciendum. Quod ad leges attinet, unt sane ex iis nonnullae, quarum etiam apud lios scriptores mentio fit. Quod autem non ipsis 'erbis Zaleuci antiquis ad nos peruenere, non am vim habere potest, vt omnino commentitiae int. Quot tandem aut Lycurgi aut Solonis aut Regum et Decemuirorum Romae leges ipsis eorum rerbis expressae! negabimusne illis quicquam ve-:itatis inesse? De his adeo videtur satis tuto pro-ıuntiari posse: vim et argumentum legum non esse commentitium, sed cum fide traditum; nequaquam tamen ipsis legum verbis, quorum omnino nihil ad nos perlatum est.

Quis tamen ille auctor fuerit, qua aetate, qua fide et auctoritate ille fuerit, e quo Jo. Stobensis et Diodorus ea petiere, quae ab iis tradita sunt, hoc in incerto est. Sane inter πολιτείας et νομοθεσίας Aristotelis, Theophrasti et Heraclidis, leges Locrorum haud dubie fuere adscriptae, vix tamen ipsis legum verbis antiquis. Potuit etiam esse, qui Locrorum leges, forte et res, ex ipsis Locrensium tabulis, collegisset et singulari opere proposuisset. Potuit etiam esse, qui ex vno alteroue, aut ex pluribus, nouum opus concinnasset, certo consilio, ad philosophiam, inprimisque ad legum ferendarum rationem, attemperato. Quod si ille ipsa legum verba haud reddidit, forte nec expressit; si plura de suo addidit: non tamen statim dicen-

 dus

dus eſt omnia commentus eſſe et mentitus. Quod ſi haec ab hiſtorico narrata fuere, cui oratio in alium modum erat inflectenda, priſca verba. ii multo minus retinere potuit Quod Bentleius ita colligit: has Zaleuci leges, quae ferri ſolent, aut Timaei aetate nondum extitiſſe aut ab eo pro impoſtoris fetu habitas fuiſſe, parum ſubtiliter factum. Nihil enim aliud conſequitur, quam: Timaeum illum codicem legum ignoraſſe; illo autem tempore etiam doctiſſimus homo innumera ignorare potuit, quae tamen ſcripta extarent, cum nondum ea eſſent litterarum commercia, quae noſtra aetas vidit. Idem Ptolemaeorum tempore, quando libri quaeſtus cauſſa fingi coepere, fuiſſe contendit, qui corpus legum confingeret idque Zaleuci inſcriberet, addito luculento aliquo indicio, fuiſſe eum Pythagoricum. Redeunt haec ad ariolationem non indoctam; verum non minus coniectare licet multa alia, quibus confici poteſt, ſine omni fraude, et mero iudicii errore eueniſſe, vt liber ille Zaleuci nomine inſcriberetur, vtque ille Pythagoreus haberetur. Fac fuiſſe aliquem, qui legum bonarum digeſtum condere vellet, atque fundum earum faceret leges Locris ante multos annos ſcriptas; ſubiiceretque iisdem leges Charondae forte et aliorum; ita tamen vt pro conſilii ſui ratione eas aliis verbis ac modis enuntiaret, legum cauſſas aliaque ad legum vim declarandam adderet. Ita nulla fraus, nullum fallendi ſtudium in illo homine fuit; contra Diodori culpa, cum parum ſubtile iudicium ea in re adhibuiſſet, accidit, vt in hiſtoriarum corpus ſuum eas admitteret: quod ille tanto cupidius

bidius fecit, quia propositum hoc ipsi in eo opere erat, vt ad morum virtutisque disciplinam in animos demittendam illud componeret *l*).

Enimuero difficilior quaestio exoritur super prooemio legum, quod in Diodoro et Stobaeo proditum est. Quod quidem a vetere Zaleuco scriptum esse, quale nunc habemus, nemo facile in animum induxerit, qui orationem a priscae aetatis, in qua Zaleucus vixit, genio abhorrentem etiam in eo, quod vetere dialecto Dorica illud perscriptum esse debuerat, si a Zaleuco esset profectum, reputet *m*); etsi mihi pro multo grauiore argumento est sententiarum ratio et indoles in multis pro temporum antiquiorum ratione paullo subtilior, et orationis copia nimis exuberans, cum in vetere sermone breuitatem expectares; inprimis vero in sententiis, de diis maxime et daemonibus, multa sunt, quae Pythagoricam doctrinam redhibent, pro Zaleuci vero aetate nimis docte dicta sunt *n*).

 Verum

l) v. Commentatt. soc. Gott. To. VI. et VII. *de Diodori fide ac fontibus.*

m) Hic Bentl. praeclare egit partes critici l. c.

n) Sane quidem etiam Numae, qui eadem fere aetate cum Zaleuco vixit, non minus subtilem doctrinam tribuunt v. c. Plutarch. in Numa p. 65. A. B. eum *negasse, sensui aut vlli affectioni* (dolori) *obnoxium esse numen, sed esse inuisibile et sola mente comprehensibile;* vetuisse eum porro, *diuinae naturae vllam effigiem siue ab humana siue ab alterius animantis forma ductam tribuere; quippe nefas esse, augustiora exprimere humilioribus; neque etiam deum aliter quam mente attingi posse* (καθάπτεσθαι θεοῦ). Praeclara haec sunt, quis dubitet, verum haud dubie a seriore aliquo philosopho Numae subiecta, seu cum ita ipse statueret, seu vt suis dictis auctoritatem compararet.

Verum temere ruimus in contrarium errorem, si omnia ista a falsario supposita asseueramus. Si ipsa Zaleuci verba non tenemus, at potuit fama aliqua superesse prooemii a Zaleuco et Charonda legibus praemissi, potuere sententiae, potuit argumentum eius prooemii traditum esse, quod is, qui illud quale nunc habemus, scripsit, sequeretur *).

Quod si igitur in verbis non minus quam in sententiis multa sunt a Zaleuci aeuo aliena: nihil amplius inde confectum est, quam verborum, quibus haec perscripta sunt, auctoritatem Zaleuco vindicari non posse. Quantum sibi veteres in verbis aliorum ad suam orationem accommodandis permittant, ex ipsa comparatione Diodori et Stobaei intelligas; aut idem exemplum aut exempla eodem fonte profecta vterque sunt sequuti: at quam diverse ab iis enuntiatae, auctae vel imminutae sunt sententiae! Quid? quod in Stobaeo esse possunt nonnulla a seriore interpolatore, etiam a Christiano homine, intertexta! Haec et similia cautum reddent lectorem in singulis, non vero ita labefactabunt, vt totum commentum hominis fraudulenti et falsarii protenus abiiciendum esse pronuntiet. Sane

*) *Warburtonus Divine Legation of Moses* B. II. S. III. p. 116 sqq. legum verba cum temporum progressione mutata esse censebat ad vulgarem hominum vsum sermonisque morem mutatum; idem exemplo Ocelli Lucani vtitur, cuius libellum dorice exaratum nunc in vulgarem sermonem translatum habemus; eodem exemplo Zaleuci leges potuisse in vulgarem sermonem redactas ab aliquo ad nos peruenire. Cum grauiora sint alia, quae hoc prooemium premant, equidem in verbis, de quibus multa dici possunt, non haereo.

Sane sententiae et verba Pythagoreum produnt *o*). Hoc nemo facile inficias eat, eoque ipso constat, fuisse aliquem, qui Zaleuci nominis auctoritate vsus est; vt vero omni fundo destitutum eum fuisse et falsarii fraude grassatum esse dicamus, effectum non est. Habetur praeterea huius prooemii auctoritas satis antiqua, cum Cicero manifeste illud respiciat *p*): saltem prooemium, quod huic nostro non dissimile omnino esset. Atqui vel sic effectum est, a Christiano homine id profectum non esse; vt adeo iniquiores sint in genus humanum et in numinis optimi beneficientiam, quae intelligentia et mente nos instruxit, iniurii, qui nihil bonae frugis aut virtutis inter homines ante illud tempus nec quenquam fuisse contendunt, qui de natura diuina et humana recte sentiret.

o) Warburtonus quidem ea ratione vti malit, vt dicat, sententias has iam ante Pythagoram per Italiam fuisse. Totus tamen orationis color ac tenor Pythagoricis similior est. Ita enim Pythagoras sentiebat, ad stabiliendam iustitiam nihil esse efficacius prouidentia numinis et cura rerum humanarum, si mentibus hominum de ea recte persuasum sit; itaque initio ab hac facto remp. et leges et iura constituebat. cf. Jamblich. V. P. s. 174.

p) de Legg. II, 6.

III.

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE
PRORECTOR
GEORG. HENRICVS AYRER D.
CVM SENATV
SVCCESSOREM SVVM
PHIL. GEORGIVM SCHROEDER
CIVIBVS COMMENDAT
IN A. D. II. JANVARII CIↃIↃCCLXVIII.

Legum Charondae fragmenta.

Sectio prior.

Legitimum magiſtratus noſtri *), Ciues, tempus cum ipſo anno feliciter nunc exire, quanquam per ſe laetum et dulce eſt feſſo id genus ſtudiis curisque animo et geſtienti iam redire ad ſolita negotia vitaeque officia, in quibus tanquam per gratas vices recreet ſe atque recipiat; habet tamen ea res nunc dulcedinem aliquam praecipuam atque eximiam

*) Ex perſona Ge. H. *Ayreri*, cuius nomen praeſcriptum eſt, dicta haec eſſe puta.

eximiam adiunctam, quod magistratum nostrum, quintum susceptum, inter res constanter et aequabiliter prosperas gestum, nunc ita deponimus, vt nec publicae nec priuatae nostrae felicitati vlla facta sit imminutio aut obscuratio; quod in tanta rerum humanarum inconstantia et vicissitudine quis non notabili aliqua fortuna nobis contigisse existimet? Vestra autem inprimis, Carissimi Ciues, modestia, verecundia et obsequio, tam pacatam ac tranquillam habuimus remp. vt abeuntes nunc magistratu sine vlla dubitatione remp. saluam iurare possimus. Ob quem secundum rerum nostrarum cursum debitae agentur Deo O. M. gratiae eo die, erit autem is a. d. II. Januarii, quo academici magistratus insignia rite et inter publicam gratulationem transferentur in

PHILIPPVM GEORG. SCHROEDERVM D.

Virum Experientissimum, cuius beneuolentiam et humanitatem, quam vel ipsum medici nomen ac professio ostendit, quum vos multis studiosissimae voluntatis documentis a viro praestantissimo declaratam habeatis, non dubitamus, quin vos non minus amore in eum ducti, quam laudis vestrae retinendae studio incensi, sitis daturi operam, vt legum sanctitas, magistratus reuerentia, honestatis et ingenui pudoris modestiaeque decor, vt haec omnia, inquam, propria vobis sint atque perpetua. Quam nostram spem de virtute vestra ac fiduciam vanam et inanem non fore, in ipsis his noui anni auspiciis hoc vestro quasi auspicio et omine declarabitis, Illustrissimi Comites, Generosissimi et Nobilissimi Ciues, si ad sollennes caerimonias dicta

die

die in templo academico habendas frequentes conuenietis votisque nostris pie et religiose fauebitis.

Ne tamen apud vos, Commilitones, nihil aliud egisse videamur, quam vt tanquam alicuius praeconis voce atque opera, quae publice indicenda erant, sollenni formula indiceremus, sed vt potius amicitiae atque familiaritatis morem seruemus, quo postquam de grauioribus rebus actum est, ad familiares et hilariores sermones ac collocutiones dilabitur oratio; tenebimus vos per horulae spatium disputatione de re nec iniucunda nec inutili instituenda.

Magnum inter eos, qui legibus olim scribendis claruerunt, fuit nomen *Charondae*, nec Zaleuci fama obscurius, quanquam minus certa de eo memorari possunt. Nos, vt in Zaleuco fecimus, primum legum, quae sub eius nomine veniunt, fragmenta vndecunque conferemus, tum nonnulla, quae de harum legum auctoritate, deque tanti viri vita factisque disputari possunt, breuiter subiiciemus.

Et legum quidem praeclarum *prooemium* a Joanne Stobensi *a*) seruatum primo loco erit ponendum;

a) Joannes Stobis oriundus Serm. XLII. p. 289. a quo quidem homine verae et vtilis sapientiae maior apparatus nobis est seruatus quam per infinita subtilium philosophorum volumina. Dissertationibus aliquot Leges Charondae expositae sunt a *Sam. Strunkio* Vpsaliae sub finem superioris saeculi; quarum quartam 1670. 8. in manibus habemus, quae tamen ceterarum desiderium non facile faciat; tam occupata est tota in rebus ac locis communibus.

nendum; de quo quid ſtatuendum ſit, alio loco videbimus; auctoritatem eius ipſe Cicero pro ſe laudat *b*).

Conſultantes aliquid et agentes a diis auſpicari fas eſt. Optime enim res, vt vulgare dictum fert, ſe habent tum, ſi eorum, quae ſuſcipiuntur, deum auctorem habeamus et auſpicem omnium. A malis porro facinoribus abſtinendum eſt, idque maxime propter hanc ipſam cum deo conſiliorum communicationem. Cum iniuſto enim numen nihil commune habere poteſt c).

Debet autem vnusquisque inſtare ſibi ſeque excitare d) *ad capeſſenda iuſta conſilia et peragenda ſic, vt quaeque res poſtulat* e). *Nam aequalem in paruis iuxta ac magnis contentionem et ſtudium adhibere, puſilli animi eſt et illiberale. Quare videndum, ne parua aeque ac magna nimis animoſe aggrediare, ſed vt vnamquamque rem,*

b) Cic. de Legg. II, 6. *vt, priusquam ipſam legem recitem, de eius legis laude dicam, quod idem et Zaleucum et Charondam feciſſe video. — Quos imitatus Plato, videlicet hoc quoque legis putauit eſſe, perſuadere aliquid, non omnia vi ac minis cogere — Habes legis prooemium, ſic enim hoc appellat Plato.*

c) Τὼς βουλομένως καὶ πράττοντάς τι ἀπὸ θεῶν ἄρχεσθαι χρή. τὸ γὰρ ἄριστον, ὥσπερ ἁ παροιμία φατὶ, τὸν θεὸν ἦμεν αἴτιον πάντων τούτων. ἔτι δὲ φαύλων πράξεων ἀπέχεσθαι καὶ μάλιστα, διὰ τὰν πρὸς τὸν θεὸν ξυμβουλίαν. οὐθενὸς γὰρ ἀδίκω θεὸν κοινωνεῖν.

d) Ita int. βοηθεῖν ἑαυτῷ καὶ ποτικελεύεσθαι. Verba ſunt: βοηθεῖν δὲ ἕκαστον ἑαυτῷ καὶ ποτικελεύεσθαι, κατ' ἀξίαν τῶν δικαίων μεταλαμβάνεν καὶ πράσσεν. τὸ γὰρ ὑπὲρ μικρῶν καὶ μεγάλων ὁμοίως διατείνεσθαι ἄγαν μικροπρεπὲς δοκεῖ ἦμεν καὶ ἀνελεύθερον.

e) κατ' ἀξίαν τῶν δικαίων μεταλαμβάνεν καὶ πράσσεν.

rem, ex dignitate eius et efficacitate aestimatione facta, suscipias f). *Quo ipso consequeris auctoritatem et dignitatem.*

Qui meminerit, in magnis iuxta imperiis ac paruis ciuitatibus quantae nimium saepe rerum turbae, dissensiones, discordiae, odia et bella internecina, hoc ipso excitata ac mota fuerint, quod res paruae, leues et inanes, magno conatu ac molimine, scenico aliquo apparatu, augusta verborum, sententiarum, vultus denique grauitate agebantur, dum interea ad ea, quae in re summa erant et ipsam publicae priuataeque rei salutem continebant, nemo animo vacaret, is forte intelliget, hoc quidem legis caput egregiam et exquisitam latoris prudentiam tanquam specimine aliquo prodere.

Viro aut mulieri ob iniustitiae culpam a ciuitate notatis g) *ne quis opem ferto, neque cum iis versator; qui*

f) Restituenda scilicet Joanni et sententia et lectio sua: διὸ φροντίζεν [δεῖ] τῶ (pro τοῦ ἐμπίπτειν dorice) μὴ σφόδρα ἐς τὰ ἄκιστα (pro ἥκιστα· male μάκιστα scribitur) καὶ τὰ μεγάλα ἐμπίπτεν. ἀλλὰ κατ' ἀξίαν τὰν ἑαυτῶ (pro ἑαυτοῦ, non autem ἑαυτῷ) καὶ δυναμίαν (non δυναμιν?) μετρέοντα, ἑκάστῳ πράγματι (non πρᾶγμα) ἐπιβάλλεν. Hactenus prooemii verba apud Stobaeum dorice sunt perscripta.

g) Ἀδίκῳ ἀνδρὶ ἢ γυναικὶ κεκριμένοις ὑπὸ πόλεως ἐπαρωγὴν μὴ ποιεῖσθαι, μηδὲ ὁμιλεῖν μηδένα, ἢ ὀνειδίζεσθαι ὡς ὄντα ὅμοιον ᾧ ὁμιλεῖ. Acciperes verba hoc modo, vt ciues vetiti sint, subuenire vllo modo iis, qui iudicati sint iniusti esse, h. e. in quos actione iniusti facta sententia lata fuerit. Sequitur mox lex, quae respondeat huic: πολίτῃ δὲ ἀδικουμένῳ βοηθεῖν. videtur tamen

qui secus fecerit, ei ignominia inuritor, vt similis habeatur illi, quicum versatur.

Diodorus hanc eandem legem recitat, qua malorum consuetudine (κακομιλίᾳ), quae maxima vitae humanae pestis est, et partim prauis exemplis consiliisque a virtutis studio reuocat, partim integerrimos saepe animos tanquam contagione aliqua contaminat, vrbem liberare voluerit. Sed is rem ita eloquitur, ac si malorum consortio ac familiaritate non modo seuere interdixerit, sed et *actionem prauae societatis instituerit, grauemque huius delicti multam reis imposuerit* h): egregia lex, si de virtutis studio et vero eius fundamento quaeritur! sed ab auctoribus adiectam vellemus *rationem ac modum, quo talia iudicia tractari potuerint.* Iam porro:

Viros bonos, qui virtute ceteris praestare existimantur, amare quisque et frequentare, atque vere eos imitando, et virtutem sibi propriam faciendo, initiis *illis*, maximis omnium et sanctissimis, honestati, initiari *studeto* i). *Sine hac enim nemo vir perfectus* k). Ciui

men eadem lex esse, de qua Diodor. XII, 12. ἔγραψε δὲ ὁ Χαρώνδας καὶ περὶ τῆς κακομιλίας νόμον — ἀπηγόρευσε τῇ τῶν πονηρῶν φιλίᾳ τε καὶ συνηθείᾳ χρήσασθαι. Formata autem vox κακομιλία non vt καχεξία, sed vt κακοείμων.

h) καὶ δίκας ἐποίησε κακομιλίας, καὶ προστίμοις μεγάλοις ἐπέγραψε τοὺς ἁμαρτάνειν μέλλοντας. idem Diod.

i) τοὺς δὲ προκεκριμένους ἄνδρας ἀγαθοὺς ἀγαπᾷν, καὶ ἐντυγχάνειν αὐτοῖς, τελεῖσθαί τε τὴν μεγίστην καὶ τελειοτάτην τελετὴν, ἀνδραγαθίαν μιμουμένους (immo μεμυημένους initiatos) ἐπ' ἀληθείᾳ, καὶ κτωμένους τὴν ἀρετήν. quanto potentior atque efficacior ad honestatis studium in animis inflammandum debuit esse haec religiosissimae rei imago, quam ieiuna virtutis definitio!

Ciui iniuria affecto in patria iuxta ac peregrina terra succurrunto. Nec minus hospitem quemuis, cui in patria sua et ex suis legibus l) *honos habetur, honorifice et familiariter excipiunto et dimittunto, Iouis hospitalis memores, tanquam numinis, quod communi apud omnes gentes religione colitur, quodque hospitii iura seu seruata seu violata inspicit.*

Senes iunioribus et exemplis et monitis auctores sunto, vt verecundiam habeant, et praua quaeuis erubescant; idcirco ipsi verecundia et pudore conspicuos se praebento. Nam in quibus ciuitatibus senes sunt inuerecundi et improbi, in iisdem liberi etiam et nepotes m) *impudentiam retinent. Impudentiam autem et proteruitatem*

k) τέλειος, vti ex initiis, quibus initiatus aliquis est. οὐδεὶς γὰρ ἀνὴρ τέλειος ἄνευ ταύτης (sc. τῆς ἀρετῆς.) Quae vero sequuntur, ita se habent: πολίτῃ δὲ ἀδικουμένῳ βοηθεῖν καὶ οἴκοι καὶ ἐπὶ ξένης. ξένον δὲ πάντα, τὸν ἐν τῇ ἑαυτοῦ πατρίδι σεβόμενον καὶ κατὰ τοὺς οἰκείους νόμους, εὐφήμως καὶ οἰκείως προςδέχεσθαι, καὶ ἀποστέλλειν, μεμνημένους Διὸς ξενίου, ὡς παρὰ πᾶσιν ἱδρυμένου κοινοῦ θεοῦ καὶ ὄντος ἐπισκόπου φιλοξενίας τε καὶ κακοξενίας.

l) Nihil maiore indicio potuit declarari; ne aliorum virtutem e suis opinionibus aestimarent. Quid igitur istos homines iudicaturos fuisse putabimus de hoc hominum genere, quod leges, religiones, mores, sanctiores ac perfectiores habere videri vult, et aliorum dignitatem, honestatem ac virtutem, ex verborum nominumque professione iudicat!

m) παίδων παῖδες. Verba sunt haec: ἡγεῖσθαι δὲ καὶ παραγγέλλειν πρεσβυτέρους νεωτέροις τὸ αἰδεῖσθαι καὶ αἰσχύνεσθαι τὰ κακὰ, φανεροὺς ὄντας αὐτοὺς αἰσχυνομένους καὶ αἰδουμένους. ὡς ἐν αἷς πόλεσι πρεσβυτέρων ἀναισχυντίαι [εἰσὶ], φύονται παῖδες αὐτῶν καὶ παίδων παῖδες ἀναίσχυντοι.

tatem intemperantia et iniuſtitia ſequitur, atque huic ſuccedit exitium. Ideo inuerecundiam auerſantor, et verecundiam amplectuntor, tanquam hoc ipſo deos habituri propitios ſuasque res ſaluas et incolumes. Nullus enim improbus deo carus eſt n).

Honeſtatem et veritatem vnice colunto; turpitudinem et mendacium odio habento: Nam hiſce notis o) *virtus et malitia diſcernuntur. His ſtatim a pueris aſſuefaciunto, caſtigando mentiendi ſtudioſos, diligendo ac fouendo veritatis amantes, vt uniuscuiusque animo innaſcatur et naturam quaſi induat illud, quod pulcherrimum eſt et virtutis ſemina habet fecundiſſima* p).

Frugi

n) ἀκολουθεῖ δὲ ἀναισχυντίᾳ καὶ ἀναιδείᾳ ὕβρις καὶ ἀδικία· τούτοις δὲ ἕπεται ὄλεθρος. μηδεὶς δὲ ἔστω ἀναιδής, ἀλλὰ σωφρονείτω ἕκαστος, ὡς τούτῳ τευξόμενος θεῶν ἵλεων καὶ σωτηρίας. οὐδεὶς γὰρ κακὸς θεοφιλής.

o) Veritatis et mendacii, honeſtatis et turpitudinis. τιμάτω δὲ ἕκαστος τὸ καλὸν καὶ τὸ ἀληθές, καὶ μισείτω τὸ αἰσχρὸν καὶ τὸ ψεῦδος. ταῦτα γὰρ ἀρετῆς σημεῖα καὶ κακίας. διὸ χρὴ συνεθίζειν ἐκ παίδων κολάζοντας μὲν τοὺς φιλοψευδεῖς, φιλοῦντας δὲ τοὺς φιλαλήθεις.

p) ſc. veritatem et honeſtatem. Quam praeclara praecepta! et quam praeclare illa, ad inſinuandum ſe in animos hominum, verbis expreſſa! ἵν' ἐμφυσιῶται ἑκάστῳ τὸ κάλλιστον καὶ σπερμωδέστατον τῆς ἀρετῆς. O quam multa in rebus ad publicam priuatamque felicitatem ſpectantibus caeci illi Gentiles videbant, in quibus nos Chriſtiani caecutimus! Si ſenſu et affectu imbibitum, monitu et exemplo inſtillatum, non inanium verborum ambagibus traditum, fuerit honeſtatis ac veritatis ſtudium, quanto meliores quanto feliciores ciues habituri eſſemus! Super voce ἐμφυσιοῦν, quae et infra occurrit ἵν' ἐμφυσιῶται ἑκάστῳ τὰ παραγγέλματα, gratis eſt cenſura Bentleii p. 376. qui adeo barba-

Frugi potius esse quam sapere videri vnusquisque ciuium studeto. Nam sapientiae existimationem affectare, indubitatum stolidi et angusti animi est signum q). *Frugi autem esse et modestum se praebere ita studeto, vt esse velit, non autem videri. Verbis egregiam virtutem iactare ne quis audeto, qui nec factis nec animi habitu professionis fidem fecerit* r). Audiant haec, et tanquam a philosopho dicta, improbent, vel ii ipsi, qui, quanquam formulariae tantum pietatis studiosi, a pietate tamen nomen mutuantur!

Ergo

barbarum auctorem prodi hoc ipso contendebat, quod vocabulum, vulgari vsu pro ἐμφυσᾷν, *inflare*, adhiberi solitum, vsurpauerit tanquam a φύσις ductum, vt sit *in naturam et indolem conuertere*. Iniquissima vero strictura. Est enim voc. Pythagoreis seu veris, seu imitatoribus, hoc sensu frequentatum: sic Hippodamus de rep. apud Stob. XLI. τὰ δὲ ἔθη καὶ ἐπιτηδεύματα πλάσσει καὶ κηροχυτεῖ τὰν ψυχὰν, φυσίωσιν ἐμποιεῦντα διὰ τῆς συνεχέος συνεργίης: h. *habitu in naturam verso*. Apud Porphyr. de Abstin. I, 29 ἡ κατὰ τὰ ὄντως ὄντα φυσίωσις καὶ ζωή. III, 11. φυσιοῦσθαι *a natura vim habere*.

q) Προσποιείσθω δὲ ἕκαστος τῶν πολιτῶν σωφρονεῖν μᾶλλον ἢ φρονεῖν. ὡς ἡ προσποίησις τοῦ φρονεῖν μέγα σημεῖον ἀπειροκαλίας καὶ σμικρότητος. Quanto melius aureum hoc praeceptum nostris legum tabulis esset inferendum, cum in τῷ φρονεῖν summa nunc omnis sapientiae poni soleat. Quid? quod, nisi quaestiunculis et opiniunculis animum onerare maluissent nostri maiores quam paucis veritatis fructuosae et virtutis actuosae praeceptis imbuere ipsoque vitae vsu firmare, quanto meliorem nunc remp. haberemus!

r) ἔστω δὲ ἡ προσποίησις τοῦ σωφρονεῖν ἀληθής. μηδεὶς γὰρ πλαττέσθω γλώσσῃ καλὰ ἔργα, πράξεως καὶ διανοίας στερόμενος ἀγαθῆς.

Erga magistratus, tanquam parentes, beneuolentia affecti sunto, obediendo ac venerando ipsos. Qui aliter senserit, poenam mali consilii dabit daemonibus ciuitatis praesidibus s). *Nam et ipsi magistratus ciuitati praesunt et ciuium saluti.*

Magistratus autem ipsi ciuibus, tanquam liberis suis, cum iustitiae cura praesunto. Inimicitias iuxta atque amicitias, irasque in iudicando reprimunto t).

Laudantor et concelebrantor illi, qui, locupletes cum sint, tenuioribus subueniunt; quippe qui patriae suae, communi parenti, liberos simulque propugnatores seruent. Subueniunto autem iis, qui fortunae, non otiosae et intemperantis vitae, culpa pauperes sunt v). *Fortunae*

s) Ita int. δαίμοσιν ἑστιούχοις et mox ἄρχοντες γὰρ ἑστιεχοῦσι πόλεως καὶ πολιτῶν σωτηρίας. Verba sunt: Χρὴ δὲ καὶ πρὸς τοὺς ἄρχοντας εὔνοιαν διαφυλάττειν, καθάπερ πατρικὴν, εὐπειθοῦντας καὶ σεβομένους. ὡς ὁ μὴ διανοούμενος οὕτως τίσει δίκην κακῆς βουλῆς δαίμοσιν ἑστιούχοις. ἄρχοντες γὰρ ἑστιουχοῦσι πόλεως καὶ πολιτῶν σωτηρίας. De Daemonibus vid. sup. ad LL. Zaleuci Prolus. I. Voc. ἑστιοῦχος in verbis Aeschyli legitur ap. Longin. s. 3. vbi et Toup. in Ind. raram vocem esse notauit. Ceterum lex haec cum nonnullis aliis etiam eo est notabilis, quod diris quodammodo deuouetur is qui aduersus legem deliquerit; cuius generis multae leges sunt inter Mosaicas. Legem hanc respexit Cic. de LL. III, 1. *Nec vero solum vt obtemperent obediantque magistratibus, sed etiam vt eos colant diligantque praescribimus, vt Charondas in suis fecit legibus.*

t) Χρὴ δὲ καὶ τοὺς ἄρχοντας δικαίως προεστάναι τῶν ἀρχομένων, καθάπερ τέκνων ἰδίων, ἔχθραν καὶ φιλίαν καὶ θυμὸν ἐν τῷ κρίνειν κοιμίσαντας.

v) Ἐπαινείσθωσαν δὲ καὶ εὐδοκιμείσθωσαν, ὅσοι ἂν ὄντες εὔποροι τοῖς ἐνδεεστέροις ἐπαρκῶσιν, ὡς τέκνα καὶ ἀμύντορας

Fortunae enim casus omnibus communes sunt: otiosa autem et incontinens vita malis hominibus propria est u).

Item honestum habetor, indicare eum, cuius quis facinoribus conscius est, vt resp. salua sit, multos habens bonae constitutionis custodes x). *Qui indicaturus est, pietatem adhibeto: etiam genere proximos deserto; patria enim nihil est coniunctius* y). *Indicium autem faciunto non eorum, quae per imprudentiam praeter voluntatem commissa, sed quae consulto peccata sunt. Ceterum is, qui indicio delatus fuerit, si aduersus indicem inimicitias susceperit, ab omnibus odio habetor, atque ingrati animi poenas dato tanquam is, qui mercede defraudet eum, per quem quasi medicum, a pessimo morbo, scelere, liberatus est* z).

Periculosa

τορας σώζοντες τῆς ἑαυτῶν πατρίδος· ἐπαρκείτωσαν δὲ τοῖς διὰ τύχην πενομένοις, καὶ μὴ διὰ βίον ἀργὸν καὶ ἀκρατῆ.

u) Sic int. ἡ μὲν γὰρ τύχη πᾶσι κοινὸν, ὁ δὲ ἀργὸς καὶ ἀκρατὴς βίος κακοῖς ἀνδράσιν ἴδιος.

x) Καλὸν δὲ ἔστω καὶ μηνύειν, ἐάν τις τῳ συνίδῃ ἀδικοῦντι, ἵνα ἡ πολιτεία σώζηται πολλοὺς ἔχουσα τῆς εὐκοσμίας φύλακας.

y) ὁ δὲ μηνύων εὐσεβὴς ἔστω, καὶ κατὰ τῶν οἰκειοτάτων ἐξαγγέλλων. οὐδὲν γὰρ ἐστὶν οἰκειότερον πατρίδος. respectusque adeo patriae debet esse maior quam consanguineorum.

z) Ita int. μισείσθω ὑπὸ πάντων, δίκην διδοὺς ἀχαριστίας, ἧς (δι' ἧς μισθοῦ) ἀποστερῇ τὸν ἰατρεύοντα, μεγίστην νόσον ἰατρευόμενος, ἀδικίαν. Antecedentia vero sic se habebant: ἐμφανιζόντων δὲ μὴ, τὰ δι' ἀκούσιον ἄγνοιαν γιγνόμενα, ἀλλ' ὅσον ἂν ἐκ προνοίας τὶ ἁμαρτάνωσιν. ὁ δὲ ἐμφανισθεὶς, ἂν ἐθελεχθρῇ τῷ μηνύσαντι, μισείσθω etc.

Periculosa forte lex et admodum lubrica, et quae vniuersaliter patens, quam verum legumlatorem prodat, cum sycophantis et delatoribus, et cum iis omni sceleri, flagitio et infamiae, cum odiis, inimicitiis, caedibus, aditus in forum parari videatur, nisi forte in ipso legum codice alia fuere sublata, quibus his malis occurreretur. Et alia sane apud Diodorum a) Charondae lex memoratur, quae non tam imperandi abrogare quam potius huius nimis legis depravationi cauere debuisse videri possit. *Calumniae enim*, inquit, *conuictis* b) *poenam irrogauit hanc, vt myrica coronati per vrbem circumducerentur, quo eos maliciae palmam* [illegible] *manifeste appareret.* Sed sunt adhuc nonnulla alia ad hanc legem monenda, quae in aliam commentationem differenda esse videmus. Vos, Ciues amantissimi, iis, quas ab initio proposuimus, precibus monitisque vt locum apud vos esse velitis, iterum iterumque rogamus. P. P. Kal. Januar. cIↃIↃCCLXXVIII.

a) Diodor. XII. 12.

b) maliciosae delationis, τοὺς δὲ ἐπὶ συκοφαντίᾳ καταγνωσθέντας προσέταξε περιπατεῖν ἐστεφανωμένους μυρίκῃ, ὅπως ἐν πᾶσι τοῖς πολίταις φαίνωνται πρωτεῖον τῆς πονηρίας περιπεποιημένοι.

IV.

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE
PRORECTOR
PAVLVS JACOB. FOERTSCH D.
CVM SENATV
ANNIVERSARIA INAVGVRATIONIS
SACRA XXXII.
IN A. D. XVII. SEPT. cIↃIↃCCLXIX.
RITE INDICIT.

Legum Charondae fragmenta.

Sectio altera.

Solent vulgo homines ea tantum tempora pro memorabilibus habere, in quibus aliquid ad vtramque fortunam insigne et a vulgari rerum cursu deflectens euenerit; quemadmodum omnino ea, quibus adsueuimus, quamuis notabilia et praeclara, vix obiter contemplamur; in iis autem, quae noua et insolita sunt, vnice haeremus ac stupemus. Quid? quod adeo, *cum suspicimus magni caelestia mundi Templa super, stellisque micantibus aethera fixum, Vix venit in mentem solis lunaeque viarum;* at nunc, cum

cum *crinitum sidus* apparet, cuius non oculi animique ad caelum conuersi sunt? Sed *adsiduitate quotidiana*, vt Ciceronis verbis vtamur, *et consuetudine oculorum, adsuescunt animi, neque admirantur neque requirunt rationes earum rerum, quas semper vident; proinde quasi nouitas nos magis quam magnitudo rerum debeat excitare.* Sapiens itaque, non ille ex porticu nec ex schola formularia, sed qui ad vitae vsum et felicitatem transferendam sibi esse philosophiam censet, magnam sui studii partem ponit in eo, vt obvia quaeque et vulgaria, quae ante pedes, in omnium conspectu oculisque posita, omnium manibus trita tractataque sunt, excutiat et exploret, quaeque iis siue ad vitae miseriam minuendam, siue ad felicitatis publicae priuataeque materiem augendam insint, extundat et exquirat. Idem ille sapiens, dum sortem aequabilem et in neutram partem conspicuam eminenti et inuidiosae fortunae anteferre non dubitat, eum demum vitae suae cursum secundum iudicet necesse est, quem inter res modice prosperas animo aequo et tranquillo nullaque fortunae in alterutram partem vicissitudine turbato exegerit.

Scilicet mortalibus si qua vita beata contigit, ea esse iudicanda est, quam te viuere vix sentiebas, vixisse recordaris, tanquam somnium, quod modo effluxit. Nam qui eam felicitatis mensuram esse velit, vt nullam diem, nullam horam, feliciter exegisse arbitretur, nisi cum apud se diceret: at beatum me! nae is, veremur, vt magnam vitae suae partem cum felicitate coniunctam fuisse dicere possit.

Redeuntibus nunc, Ciues, sacris Academiae nostrae anniuersariis, exactoque adeo iterum anno, qui sacro huic computo accedit, (et vtinam in immensam annorum summam excrescat!) si nihil nec admodum laetum nec admodum triste, quod euenerit, memorare possumus, habemus in eo ipso, quod de rep. salua et incolumi, rerumque statu integro et stabili, gratulari possimus; quanquam, in hac ipsa aequabiliter prospera fortuna, multa publice laeta et secunda contigerunt, cum beneuolentiae Regis Optimi erga nos tot tamque praeclaras significationes, curae autem ac tutelae Parentis nostri communis, Munchhusii, tam plena affectus signa, ac potius monumenta, enumerare in promtu sit; nuper quidem etiam hoc, quod Regis Optimi frater amantissimus. Sereniss. Dux Glocestriae, res nostras inspicere non est dedignatus. Quae cum ita sint, habemus vtique, quod sollennia anniuersaria et supplicationes publicas in a. d. XVII. Sept. e Senatus academici decreto, rite indicamus; cumque ille dies ex iis sit, quos maiorum mos et ritus cultui diuino publico consecrauit, ducetur quidem a. h. IX. pompa ex more in templum academicum, sed orationis loco, quam haberi mos est, inter sacra publica, Vir Summe Reuerendus, Collega noster coniunctissimus, *G. T. Zachariae* D., qui illo die verba e suggestu faciet ad piam concionem, expositis pro solita facundia ceteris, quae pietatis sensum in animis excitare possint, deo aget immortali gratias ac vota publica persoluet. Vos igitur, Iuuentutis florentissimae Principes, Comites Illustrissimi, ceterique Ciues genere, ingeniis, moribus Nobilissimi,

lissimi, quorum studium amorque nostri aliis rebus cognitus nobis perspectusque est, sollennibus his interesse frequentes tanto minus recusabitis, quo magis ipsius diei sanctitas, sacrarum rerum reuerentia, pietatisque in adorando Numine O. M., omnis felicitatis fonte et auctore vnico, testandae necessitas, hoc idem a vobis exigunt et flagitant.

Satis nunc factum est, Ciues amantissimi, ei, quod indicendorum anniuersariorum sollennium nobis incumbebat, officio. Restat altera officii pars, vt de quaestione aliqua docta et vtili vobiscum agamus; paucis vtique, quippe qui docta et vtilia non semper ad animos perdiu tenendos esse accommodatissima bene teneamus.

Substitimus tum, cum de Charondae legibus agere instituissemus *a*), in ea lege, qua indicii munus et officium vnicuique ciuium erat impositum, *si cuius facinoribus erat conscius* b). Securitatem et tranquillitatem publicam inter ciues Charondae in hoc inprimis fuisse propositam, ex ipsa lege intelligitur *c*); ad omne autem criminum flagitiorumque genus, etiam ad morum prauitatem vitaeque profligatae turpitudinem, necessitatem hanc indicii pertinuisse, ex iis, quae mox ex eadem lege subiicientur

a) In Prolus. Kal. Jan. 1768. *Legum Charondae fragmenta.* Sectio prior.

b) ἐάν τις τῷ συνίδῃ ἀδικοῦντι.

c) ἵνα ἡ πολιτεία σώζηται, πολλοὺς ἔχουσα τῆς εὐκοσμίας φύλακας.

tur *), patebit. Habere tamen eam aliquid incivile, forte illiberale et ingenuo homine indignum, erit forte, qui existimet. Quis enim, nisi qui ex aliorum miseria crescere publicoque odio exultare malit, eorum, quae ab altero, familiari interdum ac collega, praue et sinistre gesta sint, index apud magistratum esse sustineat? Sed, dum a tali indicio, tanquam cum honestate parum coniuncto, abhorremus, adspersa fere et admixta calumniae, odii vel cupiditatis, nota aliqua animo insidet; cum tamen ab odiis iuxta ac studiis prauis intactum seruare studeat animum bonus quisque ciuis; et, quod in ipsa lege adiicitur, maior haberi debeat ratio patriae, qua nihil cuiquam esse potest coniunctius, quam familiarium, liberorum ac parentum. Verum primo, si non ipsa lege, tamen ipsa re et instituto, multa potuere esse definita, quae hanc delationem circumscriberent. Potuit ea locum habere in criminibus conceptis, inchoatis, designatis. Tum subiicitur recensus eiusmodi scelerum (ἀδικημάτων), quae a malo animorum habitu proficiscuntur: deorum contemtus, parentum violatio, magistratuum et legum neglectus, et iustitiae eleuatio ac despectus. Huic animi deprauati malitiae nisi mature occurratur, in deterrima scelera et facinora erumpere illa potest. Tandem, idque primarium erat, lex haec tolerabilis esse potuit duntaxat in ea ciuitate, in qua disciplinae magna esset seueritas, morum simplicitas et

*) ἐκφανιζόντων δὲ — ὅσον ἂν ἐκ προνοίας τὶ ἁμαρτάνωσιν. — ἔστω δὲ μέγιστα ἀδικήματα θεῶν καταφρόνησις etc. v. Prolus. sequ.

:t sanctitas, deorumque vigeret reuerentia et iurisurandi religio.

Neque maiores adeo nostri talis indicii honestatem suspectam habuerunt; quod cum omnino ex ntiqua rei iudiciariae inter Germanos forma, tum x iis conuentibus iudiciariis intelligitur, qui inde n nonnullis tractibus, ad Loganam inprimis, etamnum frequentari solent, in quibus ciues omnes ic singuli, inprimis tamen ii, qui publico aliquo nunere vel ministerio funguntur, iureiurando adicti, quidquid contra leges a quopiam ciuium suo:um commissum peccatumque nouerint, publico indicio edere tenentur; quod ipsum indicium pro accusatione habetur, vt statim res in iudicum consessu disceptanda proponatur. Sane quidem finibus contineri satis angustis et ad certa tantum crimina et flagitia, inprimis ea, quae bonam ciuitatis vel pagi constitutionem bonamque politiam turbare possunt, spectare hoc iudiciorum genus videtur: habet tamen, nisi fallimur, hoc maiorum nostrorum institutum bona multa et praeclara, adeo vt nuper a viro docto horum conuentuum vtilitas egregie sit commendata *d*). Quid? quod in *Episcoporum olim placitis* excitati ex media parochianorum turba aliquot, numero fere septem, *testes synodales* vulgo dicti, de iis, quae clandestina celarentur, criminibus et flagitiis, etiam de vita moribusque suorum conterraneorum indicium profiteri iureiurando obligati cogebantur; etsi etiam hoc indicium intra adulterii

d) J. F. Ehrhardt *von dem geschwornen Montage, oder den Ruge-Gerichten an der Lahn.* Marb. 1768.

adulterii fere, caedis ac rapinae, similiaque crimin
quibus si se contaminet aliquis, vir bonus esse n
quit, substitisse videtur; nisi quod de magicis ar
bus, et impietate suspectaque religiosi cultus f
mula quaesitum praeterea fuit *e*).

Omne tamen indiciorum genus (nam de m
iestatis delatione, quam nemo sine horrore nom
nat, non agimus) in nullo populo ac rep. retine
multo minus recipi, potest, quandocunque morum
integritas fidesque, antiqua corrumpi, et cum div
tiarum opumque studio sycophantarum delatorum
que calumnia et malitia iudicumque *auaritia* et cu
piditas grassari coepit. Fingunt quidem plerumque
leges hominum ingenia; nec tamen minus legum
naturas hominum ingenia temperant. Nec scriptis
in sycophantas et calumniatores legibus ad rerum
summam multum effici putamus; etsi Thurios etiam
legem habuisse memorauimus, qua falsae calumniae
poena infligebatur haec, vt *myrica coronatus* ca-
lumniator per vrbem circumduceretur. Myrica,
quod tamaricis genus est, propterea ad hanc con-
tumeliam delecta esse videtur, quod infelix is fru-
tex habitus, quippe qui circa saxa solitaria *f*) ser-
pat, adspectu parum gratus. Poena autem talis,
quod

e) v. Boehmeri Ius eccles. Protest. lib. III. t. 39. § 37-63 sqq. et nuper Koppius de Iudiciis *Hassiac. med.* Sec. (P. I. *von den Hessischen geistl. und Civil-Gericht-ten* II. *St.* IV. *Abth.* § 85 sqq.) Originem inde du-cere videntur corycaei et indices in Wurtembergen-sis terris, *Gemeinsmänner* dicti, quos Keislerus memorat T. I. p. 80. Sed de his circumspicere non vacat.

f) cf. Plin. XIII, 21. f. 37.

quod facile quisque pro se intelligit, in ea tantum republica malos deterrere potest, in qua bonae malaeque famae, decoris dedecorisque, sensus animis insitus sit paullo acutior. Is autem nisi disciplina publica priuataque et ipsa puerilis aetatis institutione instillatus fuerit, ciuium animis sponte non facile innascitur. Ad hunc tamen honestatis pudorisque sensum in ciuium suorum animis eliciendum et excitandum vetustarum ciuitatum disciplina mirifice erat concinnata, non, vt nullam nisi in Regis seruitio gloriam positam esse putarent, verum vt recte factorum praemium summum ac certissimum ex ciuium existimatione et laude peterent, malefacti poenam acerbissimam et omni supplicio atrociorem arbitrarentur infamiam. Itaque illam ipsam myricae gestandae ignominiam Diodorus narrat g) inter Thurios plerisque adeo intolerabilem visam, vt, cum eam sibi iudicum sententiis inflictam audirent, morte suis sibi manibus illata eam occuparent. Omnino autem, vt violenta imperia terrore ac metu tranquillitatem, hoc est seruitutem, publicam retinere student, ita ciuitates, quae in eam reip. formam descriptae sunt, quae hominibus ingenuis consentanea sit, ciuium pudorem habent salutis suae custodem fidissimum.

Ne ille itaque animis, tanquam speculis, deiiciatur, sed vigilanter et fideliter excubet, ipsas leges in iis ciuitatibus eo temperatas esse necesse est, vt in poenis ac suppliciis ignominiae et infamiae, non autem atrocitatis ac tormentorum saeuitiae,

g) Diodor. XII, 11.

tiae, quod pessimum tranquillitatis publicae praesidium est, ratio habeatur. Falso enim natura accusatur, quasi quaedam ingenia tam ferocia ac belluina finxerit, vt nisi belluarum more regi nequeant. Suam inhumanitatem accusent, qui culpa sua commiserunt, vt illa ingenia sortis suae duritie et immanitate efferarentur. Scilicet, quod nostra vel asperitate vel socordia miseri sunt, hoc in ipsos poena vindicandum arbitramur? Sed de his satis a viris sapientibus ac doctis et saepe actum est. Nos ad aliam inter Thurios ab ignominia ductam poenam progredimur.

Adulterii poena inter Thurios constituta fuit haec, *vt moechum ludificari facetisque ac dicacibus conviciis exagitare posset quiuis.* Quae quidem poena an inter nos ab adulterii, flagitio multos sit reuocatura, forsitan dubites, multo magis ex quo Gallica elegantia Germanorum mores adeo infecit, vt etiam honori sibi aliquis ducat, flagitiosum et esse et haberi. Sed pudorem omnem iam dudum eo vsque eiurauimus, vt in ipsa rep. litteraria, in qua Honestas et Bona Mens magistratum gerere debebant, verendum sit, ne, quicunque regnum affectet, aut saltem aliquo loco esse velit, id se inquinatis moribus, flagitiosa aliorum insectatione et perfrictae frontis impudentia facile consequi posse putet. Enimuero quaeri potest non minus ac dubitari de toto hoc genere poenae ciuilis, quod petitum est a cauillatione et irrisione, satisne graue illud sit et legum auctoritati consentaneum? quod tamen in ea ciuitate minus in reprehensionem venire potest,

in

in qua exiſtimationis bonaeque famae ac pudoris omnino aliqua ratio habetur: ea res tamen, niſi in magna morum ſimplicitate locum vix habet. Expeditiorem reprehenſionem habet illud inſtitutum, quo ludificationi publicae, et laſciuiae plebis ac pueriliis aetatis, reus exagitandus conceditur. Exempla eius generis ſunt mali debitores apud Tyrrhenos, qui marſupio vacuo ad collum religato per vias ducebantur irridendi pueris; (fragm. Heraclid. *de Tyrrhenis*) aut apud Boeotos, cophino capiti ſuperiniecto vt in foro ſederent. (Nic. Damaſc. in fragm.)

Sed inter Thurios eadem ludibrii poena in *curioſos* et de alienis negotiis ſatagentes ardelionesque erat ſtatuta *h*). Sapienter vtique in peſſimum animi vitium plurimorumque peſſimorum vitiorum fomitem animaduerti Charondas voluit. Nam nemo facile aliarum rerum curioſus eſt, qui non ſuarum negligens ſit et otioſe agat, et idem loquax ſit et aliis male cupiat. Quod autem Plutarchus vtrumque hominum genus et moechos et male ſedulos vna enuntiatione complexus eſt, id, dum breuitatis ſtudio plura ſub vnum caput reuocabat, temere

h) Plutarch. de Curioſ. p. 159. B. *εὖ δὲ καὶ ὁ τῶν Θουρίων νομοθέτης· κωμῳδεῖσθαι γὰρ ἐκώλυε τοὺς πολίτας, πλὴν μοίχους καὶ πολυπράγμονας.* Nolim *κωμῳδεῖσθαι comoediis traduci* proprie dictum accipere; quanquam eſſent, quae pro hac interpretatione memorari poſſent. Epigrammatiorum dicacitas igitur tum pro virgarum ſaeuitia erat, qua carnifices nunc noxiorum terga caedunt. Ceterum alienorum negotiorum male curioſos multari etiam apud Locros, altera de Zaleuci legibus proluſione vidimus: ſup. p. 36.

temere factum putare malumus, quam, quanquam ipse hoc facere videtur, alterum alterius simile arbitrari. Ceterum dum de hac *cauillandi licentia* per Charondae legem *in sycophantas, impudicos et male curiosos, permissa* agimus, Lycurgi institutum illustrare licebit, quo cauillari et dicteria iacere assuefaciebant pueros suos Lacedaemonii *i*). Spectasse enim Laco videtur partim hoc, vt ingenia acuerent et cum sollertia hilaritatem aliquam induerent animis, partim vt cauillorum et dicteriorum aculeos extimescentes pueri nihil stulte vel praue committerent, quo sodalium salibus perfricandos se traderent. Haec quidem hactenus. P. P. a. d. XVI. Sept. cIↄ Iↄ CCLXIX.

i) v. Cragius de rep. Lac. lib. III. t. 8. inst. 8.

V.

V.

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE
PRORECTOR
PAVLVS JACOB. FOERTSCH D.
CVM SENATV
SVCCESSOREM SVVM
GE. LVDOVICVM BOEHMER D.
CIVIBVS COMMENDAT
IN A. D. II. JANVARII CIↃIↃCCLXX.

Legum Charondae fragmenta.

Sectio tertia.

Pergit Joannes Stobenſis, in legum Charondae recenſu in hunc modum: *Pro maximis autem ſceleribus habentor deorum contemtus, parentum mala tractatio voluntaria, magiſtratuum legumque neglectus et pravum ius fasque in contemtum adducendi ſtudium. Contra iuſtiſſimus idemque ſanctiſſimus ciuis aeſtimator, qui eadem illa honore habeat, eosque, qui illa contemnunt, apud ciues et magiſtratus indicet a).* Cum antecedente de indicio

a) Ἔστω δὲ μέγιστα ἀδικήματα, θεῶν καταφρόνησις, καὶ γονέων κάκωσις ἑκούσιος, καὶ ἀρχόντων καὶ νόμων ὀλιγωρία

indicio coniunctam fuisse hanc legem manifestum est. Bene autem et hic Charondas ethicum praeceptum inserit idque longe grauissimum. Nam legum sanctitas et reuerentia atque quodam modo horror animis vel maxime erat instillandus, si expectabat hoc, vt ciues aliquando haberet vitae puritate, integritate et sanctitate conspicuos. Quod nostris temporibus et nostris moribus contra se habere videtur. Nam ad puerilis institutionis formulam vix quisquam hoc refert, vt legum reuerentia imbuantur animi. Contra autem non facile est aliquis tam obtusi ingenii, qui non audeat in leges dicax esse; et, dum ediscuntur iura, eorum maiestatem et sanctitatem pauci ita animis suis habent propositam, vt legem aliquando siue fraude ac dolo malo siue interpretatione vel sinistra vel indocta violare, religioni sibi ducere mature adsuescant.

Ad custodiendam hanc et muniendam legum reuerentiam referenda est lex Charondae, cuius vestigia seruauit Diodorus: *Legi, inquit, parendum esse statuit, etiam iniquae et male scriptae b)*; melius scilicet

γωρία, καὶ ἑκούσιος ἀτιμία δικαιοσύνης. δικαιότατος δὲ ἔστω καὶ ὁσιώτατος πολίτης, ὁ ταῦτα τιμῶν, καὶ ἐμφανίζων πρὸς πολίτας καὶ ἄρχοντας κατὰ τῶν καταφρονούντων. Jo. Stob. Serm. XLII. p. 290. Dicta haec vltima sunt vt εἰσάγειν δίκην κατά τινος. Sic κατηγορεῖν, καταδικάζειν et multa in re forensi. Et sic paullo ante: κατὰ τῶν οἰκειοτάτων ἐξαγγέλλων (quod communi ratione εἰσαγγέλλων vel ἐπαγγέλλων esse debebat.)

b) Diodor. XII, 16. προσέταξε γὰρ ἐκ παντὸς τρόπου πείθεσθαι τῷ νόμῳ, κἂν ᾖ παντελῶς κακῶς γεγραμμένος. vbi in seqq. late de hac lege disputat Diodorus.

ſcilicet arbitratus et honeſtius, auctoritati legum aliquid concedere priuatum hominem, quam vt priuati hominis libido vel temeritas legis auctoritatem cauillatione ſua eleuaret. Fecit tamen emendandi legem, quae emendatione indigere videretur, poteſtatem. Subiicit enim eodem loco Diodorus narrationem ſimilem ei, quae in Zaleuci legibus a nobis iam memorata eſt, vt qui quicquam in legibus nouandum publice proponeret, is interea, dum de emendanda lege deliberaretur, collum funi inſereret mox adducendo, niſi lex eſſet abrogata. Niſi itaque ſeu Diodori ſeu eorum, quos ille ſequutus eſt, memoria vacillauit: aut alter legis auctor ab altero id petiit, aut vtriusque auctoritas fecit, vt communia vtrique tribuerent, quae alterutri tantum erant relinquenda. Zaleucus certe magnam in legibus acerbitatem et auſteritatem eſt ſequutus; Charondae vero leges ſanctiones habent mites et ad lenitatem temperatas.

Sequitur apud Stobenſem lex praeclara et homine libero ingenuoque digna, modo in ciuitate libera et in ea patria viuat, in qua liberum hominem aliquo loco haberi videas: *Pro patria mori honeſtius ducitor, quam viuendi cupiditate patriam et honeſtatem deſerere. Praeſtat enim honeſte mori, quam viuere turpiter et cum opprobrio* c).

c) Jo. Stob. l. c. p. 290. ὑπὲρ πατρίδος ἀποθνήσκειν σεμνότερον ἔστω, ἢ γλισχόμενον τοῦ ζῆν ἐγκαταλιπεῖν αὐτὴν καὶ τὸ καλόν. Κρεῖττον γὰρ τεθνάναι καλῶς, ἢ ζῆν αἰσχρῶς καὶ ἐπονειδίστως.

Aut breuiter nimis haec a Stobensi excerpta sunt, aut in ipsis legum tabulis alia lex fuit in eandem rem scripta, quam Diodorus seruauit: *Signorum ordinumque in bello desertores, aut arma pro patria sumere omnino detrectantes, muliebri vestitu amicti per triduum in foro desidento* d). Communis ea omnium ciuitatum Graeciae, et quorum non populorum! fuit lex, vt id genus homines capite plecterentur e). Quod quidem supplicium acerbum et iniquum haberi non potest in ea rep. in qua aequo omnes iure vtuntur et libertatis publicaeque salutis fructus non minus ad egenos et infimos quam ad diuites et principes pertinent, habetque adeo vnusquisque, cur remp. saluam esse velit; cum pro nostris quidem regnis et imperiis tuendis vita sit impendenda iis maxime hominibus, quorum nihil refert, quo tandem statu ac loco summa rei sit, quique ex funestissimo quamuis reip. casu nihil aliud habent, quod sperent vel metuanr, quam vt alii miseriae generi adsuescant. Thuriis tamen qui leges scripsit, humanitatem sequi maluit; forte et publicam vtilitatem, quam cum hac lege coniunctam esse arbitrabatur maiorem. Nam, quod et Diodoro obseruatum, seruabat ciuitati ciuis caput (magnum vero lucrum,

d) Diodor. XII, 16. *ἕτερον δὲ ἔθηκε νόμον κατὰ τῶν λιπόντων τὴν ἐν πολέμῳ τάξιν ἢ τὸ σύνολον μὴ ἀναλαβόντων τὰ ὅπλα ὑπὲρ τῆς πατρίδος. Τῶν γὰρ ἄλλων νομοθετῶν κατὰ τῶν τοιούτων τεθεικότων θάνατον τὸ πρόστιμον, αὐτὸς προσέταξε τοὺς τοιούτους ἐν τῇ ἀγορᾷ ἐφ' ἡμέρας τρεῖς καθῆσθαι ἐν ἐσθῆσι γυναικείαις.*

e) Nolumus in loco communi haerere. v. Petit. LL. Att. VIII, 3. Cragius de rep. Laced. lib. III. tab. XII. inst. XI. et multi alii super *λειποταξίου* et *λειποστρατίου* poenis.

lucrum, si recte rerum naturas aestimes!) eique, qui repentina animi perturbatione et metus vi correptus fugerat, locum potestatemque faciebat, vt tanto acriore magisque strenua virtute adspersam sibi maculam eluere posset. Quanquam et ipsa memorata illa ignominia, quam lex inurebat, talium ciuium, quales suos Thurios esse volèbat Charondas, animis omni supplicio atrocior esse debuit, vt eius adeo metu honestam quisque mortem alacriter peteret. Paris ceterum humanitatis et aequitatis lex in ordinum desertores scripta erat apud Aegyptios *f*).

Porro: *Defunctos morte honoranto non quidem lacrymis nec lamentis, sed bona recordatione, et frugum hornarum quotannis oblatione. Ingrati enim in Manes animi est, luctum immodicum retinere* g); quatenus scilicet laedi videntur Manes luctu immodico. Notum illud Tibulli: *Tu Manes ne laede meos, sed parce papillis* &c. Id autem, quod lege hac constitutum est, infinitis modis praestat more hoc

f) Diodor. I, 78. vt iam Wessel. monuit.

g) *Χρὴ δὲ καὶ τῶν τελευτώντων ἕκαστον τιμᾷν, μὴ δακρύοις, μηδὲ οἴκτοις, ἀλλὰ μνήμῃ ἀγαθῇ καὶ τῇ τῶν κατ' ἔτος ὡραίων ἐπιφορᾷ, ὡς ἀχαριστίας οὔσης πρὸς δαίμονας χθονίους λύπης ὑπὲρ τὸ μέτρον γιγνομένης.* Scilicet *τὰ ὡραῖα*, h. flores, poma fructusque verno aestiuoque tempore ex arboribus fruticibusque nascentes, pro inferiis inferebant sepulcris vel apponebant tumulis; notissimus veterum mos; ortus ille et compositus haud dubie ad illum alterum, qui tempore prior fuit, cum numen, omnium bonorum mortalibus impertitorum fontem et caussam, quocunque tandem nomine, frugum primitiis appositis colebant. *Δαίμονες* autem *χθόνιοι* non sunt dii inferi, sed Manes, vt saepe alibi.

hoc inter monachorum clauſtra nato, quo mortem omni terrorum et minarum genere, funera miſerabili rerum ſpecie proſequimur, ritu nec ad pietatis ſenſum nec ad luctus ſignificationem ſatis compoſito.

Nemo damnum iniuſte paſſus vlla ſuper re conuicia facito. Diuinior enim res eſt bene dicere quam male dicere h). *Etiam is, qui iram reprimit, melior ciuis habetor, quam is, qui ira immoderate effertur* i). Praeclare!

Qui templa et publica ciuitatis aedificia priuatarum aedium ſumtu ſuperat, nequaquam nominis claritatem ſed infamiam conſequitor. Nihil enim eſto priuatum magnificentius et auguſtius publicis *).

Quem hic verbis expreſſum habemus praeclarum morem, eum tacito quondam conſenſu ſequutae ſunt veteres ciuitates liberae fere omnes, vt in aedificia publica ſumtus facerent ingentes, cum priuatim humili quisque vteretur ac parua domo. De Athenis quidem alio tempore vidimus *k*). Roma modici in priuata aedificia ſumtus et

h) Βλασφημείτω δὲ μηδεὶς ἐπ' ἀλλήλῳ βλάβῃ περὶ μηδενός. Θειότερον γὰρ εὐφημία κακηγορίας.

i) Νομιζέσθω δὲ πολίτης ἀμείνων ὁ τῆς ὀργῆς κρείττων μᾶλλον τοῦ διὰ ταύτην πλημμελοῦντος.

*) Ibid p 291. Ὁ ἱερὰ καὶ ἀρχεῖα ὑπεραίρων τῇ πολυτελείᾳ (non πολυτελείῳ) τῶν ἰδίων μὴ εὐδοξείτω, ἀλλ' ὀνειδιζέσθω· μηδὲν γὰρ ἔστω ἰδιωτικὸν μεγαλοπρεπέστερον καὶ σεμνότερον τῶν δημοσίων.

k) De publicis priuatae frugalitatis vtilitat. Prol. poſtr. Kal. Jan. 1766. ſupra Vol. I. p. 246. Et Horatius de Romanorum maioribus: *Priuatus illis cenſus erat breuis; Commune magnum* etc.

et publicae libertatis eundem vidit finem; nec praetoriorum magnificentia nisi cum publica seruitute ciuitatem inuasit. Hinc, cum priuatim quisque impensis parceret, in paruis quoque ciuitatibus Italiae et Graeciae templa, basilicae ac porticus, regum nostrorum aut superabant opes, aut aequabant. Nescio an a simili caussa repetendae sint aedes passim per Europam sacrae immensae molis ac mirandae magnificentiae, iis tamen aetatibus exstructae, quae metalli materiaeque copia, artis praestantia, operarum frequentia, ipsaque manupretii, si rationes subtiliter ineas, vilitate nostris temporibus longe erant inferiores; scilicet habebat temporum illorum superstitio et stupor hoc saltem boni, vt, in quas censum publice priuatimque effunderent, sacras basilicas haberent solas. Quod Asiae quoque et Aegypti reges portenta illa potius quam miracula operum publicorum eduxerunt, in eo, praeter multa alia, quae hic commemorari non possunt, eos non paruni opibus necessariis instruxisse iuuisseque videtur ceterorum aedificiorum domuumque priuatarum exilitas. Nec mirum itaque, si magnarum vrbium plerumque ruinae nullae nunc visuntur praeterquam templi forte vel sepulcri. Ita Babylonis vestigia ex vnica lapidum caementorumque strue, quae ex vetere aliqua mole vel templo superstes est, aestimantur; et publicorum operum ruinae in immani solitudine, quae vrbium areas occupat, sunt, quae veteris Aegypti opes fabulis eximunt.

Diuitiis et pecuniae seruiens contemnitor tanquam animi pusilli, et illiberalis, sumtuosarumque rerum et vitae scenico apparatu instructae stupidus admirator; idem abiecti animi homo existimator. Magnus enim animus omnia humana secum praemeditatus nulla tali re perturbatur, si inciderit l). Scilicet respicit Charondas homines beatos, qui e fortunae bonis ita toti pendent, vt iis ereptis omnia vitae tolerabiliter viuendae instrumenta sibi erepta miseriamque certissimam paratam videant.

Turpia ne quis loquitor, ne idem factis turpibus animum assuefaciat aut mentem impudicitia et flagitiis obruat. Nam quae honesta sunt et amabilia, propriis et vsu receptis nominibus appellamus; quae vero auersamur, eorum vel nomenclatione abstinemus, tanquam re turpi. Esto igitur turpe etiam eloqui turpia m).

Pro-

l) Ὁ πλούτῳ καὶ χρήμασι δουλεύων καταφρονείσθω ὡς μικρόψυχος ὤν, καὶ ἀνελεύθερος καὶ καταπληττόμενος ὑπὸ κτημάτων πολυτελῶν καὶ βίου τραγῳδουμένου, καὶ εὐτελὴς εἶναι τὴν ψυχὴν ὑπολαμβανέσθω. ὁ γὰρ μεγαλόψυχος προδιακοεῖται πάντα παρ' ἑαυτῷ τὰ παρ' ἀνθρώποις, καὶ δι' οὐδενὸς θορυβεῖται τοιούτου, ὅταν παραπέσῃ. Eleganter omnia extulit. παραπίπτειν nescio an h. l. a talorum iactu petitum sit; si secus ceciderit, nimirum quam sperabat, praeter opinionem. Aduersus voc. τραγῳδεῖσθαι, sane recentius Charondae aetate, docte disputauit Bentlej. p. 358 sq. refellitque saltem hoc, quod nemini in mentem veniat, nos ipsa legum verba habere.

m) Αἰσχρορρημονείτω δὲ μηδείς, ὅπως ἂν μὴ παροικείῃ (leg. παροικειοῖ, vt προσοικειοῦν) τὴν διάνοιαν ἔργοις αἰσχροῖς, μήτε ἀναπίμπλῃ (ἀναπίμπλῃ scribitur: saltem ἀναπιμπλῇ ex πιμπλάω, nisi ἀναπιμπλείῃ fuit) τὴν ψυχὴν ἀναιδείας

Progreditur iam legumlator ad ipſa turpia facta, a quibus ciues ſuos auocet, ſed verbis verecundis et caſtis:

Vxorem legitimam vnusquisque diligito et ex ea prolem ſuſcipito; in aliud vero nihil prolificum ſemen effundito, neque rem natura et lege pretioſam ſcelerate ac flagitioſe inſumito. Natura enim liberos procreandi cauſſa, non libidinis, ſemen produxit n).

Vxor caſtam ſe praeſtato; cum aliis viris nefariam conſuetudinem ne admittito. Meminerint enim vindictam inſtare a daemonibus familiae euerſoribus et iurgiorum ſatoribus o).

ἀναιδείας καὶ μιασμάτων· τὰ μὲν γὰρ εὐσχήμονα καὶ φίλα τοῖς οἰκείοις ὀνόμασι καὶ κειμένοις ὑπὸ τοῦ νόμου (non de proprie dicta lege ſed more accipimus) προσαγορεύομεν· πρὸς ἃ δὲ ἐχθρῶς ἔχομεν, ἐξιστάμεθα καὶ τῆς προσηγορίας διὰ τὸ αἰσχρόν· (forte haec tria verba διὰ τὸ αἰσχρόν ab alia manu inſerta) ἔστω δὲ καὶ αἰσχρὸν, εἰπεῖν τὸ αἰσχρόν.

n) Γυναῖκα δὲ τὴν κατὰ νόμους ἕκαστος στεργέτω καὶ ἐκ ταύτης τεκνοποιείσθω, εἰς ἄλλο δὲ μηδὲν προιέσθω τέκνων τῶν αὐτοῦ σποράν· μηδὲ τὸ φύσει καὶ νόμῳ τίμιον ἀνόμως ἀναλισκέτω καὶ ὑβριζέτω. ἡ γὰρ φύσις τεκνοποιίας ἕνεκεν, οὐκ ἀκολασίας, ἐποίησε τὴν σποράν.

o) Γυναῖκα δὲ σωφρονεῖν χρὴ καὶ μὴ προσδέχεσθαι συνουσίαν ἀσεβῆ παρ' ἀνδρῶν, ὡς ἀπαντώσης νεμέσεως παρὰ Δαιμόνων καὶ (tollendum videtur hoc καὶ) ἐξοικιστῶν καὶ ἐχθροποιῶν. Notanda haec Daemonum Geniorumque vltorum notio in legibus his antiquioribus, vt omnino in priſco ſermone, paſſim obuiorum, etiam in priſca arte, inprimis Etruſcorum quam vocant. Senior aetas Furias, Ποινὰς, frequentare coepit.

Qui liberis suis nouercam superinduxit, non probator, sed infamis habetor, tanquam dissensionis auctor domesticae p).

Hanc legem Diodorus *q*) inter eas, quas Charondas a se inuentas, non aliunde adoptatas, legum codici inseruerit, memorat. Sanctionem idem *r*) legi adiectam nobis seruauit, „*vt ii, qui* „*nouercam suis induxissent, senatu consilioque publico* „*essent exclusi;* fieri enim vix posse, vt is, qui suis „liberis tam male consulat, patriae bene consulat. „Nam quibus primae nuptiae bene successerunt, iis „hac felicitate perfunctis acquiescendum; qui vero „matrimonium infelix experti, idem erratum denuo „committerent, insipientibus merito accensendos „esse *s*).„ Altera haec ratio adiecta *secundas* omnino *nuptias*

p) Ὁ μητρυιὰν ἐπιγαμῶν μὴ εὐδοξείτω, ἀλλ' ὀνειδιζέσθω, ὥσπερ αἴτιος ὢν οἰκείας διαστάσεως. ibid. ap. Jo. Stob. p. 291.

q) Diodorus XII, 12.

r) Τὸ μὴ γίνεσθαι συμβούλους τοιούτους τῇ πατρίδι. Quo ipso illud explicatur in lege ex Jo. Stob. recitata: μὴ εὐδοξείτω ἀλλ' ὀνειδιζέσθω. Loquendi eadem quidem ratio veteri aeuo frequentata, vt sententia aliqua simul cum negatione contrarii efferatur; quod vulgo, vt multa alia prisci sermonis simplicitati et infantiae omnino communia, Orientis linguis proprium esse putant. Vetus poeta mox excitandus sic extulit: μήτ' εὐδοκιμείσθω, μήτε μετεχέτω λόγου Παρὰ τοῖς πολίταις — et alterum illud: ὥσπερ αἴτιος ὢν οἰκείας διαστάσεως, sic reddidit:

— ὡς ἐπείσακτον κακὸν
Κατὰ τῶν ἑαυτοῦ πραγμάτων πεπορισμένος.

s) v. Diodor. l. l. vbi c. 14. veteris alicuius poetae iambi excitantur, quibus eadem Charondae lex exponitur; in

nuptias damnare videtur; lex ipſa id genus, ſi liberi ex priore matrimonio ſuſcepti fuerint.

Ceterum cum ſeuerioribus moribus haec lex vtique eſt conſentanea. Itaque et a philoſophis paſſim nuptiae ſecundae damnatae, et ab iis ciuitatibus, quae ſeueriora inſtituta amplexae ſunt; amplectuntur autem haec, et amplecti par eſt, omnes paruae ciuitates, quae ad popularem formam deſcriptae in morum auſteritate non modo priuatam felicitatem, ſed omnino publicam ſalutem poſitam eſſe intelligunt; facilius etiam eaedem, cum finitus et iuſtus ciuium numerus ſit, ad familiae alicuius magnae exemplum et inſtituta domeſtica regi poſſunt. Hoc idem fieri poterat in rep. Chriſtiana primis aetatibus; itaque eadem ſeueriore diſciplina ſtabat, multa accuratius et praeciſius praecipiebat, adeoque et ipſa ſecundas nuptias improbabat. Sed ſapienter receſſit ſequior aetas et ab hoc et a multis aliis, quae cum rei publicae priuataeque forma ac ratione coniuncta erant, eaque mutata deferenda ſunt et ipſa; nec, niſi omnia ſimul in priſtinum ſtatum reuocari poſſint, (fieri autem hoc per noſtrorum imperiorum et ciuitatum formam nequit,) nimis perſeueranter ſunt retinenda, aut quod retineri nequeunt, temporum vel hominum prauitati illud eſt imputandum. Multo minus ceteris omnibus inſuper habitis, pro vna vel altera re, quae reliquarum acceſſio

in quibus vltima ſic expreſſa:
Εἴτ' ἐπέτυχες γάρ, φησι, γήμας τὸ πρότερον,
Εὐημερῶν κατάπαυσον· εἴτ' οὐκ ἐπέτυχες,
Μανικὸν τὸ πεῖραν δευτέρας λαβεῖν πάλιν.
Sententia a multis repetita. v. Weſſeling. ad e. l.

accessio recte esse poterat, ab illis tamen seiund vana et inanis est, pugnare decet. Est enim anim angusti ac parum prouidi, cum cetera, quae sum mam rerum constituunt, attingi nequeant, haere in vno pertinaciter, quod etiamsi obtinueris, reru tamen summae parum aut nihil consultum fuerit quae quidem res saepe multis fuit fraudi ipsiqu virtutis veritati ac studio obfuit plurimum.

Prooemiorum tandem, vt ad hoc reuertamur, legum Charondae fuit finis haec:

Praedicta omnia seruare fas piumque esto; qui violaverit, ciuilibus ille diris obnoxius tenetor t).

Hoc legum prooemium omnes ciues ediscunto; festis diebus post paeanas illud recitanto, quem quidem ex omnibus epularum sacrarum curator id facere iusserit; vt in vnius cuiusque naturam haec praecepta abeant u).

Itaque hactenus *prooemium legum.* Dicat aliquis, quae tandem a superioribus diuersa ipsis legum tabulis

t) Χρὴ δὲ ἐμμένειν τοῖς εἰρημένοις· τὸν δὲ παραβαίνοντα ἔνοχον εἶναι τῇ πολιτικῇ ἀρᾷ. Grauiter ac digne hoc enuntiatum!

u) Προστάσσει δὲ ὁ νόμος ἐπίστασθαι τὰ προοίμια τοὺς πολίτας ἅπαντας, καὶ ἐν ταῖς ἑορταῖς μετὰ τοὺς παιᾶνας λέγειν, ᾧ ἂν προστάσσει ὁ ἑστιάτωρ, ἵν' ἐμφυσιοῦται (l. -ῶται, praeclara voce vtitur, de qua sup. p. 81.) ἑκάστῳ τὰ παραγγέλματα. Videtur autem ἑστιάτωρ esse magistratus seu quicunque alius hoc muneris populi iussu consequutus, vt sacra publica epulasque sacris factis curaret; institutum veteris Graeciae sapientissimum, vnde Graecorum mores et ingenia, philosophia quoque et liberalior doctrina, colorem aliquem, ac typum quasi, habuerunt sibi proprium.

abulis supererant perscribenda? Scilicet fuere omnia ea, quae ad ciuilem statum, reip. gerendae ationem, iudiciorum formas, caussas priuatas, belli pacisque vices, pertinerent. In prooemium autem coniecisse videtur Charondas ea, quibus ad leges seruandas ac tuendas ciuium animi morum honestate imbuerentur. Quod vt consequeretur, *prooemium legum memoriae mandare ac publice inter epulas sollennes,* quas re diuina facta haberi mos erat, *decantari* iussit x). Notabilis vtique haec eius, qui leges scripsit, prouidentia; cum non semper iis, qui leges scribunt, satis curae esse videatur, vt, quas leges scripserint, omnibus innotescant; quo non raro fit, vt legem esse latam tum demum aliquis intelligat, cum violatae legis poena ab ipso exigitur; quibus fere verbis Josephus y) vtitur, vt eo ipso laudibus extollat Mosis sapientiam, qua institutum fuit, vt vnusquisque e populo legum codicem memoriter teneret, septimo quoque die ei disciplinae dicto ac destinato. Quod legum addiscendarum quidem institutum inter nos facile aliquis desideret, qui non meminerit, seruatum illud et diligenter firmatum

x) Itaque etiam apud Mazacenos Cappadociae, qui Charondae leges adsciuerant, constitutus erat *νομῳδός* cf. inf. Prolus. IX. not. Diuersa caussa fuit edíscendarum legum Lycurgi, quippe quae omnino litteris consignatae non erant. Quomodo autem cantu reddi potuerint leges et praecepta, si quaeras: de cantus summa simplicitate antiphoniarum in morem cogitandum est. Inprimis celebratus est Cretensium mos leges decantandi: cf. Strab. X. p. 739. 738 A. C.

y) Joseph. in Apion. II, 18. egregio loco.

tum in praeceptis quidem religiosis et ethicis, quae veterum legum tabulis fere comprehensa esse iam saepius vidimus; priuata autem rerum ac personarum iura, vel quae ex more ac consuetudine profecta sunt, nec vtiliter nec decore satis cum iisdem legi publice ac declarari posse videntur.

Restant fragmenta ex ipsis legum tabulis pauca; alio tempore subiicienda. Sed satis substitimus in iis, quae ex more prooemii loco praemittenda sunt, ne sequamur id, quod saepe per stultitiam facere homines videas, vt iis, quae aditum tantum ad cetera patefacere debebant, ita adhaerescant, vt, tanquam qui aedium fores non intrant, ad rei caput non accedant, intra vestibulum subsistendo. Cum itaque magistratu, qui sex mensium erat e lege, ex reip. vtilitate per totum annum gesto, redeat ille dies, quo transferenda est in alium regendae reip. academicae cura et munus, suscipiet magistratum Vir Illustris, Iuris consultissimus

GE. LVD. BOEHMER D.

Quod quidem vos, Ciues, cum carissimum vobis Boehmerium nomen et sit et esse debeat, non sine laetitia ac voluptate accepturos esse arbitramur; habebitis enim Prorectorem vestri studiosissimum, pro vestris bonis ac commodis nunquam non vigilantem et excubantem. Namque ille, vt poetae verbis vtamur, *prudens et rectus* — *Consulque non vnius anni*, reip. nostrae curam suam commodare nunquam refugit. Ei itaque vt amorem et obsequium

quinm praeftetis, exhortari vos, hoc effet, currentes incitare. Facietis itaque veftri non minus quam noftri cauffa etiam hoc, vt follennibus huius diei, quo magiftratus infignia in aliam domum transferentur, frequentes adfitis; quod ipfum eft, cuius rei cauffa, Comites Illuftriffimi, Ciues fanguine ingeniisque animisque Generofiffimi, rogatos vos hac ipfa tabula publice propofita effe volumus.

P.P. Kal. Jan. cIↃIↃCCLXIX.

VI.

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE
PRORECTOR
GEORGIVS LVD. BOEHMER D.
CVM SENATV
ANNIVERSARIA INAVGVRATIONIS
SACRA XXXIII.
IN A. D. XVII. SEPT. CIↃIↃCCLXX.
RITE INDICIT.

Legum Charondae fragmenta.

Sectio quarta et nouissima.

Fidem sub anni huius initium datam *a*), dum, quicquid ex fragmentis legum Charondae superesset, nos persecuturos totamque hanc disputationem esse absoluturos pollicebamur, nunc quidem, Commilitones, exsoluimus, paullo quidem, quam exspectabamus, serius, cum continuatus per alterum semestre magistratus academicus nos iucundissima occasione et facultate vobiscum agendi excluserit. In

a) Progr. in a. d. II. Jan. 1770. *Legum Charondae fragm.* Sect. III.

In hoc itaque tempus sollennium anniuersariorum reiecti, antequam eorum celebritatem vobis indicamus, inter fausta ac laeta huius diei omina, quod superest pensi et operae nostrae profligabimus.

Prooemium fere integrum a Joanne Stobensi seruatum vidimus. Ex ipsis legum tabulis pauca, quae passim supersunt, prout publicum priuatumue ciuitatis statum respiciunt, suo ordine dispofita recitabimus.

Et ad reip. quidem descriptionem spectat hoc ipsum, quod super *legum seu seruandarum necessitate, etiam si male scriptae essent*, siue *emendandarum ac nouandarum modo ac ratione* sanxit. Rem supra attigimus *b*), et Zaleuci similem, ad Charondam lege confusa translatam, praeceptionem alio loco *c*). Tres omnino leges apud Thurios abrogatas fuisse, Diodorus narrat; vnam de *talionis iure*, si quis alteri oculum excussisset, vt illi oculus vicissim erueretur; cuius similem apud Locros vidimus *d*), quamque ad

b) Sect. III. p. 98. 99.

c) *Legum a Zaleuco scriptarum fragm.* Disp. poster. p. 30 sq. Diodorum in Legum exemplar incidisse, quod Charondam eius constitutionis auctorem perhiberet, cum Zaleucus fuisset in fronte praescribendus, existimat Wesselingius. Mihi veri simile fit, ab iis, qui historias conscriberent, vel legum ac πολιτειῶν varia genera conferrent, incerta iam tum rerum hominumque memoria, in auctore legum variatum esse. Charondae perperam tribui multa, quae Zaleuci fuere, dubitare noli.

d) v. *LL. Zaleuci.* Disp. post. p. 38.

ad Zaleuci legum simplicitatem multo magis accedere putamus, quam ad Charondae subtilitatem: alteram *de nuptiarum diuortiis;* tertiam *de epicleris;* de vtraque hac lege paullo post videbimus.

Ne quis cum armis ad concionem prodito e), alia Charondae lex fuit, in populari illa quidem reip. administratione vtilissima, sed ipsi auctori exitiosa. Nam cum ille ad reprimendam latronum incursationem egressus, et inde ad vrbem redux factus, populum concursu facto tumultuari vidisset, gladio vt erat cinctus, in concionem processit. Tum vero ex maleuolis vnus, in gladium intuens, at tu, inquit, tuam ipse legem infringis; minime, Hercle, inquit, sed sanciam; strictoque protinus gladio incubuit *f*). Quod si ei, qui leges populo scripsit, cogitandum est, non suum, aut priuatum, sed publicum se esse hominem, legumque auctoritate nihil sibi esse posse prius potiusue: facile aliquis eo procedere potest, vt vel vita ac spiritu leges sibi sanciendas esse arbitretur. Quantopere autem ad maiorem legum reuerentiam talis eius, qui rogauit, seueritas valuisse debuerit; facile est vnicuique ad intelligendum.

In

e) Μηδένα μεθ' ὅπλων ἐκκλησιάζειν. addita sanctione (v. Val. Max. VI, 5. ext. 4.) *vt, si quis concionem cum ferro intrasset, continuo interficeretur.*

f) v. Diodor. XII, 19. Val. Max. l. c. Diocli, qui Syracusanis leges scripsit, hoc idem facinus tribuerunt alii, ipso Diodoro teste l. c. et sub Olymp. XCII, 2. Lib. XIII, 33.

In ciuitatibus liberis iudicia ita describi solent, vt inter munia publica sit, iudicem esse et iudicare. Hoc idem apud Romanos obtinuit. Illud autem varie institutum esse solet, quinam illi sint, qui ad iudicia admittantur: definita modo aetate, modo censu, et sic porro. In aliis ciuitatibus, in quibus optimatum opes praeualent, iudicia non nisi ab ipsis exerceri solent: vt Romae ab Ordine Senatorio, quamdiu apud Patres summa rerum erat. Vt locupletibus iudicia ita relinqueret, vt ne tamen pauperes indigne ferrent, se exclusos, callide excogitauerat Charondas hoc, vt omnes ciues ad iudicia admitteret, *iis, qui iudicare detrectarent, multa constituta:* sed *pauperibus leuissima, diuitibus autem tam graui, vt, eos a iudiciis nunquam abesse velle, expectari posset.* Haec ex Aristotele discas *).

Ad disciplinam domesticam spectat, quod a Diodoro egregie commendatur, tanquam a vetustioribus legumlatoribus neglectum, a Charonda vero animaduersum ac lege sancitum, *vt omnes ciuium filii in litteris instituerentur, ciuitate magistris stipendia erogante* g). Ad grammaticam seu litteraturam, hoc

 est

*) de Rep. IV, 13. p. 505. D. ἢ τοῖς μὲν μεγάλην ζημίαν, τοῖς δὲ μικρὰν, ὥσπερ ἐν ταῖς Χαρώνδου νόμοις.

g) Diodor. XII, 12. extr. ἐνομοθέτησε γὰρ τῶν πολιτῶν τοὺς υἱεῖς ἅπαντας μανθάνειν γράμματα, χορηγούσης τῆς πόλεως τοὺς μισθοὺς τοῖς διδασκάλοις. Igitur in mercede publice constituenda quaerendum est illud, quod Charondae tanquam propria laus imputatur. Nam vt pueri litteras discerent et carmina et modos musicos, iam antiquitus Cretensium fuit institutum: Ephorus ap. Strab. X. p. 739. B.

eſt legendi ac ſcribendi, recteque loquendi aliorumque dicta intelligendi, facultatem Charondae curam ſpectaſſe ex iis ipſis intelligitur, ad quae Diodorus forte ſatis importune, loco, quo haec memorat, digreditur; dum litterarum laudes praeconio amplo ornat. Scilicet ignorauit Graecia vtiliſſimum hoc inſtitutum, vt publice eſſent conſtituti, qui litteras docerent; quandoquidem in ciuitatibus liberis ac populari forma deſcriptis a priuato cuiusque ſtudio ac contentione expectari poteſt, vt liberali liberorum nutritioni proſpiciat. Priuatim tamen diſciplinae pretium ac merces ſophiſtis primum, tum philoſophis ac rhetoribus ceteriſque liberalium artium magiſtris ſolui coepit. Publica vero artium profeſſoribus ſtipendia Maſſilienſes, mox etiam Romani, conſtituerunt; qua de re multi egerunt copioſe. Quid autem ſeu noxae ſeu beneficii ad veram ſapientiam ac doctrinam ille mos, vt ſtipendio ac mercede conducti doceant, habuerit, nunc quidem commode pluribus diſputari vix poteſt. Saltem in iis litteris ac diſciplinis, quibus imbutos eſſe fas eſt eos, qui aut publica aut priuata negotia ac munera tractare ſuſcipiunt, vtilitatem hoc inſtitutum habere maximam in confeſſo eſt.

De lege *in calumniatores* ſcripta alio tempore iam vidimus *h*), et paucis ante verſibus *i*) legem *de* *prau*

h) ſup. p.85. Diod. XII, 12. Eſt haec *lex falſi teſtimonii* iudicia, ſeu δίκας ψευδομαρτυριῶν, vel ἐπισκήψεως. conſtituens, quam Ariſtoteles II. Polit. 10. vnicam legem nouam a Charonda inuentam pronuntiat. Vide de eo loco Bentlej. Diſſ. de Phalar. Epp. p. 369. et Weſſeling. ad

urata consuetudine (περὶ τῆς κακομιλίας) excitauimus. Etiam legem *in eos* scriptam, *qui signa in bello reliquissent, aut militiam detrectassent,* supra (Sect. III. p. 100) attigimus, vt et leges in adulteros et in male curiosos sancitas (Sect. II. sub f.). Vidimus quoque *talionis Ius* constitutum *in eum, qui alteri oculum excussisset* (p. 113.), quod, si modo fuit, haud dubie latius patuit etiam ad alias iniurias ac contumelias.

Ad personarum iura spectat, quod de tutela pupillorum legitima, contra quam alii, etiam Romani sanxerant, Charondas tulisse fertur *k*): *Hereditaria pupillorum bona agnatorum tutelae et administrationi, ipsorum vero pupillorum educatio cognatorum fidei et curae commissa esto.* Qua in re consilium sequutus est hoc, vt a tutorum insidiis pupillis caueret, cum ipsi in eorum manibus essent, qui in bona succedere non possent, ii autem, qui hereditatem erant consequuturi, corpus non haberent, nec minus tamen pupilli bona diligenter administrarent, quippe cuius, si impuber decessisset, bona ad se hereditate reditura esse scirent. Similis Solonis lex satis nota cui non in mentem veniat, qui

 agnatum,

ad Diodor. p. 485. n. 19. Ἐπίσκηψις autem Athenis voc. erat huius actionis proprium. v. Petit. de LL. Attic. IV. t. VII. § XIV.

i) Sect. I. p. 79. ex Diodoro ibid.

k) Diodor. XII, 15. qui inter praestantissima prouidentissimi legum auctoris instituta refert. Ἔγραψε γὰρ τῶν μὲν ὀρφανικῶν χρημάτων ἐπιτροπεύειν τοὺς ἀγχιστεῖς τοὺς ἀπὸ πατρός, τρέφεσθαι δὲ τοὺς ὀρφανοὺς παρὰ τοῖς συγγενέσι τοῖς ἀπὸ μητρός.

agnatum, ad quem hereditas pupilli esset perue-tura, tutela exclusum esse voluit *l*).

De *nouerca liberis non inducenda*, quam Dio-dorus primo loco inter leges memorat *m*), Jo. autem Stobensis inter prooemii capita recenset, supra sectione tertia (p. 106) dictum est. Inter leges apud Thurios abrogatas Diodorus *n*) recitauit hanc de nuptarum diuortiis: *vt vxori facultas esset, viro nun-tium remittendi et cum alio viro, quo vellet, aliud ma-trimonium ineundi.* Veterum legum codices fere omnes in diuortiorum iuribus a nostris institutis discreparunt. Sed diuortii licentiam, non minus quam nostram legum seueritatem, suis incommodis laborare et in nonnullorum fraudem ac calamitatem cedere, ex eo ipso exemplo intelligitur, quo, vt legi obrogaretur, effectum est. Erat maritus aetate prouectior, qui vxorem iuuenculam duxerat. Fecit haec diuortium cum marito, qui iniuriae dolore adeo exarsit, vt in concionem progressus vel cum vitae periculo auctor fieret Thuriis emendandae le-gis; effecitque is, vt lex hunc in modum refinge-retur: *licere vxori diuortio cum viro facto inire matri-monium cum quocunque velit, modo ne priore marito iunior sit. Similiter si quis vxori nuntium remittat ma-ritus, ne is dimissa iuniorem ducere possit;* quo ipso

quo

l) v. Petiti LL. Attic. lib. VI. t. VII.

m) Diodor. XII, 12.

n) Diodor. XII, 18. *νόμος ὁ διδοὺς ἐξουσίαν τῇ γυναι-κὶ ἀπολύειν τὸν ἄνδρα καὶ συνοικεῖν ᾧ ἂν βούληται.* D vxore *ἀπολείπειν* proprie erat dicendum; quae no-res est. cf. Petit. LL. Att. lib. VI. t. III.

quod tamen per ſe intelligitur, patet, non minus marito licuiſſe cum vxore diuortium facere. Feliciter et ceſſit huic homini ſuaſio, et idem obtinuit, vt iuuencula mulier a nuptiis cum iuniore viro faciendis prohibita ad priſtinum relicti mariti matrimonium rediret.

Apud Dionyſium Halicarnaſſenſem Charondas cum Solone et Pittaco memoratur, contra quam Romulus fecerat, patriae poteſtatis modum tum conſtituiſſe, cum filii inter viros adſcripti eſſent o).

De *epicleris* alia lex fuit tertio loco inter abrogatas a Diodoro p) memorata ſimilis illi, quae Attico iure q) ſatis innotuit. Ea lege *illi, qui gentilitatis gradu proximus erat, puellam in totius patrimonii ſucceſſionem relictam (ea eſt* ἐπίκληρος*) in matrimonium ſibi depoſcendi ius erat; et viciſſim orba puella eius, qui genere proximus erat, nuptias lege vindicare poterat; ita vt huic aut orbam ducendi, aut, ſi paupercula eſſet, dotis loco D drachmas erogandi neceſſitas incumberet.* Fuit aliquando orba aliqua nobili genere nata, ſed extrema paupertate laborans, quae, quantum ex ipſa re intelligitur, D drachmas a diuite propinquo oblatas, accipere noluit, quoniam

 ea

o) Dionyſ. II, 26. μέχρι τῆς εἰς τὰ ἀρχαῖα τὰ δημόσια ἐγγραφῆς.

p) Diodor. XII, 18. [νόμος] ἐκέλευε γὰρ τῇ ἐπικλήρῳ ἐπιδικάζεσθαι τὸν ἔγγιστα γένους. ὡσαύτως δὲ καὶ τὴν ἐπίκληρον ἐπιδικάζεσθαι τῷ ἀγχιστεῖ, ᾧ ἦν ἀνάγκη ἢ συνοικεῖν ἢ πεντακοσίας ἐκτίσαι δραχμὰς εἰς προικὸς λόγον τῇ πενιχρᾷ ἐπικλήρῳ.

q) v. Petitum LL. Attic. VI, 1. § 9 ſeqq. Perizon. de Lege Voconia.

ea dote, quippe exigua ac tenui, et, ad Atticas saltem rationes, nondum ad XCIV thaleros assurgente, vix bonam conditionem erat inuentura; ea lacrymis precibusque a populo obtinuit, vt, lege nouata, diues propinquus quanquam inopem sine dote vxorem ducere cogeretur.

Haec fere sunt, Ciues Carissimi, quae circumspicientibus nobis sese obtulerunt Charondae legum fragmenta; non illa quidem magno numero, nec satis integra, ex quibus tamen praeclare intelligi potest, etiam hunc virum sapientissimum morum sanctitati, ac disciplinae domesticae et institutionis puerilis seueritati, tanquam fundamento, legum suarum auctoritatem ciuiumque felicitatem superstruendam esse putasse. Quae itaque res in nostris imperiis ac ciuitatibus non facile legibus comprehensa esse solet; partim quoniam in ipsa temporum hominumque barbarie et superstitione regna et imperia nostra initia sua habuere, partim quoniam morum disciplinam ipsa doctrinae sanctioris formula ac religioso ritu contineri videbant maiores, nec tamen animaduertebant, ad metaphysicarum quaestionum subtilitatem et caerimoniarum ritus omnia passim esse delapsa; partim quoniam, vt in ciuitatibus paruis ac liberis, ita non aeque in regnis et imperiis magnis, disciplinae domesticae prouideri ac consuli posse aiunt; ea itaque res, quae nostris aetatibus in politiam fere reiicitur, legum istarum fundum et basin, quam nos appellamus, constituere solebat. Quo factum est, vt sanctior ac seuerior disciplina inter homines a veri dei cultu alienos

viguerit,

viguerit, quam quae nostrorum hominum esse solet aut potest, quibus tamen praecepta et exempla multo purioris, diuinioris ac perfectae alicuius sanctitatis sunt proposita. Scilicet frustra insignis aliqua virtus rectique et honesti studium aliunde quam ex morum publica priuataque ac domestica disciplina expectatur; haec autem, cum, in his regnis et imperiis, ad antiquam illam seueritatem componi nequeat, maneamus et acquiescamus in ea rerum humanarum conditione, in qua ipsa numinis prouidentia rerumque humanarum cura acquiescere videtur, feramusque si cum hominibus non omnino perfectis viuendum est. Nec enim vnam eandemque omnium hominum, aetatum ac populorum, perfectionem naturae virtutisque esse voluit deus: id quod, a plerisque parum perspectum, numen satis declaratum dedit ipsa hac sua generis humani descriptione, non minus ad physicas quam ad politicas rationes et caussas attemperata. Multo minus in vno vel altero est haerendum, vtque illud e rep. tollatur, pugnandum, quod, si cum ceteris, quae cum perfecta sapientia ac virtute consistere nequeunt, vna absit, ad sanctitatem aliquid conferre forte possit; sin vnum ac solum tollatur, parum aut nihil conferat, noxae vero et iniuriae inferat aliquantum. Ne quis itaque luxum e ciuitate tollendum arbitretur: quandoquidem, vt aliquid profecisse videare, exstirpanda simul innumera sunt, in ipsis ciuitatis fundamentis et radicum quasi fibris inolita, quae nisi conuulsa ciuitate euelli nequeunt; magna autem artium et operarum pars, negotiationis vero et mercaturae summa, in eo versatur. Multo minus

hunc luxum, quantus quantus est, eiectum ciuitate, disciplinamque veterem apostolicam exacte restitutam fore speret aliquis, modo vnum vel alterum vestimenti lautioris genus, quod displicet, aut vna vel altera ars exulet, quae, dum vitae elegantiam animorumque delectationem sibi habet propositam, a vetere illa seueritate recedit; cum, vel illa arte, ceterisque artibus cunctis penitus sublatis, reliqua maneant omnia, a quibus morum corruptelam publice priuatimque proficisci necesse est, desint autem alia plurima, quae in ciuitatibus nostris esse nequeunt, sine quibus tamen disciplina illa vetus tristis ac truculenta ne optanda quidem est. Hominum itaque naturis ingeniisque, temporum locorumque rationibus, necessitatibus et opportunitatibus, obtemperare fas est sapientiam, quae aliquid verae vtilitatis ciuibus afferre velit; nec sine subtili iudicio rerumque nostrarum ac temporum institutorumque exploratione vel adoptanda sunt multa, egregii quidem exempli, sed a toto vitae nostrae cursu ac tenore alienissima, vel reiicienda ac damnanda alia, quae in ea, quam viuimus, vita aliter comparata esse nequeunt.

Sed abstergenda est a fronte omnis seueritas, hilaritasque assumenda diei, cuius sollennia nunc nobis superest vt indicamus. Natalis adest almae nostrae *Georgiae Augustae*, qui vt fausto omine inter fauentium bona verba et studia agatur, diligenter a nobis prouidendum est. Ducetur itaque die crastino pompa sollennis in templum academicum, peragentur rite caerimoniae sacrae, persolventur

ventur immortali numini gratiae pro rebus nostris laetis ac florentibus, nuncupabuntur vota fientque preces. Praeibit verba Eloquentiae Professor, HEYNIVS, qui, vt inter haec ipsa sollennia animi vestri vtili aliqua commentatione ac quaestione teneantur, *de re litteraria mole laborante sua* nonnulla praefabitur. Quem vt lubenter beneuoleque audire sollennibusque nostris vestra frequentia nouum decus et ornamentum addere velitis, hoc est, Comites Illustrissimi, Ciues genere et loco nobilissimi, ingenio et virtute praestantissimi, quod vos pro humanitate vestra precibus nostris facile esse daturos speramus. P. P. a. d. XVI. Sept. cIↃ IↃ CCLXX.

VII.

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE

PRORECTOR

RVD. AVGVSTINVS VOGEL D.

CVM SENATV

SVCCESSOREM SVVM

JO. PHILIPPVM MVRRAY

CIVIBVS COMMENDAT

IN A. D. II. JULII cIↄIↄcclxxi.

De Sybaritarum ac Thuriorum rep. et legibus.

Sectio prior.

Quem ſub anni ineuntis auſpiciis et religionibus, dato rebus noſtris nouo Curatore et Conſervatore *), ominati eramus, Ciues amantiſſimi, fore annum auſpicatiſſimum, eum nunc, cum temporis progreſſu, rerum vſu et euentu experimur talem, vt non modo publicis ille, ſed etiam tacitis votis noſtris reſpondere videatur. Non enim ſaluas tantum et incolumes res noſtras gratulamur; verum incrementa quoque habuit res academica et auctus cum ciuium tum aliarum copiarum, quibus florere litteraria

*) de Behr. v. Vol. I. p. 401.

litteraria ciuitas solet, laetissimos. Bibliothecae quoque nostrae opes locupletatae sunt insigniter. Nullus nos afflixit casus acerbior. Neminem ex numero nostro desideramus. Atque vtinam laeta spes, quam agrorum herbae ostendebant, aeris intemperie annique calamitate ne intercipiantur! in publica prosperitate nihil habere putabimus, quod ad priuatam felicitatem desideremus. Quae quidem, Ciues, nunc commemoramus etiam propterea, quoniam earum rerum publice commemorationem fieri aliam vix posse prouidemus. Quandoquidem enim magnifici Viri, Prorectoris, qui nunc se magistratu abdicat, valetudo paullo infirmior ad orationem in templo academico habendam vires idoneas vix polliceri visa est; placuit Senatui, vt magistratus academici honos et munia cum insignibus priuatim in Senatus consessu a. d. II Julii transferantur in Prorectorem designatum, Virum Excellentissimum, Collegam coniunctissimum,

JO. PHILIPPVM MVRRAY

id quod ipsum vobis hoc edicto nostro publice indicere placuit; nam illud pietas vestra pudorque vix patitur, vt adhortandi sitis monendique, quo viro optimo, candore, fide et humanitate laudatissimo, officium et obsequium praestetis, cum summum eius de vobis bene merendi studium amorem vestrum et caritatem iamdudum prouocauerit.

Expositis nuper, Ciues, *legum, quae Charondae nomen praeferunt, fragmentis*, intacta a nobis, etsi molestia hac carere malimus, praetermitti non potest *de auctore harum legum* quaestio, non quidem

illa

illa cognitu aeque iucunda vel facilis ad expediendum; ad auctoritatem tamen legum grauis et in vtramque partem momenti haud leuis. Cum tamen ea, nisi *Sybaritarum et Thuriorum fortuna* accuratius exposita, et ad temporum notationem reuocata, vix satis diserte explicari posse videatur, de hac quidem vrbe, cui luxus et mollities nomen ad omne tempus memorabile fecit, pauca nunc diligentius, quam ab aliis factum vidimus *a*), commemorare iuuat.

Condita primum fertur Sybaris circa Olymp. XV. 1. [a. C. 720. a. Romae 34.] *b*) ab Achaeis (Strab.

a) Congesserunt multa de hac vrbe Cluverius, Golzius de Num. Magnae Graec. p. 272 sq. Vinding. in Hellene p. 319. Mazoch. ad Tab. Heracl. p. 33. p. 517 sq. sed desideres facile seu in digerendis ordinandisque iis, quae congesserant, subtilitatem, seu in diiudicandis rebus videndisque iis, quae inde sequantur, sollertiam. (Est etiam in *Memoires de l'Acad. des Inscript.* To. IX. p. 163. Commentatio *Blanchard* auctore; nondum tamen me operae meae poenitet.)

b) Olymp. XV, 3. ponit Simson Chron. ad 3287. ex Capello Hist. sac. et prof. ad 3282. Adde Scalig. ad Euseb. MCCCXIV. Sed fundus est Scymnus (cuius Periegesin Marciano tribuebant viri docti), qui v. 359. Sybarim sine offensione perstitisse ait annis CCX. Iam si Sybarim Ol. LXVII, 3. ante C. N. 510. deletam esse paullo post viderimus, facile sic computum sibi constare intelligemus. Nec adeo multum recedunt Eusebiani numeri, in quibus fere ad Ol. XVII, 4. quae est ante C. N. 709 (Scaliger ad Ol. XIX, 2. retraxit) legitur: *Croton et Parium et Sybaris conditae.* Parium ad Propontidem quis inter Crotonem et Sybarim Magnae Graeciae vrbes expectet? et Thasiorum illa colonia v. Eustath. ad Dionys. Perieg. p. 96.

Strab. VI. p. 403 C. Alm.) Peloponneso oriundis cf. Scymnus Chius Perieg. 325-28. 339) Troezenios Achiuis adiunctos fuisse ex Aristotele (de Rep. V, 3.) cognoscitur c), qui Achaeos numero auctos mox Troezenios vrbe eiecisse, insuper tradit: quod ad

96: Nisi scriptura esset nimis diuersa, videri posset esse *Pandosia* substituenda, quam, et Metapontum, vna cum Sybari conditam, diuersis puta temporibus, ab Achaeis Scymnus refert v. 325. 6. 7. Μετὰ δὲ Κρότωνα Πανδοσία καὶ Θούριοι. Ὅμορον δὲ τούτοις ἐστὶ τὸ Μεταπόντιον. Ταύτας Ἀχαιοὺς ἐκ Πελοποννήσου κτίσαι Ἀφικομένους λέγουσι πάσας τὰς πόλεις. Sybarim Crotone antiquiorem ediderat Antiochus Syracusanus ap. Strab. VI. p. 402. B. sed in temporum notatione is non satis accuratus, vti in seqq. quoque ap. Strab. apparet: nam conditor Crotonis Myscelus locum iam a Sybaritis occupatum praeteruectus esse narratur: v. ibid. et Zenob. III, 42. Porro *Isseliceum* Achaeorum ductorem nomine recitat Strabo. Diuersa ab aliis habet Justinus lib. XX, 1. *Thurinorum vrbem Philoctetem condidisse ferunt ibique adhuc monumentum eius visitur; et Herculis sagittae in Apollinis templo, quae fatum Troiae fuere.* Similia habentur in Mirab. Audit. c. 115. vnde melius constitui narrata a Justino possunt: fuit inter Sybarim et Crotonem locus, Malaca et Macalla dictus, in quo vetus fanum Apollinis Alaei erat; in hoc Herculis sagittae ab Philocteta, qui idem mox ad Sybarin fl. fuit sepultus, erant dedicatae. Postea autem Crotoniatae aliquando victores ad templum Apollinis, quod in sua vrbe habebant, eas deportarunt. Ad Petiliam mox eadem de Philocteta conditore fama fuit traducta ap. Virg. Aen. III, 402. Strab. VI. p. 390. A. Hallucinatur Antonin. lib. Metam. c. 8. a Locris conditam Sybarim memorans, appellatam a Sybari fonte ad Crissam Phocidis, qui nomen a monstro eius nominis nactus erat.

c) Hinc Solin. 2. *Sybarim a Troezeniis et a Sagari Aiacis Locri f.* etsi ea minus accurate excerpta sunt. Sagaris ad Sagram fl. spectare videtur.

ad Telyis tempora refert vir doctus ad Diodorum (lib. XII, 9. p. 483.) et recte; nam adiectum: ὅθεν τὸ ἄγος συνέβη τοῖς Συβαρίταις. Vrbs intra breue tempus laeta habuit incrementa *d*), partim eximia soli vbertate, partim adscitis in ciuitatem liberaliter multis aduenis (Diodor. XII, 9). Erat autem sita inter Sybarin et Crathin *e*) fluuios, qui magnam camporum planitiem ambiunt, fertilitate agri mirabilem (Diodor. l. c.). Pristina solo vbertas adhuc durat et pascuis siluisque campi virent; sed aquarum eluuies aestatem minus salubrem facit, quod Riedeselius nuper docuit, qui haec loca adiit *f*); ex quo eodem caussas didicimus, cur mane et vesperi frigus immodicum, meridie autem calorem esse intolerabilem, ex Timaeo narret Athenaeus (p. 519 F.). Scilicet ager versus mare patens a septentrione montes habet Calabriae altissimos, quos idem Riedeselius, generosissimus vir, Maio adhuc niue albicantes vidit *g*). Itaque inter luxus

d) Praetermittimus Sirin expugnatam et arma Metapontinis et Crotoniatis iuncta, v. Iustin. XX, 2. Strabo l. c. de quibus v. inf. Prolus. X.

e) Etiam fluuiorum, de quorum naturis v. Aristot. Mir. Audit. c. 183. et quorum salubritatem comice declarant versus Metagenis Comici apud Athen. VI. p. 269 F., nomina ortum ex Achaia produnt; nam et in hac Sybaris (Strabo VIII. p. 593 A.) et Crathis fluuii sunt cognomines (Herodot. I, 145. Strab. VIII. p. 502 C.) quod iam Cluver. obseruauit p. 1265. add. Pauf. VIII, 15. f.

f) *Reise durch Sicilien und Großgriechenland* p. 200.

g) Hoc est illud quod apud Athen. e. l. ἡ πόλις ἐν κοίλῳ κειμένη. Ceterum Riedeselii narrationem forte non satis cum Timaeo consentire dixeris; *aerem* enim ille ait

luxus apud Sybaritas inuenta memorata legimus alia, quae ad frigus temperandum valerent, vt nouum folii balneatorii vel cellae sudatoriae genus (v. Athen. XII. p. 519. E.), alia ad aestum mitigandum, vti vias ad praedia ducentes vmbraculis perpetuis opertas habuisse dicuntur; ita enim intelligendas puto ὁδοὺς καταστέγους, quas excogitasse narrantur *h*). Ad aestum vitandum Nympharum antra *i*) excisa putanda, in vicinis nimirum montibus, ad quae diuersari solita traditur iuuentus Sybaritica. Eodem spectat vestium Milesiarum frequentatus vsus, quem in legum fragmentis vidimus.

Sybaritarum quidem luxu et deliciis nihil magis notum; itaque exemplis afferendis otium non consumimus. Sed cum sine magnis opibus et rerum affluentia luxus esse possit nullus, luxus quoque copias et instrumenta Sybaritis adfuisse constet abunde: illud desideretis a quoquam declaratum esse, vnde Sybaritis tantae opes et diuitiae venerint. Nam agrum coluerunt angustum, cuius fructus omnes ipsi consumerent (Athen. l. c.); erant in confiniis aliae vrbes non incelebres; Croton vero, non minus

ait *esse crassum et mitem: Die Luft ist hier dick und gelinde, weil die Gegend dem Mittag und dem Meere entgegen liegt, und von den hohen Gebürgen Calabriens vor der Nordluft verwahret wird.* Sed cogitandum est Maio mense adeoque verno tempore eum haec loca adiisse.

h) Athen. e. l. Nostratibus: *bedeckte Alleen.*

i) Eod. l. Νυμφῶν Λουσιάδων ἄντρα.

minus opibus eximia vrbs, XXIV millia aberat (*CC ſtadia* ap. Strab. VI. p. 403 C.) et a ſeptentrione ad Bradanum ſaltem ditio Sybaritarum pertinuit. Habebant praeterea littus importuoſum, nec de Sybaritarum nauigatione vsquam mentionem factam vidimus. Quin potius importari luxus commoditates et copias ab exteris mercatoribus videntur eſſe paſſi. Nam a Mileſiis veſtes ex lana Mileſia habuiſſe narrantur, et quod apud Athenaeum (l. c. p. 519. B.) Tyrrhenos et Mileſios luxus cauſſa adamaſſe feruntur, hoc eo ſpectat, quod ab iis luxus apparatus et fomenta nauibus aduecta accipiebant. Iidem immunitatem ab omnibus vectigalibus concesserant iis qui purpura veſtes tingerent aut importarent (ibid. p. 521. D.). Quibus itaque artibus aut praeſidiis tantas diuitias, quae luxuriae lenocinarentur, parauerint Sybaritae, difficile eſt dicere. Agri quidem incredibili felicitati debuiſſe videntur plurimum. Vini copia debuit eſſe admodum magna, quod quidem ex Athenaei loco (l. c. p. 519 D.) colligas, vbi cellas vinarias narrantur habuiſſe ad mare, in quas canalibus (*δι' ὀχετῶν*) perductum ex agris vinum partim vendebant mercatoribus externis, partim naui in vrbem deportabant. Mirum eſt, quod canales illos tubos fuiſſe crediderunt viri docti; cum ad intelligendum facile ſit, canales eos fuiſſe foſſas ex fluuiis per agrorum campeſtrium limites aquarum diuergiis deductas, quibus deueherent nauigia vinearum prouentum. Sed multa ex his diſertius exponere liceret, ſi Ariſtotelis librum de rep. Sybaritarum (v. Athen. l. c. p. 520 C.) cum Timaeo et aliis haberemus; fuerunt enim

rerum

rerum Sybariticarum ſcriptores, vt Clitarchus (ap. Plutarch. Parallel. p. 310 F. vbi Κλείταρχος ἐν δευτέρῳ Συβαριτικῶν) et philoſophi, qui de voluptate egerant, Sybaritarum exemplo inprimis vſi erant: (vt Chamaeleon Ponticus περὶ ἡδονῆς, qui idem liber Theophraſti nomine ferebatur: Athen. p. 273 C.) Videntur quoque ſerioribus temporibus multa de Sybaritarum luxu aut a vero deflexa aut in falſum ficta eſſe, cum, vt quisque, Sophiſtae maxime, mollis et delicioſae vitae exemplum proponere aut exornare vellet, id a Sybaritis fere peteret; quod vel Athenaeo comparando ſuſpicari licet (l. c. p. 518. 9.)

Alterum, quod in tanta vitae mollis et effeminatae infamia mirationem facit, eſt ſumma eorum, qui incoluerunt, frequentia. Vrbs enim in tam anguſto ſolo poſita CCC millia ciuium habuiſſe conſtanti fide traditur (v. inprimis Diodor. XII, 9). Incredibilis res ad fidem multis viſa, nec iniuria. Defuit enim Sybaritis paupertas et frugalitas reique ruſticae ſtudium, quod Romanis erat ſummum, vt adeo iam quinto ſaeculo vltra XII centena millia ciuium Romae cenſeri poſſent. At Sybaris paullo ſupra ducentos annos incolumis ſtetit; et ſoboli procreandae hominumque frequentiae luxum inimicum eſſe conſtat. Non pigebit apponere, quae nobis in mentem venerunt *). Promtum eſt ſuſpi-

*) Videant alii, an probabiliora haec ſint iis quae apud Humium (*Diſcourſes* p. 237 ſqq.) et Wallacium (*on the Numbers of Mankind* p. 303.) leguntur: cf. ſup. Opuſc. T. I. p. 223.

cari, numerum eum omnium esse, qui vrbem cum agro incolerent. Ita vero res non modo nihil habuisset miraculi, verum etiam pro fama tenuior esset, quam vt probabilitatem aliquam haberet. Sin eorum, qui vrbem incoluerunt, sed omnis sexus et aetatis, numerum eum fuisse contendas, rem narres magis verisimilem. Ita enim ciuium numerus LXXV vel LX millium esse potuit. Si vero instes, ciues (πολίτας apud Diodorum) trecenties mille, non capita narrari, omnis sexus et aetatis turba ad XII, si cuique familiae quatuor capita assignes; sin quinque, ad XV centena millia assurgere debuit. Res per se non improbabilis, si nostri aeui multo maiore hominum frequentia celebratas vrbes cogites. Nec dimittendum est animo, Sybaritis institutum fuisse, vt in ciuitatem admitterent, quotquot vellent (Diodor. l. c. XII, 9. l. 15.). Potuit itaque fieri, quod in magnis vrbibus euenire solet, vt luxuriae et ganearum damna aduenarum ad eam confluentium multitudo resarciret. Et fuit vrbis ambitus L stadiorum, hoc est vltra sex millia passuum, eaque adeo amplitudine, quae tantam turbam continere posset. Imperabat praeterea ciuitas quatuor *k*) vicinis gentibus et XXV vrbes *l*) habebat sibi parentes (v. Strabo VI. p. 404. A.). Quae ipsa res argumento est, finitimas quoque terras humano

k) Quae illae fuerint, laborat assequi Mazochius p. 75. p. 180.

l) Fuisse plerasque ex his colonias aut vrbes coloniis auctas probabile fit. Fuit ex hoc genere Paestum Strabo V. sub f. Metapontum id. VI. p. 406. B. de quo loco cf. Mazoch. p. 109.

humano cultu et rerum prouentu fuisse insignes, et conscriptos exercitus etiam ex agris et ex ipsis barbaris vicinas terras inhabitantibus. Meminit ex Timaeo Athenaeus (l. c. p. 519. C.) pompae, forte sacrae, in qua crocotis super loricas induti transvehebantur equites vltra V millia. Atqui videntur ii, vt aliis in ciuitatibus, iuuenes nobili genere fuisse *). Scymnus tamen Chius, etsi is vnus a ceteris dissentit, centies tantum mille ciuium facit censum m). Forte mares aliquis tertiam omnium, qui viuerent, partem constituens, a centum millibus ciuium orsus ter centena millia omnium habitantium constituere voluit. Ad haec quanta seruorum turba, inprimis inter homines molles et luxuriosos, fuisse existimanda est! Quod tandem alii eos, qui aduersus Crotoniatas in aciem exierunt, CCC millia fuisse narrant, paullo post videbimus.

Ceterum ad animos luxu et mollitie frangendos soli mirifica vbertas coelique clementia marisque opportunitas in littoribus his Italiae extremae insigniter a natura comparata est. Nam nulla est Graeciae magnae vrbs, quae non opibus et luxu inclaruerit. Quis Tarenti effeminata ingenia ignorat? Ipsa Croton tandem deliciis diffluxit (v.

I 3 Athen.

*) De hac pompa equestri accipiendum, quod apud Tacitum legimus Annal. XIV, 21. quod viris doctis obscurum visum: *a Tuscis accitos* (Romam) *histriones, a Thuriis equorum certamina.* Nisi verba aliunde inserta sunt.

m) Scymnus v. 340. Sybaris: Μυριάδας δέκα ἔχουσα τῶν ἀστῶν σχεδόν.

Athen. l. c. p. 522. 3. vbi plura de iis et de Japygibus et Siritis.)

Sybaritarum superbiae et arrogantiae potissimum exemplum passim memoratur, quod Olympiorum sollennia abolere conati sunt, indictis sub idem tempus ludis in sua vrbe maiore apparatus magnificentia, praemiis amplioribus propositis, quibus auocata multitudo Olympiae infrequentiam faceret *n*). Videntur autem Sybaritarum res maxime floruisse circa Olymp. L. quo Smindyridae illius fastu et luxuria notissimi mentio fit. Fuit enim inter procos, qui Sicyonem confluxerant, proposito a Clisthene per praeconem filiae matrimonio; qua de re copiose narrat Herodotus *o*). Feruntur vero Sybaritae deo consulto sortem accepisse, se opum et deliciarum vsum habituros perpetuum et securum, donec numen mortali posthabuerint. Oraculi euentum apud Athenaeum (lib. XII. p. 520. A, B. et Stephanum in Συβαρις) cognoscat qui volet. Ad eum videntur esse referenda, quae Aelianus narrat V. H. III, 43. Responsi accepti

n) Scymnus v. 347 sqq. ex Heraclide de Iustitia Athenaeus l. c. p. 521 F. Et hinc illustrandus Dionysius Perieg. 372. 4 quos versus, rei ignoratione, male interpretatus Eustathius ad e. l. nec expediuit Scaliger ad Euseb. p. 79 a.

o) Lib. VI, 126. 7. et ex eo Athenaeus XII. p. 529. B. C. qui, ex Timaeo haud dubie, mille eum coquos et ὀρνιθευτὰς secum adduxisse, narrat; quos non *aucupes*, sed auium altores et fartores (*Federviehmäster*) intelligi velim. add. Athen. VI. p. 273. C. Aelian. XII, 24. IX, 24. De Clisthene videri possunt quae ad Guthrianam farraginem notata sunt T. II. p. 541 sq.

epti tempus ita constitui posse videtur, si Thamyrin vel Amyrin, prouerbio notum, (v. Suidas in h. et Diogenian. ac Zenob. a viris doctis iam excitatos) exitum eius viuendo attigisse tenueris, quem eundem ad consulendum deum missum Athenaeus tradidit. Habet res aliquam similitudinem cum praesultore apud Livium II, 36. Jovi haud probato.

Tandem ciuitati exitium intulit Telys aliquis, qui popularibus studiis aduersus optimates vsus tyrannidem occupauit (v. Diodor. XII, 9. Herodot. V, 44. Heraclides Pontic. apud Athen. l. c. p. 521. F.). Concitata huius hominis artibus multitudine D. ex optimatibus vrbe eiecti sunt *p*); qui cum Crotonem confugissent: Telyis, ira insani, hortatu missi sunt, qui exules dedi postularent, ni dederentur, bellum Crotoniatis indicerent. Religionem Crotoniatarum animis, ne supplices sibi factos proderent, incussisse fertur Pythagorae auctoritas, (v. Diodor. l. c. adde Jamblichum de vita Pythag. 177. 133.) qui tum Crotone degebat paulloque post vitam finiit *q*). Verum etiam missos a Crotoniatis XXX legatos interemisse dicuntur Sybaritae interemtorumque corpora ante vrbis muros insepulta proiecisse (v. Athen. l. c. p. 521 E. qui etiam somniis principum et aliis prodigiis vrbis excidium significatum narrat). Telys quidem iam tum inter belli apparatus

p) Diodor. l. c. Si recte Aristotelis locus, de rep. V, 3. huc retrahitur, ex Troezeniorum maxime numero illi esse debuerunt.

q) Quae maxime probabilis ratio Ol. LXVIII, 2. v. Bentlej. Diss. *upon Phalaris* p. 73 sq. Sax. Onomast. p. 28.

apparatus et initia caesus fuisse videtur; quod si ponas, dissensus inter Diodorum, Herodotum et Heraclidem, qui diuersa inter se tradere putantur, facile componi potest; maximae enim intestinae turbae videntur extitisse inter Sybaritas, quandoquidem omnes Telyis consiliorum socios ad aras ipsas in templo Junonis interfecerunt (v. Athen. l. c. p. 521. F. ex Heraclide *de iustitia*) quo piaculo contaminati deorum iras expetiisse crediti sunt.

Indicto bello CCC millium exercitus a Sybaritis eductus esse dicitur, a Crotoniatis C millium. Parem ciuium omnino numerum edi supra vidimus. Probabile igitur videri potest, cum πανδημεὶ exiisse Sybaritas aliquis legisset, vt is etiam numerum istum huc retraxerit. Tradunt tamen ad priorem modum Diodorus (l. c.) et Strabo (lib. VI. p. 404); et quanquam parum verisimile videri debet, nostris inprimis moribus, vt tota iuuentus aduersus hostem in aciem prodeat, in illa tamen aetate, sub illo coelo, in tam angustis terrarum finibus, cum vno impetu intra paucos dies summa res gereretur, euenire potuit, vt adeo desiperent homines, vt vni praelio fortunas ciuitatis et salutem committerent. Id quod ipsa res declarare videtur. Nam victis primo congressu Sybaritis opes vrbis vno ictu corruerunt. Pugnatum est ad Traentem fluuium *r*). Crotoniatae duce vtebantur Milone, virium robore inclito

r) Qui nunc *Triunti* accolis est; cf. Bentleius ex Jamblicho apud Wesselingium ad Diodor. XII, 22. Obscura est narratio de hac pugna apud Zenob. III, 92. εἰς Ἀφάννας.

inclito (v. Diodor. l. c.) et, quod tamen ipsi infi-ciabantur, Doriei Spartani auxiliis, qui tum colo-niam educturus ad has oras appulerat, de quo v. Herodot. V, 44. Meminit quoque Pauſ. III, 16. Callidum inter haec Crotoniatarum consilium me-moratur, quod, cum scirent esse Sybaritarum equos ad tibiam saltare edoctos, repente in medio pugnae conflictu modos tibia cani iusserunt; quibus equi auditis erexerunt se et in numerum saltauerunt. (Athen. ex Aristotele lib. XII. p. 520. Aelian. de Animal. XVI, 23.)

Interea victores acerbe et immaniter vsi victo-ria ne a captis quidem abstinuerunt manus (v. Dio-dor. l. c. c. 10. Athen. p. 251. E. Scymnus v. 343.) Tum Sybarim aggressi viris vacuam diripiunt, solo aequant et ruinis flumen, Crathin, vt ex Strabone (p. 404. A.) colligas, immittunt; ita vt mirandum non sit, si nulla nunc vrbis vestigia superant. Ita paucis diebus s) ingentibus opibus exciderunt Sy-baritae, et deleta vrbs tanta hominum frequentia tantoque rerum apparatu instructa, non barbarorum innumerae multitudinis incursu, sed vicinae vrbis lacessita ira. Facta autem haec circa Olymp. LXVII, 2 vel 3. a. C. 510. vt ex Diodoro colligas (lib. XI, 90. qui computi fundus est). Eodem anno in alia Italiae parte maiorum rerum facta erant initia; nam Romae eiecti sunt Tarquinii, et circa idem tempus Pisistratidarum regnum Athenis est solutum. Vtra-

 que

s) Intra LXX dies ap. Strabon. l. c. at Epitomator IX dies exhibet; ambiguo numero O et Θ. Scymnus v. 353. ἐν βραχεῖ χρόνῳ.

que res in historiis frequentius memorata et memorabilior visa quam tantae ciuitatis excidium. Milesii, quorum magna et ampla Sybari erant negotia, nuntiata Sybaritarum calamitate, publicum luctum indixerunt (v. Herodot. VI, 21). Subibant, cum ista legeremus, animum ea, quae sanctus vates de Tyri excidio praedicit: fore vt mercatorum per omnes terras communis luctus cladem vrbis insequatur.

Annis LVIII elapsis Sybarim instaurauit Thessalus quidam, seu Thessali (v. Diod. XI, 90 et XII 10.) collectis iis, qui a pristina clade superarant; Ol. LXXXI, 4. a. C. 453. Scilicet, qui fuga elapsi erant, Laum et Scidrum se receperant, teste Herodoto VI, 21. vbi Sybaritas non parem gratiam retulisse ait Milesiis, vt Mileto excisa (Ol. LXX, 3. a. C. 498.) luctum publicum indicerent, quod illi fecerant in Sybaritica calamitate. Erat autem Laus ad Lai fl. ostia, Sybaritarum colonia (v. Strabo VI, p. 388. B. et Plinius III, 10. *Laus amnis: fuit et oppidum eodem nomine*) cui vicina esse debuit *Scidrus* (cf. quem iam Wesselingius laudauit, Mazoch. ad Tab. Heracl. p. 502. 3.) Noua Sybaris soli fertilitate iam laetas spes faciebat, cum Crotoniatae vetere odio incensi aut pristino metu impulsi sexto anno post iterum nouos colonos expulerunt Ol. LXXXIII, 2. a. C. 447. in quo tamen illud mirationem facit, quod Crotoniatae non ipsi agros feracissimos cultu vel colonis occupare maluerunt. Interea missis primum Lacedaemonem, tum Athenas, legatis Sybaritae populum Atheniensem, qui

iam

ım tum, vt opes suas augeret, ad Siciliam et Ita-
:am animos aduertisse videtur, exorarunt, vt sibi
:ditus et nouae coloniae adiutores mitteret, Lamone nobili vate *) et Xenocrate ducibus, Hieonem Plutarchus edit, adscriptis in coloniam quot-
|uot vellent, etiam per Peloponnesum. Sed hi
raculo moniti, commode, vt videtur, inuento ad
'rotoniatarum studia et consilia infesta eludenda, qui
n vetere loco vrbem restitui vetabant, ad alium locum
rbis sedem transtulerunt circa fontem Thuriam,
'nde vrbi nomen venit *Thuriorum u*). Late haec
ersequitur Diodor, XII, 10. vbi add. a Wesselingio
.l. et Bentlej. p. 370. Ducta colonia Olymp.
.XXXIII, 3. a.C. 446. Archonte Callimacho. Inerfuit cum aliis claris hominibus Herodotus, nec
ıon Lysias **).

Incidit intra breue tempus (de anno enim li-
juide non constat) vrbi grauis seditio, veteribus
:olonis Sybaritis praecipuos magistratus, honores
:t agros sibi arrogantibus. Cum tamen recentes
ıdscripti numero et viribus superiores essent, vbi
ıd manus ventum est, veteres Sybaritae ad internecionem

*) A quo coloni missi *Θουριομάντεις* dicti feruntur: v. Hesych. h. v. Etymol. M. h. v.

u) Etsi id ipsi Thurii, licet vana ratione, a *θοῦρος* duxisse videntur, cum numis suis taurum cornupetam praeferant.

**) v. omnino Taylor. in Vita Lysiae ad Ol. LXXXIV, 1. Magna in colonis mittendis opera fuit Periclis: Plutarch. in Pericle p. 158. D. Κληρούχους — *συνοικήσοντας* misit Pericles — *ἄλλους δ' εἰς Ἰταλίαν, οἰκιζομένης Συβάρεως, ἣν Θουρίους προσηγόρευσε.*

necionem deleti sunt; paucis elapsis, qui *t*) ad Traentem fluuium in vicinis locis consederunt, vbi tamen et ipsi aliquantum post a Bruttiis oppressi totumque Sybariticum nomen extinctum est (v. Diodor. XII, 22. vbi cf. Wesseling.). At Thurii nouis e Graecia copiis aucti, et Crotoniatis amicitiae foedere iunctis, praeclare constitutam ciuitatem et opes non contemnendas habuerunt [v. Diodor. XII, 11. quicum facile in concordiam redigi potest Strabo lib. VI. p. 404. A. B.] *v*)

Thurios statim bellum excepit cum Tarentinis Ol. LXXXIV, 1. et quidem ob Siritidem terram, duce *Cleandrida* (v. Diodor. XII, 23. et Wesseling. ad e. l. ex Strabone VI. p. 405. C. et Mazoch. p. 75. qui probabile facit, hunc hominem Gylippi patrem fuisse auaritia infamem, id quod stabiliri potest ex Thucyd. VI, 104. l. 93.) de cuius virtute ac prudentia in bello Thuriorum cum Terinensibus et Lucanis nonnulla narrat Polyaenus de Stratag. lib. II. c. 10. Cum ex tam diuersis locis collecti essent coloni, Attica tamen plures erant oriundi. Hi

t) Ad haec tempora etiam Aristotelis locus referendus de Rep. lib. V, 3. p. 520. C. *καὶ ἐν Θουρίοις οἱ Συβαρῖται [ἐστασίασαν] τοῖς συνοικήσασι· πλεονεκτεῖν γὰρ ἀξιοῦντες, ὡς σφετέρας τῆς χώρας, ἐξέπεσον.*

v) Ad haec tempora referri debet, certe commodius aliud non occurrit, quod *aliquanto* post turbas, quae per omnes magnae Graeciae ciuitates ab eo inde tempore ortae erant, cum Pythagoreorum collegia fuissent cremata, *Achaeorum illae instituta expetiisse* narrantur. Polybius II, 39. *παρακαλέσαντες γὰρ σφᾶς καὶ συμφρονήσαντες Κροτωνιᾶται, Συβαρῖται* (Thurii), *Καυλωνιᾶται, πρῶτον μὲν ἀπέδειξαν Διὸς Ὁμορίου κοινὸν ἱερὸν καὶ τόπον, ἐν ᾧ τάς τε συνόδους καὶ τὰ διαβούλια συνετέλουν* etc. v. inf. Prolus. X. *s*).

Hi Thurios Atheniensium coloniam videri volebant, aliis repugnantibus. Tandem Apollinis haberi colonia coepit Ol. LXXXVI, 3. v. Diodor. XII, 35. Partium diuersarum studia in ciuitate ad popularem statum descripta viguisse, mirum non est. Post Atheniensium cladem in Sicilia acceptam Lacedaemoniorum rebus studens factio alteram, quae ἀττικίζειν videbatur, Ol. XCII, 1. vrbe pepulit; inter eos fuit Lysias orator. cf. Taylor. in ej. Vita p. XXXIV. V. Tandem a Lucanis in seruitutem redacti sunt (Strabo VI. p. 404.) quod Ol. XCVII, 3. a. C. 390. V. C. 364. factum videtur, annis post Thurios conditos LVI. quando eos a Lucanis locorum iniquitate deprehensos ad internecionem deletos esse tradit Diodor. XIV, 101. *) Lucanorum, vt barbarorum, quippe qui Samnitica origine erant, continua bella cum Graecis coloniis et grauissima fuere odia. Fuit in his bellis praelium communibus Graecorum armis factum ad Laum vrbem oraculo ambiguo accepto: de quo v. Strabo lib. VI. p. 388 B. (inf. Prolus. XIV.) Arcessitus Ol. CX, 2. seu verius Ol. CXII, 1. ante C. N. 332. a Tarentinis aduersus Messapios et Lucanos Alexander Molossus ex Heraclea Tarentinorum conuentum in Thuriam transferre

*) Apud Aelianum V. H. XII, 61. quo auctore, non adscriptum est, narratur de Thuriis a Dionysio armis petitis, classe vero a borea vento disiecta, liberatos metu Thurios Boreae sacra fecisse eumque ciuitati adscripsisse. Spectat res ad hunc ipsum annum Ol. XCVII, 3. quo in oppugnandis Rheginis classis Dionysii mersa fuit procellis; paucis adeo mensibus ante Lucanorum profectionem hoc euenisse necesse est. Parum accurate adeo Aelianus narrationi adiicit, singulis inde annis Thurios Boreae rem sacram fecisse.

ferre voluit: h. e. in loca circa Thurios v. Strab. VI. p. 429. B. C. Eodem nomine cum Cleonym. Spartanus ad Italiae littora appulisset, V. C. 45. ante C. N. 302. cf. Diodor. XX, 104. *Thurias urbem in Sallentinis* ab eo occupatam direptamque, et a Romanis liberatam veterique cultori additam narrat Liv. X, 2. v. mox not. *x*). Ab iisdem Lucanis vexati sedecim annis post ad Romanos confugerunt V. C. 468. ante C. N. 286. Sciuit bellum aduersus Lucanos Romanus C. Aelio tribuno pl. rogante, cui mox Thurini statuam et coronam auream dono dederunt (Liv. Epit. XI. Plin. XXXIV, 6. f. 15.). Cum Thurios iterum premerent Lucani Bruttiique Statio Statilio duce, fugati illi a Cos. Fabricio V. C. 472. ante C. N. 282. et expugnata castra captaque (Valer. Max. I, 8, 6.). Tarentinis mox ad bellum cum Romanis spectantibus, noua clades Thurinis illata; nam indignantes illi in confiniis suis vrbem cum Romanis societate et foedere iunctam, armis eam petiere captamque diripuere eodem anno *w*). Quo tempore illa a Romanis recepta fuerit

w) Enodandus ex his est Strabonis locus VI. p. 404. B. Θούριοι δ' εὐτυχήσαντες πολὺν χρόνον, ὑπὸ Λευκανῶν ἠνδραποδίσθησαν· Ταραντίνων δ' ἀφελομένων ἐκείνους ἐπὶ ῥωμαίους κατέφυγον. οἱ δὲ πέμψαντες συνοίκους ὀλιγανδροῦσι μετωνόμασαν Κωπιὰς τὴν πόλιν. Locus praeclarus; sed quid ἀφελομένων ἐκείνους sit, non facile assequare. Vertunt: *Tarentinis eos opprimentibus* perperam. Aut enim locus mutilus est, aut breuitatis studio dixit Strabo obscurius Lucanis ademisse et suae ditioni seu suis partibus adiecisse Thurium Tarentinos. Rem sic narrat Appian. in Exc. Vrsin. de Legatt. p. 344. (ed. Schweigh. p. 56.) Tarentinos cum

fuerit eo bello, notatum non vidimus. Bello Punico secundo cum ceteris Bruttiis populis ad Annibalem desciuerat V.C. 540. ante C.N. 214. at anno insequente iterum in fidem Romanorum rediere Thurini (Liv. XXV, 1.), a qua tamen desciuere paullo post iterum, (Liv. XXV, 15.) anno inde tertio (V.C. 544. ante C.N. 210.). Aucta ciuitas multitudine eo ex Herdonea ab Hannibale abducta (XXVII, 1.) Colonia Thurios deducta est Latini iuris altero bello Punico finito V.C. 560. a.C. 194. (Liv. XXXIV, 53.). *Copias*, melius *Copiam*, inditum nomen x) ex Strabone vidimus, boni

cum bellum sibi a Romanis instare viderent, succensuisse Thurinis, quod non ad se, verum ad Romanos confugerant, eoque ipso Romanos in haec loca pellexerant. Vrbem itaque diripuere, principibus eiectis; praesidium autem Romanum pacta incolumitate dimissum est. Postulant mox Rom. legati inter alia a Tarentinis, vt Thurinis res ablatas restituant.

x) Etiam in numis occurrit Copiae nomen; v.c. Bruttia numism. tab. 107. apud Golzium t. XXXV, 2. duo alios protulit Pelerinus *Recueil de Medailles* To. I. pl. VII, 19. 20. inpr. Latere hoc nomen in Schol. Aristoph. Nub. 331. obuium est, et iam obseruatum a viris doctis ad Stephanum: Θούριοι — ὕστερον δὲ Ἄπιαι. Pergit ille Παυσανίας δὲ Ἄνθειαν αὐτὴν καλεῖ· confundens hos Thurios et Thuriam Messeniae apud Pausan. IV, 31. Homero Antheam dictam. At idem Pausanias alio loco lib. II, 19. p. 499. *Lupiam* inter Hydruntem et Brundusium prisco nomine Sybarin dictam docuit; qua in re erroris eum temere accusarunt viri docti. v. Mazoch. ad Tab. Heracl. p. 523 sqq. cui viro doctissimo visa haec est eadem esse, quae apud Strabonem Σύβαρις ἐπὶ Τεύθραντος Ῥοδίων κτίσμα lib. VI. p. 405. C. memoratur, vt Teuthras fluuii obscuri nomen sit. Sed de hac v. inf. Prolus. XIV.

boni ominis caussa. Mansit tamen antiquum Thuriorum nomen. Et hactenus quidem de Thuriorum fatis. De eorum legibus et institutis deo vólente proxime. P.P. in alma Georgia Augusta Kal. Jul. cIↃIↃ CCLXXI.

XIV. *h*). De Pausania autem duplici modo statui posse video; aut errasse eum in nomine et in locorum situ, et *Λουπίαν* apposuisse, quae fuit *Κωπίᾳ*; aut rem illum tradidisse aliis quos habemus auctoribus intactam, *Lupiam* inter Brundusium et Hydruntum sitam aliquando *Sybarin* fuisse dictam. Similis difficultas et obscuritas occurrit in nomine *Thuria* vel *Thuriis*: cum Livius lib. X, 2. *Thurias vrbem in Sallentinis* memoret a Cleonymo Spartano direptam. Nam Sybarin in Bruttiis sitam vix in Sallentinos Livius transferre potuit, vt adeo necesse sit, etiam in illis locis inter Sallentinos vrbem Thuriam fuisse.

VIII.

VIII.

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE
PRORECTOR
JO. PHILIPPVS MVRRAY
CVM SENATV
ANNIVERSARIA INAVGVRATIONIS
SACRA XXXIV.
IN A. D. XVII. SEPT. CIↃ IↃ CCLXXI.
RITE INDICIT.

De Sybaritarum ac Thuriorum rep. et legibus.

Sectio altera.

Si quis vnquam natalis huic Academiae inter fausta omina et futurae felicitatis laeta auspicia illuxit, Ciues, hunc, quem nunc indicimus, inter laetissimos et felicissimos esse habendum merito putamus, cum is, recepto nuper et a Britannis ad nos reuerso Curatore et Moderatore rerum nostrarum, BEHRIO, Illmo. Viro, qui tantopere votis nostris expetebatur, celebrandus nobis veniat. Vota igitur nostra, quae superiore anno suscepeamus, non omnino irrita cecidisse nec euentu

ſucceſſuque ſuo caruiſſe putabimus; quin eo grauiore religione obligati videbimur, quo ex grauiſſima illa procella, quae paullo poſt vota illa ſuſcepta perculit nos, ſeruati et recreati remp. ſoſpitem et incolumem ſecundum curſum tenere et res noſtras proſperis ſucceſſibus florere laeti intelligimus.

Votorum igitur noſtrorum damnati, in tam laeta feſtaque luce, quid prius antiquiusque habebimus, quam, vt animis caſtis piisque ad ſummum illum rerum Soſpitatorem accedamus, gratoque bonorum noſtrorum recenſu, tacito ſenſu, publica voce, facto, laudes eius ritu ſollenni celebremus pacemque et perpetuum noſtrae proſperitatis fructum votis precibusque expoſcamus. Cuius religionis pietatisque noſtrae vt tanto ſollennior graviorque ſit caerimonia: craſtino die, vbi more ſolito, a Comitibus Illuſtriſſ. et Patribus Academiae pompa in templum Academicum ducta fuerit, Jo. Phil. Myrray, *Magnificus h. t. Prorector*, publice vota ſuſcipiet, oratione habita, qua iis, quae academiarum noſtrarum conditionem commendant, cum iis, quae in ea deſiderari poſſint, comparatis, plura eſſe laudanda, quam improbanda, docebit. Quibus ſollennibus vt cum beneuolentia et ſtudio intereſſe velitis, Comites Illuſtriſſimi, Generoſiſſimi, Nobiliſſimi, Humaniſſimi Iuuenes, humaniter et peramanter rogamus. Nos autem, Ciues, dum pompa paratur et inſtruitur, tanquam in veſtibulo templi et porticu conſtituti, confabulatione facta, quod nuper de Sybaritis Thuriisque coeperamus, pertexemus.

Primum

Primum omnium videamus iam, *ad quam formam Sybaritarum ac Thuriorum resp. descripta fuerit*. Pauca sunt rei vestigia, quibus insistens ad certum aliquid statuendum peruenias. In vetere quidem Sybari optimatum in rep. administranda partes videntur fuisse praecipuae, quae sub labentis ciuitatis tempora, Telyis inprimis popularibus studiis, ad populum sunt translatae (v. sup. Comment. p. 135.); et tota belli cum Crotoniatis gesti ratio caecos plebis furores s[illegible]is arguit. Vrbe vero instaurata Thurios ad *popularem statum* remp. temperasse, diserte narratum est a Diodoro (XII, 11.), ciuesque in X tribus descriptos, nominibus ab origine et patria impositis; ex quibus intelligitur, ex tota fere Graecia nouos colonos fuisse collectos. Contra Aristoteles videri potest seu aristocraticam seu oligarchicam remp. Thuriorum prodere: cuius quoque auctoritate Bentleius vsus Diodorum animose impugnat *a*); non tam Diodori aut Charondae caussa, quam vt aduersarium Boylium exagitet. Enimuero ciuitates hae per Italiam et Siciliam multas plerumque mutationes expertae sunt, vt subinde res ab optimatibus ad popularem statum aut ad oligarchiam inclinaret, aut a democratia in aliam formam abiret. Potest quoque forma aliqua popularem speciem habere, et tamen, si perspicacior aliquis altius in interiora descendat, inter aristocratias referenda videri, quatenus in illa scilicet optimatum opibus, gratia, clientelis aut etiam artibus et consiliis, populi scita et decreta reguntur, coercentur, temperantur.

a) *Diss. upon Phalaris* p. 367.

tur. Verum inſpiciamus ipſum Ariſtolelem *b*): Agit ille de mutationibus quas ſubire poſſunt politiae; eſt in his quam proprio nomine πολιτείαν appellat, hoc eſt *popularem bene deſcriptam*, nam diverſam facit democratiam, ſi omne ius apud populum habetur *c*). Iam ariſtocratia, pergit, poteſt in democratiam, πολιτεία *in oligarchiam abire: Accidit hoc Thuriis. Nam quia magiſtratus deferebantur ex ampliore et maiore cenſu, ad pauciores res deducta eſt, et per plura magiſtratuum genera* d). *Quia vero porro nobiles totius ſoli Thurienſis agros praeter legem occupaverant: (facta enim, vt diximus, republica oligarchica, facile iis erat opes maiores conſequi) populus in bello exercitatus praeſidiis ſeu locis munitioribus eſt potitus, donec ii omnes, qui plura poſſidebant, agris ceſſerant* e). Ex his manifeſtum fit Thuriorum remp. tantum vitio factam eſſe oligarchiam, non ipſa conſtitutione, adeoque totam Bentleii ſubtilitatem concidere. Quomodo illa paucorum potentia inualuerit, narrat idem paullo poſt factum eſſe magiſtratus culpa, qui, cum in reip. inſtitutis ne quid moueretur, proſpicere deberet, vt vna lex de praetura intra quinque

b) de Rep. V, 7. p. 530. A.

c) cf. v. c. III, 7. pr. IV, 2. pr. V, 7.

d) διὰ μὲν γὰρ τὸ ἀπὸ πλείονος τιμήματος εἶναι τὰς ἀρχὰς, εἰς ἔλαττον μετέβη καὶ εἰς ἀρχεῖα πλείω.

e) διὰ δὲ τὸ τὴν χώραν ὅλην τοὺς γνωρίμους συγκτήσασθαι παρὰ τὸν νόμον· ἡ γὰρ πολιτεία ὀλιγαρχικωτέρα ἦν, ὥστε ἐδύναντο πλεονεκτεῖν· ὁ δὲ δῆμος γυμνασθεὶς ἐν τῷ πολέμῳ τῶν φρουρῶν ἐγένετο κρείττων, ἕως ἀφεῖσαν τῆς χώρας ὅσοι πλείω ἦσαν ἔχοντες. Videntur autem haec ad illud tempus ſpectare, quod paullo poſt Thurios conditos incidit: v. ſup. Proluſ. pr. p. 139.

quinque annos ab eodem non repetenda tolleretur, annuit, rem se paruam concedere arbitratus; verum eo exemplo aliis post alia mutatis tota reip. ratio et constitutio mox est soluta *f*). Ceterum in Thuriorum rep. populi ius et partes fuisse ex eo ipso Aristotelis loco intelligitur; nam suffragiis ille suis magistratus creasse, militares etiam leges, vel magistratu renitente, abrogasse narratur. Potuit adeo etiam in Charondae legibus, quatenus illae a Thuriis adoptatae fuerunt, caussarum ad populum relatarum recte mentio fieri *g*).

Priscae Sybaris nullae leges memoriae mandatae sunt, nisi paucae, quae luxuriam et mollitiem hominum arguere possunt; neque omnino satis constat, quo legum codice vsi sint; nisi quod apud Scymnum Chium v. 345 sq. legibus Zaleuci vsi narrantur: quibus relictis in luxuriem et proteruiam praecipites se dedere; etsi vel sic assequi haud licet, quomodo a legibus tam seueris ad tam solutos mores procedere potuerint. Quae tamen Sybaritarum leges habentur, sunt fere hae: Scitum ab iis aut potius institutum esse narratur apud Athenaeum (XII p. 521 C. ex Phylarcho Historiar. XXV.) *vt etiam foeminas ad sollennes epulas vocare liceret* *h*), vt adirent adeo communia cum viris conuiuia matronae, quae ex Graecorum more sua sacra suasque epulas

 seorsum

f) Ibid. p. 530. D. E. — *ἀλλὰ μετέβαλεν ἡ τάξις πᾶσα τῆς πολιτείας εἰς δυναστείαν τῶν ἐπιχειρησάντων νεωτερίζειν.*

g) Contra quam Bentleius contendebat p. 367. 8.

h) Γυναῖκας εἰς τὰς ἑορτὰς καλεῖν.

seorsum a viris habere solebant, *vtque ii, qui ad sacras epulas essent et sacrificium eas inuitaturi, annuo ante spatio sacra indicerent, vt, satis digno pro temporis spatio facto apparatu vestium reliquique ornatus, ita demum illae ad sacra adessent* i). Epulae factis sacris celebratae pars erant praecipua religionis Graecanicae et praeclari ad remp. instituti. Sybaritae igitur religiones augustiores et publicis opibus digniores facere voluisse videntur, vt ciuitatis opulentae sacra splendide et magnifice fierent. Qua quidem in re nihil magnopere reprehendendum videas. Sacrarum enim caerimoniarum cultusque religiosi externa species merito ad ciuium ac reip. opes et fortunas attemperatur; nihilque indignius esse videtur et turpius, quam si vrbs locupletum ciuium luxu priuataque aedium magnificentia enitescat, templa autem et vasa sacra squalore et fumo sordescant. Sybaritarum magnificentiae publicae in his sacris epulis studium declarant etiam illa, quod aureis coronis donabant eos, qui ceteros apparatu et elegantia superassent (etsi hoc Athenis quoque factum legimus). Lepidum tamen hoc, quod et coquis coronas dabant (Athen. p. 519. D. E.). Subtexuntur apud Athenaeum (l. c. p. 521. D. et p. 518 sq.) alia ad epularum delicias instituta, quae nunc breuitatis studio omittimus. Sed aliud est, quod commemorare

i) Ita legendus et intelligendus esse videtur locus: *καὶ τοὺς εἰς τὰς θυσίας καλοῦντας πρὸ ἐνιαυτοῦ κλῆσιν ποιεῖσθαι. ἵνα ἀξίως ποιούμενοι τοῦ χρόνου τὴν παρασκευὴν τῶν τε ἱματίων καὶ τοῦ λοιποῦ κόσμου, προάγωσιν οὕτως εἰς κλῆσιν*, et ad mulieres referendus, vt iam Casaubonus ad e. l. docuit ex Plutarch. Conuiv. VII. Sap. non longe a princ.

rare iuuat, primos fuiſſe Sybaritas, qui artes, quae cum ſtrepitu exercentur, vt fabrorum aerariorum et materiariorum, in vrbem ſuam non admitterent, ne omnino quicquam eſſet, quod ſomnum turbare poſſet, quid? quod nec gallum gallinaceum in vrbe alere licebat *k*).

Hactenus de Sybaritis. De Thuriorum vero inſtitutis, praeter ea, quae paullo ante commemorauimus, ex Ariſtotele alia diſcere licet: fuiſſe apud eos συμβούλους *l*), item magiſtratum, qui legum curam haberet *m*); fuiſſe porro legem, quae vetaret, *ne quis, qui praetor fuiſſet, intra quinque annos eundem magiſtratum peteret* n), eaque lege abrogata peſſimum nouandi omnia in rempublicam exemplum eſſe illatum; eos enim, qui rebus nouis ſtuderent, erectis ita et confirmatis animis in vltimum audaciae prorupiſſe; quo factum, vt deinceps totus reip. adminiſtrandae ordo immutari coeperit. Narrat rem Ariſtoteles, vt doceat, quomodo cum aliae respublicae, tum ariſtocratiae latenter interdum et occulte mutari, ita, vt non ſentiatur mutatio, tandemque diſſolui poſſint. Gymnaſia et ſodalitates (συσσίτια) ad ſeditiones fouendas vim habuiſſe, ex Platone intelligitur (de LL. I. p. 776. D. Frf. 27. 28. Bip.)

 Thuriis

k) Athen. ibid. p. 518. C.

l) Ibid. V, 7. Charondae legibus iis, qui nouercam liberis ſuperinduxerant, poena erat dicta ap. Diod. XII, 12. τὸ μὴ γίνεσθαι συμβούλους τούτους τῇ πατρίδι. ita nec Senatores eſſe poterant.

m) νομοφύλακες Cic. de LL. III, 20.

n) νόμου γὰρ ὄντος, διὰ πέντε ἐτῶν μὴ στρατηγεῖν.

Thuriis ſubtilitatem in legibus ferendis, dum omnia nimis accurate conſtituere et calumniam praecludere voluerunt, tribui videmus ab Ephoro (apud Strabon, VI. p. 399. A.). Habemus eius rei exemplum in LL. *de emtione venditione.* Nam, cum ſuper fundorum alienatione (de hac enim potiſſimum agi eo in loco videtur) certis ſollennibus ac ritibus circumſcribenda ac firmanda, alia in aliis eſſent ciuitatibus conſtituta *o*), Thuriis placuit, vt nulli omnino emtionis venditionis eſſent ſollennes ritus, nec in foro, ſicut alia negotia, res gereretur, ſed vt emtor ac venditor tribus ex proximis vicinis darent communiter numum memoriae teſtimoniique cauſſa *p*). *Ita neceſſe erat, vt vicini illi tenerentur ipſi, ſi res emta non eſſet tradita, aut iam tradita tanquam non tradita peteretur, aut ab eo, cui tradita eſſet, accepta eſſe negaretur* q). Thurii porro lege cauerant, *vt arra confeſtim, pretium vero eodem die*

o) v. loc. ex Theophraſto ap. Stobaeum XLII. p. 280. 1.

p) Ibid. p. 281. A. *οἱ δὲ Θουριακοὶ* (puto vitioſe pro *Θούριοι*) *τὰ μὲν τοιαῦτα πάντα ἀφαιροῦσιν, οὔτ' ἐν ἀγορᾷ προστάττουσιν,* (l. *πράττουσιν*, l. ſuppl. *πωλεῖν*) *ὥσπερ τἄλλα· διδόναι δὲ κελεύουσι κοινῇ* (h. emtorem ac venditorem) *τῶν γειτόνων τῶν ἐγγυτάτω τρισὶ νόμισμά τι βραχὺ μνήμης ἕνεκα καὶ μαρτυρίας.*

q) Hunc quidem verborum apud Stobaeum eodem loco ſenſum eſſe arbitramur: *ἀναγκαῖον δηλονότι, τοῖς μὲν* (qui coram magiſtratu emtionem venditionem ex lege faciunt) *τὰς ἀρχὰς ὑπευθύνους ποιεῖν, τοῖς δὲ τοὺς γείτονας* (igitur non modo teſtes, ſed quodammodo *praedes* habebantur hi vicini: qui aderant, vt fideiuberent, contractum fore ratum. Hinc *ὑπεύθυνον* eſſe puto, qui ex obligatione in ſubſidium tenetur) *ἐὰν μὴ λάβωσιν, ἢ δὶς παρὰ τοῦ αὐτοῦ λάβωσιν, ἢ ἔχοντες μὴ λέγωσι* (ſc. *ἔχειν τί*) *τῶν ὠναμένων* (leg. *τῶν ἐωνημένων*).

die exhiberetur; quod si factum non esset, poena emtori constituta erat r), *vt arram amitteret: sin venditorem, arra accepta, poenitebat, vt is tantum persolueret, quanti res vendita venisset* s). Videtis in hoc exemplum nimiae ἀκριβείας, et natae ex summo iure iniuriae, quam Thuriis vitio datam diximus. Nam, quod Theophrastus ipse eo loco obseruat *t*), *inaequalis est poena emtoris et venditoris, cum alter solam arram, alter pretium rei venditae perdat, quod arram multoties excedere potest.* Verum eadem haec iuris acerbitas ex emendatione legis a Charonda scriptae nata erat; id

r) Aequitati igitur propius ius Romanum, quod emtorem poenitentem arram perdere, venditorem autem a pactione recedentem duplum arrae restituere iubet. Nota loca sunt pr. Inst. de Emt. Vend. l. 17. C. de fide instrum. cf. Cuiac. Obss. XI, 17.

s) Ibid. p. extr. ἐὰν δὲ λαβὼν ἀρραβῶνα μὴ δέχηται τὴν τιμὴν, ἢ δοὺς (sc. τὸν ἀραβῶνα) μὴ καταβάλῃ (sc. τὴν τιμὴν) ἐν τῷ ὡρισμένῳ χρόνῳ [δεῖ γὰρ ὡρίσθαι, καθάπερ ἐν τοῖς Θουρίων, τὸν μὲν ἀραβῶνα παραχρῆμα, τὴν δὲ τιμὴν αὐθημερὸν —] τόγ' ἐπιτίμιον ἑκατέρῳ, πότερον τῷ μὲν στέρησις τοῦ ἀραβῶνος· αὐτὰ γὰρ σχεδὸν οἵτ' ἄλλοι κελεύουσι καὶ οἱ Θουριακοί (leg. Θούριοι)· τῷ δὲ μὴ δεχομένῳ (sc. τὴν τιμὴν) ἔκτισις ὅσον ἂν ἀποδῶται; καὶ γὰρ τοῦτο ἐν τοῖς Θουρίων. Bentleius *Diss. upon Phalar.* p 366. ὅσου legit, sed vulgarem lectionem bene interpretatur Cuiac. l. c.

t) Locus est obscurior, maxime interpunctionis fraude. Τόγ' ἐπιτίμιον ἑκατέρῳ (sc. quaeri potest) πότερον τῷ μὲν — sequuntur quae paullo ante apposita sunt; tum subiiciuntur haec: ἄνισος ζημία· πολλαπλασία γὰρ ἡ ζημία τοῦ ἀραβῶνος. ἔτι δὲ καὶ βλάπτει τ' ἂν (leg. βλάπτεται) ὁ ἀποδόμενος, ἀφεὶς ἑκατέρους (sc. et pretium rei et arram). ἐπειδή τις (leg. ἐπεὶ δέ τις) ἐφ' ἡμέραν μίαν ὁρίσειεν, δεδικάσθαι κελεύουσι τῷ μὴ δεχομένῳ τὴν τιμήν.

id quod ex eodem Theophrasti loco colligi potest *u*). Nam Charondas, quem Plato etiam secutus erat, iusserat, *rem venditam continuo tradi et accipi* x). *Sin quis credidisset, eum actionem non habere. Suo enim illum periculo hoc fecisse putandum* y).

Expedita satis videntur omnia, vt ad illam quaestionem accedere possimus: exploratumne et ad rerum fidem pronuntiatum sit, id quod et ipsi sequuti adhuc esse videri possumus, *leges illas, quae Charondae nomen praeferunt, Thuriis scriptas esse?* Enimuero disputationem hanc in aliud tempus reiicere consultius est: nunc vt sollennia crastino die celebranda faustis laetisque ominibus exigantur, ex animo precamur. P. P. XVI. Sept. cIↄIↄ CCLXXI.

u) Paulo iniquior erat Bentleius, qui his ipsis inferebat, Thuriorum leges a Charonda plane scriptas esse nequiisse, quoniam a Charondae legibus recedere narratae sint l. c. p. 366 sq.

x) Pergit ibid. Theophrastus p. 282. A. *Quaeri porro potest, num venditor, donec rei venditae pretium acceperit, rei venditae dominus esse debeat:* πότερον δὲ, ἕως ἂν κομίσηται (sc. τὴν τιμὴν ὁ ἀποδόμενος) κύριον εἶναι [δεῖ] τοῦ κτήματος· οὕτω γὰρ οἱ πολλοὶ νομοθετοῦσιν. ἢ ὥσπερ Χαρώνδας καὶ Πλάτων· οὗτοι γὰρ παραχρῆμα κελεύουσι διδόναι καὶ λαμβάνειν.

y) ἐὰν δέ τις πιστεύσῃ, μὴ εἶναι δίκην. αὐτὸν γὰρ αἴτιον εἶναι τῆς ἀδικίας.

IX.

IX.

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE

PRORECTOR

GOTTH. TRAVG. ZACHARIAE D.

CVM SENATV

SVCCESSOREM SVVM

JO. STEPHANVM PÜTTER

CIVIBVS COMMENDAT

IN A. D. II. JULII cIↄIↄCCLXXII.

De Sybaritarum ac Thuriorum rep. et legibus

Sectio tertia et vltima:

in qua quaeritur, fuerintne illae a Charonda perſcriptae.

In ea ſcriptione, Ciues, qua ſuperiore anno natalem Academiae diem celebrandum indicebamus, eo adducta erat res, vt, poſteaquam leges, quae ſub Charondae nomine veniunt, (Proluſ. III. IV. V. VI.) appoſitas illuſtraueramus, inde Sybaritarum ac Thuriorum remp. inſtituta et leges (Proluſ. VII. VIII.) perſequeremur: eratque nunc perventum ad quaeſtionem illam virorum doctorum diſputationibus celebratam: verumne illud ſit, quod leges

leges illae, quae Charondae nomen praeferunt, Thuriis scriptae esse feruntur. Desiderari potest virorum doctorum acumen etiam in hac quaestione tractanda, quod plura capita in idem congesta et permixta sunt. Quaeri enim possunt ac debent sigillatim plura: quae omnia praecedere debet illa quaestio, quo tempore Charondas vixerit. Retractabitur a nobis quaestio post virorum doctorum studia *a*) breuiter, et vt nostro iudicio vtamur, simulque videamus, quid rationibus cum Bentleii tum aliorum propositis cum veritate vel opinione coniunctum esse videri possit.

Nobis itaque ab initio statim in hac quaestione duo videbantur esse discernenda, vt altera dubitatio sit, *fueritne Charondas legum Thuriis scriptarum auctor;* altera: *eae leges, quas Diodorus ac Stobaeus seruarunt, sintne istarum legum fragmenta habenda.* Quae vtraque dubitatio in vnum confusa non parum turbauit omnia; alias turbas fecit non animaduersa scriptorum, quorum fide et testimonio vtuntur viri docti, auctoritatis diuersitas. Ea itaque quae de Charonda legum nobilissimarum auctore traduntur, ad has classes narrationum reuocari possunt, vt ab aliis ille dicatur *Thuriis*, ab aliis vero *Chalcidicis ciuitatibus leges scripsisse;* porro vt ab illis *post Olymp. LXXXIV vixisse* credatur, ab his *ad antiquiora tempora referatur.* Redit nunc res ad iudicium historiarum criticum.

Qui

a) v. ap. Fabric. Bibl. Gr. T. I. lib. II. c. 24. Bentleii *diss. upon Phalaris* p. 334 sqq. Wesseling. ad Diod. XII, 11. Warburt. *Div. Legat. of Moses* B. II. S. 3.

Qui Charondam suis ciuibus, *Thuriis*, leges scripsisse disertis verbis tradunt *b*), Diodorus, Plutarchus, Athenaeus, Themistius cum Val. Maximo, scriptores sunt, quorum non omnino hac quidem in re magna est auctoritas, certe non tanta, vt grauiorem et maiorem, si qua se obtulerit, loco cedere iubeat. Nam primo omnes iis aetatibus, quibus Thurii floruere, vsque ad Ol. XCVII, 3. multo serius vixere quam vt testium loco haberi possint; reditque adeo eorum auctoritas ad auctores, quorum fidem ipsi amplexi sunt; atqui de iis nihil nunc constat; alii ex iis omnino rem tantum obiter et in transitu attigerunt, Diodori autem fides et auctoritas tota ex eorum, quos exscripsit, dignitate et grauitate pendet, de qua si dubitandi locus sit, parum nos iuuat ipsius Diodori nomen, quippe in quo viro non tam subtile et seuerum deprehendere videmur iudicium, vt, nisi aliunde caussae firmamentum accesserit, in eo acquiescere possimus. Contra manifestum fit, illum in dilectu rerum narrandarum inseruire certae caussae et consilio, vt prudentia politica et virtutis praeceptis lectorum animos imbuat. Itaque etiam in hac de Charondae legibus narratione scriptorem adhibuisse videtur, quem non tam, quod veriora, quam quod vtiliora tradiderat,

b) Diodorus (lib. XII, 11) statim post nouam ciuitatem conditam; qui eum quoque Thurium appellat, quod Valerius quoque Maximus et Themistius faciunt, Athenaeus (XI. p. 508. A) Plutarchus (de Curios. p. 519. B. vbi ὁ Θουρίων νομοθέτης praescribitur legi ex Charondae farragine excitatae.) Aduersus hanc quaestionis partem, an Thurius fuerit Charondas et Thuriis leges tulerit, praeclare disputat Bentleius; minus idem sollers ac subtilis in iis quae ipse de suo ponit.

tradiderat, probaſſe videtur. Tandem ſatis probabile fit, aut ipſum, aut auctorem, quem in manibus habebat, Zaleuci et Charondae nomina et leges confudiſſe. Rem cum alia arguunt, tum hoc, quod de diuturnitate legum praedicat. Thuriorum enim resp. vix L annos integris rebus perſtitit; quod contra de Locrenſium rep. rite praedicari potuit *c*).

At in partibus eorum, qui de Thuriis nihil memorant, Charondam autem patria Catanaeum edunt et legum Chalcidicis ciuitatibus latarum auctorem, ſunt ſcriptores, quorum fidem hac in re tuto ſequi poſſumus, Ariſtoteles et Heraclides Ponticus, quem vtrumque in rerumpublicarum fata et inſtituta inquiſiuiſſe ſatis conſtat. His igitur denuntiemus teſtimonium, et, quid inde ad cauſſam noſtram in alterutram partem diiudicandam ſequatur, videamus.

Ariſtoteles quidem (de Rep. II, 12.) diſerte ait *Charondam Catana oriundum ſuis ciuibus et aliis Chalcidicis per Italiam et Siciliam ciuitatibus leges ſcripſiſſe d*). Chalcidicae vrbes fuere per Siciliam Catana, Zancle, Naxos, Leontini, Euboea, Mylae, Himera, Callipolis, et in Italia Rhegium *e*). Iam cum origine Chalci-

c) Recte haec monuit Bentlej. l. c. (p. 189 ſq. ed. Lennep.)

d) Ariſtot. de Rep. II, 12. *καὶ Χαρώνδας ὁ Καταναῖος τοῖς αὐτοῦ πολίταις καὶ ταῖς ἄλλαις ταῖς Χαλκιδικαῖς πόλεσι ταῖς περὶ Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν.* Plato (loco p. 364 a Bentleio laudato) *Ἰταλίαν καὶ Σ.* tantum dixerat, Cic. de Legg. II, 6. *ciuitatibus ſuis.*

e) Ex Scymno v. 282 ſqq. 310. cf. Weſſeling. ad Diod. XII, 10.

Chalcidica nihil coniunctum ac commune fuit nec Thuriis nec Sybari; sunt quoque omnes illae vrbes antiquioris, quam Thurii, originis. De Catanae conditae tempore ex Thucyd. VI, 3. satis constat; incidit autem ortus eius post Ol. XIII, 1. Non longe haec a Sybaris initiis absunt, longissime a Thuriis conditis. Sed legum scriptarum tempus omnino ex his confici nequit. Ex Heraclide Pontico, nam is alter erat, cuius auctoritatem grauem satis esse dicebamus, etsi enim ille seu leuitatis seu cupiditatis in nonnullis reus factus est, doctrinae tamen et litterarum laude inter omnes floruit, haec discimus, Rheginos aristocratica reipublicae forma, et *Charondae Catanaei legibus* vsos *f*). Cum eodem mox loco subiiciatur mentio insecutae tyrannidis Anaxilai Messenii, Bentleius (l. l. p. 362 sqq.) Charondae leges saltem ante hunc hominem exstitisse, argumentatione infert. Eius autem obitum constat Ol. LXXVI, 1. contigisse, adeoque XXX annos ante Thurios conditos. Thuriis itaque leges Charondas nullo modo scribere potuit *g*). Grauiore tamen argumento antiquior Charondae aetas, et primis Catanae conditae temporibus propior, ex eo asseritur,

f) *νόμοις δὲ ἐχρῶντο τοῖς Χαρώνδου τοῦ Καταναίου.* in fragment. Heraclidis. Catanaeis et Rheginis, *cum patria exularet*, Charondam leges scripsisse, auctoritate tamen non apposita, tradit Aelianus III, 17. *Χαρώνδας δὲ τὰ ἐν Κατάνῃ [ἐπανώρθωσε], καὶ τὰ ἐν Ῥηγίῳ, ὅτε ἐκ Κατάνης ἔφευγε.* Enimuero et hoc falso proditum; nam non nisi post Anaxilai tempora probabile fit Charondae leges fuisse a Rheginis acceptas: cf. inf. Prolus. XIV.

g) cf. Wesseling. p. 485.

asseritur, quod Zaleuco is Locrorum legumlatori plerumque subiungitur, qui circa Ol. XXIX. floruisse non omnino sine fide ab Eusebio Hieronymi traditur. Aristoteles (l. c.) eum inter vetustiores legumlatores secundo a Zaleuco loco recitat; eodem loco alios docere velle ait Onomacritum Locrum apud Cretenses primum legum ferendarum peritia claruisse, eius familiarem fuisse Thaletam Cretensem; ab hoc profecisse Lycurgum et Zaleucum, a Zaleuco Charondam. Addit tamen idem *temporibus parum pensitatis haec ab iis proferri:* certe quod Zaleucum attinet, qui Lycurgi discipulus esse haud potuit; at de Charonda post Zaleucum legum laude nobilitatum nihil voluit refellere, cum ipse antea idem pronuntiasset. Alio loco (IV, 11, p. 503, A.) Charondam *e medio genere ciuium fuisse* ait, quod optimum sit legumlatorum genus. Hac vtique auctoritate acquiescimus; Theodoreti enim esse potest nulla, qui (*de cur. affect. Graec.* lib. IX. p. 608. C.) *Charondam primum Italis et Siculis leges tulisse* ait. Qui factum sit, vt a nonullis inter Pythagorae, qui tamen multo serius vixit, cum eius mors in Olympiad. LXXX, 2. incidisse videatur, discipulos referretur, alio loco (p. 169) declarabitur.

Per haec, quae adhuc dicta sunt, nisi fallimur, sic satis exploratum vidimus: *multo iam ante Thurios conditos tempore Charondam fuisse aliquem Catanaeum, qui cum aliis ciuitatibus Chalcidicis, tum suae, leges scripserit*, inter ceteras etiam *Rhegio*, *in extrema Italia*, siue vt in eam vrbem adfuerit, siue vt a Rheginis eius leges expetitae, aut, idque veri simillimum, ab iis, quibus scripserat, translatae et transcriptae

ranſcriptae fuerint. Neque tamen vel ſic eorum, ui *Thuriis a Charonda leges latas eſſe tradiderunt*, ides, etſi labefactata, prorſus corruere videri debet; parum accurate forte res expoſita, cum *Thurios Charondae legibus vſos eſſe* dicere deberent. Hoc nim et probabile ſatis eſt, nec res exemplo caret, t nouae ciuitates conditae aliarum vrbium leges d ſuam rempubl. transferrent et accommodarent. Quae res cum per ſe exemplo non careat, tum in pſis Charondae legibus Mazacenorum Cappadociae xemplo declarata eſt, qui iis vſi eſſe memorantur, onſtituto quoque apud ſe legum interprete *h*). nuitare Thurios potuit partim vicinitas Rheginorum, qui iisdem legibus Charondae vtebantur, partim vltima ſtirpis cognatio; nam etſi ex omni Graecia confluxerat colonorum multitudo, Athenienſium tamen ſuperabat numerus; erant autem hi onicae originis, ad quam et Chalcidicae vrbes eferebantur. Mos autem eſt et vſus ita loquendi, t leges ſibi ſcriptas eſſe dicat ciuitas legumque ſibi uctorem arroget eum, cuius legibus vtitur, etſi liunde adſcitis. Conſtabit itaque Diodoro aliisque ides, ſi, quod facere par eſt, ita ſtatuerimus, vt Thurios Charondae priſci leges ad ſuam ciuitatem admiſiſſe,

h) Ap. Strab. XII. p. 813. C. (p. 539.) Χρῶνται δὲ οἱ Μαζακηνοὶ τοῖς Χαρώνδα νόμοις, αἱρούμενοι καὶ νομῳδὸν, ὅς ἐστιν αὐτοῖς ἐξηγητὴς τῶν νόμων, καθάπερ οἱ παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις νομικοί. videtur hic *legum decantator*, νομῳδὸς, leges et memoria tenuiſſe et certis temporibus recitaſſe; idemque legum ſententias interpretatus eſſe. Non igitur niſi ex parte functus munere Νομοφυλάκων, de quibus v. *Epimetrum de Locris*.

admisisse, atque hactenus Charondae legibus se vi professos esse existimemus; quae res deinde ab aliis parum subtiliter ita fuit tradita, vt Thuriis Charondas leges scripsisse ferretur. Constabit ea fides et rerum veritas etiam tum, si Thurii eas leges ad suae ciuitatis statum et instituta attemperarunt et partim immutarunt. Diodorus quidem scriptorem, qui de Thuriorum rebus scripserat, in manibus habebat, cum leges illas describeret; id quod satis docent ea, a quibus narrationem exorsus erat c. 9. 10. 11. Vix autem assequi licet, quomodo aliquis nulli omnino fundo superstructa illa tradere ausus esse queat.

Sed reuocat nos Bentleius, vir acutissimus, qui locis ex Athenaeo, Scymno Chio et Strabone allatis, negat *i*) omnino *Thurios* Charondae legibus vsos esse, sed eos Zaleuci leges a pristinis vrbis cultoribus, Sybaritis, ait retinuisse et seruasse. Enimuero studio et cupiditate in Boylium vlterius, quam ipse vellet, euectus euagatusque videtur vir summus. Nam Athenaei (lib. XI. p. 508. A.) nulla est auctoritas, cum apud eum inter disputandum aliquis temere illud ponat, Platonis legibus nullam ciuitatem esse vsam, *vt Lycurgi legibus Spartani, Solonis Athenienses, Zaleuci Thurii vsi sunt,* non studio et diligentia exploratum aliquid afferat. Scymnus autem (v. 345 sq.) de Sybaritis agit non de Thuriis, vt eius fide, hoc quidem in loco, ad euertendam opinionem communem, nequaquam vti possis. In Strabonis tandem locum (lib. VI. p. 399.

i) *Diss. on Phalaris* p. 365 sq.

). 399. A.) sententiam pro lubidine infert vir doctus *k*); nam is *Thurios in legibus suis omnino subtilitatem sectatos esse* memorat. Est ea quidem a Charondae legibus multo minus aliena, quam a Zaleuco. *Charondam* enim Aristoteles *l*), non modo priscis, verum etiam *iis, qui suo tempore leges scripserant, subtilitate scribendarum legum superiorem esse* iudicabat. Hac ipsa Charondae legum subtilitate imbuti Thurii vlterius etiam, quod ex Ephori apud Strabonem verbis colligas, processisse et singula nimis callide constituere ac definire voluisse, adeoque interdum cum summo iure summam iniuriam intulisse videntur. Eiusmodi est idem illud, quod supra de *emtione venditione* a Thuriis praeter Charondae mentem constitutum vidimus. Non enim id eo valere debet, vt alias Thuriorum alias Charondae leges fuisse contendamus, sed vt inde constet, Thurios nimio subtilitatis studio certis in caussis Charondam suum deseruisse.

Aliam plane dubitationem agi diximus, si quaeratur, *sintne ad Charondam auctorem referenda ea legum fragmenta cum legum prooemiis, quae a Diodoro*

k) Hac in parte iam Fabricius Bentleii cupiditatem notauit B. Gr. T. I. p. 535. Quid vero Heraclides sequutus sit, qui teste Laertio IX, 50. *Protagoram Abderitam Thuriis leges scripsisse* narrauerat, nemo facile assequatur. Etsi illum circa tempora coloniae Thurios deductae vixisse constat: cf. Bentlej. (*ed. Lennep.* p. 211.)

l) De Rep. II, 12. p. 449. D. T. III. Duval. τῇ δὲ ἀκριβείᾳ τῶν νόμων ἐστὶ γλαφυρώτερος (*h. subtilior, elaboratior:* non, quod volunt, *politior*) καὶ τῶν νῦν νομοθετῶν.

et Stobaeo sub eius nomine in medium prolata sunt. Acute profecto et sagaciter Bentleius cum Charondae tum Zaleuci legum fragmenta subdititium parumque ingenuum serioris alicuius sophistae foetum esse est suspicatus. Videtur tamen etiam in hoc vir summus, partim rei nouitate percussus, partim disputandi calore incensus, paullo ferocius se iactasse; certe prouectus esse vltra metam. Non cadit in hanc operam, argumenta eius singula accurate excutere ac refellere. Sed, vt de Charonda saltem perstringamus potiora; nam de Zaleuco alio loco actum est;. inesse monet legibus Charondae tributis verba Attica aut seriora aut ex Pythagorae disciplina *m*); addere debebat: orationem omnino esse comtiorem nec pro vetustatis horrore, quem in Charonda expectabas; quod vero multo grauius est, satis persequutus ille non est, quod nimirum in sententiis permulta sunt, quae Pythagoreum philosophum potius decebant quam legum latorem, inprimis aetate antiquiorem; multo vero magis in prooemio. Quae mox subiicit *n*), Thurios democraticam remp. habuisse, at apud Aristotelem ad oligarchiae inuenta Charondae leges reuocari, etsi verum hoc non est, (v. Prolus. sup. p. 147.) si tamen vel maxime verum esset, vim habere non potest, si leges priscas Charondae adoptarunt Thurii et suae ciuitati accommodauerunt. Laudari porro ab Aristotele nonnulla, quae in Diodoro et Stobaeo non occurrant *o*). Recte vtique. Neuter enim totum legum

m) τραγῳδεῖσθαι (p: 358).

n) Ibid. 365. 6. 7.

o) Ibid. p. 368.

legum codicem descripsit. Apud eundem Aristotelem Charondam *nihil proprium et praecipuum p*), praeter *vnam de falsi testimonii actione legem*, habuisse narrari; Diodorum contra *multa eum a se inuenta et excogitata adiecisse* affirmare, istam tamen ipsam legem, quam Aristoteles vt Charondae peculiarem laudat, omittere. Quae omnia si ita se habeant, etsi quis inuentum aliquid a se proferre potuit, quod idem multis annis post cum multis aliis commune haberet, hoc vnum tamen inde sequi dicas, Aristotelis iudicium plus apud nos valere debere quam Diodori errorem vel ignorantiam. Potuit enim alter, qui in legum et ciuitatum naturis cognoscendis magnam vitae partem consumserat, multa accuratius tenere quam Diodorus. Potuit tamen et hic habere quod sequeretur, cum leges describeret, non quales ab ipso Charonda fuerant scriptae, sed cuiusmodi a Thuriis ad suae ciuitatis statum erant translatae, emendatae et nouis capitibus auctae. Lex autem Ψευδομαρτυριῶν actionem instituens, quam vnam Aristoteles Charondae propriam esse ait, et ab eo primo inuentam, haud dubie in Stobaei recensu legum latet sub συκοφαντιῶν iudicio q); verum, etiamsi abesset, tamen vel sic, nec omnes leges a Stobaeo et Diodoro adscriptas esse, cogitandum erat. Restat argumentum a sermonis, quo leges earumque prooemia exarata sunt, genio petitum, alieno ab antiquiorum temporum simplicitate

p) οὐδὲν ἴδιον de Rep. II, 12. At Diodor. XII, 11.

q) v. sup. Sect. I. LL. Charondae sub f.

citate *r*); etsi ipse Aristoteles pronuntiat Charondae leges minus asperitatis habere *s*). Quibus addendum merito est hoc, quod idem Charondae legum prooemium apud Stobaeum Dorica dialecto expressum est, cum Thurios, etiam Catanaeos, Attica vsos esse necesse sit *t*). Quod in Zaleuci prooemio contra factum esse deprehenditur; vulgari enim illud et communi sermone descriptum est, cum Locros tamen Dorice loquutos esse constet *u*).

Scilicet iam alio loco in simili disputatione de Zaleuci legibus significauimus, eos, qui Zaleuci vel Charondae legum ipsa verba seruata esse existiment, parum subtili iudicio vti videri, cum dissimilis prorsus et abhorrens ab eorum aetate sit oratio. Nec tamen iudicio paullo acriore vti dicemus eos, qui hinc statim inferre volunt, esse eas leges omnino commentitias, et sophistae alicuius Attici

r) Nam istud vix in aciem produci potest argumentum, quod, cum Charondae leges olim Athenis in conuiviis decantatae ap. Athen. XIV. p. 619. ex Hermippi lib. VI. *περὶ νομοθετῶν* narrentur, ea quae extant, talia sunt, vt ad cantum facta vix videantur. Nam sententias inde in Scolia redactas cani solitas probabile visum iam ipsi Bentleio et Fabricio B. Gr. T. I. p. 537. etsi non improbabile sit pro ᾔδοντο Ἀθήνησι legendum esse, ἐν Κατάνῃ, in hac enim vrbe priscae illae Chorondae leges, singulis sententiis expressae, facile cani potuere.

s) v. sup. not. *l*).

t) Proprium Charondae vocabulum ex Arist. de Rep. I. 2. notarunt VV. DD. ὁμοσιπύους, *communi σιπύῃ, panario vtentes*, de societate domestica. Epimenides Cretensis ὁμοκάπνους dixerat, communi foco vtentes.

u) Ibid. p. 370. 355.

Attici ex feriore aeuo fraudem. Nolumus nunc commemorare, eas leges iam ante Diodori aetatem extitiffe, nam ipfe aliunde repetiit, Ciceroni de LL. II, 6. lectas, ab antiquiore poeta (apud Diodor. XII, 14.) carmine expreffas effe; quae omnia multum antecedunt ea tempora, quibus fophiftarum fraus graffata eft. Sed ipfam argumentationem quis non leuem et inanem effe videat? Quid enim? fi verba antiqua prifcumque legum carmen inuidit aetas, an fententia et mens legum aliis verbis diferte et clare ac perfpicue perfcribi et retineri minus potuit? Quam multa ex antiquitate funt, quibus, quod non fuis verbis nobis tradita funt, fidem nemo facile detrahendam pronuntiet, dum fententias teneat? Sed nolumus nunc perfequi eadem argumenta, quae in quaeftione de Zaleuci legibus expofuimus, et tota haec rerum ratio multo magis patebit, fi, quae fortuna haec legum fragmenta vel veftigia feruauerit, viderimus.

Fuerunt enim inter veteres, qui prifcas leges colligerent et illuftrarent, partim in libris fingularibus, περὶ νόμων vel νομοθετῶν, vt Hermippus, Heraclides Ponticus, Theophraftus, et alii, partim in libris περὶ πολιτειῶν, vt nonnulli ex iisdem ipfis, quos laudauimus, et Ariftoteles in libris de rep. quorum fuo quisque more ac confilio *x*) legum verba recitaffe credendus eft. Quanta vel fic, diuerfis hominum ftudiis, in exponendis legibus, orationis diuerfitas effe debuit, multo magis cum eiusdem legumlatoris leges a pluribus ciuitatibus

 receptas

x) v. Prolus. XV.

receptas adoptatas et immutatas sub communi primi auctoris, vt Charondae, nomine commemorarent! Hinc tamen easdem legum tabulas aut singulas leges mox descripserunt passim alii, nonnulli adeo carmine, cuius rei exemplum apud Diodorum (XII, 14.) extat; inprimis autem inter hos memorandi illi, qui populorum et ciuitatum historias conderent; qui quidem earum leges et instituta inde ita repetiisse putandi sunt, vt consiliis suis et scriptionis legibus eadem attemperarent, etiam oratione. Horum scriptorum aliquem, qui de Thuriorum et Locrorum rebus, simulque de legibus, egerat; quas a Charonda et Zaleuco scriptas habuissent, Diodorus, (nam is *Thuriorum leges* se apponere profitetur) alios auctores Stobaeus exscripsisse existimandus est; neque is Thuriorum, sed *Charondae Catanaei*, leges praescriptas habet. Hinc oratio in vtroque diuersa et discrepans deprehenditur; neutra tamen omnino prisci sermonis genio consentanea y). Fac enim Catanaeos vsos esse Ionica, Thurios Attica oratione; non tamen illa ad philosophicam illam rationem composita fuit, quae in fragmentis legum occurrit. Apud Stobaeum alia adeo diuersitas. Zaleuci quidem leges communi sermone expressae sunt, quo is scriptor, quem sequebatur, vsus erat; eodem sermone leges Charondae; at vero prooemii priores sententiae dialecto Dorica, cum scriptor, quem in manibus habebat, diuersus ab altero illo, eadem vsus esset. Quem quidem scriptorem philosophum fuisse, et qui-

y) Manifesta res fit, si legem v. c. de calumnia (ψευδομαρτυρίας) in vtroque compares.

quidem Pythagoricum, non omnino temere ſuſpicamur. Notum eſt Pythagorae diſcipulos inprimis ciuitatibus conſtituendis et rebus ciuilibus tractandis animos adieciſſe. Multae ab iis resp. ex ciuilibus procellis ad tranquillitatem reſtitutae ſunt, aut legibus emendatae, inprimis foedere inter Magnae Graeciae ciuitates et communi conſilio ac conuentu conſtituto ad Achaeorum exemplum, poſt graues turbas, cum ſub Pythagorae mortem immanis illa vexatio et odiorum acerbitas in philoſophum eiusque familiares ſaeuiiſſet, vt eorum collegia concremarentur, ipſi viui comburerentur, et principes in quaque ciuitate tollerentur, (v. Polyb. II, 39.). Alii in legibus congerendis commentandis interpretandisque z) aut in libellis politicis componendis operam collocarunt, Dorica quidem plerumque dialecto vſi (Jamblich. § 241. Porphyr. § 53.) quam in fragmentis, quae Pythagoreorum nomen praeferunt, ex Stobaeo collectis adhuc agnoſcimus. Non itaque improbabile eſt, prooemia illa legum, cum paucis legum fragmentis, ex Pythagoreo aliquo philoſopho eſſe exſcripta, a quo veſtigia nonnulla, ſatis obſcura quidem, Pythagoreae diſciplinae in iisdem impreſſa ſuperſunt. Quae tamen quis eo interpretetur, vt adulterinum falſarii opus hoc ipſum coarguat? Illa ipſa Pythagoreorum philoſophorum in legibus antiquis illuſtrandis ſtudia, noſtro quidem iudicio, effeciſſe videntur, vt inter Pythagorae diſcipulos Charondas et Zaleucus parum docte referrentur.

z) Dicti tamen interdum et hi ipſi νομοθέται, quo nomine Plato quoque venit apud Ariſtot. de Rep. p 449.

rentur. Factum tamen hoc non nisi a serioribus *a*). Non autem hoc nouum et insolens, vt ad Pythagorae disciplinam referretur, quicquid cum eius institutis similitudinem haberet; insignc eius rei exemplum habemus famam de Numa. Vt scilicet paucis rem complectamur, quae confecta esse disputatione nostra arbitramur, sunt haec: fuit Charondas, isque Catanaeus, qui suae ciuitati aliisque Chalcidicis ciuitatibus leges scripsit; harum legum verba non habemus, ne quidem ipsas leges integras, quales a Charonda profectae sunt, saltem non omnes. At habemus multarum legum argumenta et sententias a diuersis scriptoribus diuersae auctoritatis commemoratas. Easdem leges videntur Thurii in suam ciuitatem transtulisse, eidemque attemperasse. Iam fuit aliquis e Pythagoreis, qui Charondae legum codicem condiderat, isque dialecto Dorica vsus: an idem fuerit, qui Zaleuci leges eodem modo et consilio perscripserat, non liquet; etsi nihil vetat ita statuere. Sed fuere alii, qui, vbi de Thuriorum rep. et rebus agerent, leges exposuere in ea ciuitate sancitas: quae cum e Charondae legibus essent transscriptae, sensim ac tacite subrepsit opinio

a) Primus, quem nouimus, Posidonius ap. Senecam. Diodor. XII, 20. de Zaleuco: μαθητὴς Πυθαγόρου τοῦ φιλοσόφου. Seneca Ep. XC. ex Posidonio: *Zaleuci leges Charondaeque narrantur; hi non in foro, nec in consultorum atrio, sed in Pythagorae tacito illo sanctoque recessu didicerunt iura, quae florenti tunc Siciliae et per Italiam Graeciae ponerent. Hactenus Posidonio assentior.* Laert. VIII, 16. Porphyr. de Vita Pythag. 21. Jamblichus de V. Pythag. § 33. 104. 130. 172. Hoc est illud in quo refellendo Bentleius tam doctam operam posuit; et praeter illum alii.

o, ipſum Charondam Thuriis eas leges ſcripſiſſe. hos aut ſimiles ſcriptores incidiſſe putandus Dio- rus. Hactenus quidem de loco difficili et ſale- oſo, quem ſi omnino attingere refugiſſemus, ve- ndum erat, ne ipſarum legum auctoritas infracta cere videretur.

Expoſuimus haec, Ciues, vt aditum nobis uniremus ad id, cuius cauſſa talem diſputationem ıſcipere mos iubet et inſtitutum academiae. In- icendi ſunt craſtini diei ritus ſollennes, quibus agiſtratus academici inſignia et honores transfe- ntur in Virum Perilluſtrem, reip. academicae et eſtrorum commodorum, Ciues, ſtudioſiſſimum,

IO. STEPHANVM PVTTER D.

Vos itaque, Comites Illuſtriſſimi, Commili- ones natalium, ingeniorum virtutumque laudibus rnatiſſimi, vt ſollennibus his frequentes adeſſe bo- isque ominibus votisque noui magiſtratus exordia roſequi velitis, amantiſſime rogamus. P. P. in lma Georgia Auguſta Kal. Jul. cIↃIↃCCLXXII.

De Sybaritis ac Thuriis

Spicilegium.

In iis, quae de Sybaritarum luxu passim memora- sunt, repetendis otium consumere nolui. Mul- eius generis vno loco narrata apud Athen. XI p. 518 sqq. Memorabilia in his inprimis haec quod pueri vsque ad pubertatem purpura eran vestiti et capillos redimitos aureo ornatu habeban (p. 518. E.): quodque pumiliones et catellos Meli- tenses alebant (ibid. F.) Porro quod epulis publice praebitis coronis aureis honorati sunt qui ceteros magnificentia apparatus superassent, quid? quod et coqui (p. 519 D.) tum quod apparatum epularum in annum indixerunt (p. 521 C.D. de quo loco v. sup. p. 150. cf. Valken. Oratt. p. 390.); quem fere in morem Syracusis Verres indixerat festum Verrea, et *vt ad eum diem, quae sacris epulisque opus essent, in com- plures annos locarentur:* Cic. in Verr. II, 21. Vestium Milesiarum, tenuitate et mollitie insignium, inprimis vsum frequentatum supra (p. 130. cf. p. 33. r) vidimus. Tenuium enim vestium studium magnopere com- mendare debuit solis aestus in his locis vehementior: quem etiam nostra aetate testantur, qui ea loca adiere: hinc tantus amor lanae exquisitioris etiam apud Tarantinos et alios. Accessit mox, vt solet ad vtilitatem luxus; et texturae exquisitiori etiam colorum et figurarum intextarum artificium adiun- ctum est. Commendauit veterum admiratio vestem

summa

mma arte et magnificentia adornatam, qua in
aciniae Junonis panegyri Alcisthenes Sybarita ali-
iando se iactauit: qua potitus mox Dionysius
nior, cum vendidisset Carthaginiensibus, CXX
lenta sibi numerata accepit. Fac iam talentum
100 vel 1200 thaleris nostris aestimari, et collige
retium vestimenti: ap. Aristot. Mirab. Audit. c. 99.
inde Athen. XII. p. 541. A. Miro autem vete-
um hominum iudicio intextae erant formae hu-
nanae et diuinae: de quibus v. ad e. l. Aristot.;
trinque in ora extrema hinc *Alcisthenes* inde *Syba-
ris* expressa erat: muliebri haud dubie specie. Ap.
ausan. VI, 6. in prisca pictura adumbratus erat
ybaris adolescens cum fluuio Calabro, fonte Ca-
yce, Junone et Temessa vrbe: scilicet ibi fluuius
ybaris redditus fuisse videtur. Etiam Nossis in
Junonis Laciniae templo βύσσινον εἷμα a se et filia
extum dedicauerat epigrammate, quod inter istius
oetriae fragmenta habetur, quodque iam Bent-
eius protulit ad Phalaridem p. 356. *Thurios Athe-
niensium coloniam* videri voluisse vidimus, quo ipso
caussa in aperto est, cur numi eorum Palladis ca-
pite signati sint, mox *Apollinis* coloniam haberi
coeptam: Prolus. VII. ext. p. 141. Eo spectare
videntur numi Thuriorum ex aere paruo, in qui-
bus caput Apollinis laureatum cum tripode vel cum
cithara visitur. Reliqui Thuriorum numi fere tau-
rum cornipetam exhibent, adiecto interdum mono-
grammate aut siglis magistratus nomen, vt pro-
babile fit, designantibus; at antiquiores Sybaritae
aurum gradientem capite retrouerso; hi quidem
antiqua arte, altero typo eminente altero depresso.
Achaeo-

Achaeorum coloniam Thurios edit Livius (XXV, 15, 7) et Scymnus Chius (v. 325); aut confusis cum iis veteribus Sybaritis, aut respectu ad eos habito, qui ex iis superstites nouae coloniae interfuerant.

Discordiam in noua colonia ortam habuisse fomitem ex sodalitatibus, colligere licet ex loco Platonis *a*). Cum noui coloni ex diuersis Graeciae partibus confluxissent, dubitari non potest, etiam Lacedaemonios in iis fuisse; minus tamen recte Laconica instituta iis tribuit Philostratus *b*); hominem leuis fidei notasse satis est.

Iunonem insigniore cultu apud Sybaritas fuisse habitam ex iis colligere licet, quae apud Athen. XII. p. 521. E. F. et alibi leguntur; iratam ipsis ex eo, quod in eius conspectu caesi erant supplices: quo facto simulacrum deae se auertit. Est hoc illud *μήνιμα τῆς Λευκαδίας Ἥρας*, quod non nisi trina vrbis euersione expiari potuisse ex Apollinis responso refert Plutarch. de sera num. vind. p. 557. C. vbi v. Vir doctiss. Wyttenbach. in ed. libelli p. 65. habuisse vero euentum sors videri potuit priscis colonis a recenter adscriptis in Thuriam internecione deletis v. sup. Prolus. VII. extr. At Junonem *Leucadiam* in his oris quis ferat? Leg. *τῆς Λακινίας Ἥρας*. Lacinia Juno promontorio ac templo vicino in Crotoniatarum agro satis nobilis fuit.

Poetas

a) Plat. de LL. I. p. 636. (Bip. p. 27.) ἐπεὶ καὶ τὰ γυμνάσια καὶ τὰ ξυσσίτια πολλὰ μὲν ἄλλα νῦν ὠφελεῖ τὰς πόλεις, πρὸς δὲ στάσεις χαλεπά. δηλοῦσι δὲ Μιλησίων καὶ Βοιωτῶν καὶ Θουρίων παῖδες.

b) Philostr. V. Apollon. III, 15. Thurios refert inter eos qui comas alunt et ὅσοις τὰ Λακωνικὰ ἦν ἐν λόγῳ.

Poetas vel ſcriptores e Thuriis aut Sybaritis
memoratos non meminimus, praeterquam quod
inter Pythagoreos Deanax, Diocles, Euaeus, Euaor, Meneſthius, Ptolemaeus, Proxenus, Timaſius,
Tyrſenus, aut potius Tyrſenis, femina, Sybaritae:
Hippodamus autem (cuius etiam fragmentum e libro
περὶ εὐδαιμονίας in Stobaeo extat) et Perilaus Thurii recitantur. Apud Theonem in Progymnaſm.
c. 3. p. 29. ed. L.B. 1626. memoratur inter veteres μυθοποιοὺς Θοῦρος ὁ Συβαρίτης. De homine
hoc nil conſtat, at *fabularum Sybariticarum* fit mentio et alibi. v. Fabric. vbi de Aeſopo. *Clitonymum*
ſcriptorem rerum Sybariticarum memini ap. Plutarch. Parall. p. 310. Opp. To. II. Fuere etiam
Metagenis Comici Θουριοπέρσαι drama, cuius verſus
aliquot apud Athen. VI. p. 269. F. extant: videntur
voce hac *euerſores Thuriorum* declarari; de argumento tamen nihil conſtat.

X.

X.

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE

PRORECTOR

JO. STEPHANVS PVTTER

CVM SENATV

SVCCESSOREM SVVM

JO. PETRVM MILLER D.

CIVIBVS COMMENDAT

IN A. D. II. JULII CIƆIƆCCLXXIV.

De Crotoniatarum rep. et institutis agitur.

Non eo, quo par est, nomine praescripto, Ciues amantissimi, ad sollennia haec, quibus magistratus academici eiusque insignium publice fiet translatio, vos vocamus celebranda. Avreri nomen in fronte gerere debebat libellus hic: viri de academia nostra, si quis alius, per longum annorum decursum meritissimi, comitate cum grauitate coniuncta, ingenii amoenitate, vitae elegantia, in prouectiore quoque senectute, singulari conspicui. Septimum ille Prorectoratus vicibus susceptis, in ipso muneris decursu, mortalibus curis ereptus est

morte

morte matura quidem, bonis tamen omnibus acerba et luctuosa. Abdicauerat ille se magistratu, paullo ante discessum suum, cuius onus inde subiit is, cuius nomen nunc praescriptum huic tabulae videtis, Ciues. Instat tamen nunc illud tempus, quo, ipso ducente ordine, nostris suffragiis, Regia auctoritate accedente, mandatus magistratus academicus transferetur in Virum Summe Reuerendum,

JO. PETRVM MILLER D.

cuius paternum in vos animum, beneuolentiam et caritatem, praedicandam etiam ex hoc loco putaremus, Ciues, nisi vos eam iam satis notam et exploratam habere sciremus. Ducendae autem pompae in templum academicum splendor suus ac frequentia vt adsit, facietis vos, Comites Illustrissimi, generis, ingeniorum morumque ornamentis decoratissimi iuuenes, si coetui nostro interesse dicentesque e pulpito oratores corona vestra cingere non grauati fueritis. Atque hoc erat, quod rogatos vos esse volebamus humanissime. Nunc quandoquidem academico ex more academicis sollennibus docta disputatione proludendum est, ad respublicas et leges reuertemur, quarum commemorationem facere superioribus annis exorsi eramus.

Locros ac Thurios egregie legibus et institutis instructos vidimus. Fuere aliae Magnae Graeciae ciuitates opibus et hominum rerumque copiis florentes: sed inuidit nobis fortuna accurate perscriptas harum ciuitatum historias, multoque adeo magis narrationem de earum statu, institutis ac le-

gibus; vt paucissima adeo sint, quae ad consilium nostrum spectantia de iis commemorari possint.

Vniuerse tamen illud ab initio tenendum, ciuitates has profectis e Graecia colonis frequentatas haud dubie leges ac mores metropoleon suarum retinuisse: posse adeo, quotiescunque alia monumenta desint, iudicium de iis ferri satis tuto, si, vnde deducta fuerit quaeque colonia, docueris: iisdem enim legibus et institutis instructa ea fuit, quibus auctores vsi erant, vnde originem ducebant: quae ipsa res forte fecit, vt de earum vrbium institutis nihil memoratum sit a scriptoribus.

Quandoquidem itaque semel haec spatia ingressi sumus, recensebimus Magnae Graeciae ciuitates et inquiremus paullo diligentius, vnde vnaquaeque profecta sit, subiiciemusque si quid memoratu dignum de eius statu et descriptione occurrerit.

Croton, quae inter ceteras Magnae Graeciae vrbes eminuit, primordia habuit primis statim temporibus, quibus Italiam et Siciliam coloniis frequentauit Graecia. Nec refert si non in eundem ipsum annum consentiunt scriptores in origine vrbium, quae ad plures annos ex ipsa rei natura referri potest, prout primum accessum, vel descripta moenia ac domos, vel absolutam ac constitutam ciuitatem quis respexerit. Dionysius Halic. II, 59. qui in temporum notatione diligentissimus est, conditam refert Crotonem Ol. XVII, 3. (a. C. 710. V. C. 44). Neque ab hoc recedit Eusebius in Chron. Hieron. Vallars. qui sub Ol. XVII, 4. retulit: Scaliger

liger ad Ol. XIX, 2. retraxit: *Croton et Parium et Sybaris conditae a).* Minus adeo acccurate Antiochus Syracusanus, vetus de rebus Italicis scriptor, apud Strabonem lib. V. p. 402. C. 403. A.) Archiam, cum ad Syracusas condendas contenderet, ad haec loca accessisse narrabat eo ipso tempore, quo Croton conderetur; XXV enim annis maturiora Archiae sunt tempora, qui Ol. XI, 2. Syracusas condidit. Ferendum in tam remotis aetatibus non adeo subtiles esse veteres, quin Myscellum et Archiam aequales et eodem tempore domo profectos edant *b*). Inhabitabant tum illa loca Japyges (Strabo VI. p. 403 A. ex Ephoro). In conditore conueniunt scriptores *Myscello*, vel *Myscelo*; habuit patriam Rhypes Achaiae vrbem *c*) [Strab. VIII. p.

593

a) cf. Progr. *de Sybar. ac Thurior. rep. et legg.* Sect. I. Ceterum de Crotone multa collegerunt Golzius, Cluverius, Vindingius modo criticam subtilitatem adhibuissent.

b) Strabo l. c. p. 402 C. oraculum ex Antiocho Syracusano laudat Myscello datum, ne Sybarin praeferret. Forte ex eodem Antiocho petita est altera narratio apud eundem Strabon. p. 413. f. 414. et Stephan. in Συρακοῦσαι et Zenob. III, 42. Svid. et al. de optione ab Apolline data, et praelatis ab Archia diuitiis, a Myscello salubritate. Diuersum ab his oraculi caput de promissa coloniae duci sobole v. ex Dicaearcho ap. Jamblich. V. P. 52. Salubritatem caeli Plinius quoque testatur lib. II, 96 f. 98. Alia fabula de imbre per caeli serenitatem facto ap. Suidam in Μύσκελος, et Schol. Aristoph. Nub. v. 370. legitur: quam de Phalantho, Tarenti conditore, Strabo et Pausan. tradunt.

c) Minus accurate, quippe vt poëta, *Argolicum*, Alemonis f. edit Ovidius Met. XV, 19. vbi fabulam de hoc Myscello exponit. Herculem tamen *Crotonem* celebrauit

593 C.] et coloni, quos adduxit, fuere *Achaei.* [Strabo l. c. Herodot. VIII, 47. Scymnus Chius v. 322. qui eam vna cum Crotone, Pandosia, Thuriis et

lebrauit antiquitas, estque hoc solum, quod ex Heraclidis Politicis seruatum habemus: Κρότωνα ἐξ ἀρχῆς Κρότων ὤκισεν. Κροτων οικιστας praeclare vindicatus est in numo ab Ekhel V. C. nuper in Sylloge I. p. 11. Alia fabula est, *Herculem* in haec loca venisse Geryonis boues abigentem. v. Jamblich. V. P. f. 50. Certe is fuit Crotoniatarum ἥρως ἐπιχώριος idemque in eorum numis passim conspicitur, modo puer angues elidens, modo sedens scyphum effundens, modo alio habitu. Sed haec cognoscere licet vel ex Raschii Lexico numismat. voc. Croton. Est in hoc numorum genere apud Magnan. Brut. numism. t. 119. vnus ex aere mediae formae, cum capite Herculis iuuenili, ΚΡΟ et altera parte tripus, adscripto ΣΥ. Sybarin foedere iunctam *d'Hancarville* recte agnoscit (*Recherches sur les Arts de la Grece* T. II. p. 458 sq.) verum ad antiquissima tempora numum refert. Sed vir doctus in toto illo loco ac capite tam misere temporum rationes turbat ac miscet, vt nihil omnino ex eius rationibus confici possit. Paullo ante Ol. LV. numum cusum probabile fiet ex iis, quae inf. dicentur. Alia, quae in Crotoniatarum numis occurrunt, symbola partim Apollinem, cui templum Crotone fuisse patet de Mirab. Audit. 115. partim Jovem eiusque cultum et honorem arguunt; occurrit etiam Junonis Laciniae caput, cuius templum in vicinia erat. Bellerophontem in numo exhibuit Ekhel N. V. anecd. I. t. III, 24. qui originem Achaicam arguit; Achaiae enim accensa antiquitus Corinthus; cui Bellerophon heros indigena. Nam Archiam Corinthium ad Crotonem nil spectare iam monitum est. Ad eandem originem referre licet, puto, vsum τοῦ ϙ *Koppa* in nomine ϙ. Sunt inter antiquiores ex genere eorum numorum, quos *incusos* vocant. Ab eodem V. C. in Sylloge Vol. I. tab. I, 12. numus Crotoniates proditus est, cuius altera parte tripus cum candelabro et litterae Ρ Α antiquo ductu, quas ille Δ Α legit, et ex Theocriti versu

et Metaponto inter Achaeorum colonias fuisse doceret] *d*). Iam autem Achaeos non modo serius foedere ac societate plurium ciuitatum facta, verum etiam antiquitus populari statu ciuitates suas moderatos esse satis constat vel ex Polybio (lib. II, 41); qui sanioris democratiae exemplum eos proponit vnicum *e*). Itaque cum coloniae vrbium, vnde deductae erant, iura moresque retinerent, mani-

 festum

versu Id. IV, 32. Zacynthum aduocat. Nec tamen nisi casu vrbes in eo versu iunctae occurrunt. Scholium inepti hominis est. De Pandosia cogitabam, cuius cum Crotone nomen iunctum in alio numo ap. Magnan. Brutt. t. 87. occurrit.

d) Pausanias tamen Lacedaemone coloniam Crotonem deductam memorat, vna cum altera, Locros Epizephyrios ducta, circa annum a. C. 723. Polydoro regnante lib. III, 3. nec diu posthaec Tarentum conditum.

e) Obscura est omnis antiquior Achaiae memoria: itaque nec satis accurate definiri posse video, a quo tempore Achaiae vrbes populari statu vsi sint. Locus Polybii laudatus, qui cum Strabone (atqui is ex isto petiisse videtur lib. VIII. p. 589. A.) vnicus est hac de re, nam in Pauf. VII, 1. et 6. nihil, quod huc spectet, reperio, is, inquam, inde a Tisameno Orestis f. reges habuisse Achaeos testatur vsque ad regem Gygen, cuius filios auersati illi reip. suae formam in popularem statum mutarunt, quem vsque ad Alexandri tempora retinuere, quando discordia vrbium consilia distraxit, donec restitutum est antiquum illud vrbium foedus, adscitis mox aliis ciuitatibus. Gyges ille quo tempore vixerit, expressam memoriam reperimus nullam. Polybius c. 42, vbi concludit suam de antiquioribus Achaeorum temporibus narrationem, se docere voluisse ait διότι μία τις ἀεὶ τῶν Ἀχαιῶν αἵρεσις ὑπῆρχε, et ea quidem ad libertatem et aequalitatem comparata. Tyranni, qui ante restitutam veterem remp. per Macedonum artes et fraudes extiterant, non nisi ad nouissima tempora spectant.

festum fit, nec Crotonem alio ciuitatis statu quam populari esse vsam legesque ad eum attemperasse. Si vero popularem statum dicimus, democratiam, non ochlocratiam dicimus. Habuit Croton suos Magistratus, habuit suum Senatum, τῶν Γερόντων, quem cIↄ virorum fuisse, e Dicaearcho apud Jamblichum V. P. f. 45. et Porphyrium V. P. f. 18. comperimus. Agi quoque de re grauiore in Senatu et ad populum videmus in iis quae de exulibus a Sybaritis repetitis narrantur ap. Diod. XII, 9. Alia ex iis colligere licet, quae de seditione a Cylone in Pythagoreorum exitium concitata ex Apollonio narrantur (ap. Jamblich. f. 257.) loco praeclaro. Erat enim inter Crotoniatas factio, quae nouas res in rep. moliebatur: *vt promiscue ad magistratus et comitia omnes admitterentur f)*: quo patet, remp. Crotoniatarum ita fuisse descriptam, vt ex censu seu ex alia ratione ciuium ordines essent constituti, seu classes, ex quibus infimae ne ad comitia quidem admitterentur, multo minus omnibus promiscue magistratum petere liceret. Porro ab iis postulabatur, vt ii, qui magistratu abirent, apud certos ex omni multitudine sorte lectos viros rationem eorum, quae gessissent, redderent. Circumscribere adeo magistratus opes voluit plebis factio. Fortiter restitere Pythagorei, ita enim solui remp. a maioribus acceptam. Superior tamen fuit altera factio, incensa plebe criminationibus in Pythagoreos iactis. Ex eodem loco (f. 160) intelligitur,

f) Sane hoc ex latina versione et ex contextu constat; in Graecis vero vitiosa est oratio. Saltem ὑπὲρ τοῦ παντὸς κοινωνεῖν legendum est πάντας.

gitur, in comitia populi (εἰς ἐκκλησίαν) nec pro- lire nec quicquam ferre licuisse, nisi Senatui cIɔ virorum antea approbatum esset. Nec recessisse eam ab hac reip. administrandae ratione serioribus temporibus, infra videbimus.

Egregie sita fuit vrbs, muris et arce instructa (v. Liv. XXIV, 3), portu quidem idoneo destituta, vt tamen stationes nonnullas haberet aestiuas nauibus appellendis idoneas, quae portus desiderium tollere poterant (Polyb. lib. X. Exc.). Ciuium frequentia prae aliis ciuitatibus claruit g). Floruit inprimis studiis bellicis et gymnicis, et fuere plures Olympicis aliisque certaminibus victores ex hac vrbe (Strabo VI. p. 403. A. B.): inter quos Milo facile celeberrimus fuit, quem Ol. LXII. aliisque stadio vicisse constat. Suscepit ea quoque aliquando sapientiae studia. Eadem enim aetate Pythagoras Crotonem adierat, cuius disciplina tum aliis locis, tum Crotone maxime, morum et insti-

 tutorum

g) Scymnus Chius 322. ἡ πρὶν εὐτυχεστάτη εὐανδροτάτη πόλις τε γενομένη, Κρότων. Non dubitamus cum Hoeschelio legendum esse εὐτειχεστάτη, etsi caussam ille non attulit. Felicitatem de ea vrbe nemo praedicauit: fabulam adeo paullo ante attigimus ex Strabone et Stephano Byzant. qua opes et diuitiae Syracusis, Crotoni bona valetudo ab Apolline fuit assignata. Nec aliter putamus accipiendum Dionys. Periegeten O. D. v. 369. Ἱμερτόν πτολίεθρον ἐϋστεφάνοιο Κρότωνος: est Croton muris bene cincta, vt Homerus et alii hac voce vsi. Eustathius tamen de victoriarum coronis accepit. Inter aedificia publica esse debuit *Musarum templum*, quod Pythagorae suasu exstructum ferebatur v. Jamblich. s. 45 et 264. e Dicaearcho; item Apollinis. v. Aristot. not. c).

tutorum magnam mutationem fecisse dicitur; de qua paullo post pluribus dicetur. Inter Pythagoreos itaque, quorum nomina habentur, magnus numerus est eorum, quibus patria Croton adscripta legitur.

Celebratissima est *Crotoniatarum clades ad Sagram* fluuium a Locris accepta, de qua copiose tradidit Justinus XX, 2 sq. (Adde Strab. VI. p. 400. B. C. Cic. de N. D. II, 2. Suidam in ἀληθέστερα, et hinc inter Adagia Gr. Schotti e Suida, II, 2. add. ibid. Zenob. Cent. II, 17. vbi v. Schott. Plutarch. in Aemil. p. 268 C.) Temporum tamen notationem nemo veterum adscripsit *h*). Si tamen curiosius conquiras et compares ea, quae de hac clade narrantur, dubitari nequit, ad antiquiora tempora eam esse reuocandam, Sybaritarum rebus adhuc florentibus; etiam Pythagoras post illam cladem Crotonem adiisse memoratur Justino, vt adeo Ol. LX antecedere illa debuerit. Adest etiam ad manus alia temporis declarandi ratio, etsi subtilior, ex Pausan. III, 19. (add. Conon. c. 18.) vbi fabulam de Helena ex mente Himeraeorum et Crotoniatarum exponit: Leonymum memorat *in praelio cum Locris* vulneratum ex Apollinis monito Leucen, Achillis insulam, circa Istri ostia nauigasse; vnde reducem

h) Strabo etiam addidit nonnulla (p. 403 B. et 400 C.) quae rem multo magis implicant et obscurant. *Eam*, inquit, *cladem caussam fuisse aiunt, cur Crotoniatae paullo post dissoluerentur, ob multitudinem eorum qui ceciderant.* Atqui non modo diutissime resp. Crotoniatarum posthaec perstitit: vt infra videbimus: sed et civium multitudine opibusque effloruit.

educem iussum a dea Stesichoro nuntiare, caussam missorum oculorum ei fuisse iram Helenae. Stesichorus autem obiit Ol. LV, 1. vel vt Scaliger edidit Ol. LVI, 1. a. C. 556. Multo itaque antiquior, et saltem L annis Sybaris excidio prior est, clades ad Sagram accepta. Caussae autem belli, quo haec clades accepta est, hae fuere: Primum Metapontini cum Sybaritis et Crotoniatis Sirim expugnarant *i*) et supplicibus ad Mineruae simulacrum trucidatis iram deorum in se concitauerant. Pergit Justinus: *Recuperata sanitate* (ex peste) *non diu Crotonienses quieuere. Itaque indignantes, in oppugnatione Siris auxilium contra se a Locrensibus latum, bellum his intulerunt.* Narrat inde reliqua, et factum ad Sagram praelium, ad quod Crotoniatae CXX millia *k*) arma-

i) Sirin in Crotoniatarum potestatem cessisse ex numo colligit d' Hancarvill. l. c. qui vna parte Crotonis, altera Siris nomen refert pl. XXX, 9. Admittemus hoc; verum non valde antiqua tempora numum redolere, res ipsa docet, quod non multum ante LV. Ol. omnia ista, quae de Siri expugnata narrantur, euenere. De bello et piaculo v. Justin. l. c. XX, 2. cf. Schol. Lycophr. 987. qui rem paullo post tempora Troiana factam narrat; perperam. At referunt alii hoc ἄγος ad Iones. v. inf. Prolus. XIII. de Siri.

k) Strabo l. c. VI. p. 400. CXXX millia, et Locrorum X m. memorat, sed adfuisse his missa auxilia a Rheginis. Ceterum facta esse pugna fertur eodem mense ac die, quo ludi Olympii facti v. Cic. de N. D. II, 2. Plin. VII, 22. Plut. in Aemilio Paullo p. 268. D. qua tamen Olympiade id contigerit, nusquam adiectum. At Justin. XX, 3. eadem qua pugnatum est die, et Corinthi, et Athenis et Lacedaemone, nuntiatam esse victoriam. Sed hoc vulgo de multis praeliis fuit narratum. Magno ciuium numero in hac pugna caeso Crotonem, minus bene habitatam esse Strabo narrat l. c. sub *h*). De pugna cf. sup. p. 55.

armatorum, Locri XV millia eduxerint. Hi tamen, desperata salute, Dioscuris opitulantibus, fortiter pugnantes victoriam obtinuerunt.

Pergit Justinus (ibid. c. 4): *Posthaec Crotoniensibus nulla virtutis exercitatio, nulla armorum cura fuit: oderant enim quae infeliciter sumserant: mutassentque vitam luxuria, ni Pythagoras philosophus fuisset.* Turbatur hoc loco rerum ordo egregie ab epitomatore Trogi. Nullam facit mentionem *belli cum Sybaritis gesti* et *Sybaris excisae:* quae tamen serior fuit et in Pythagorae tempora incidit: quandoquidem facta est Ol. LXVII, 3. ante C. N. 510. Eam iam supra (p. 136. *de Sybar. et Thur. LL.* Sect. I.) attigimus. Narratum a Timaeo (apud Athen. XII. p. 522 A.) *excisa Sybari* et ipsos Crotoniatas luxui se dedisse: idem ad Crotoniatas traduxerat, quod alii Sybaritas fecisse narrant, vt Olympicos ludos dissoluere tentarent. Verum Crotoniatas, in luxuriem lapsos, Pythagorae auctoritate ad frugalitatem reuocatos, copiose persequitur Justinus (l. c. c. 4) consequutumque philosophum ait, *vt matronae auratas vestes ceteraque dignitatis suae ornamenta, velut instrumenta luxuriae, deponerent, eaque omnia delata in Iunonis aedem ipsi deae* 1) *consecrarent, prae se ferentes, vera ornamenta matronarum pudicitiam, non vestes, esse.* Forte haec eum in modum inter se comparari

1) *Iuno Lacinia* est, cuius templum opulentum in proximo promontorio erat: v. inpr. Liv. XXIV, 3. vnde etiam Junonem in Crotoniatarum numis conspici paullo ante monuimus. Hoc fuit templum, quod cum picturis exornare vellent Crotoniatae, Zeuxin conduxere v. Cic. de Inuent. II, 1. 2.

comparari et conciliari a dissensu possunt, si statuas: sub accessum Pythagorae Crotoniatas luxuria solutos viri diuini auctoritate ad virtutem esse retractos; incidit inde bellum cum Sybaritis, quo tam praeclara virtutis suae documenta ediderunt Crotoniatae. Facit scilicet difficultatem in his ratio temporum turbata in iis quae de Pythagora traduntur *m*). Stabilitum nunc est assertum illud, a quo reliqua tantum non pendent, circa Ol. LX floruisse Pythagoram, eumque obiisse Ol. LXVIII vel LXIX. probabile porro esse, adiisse Pythagoram Italiam sub Ol. LX. Quae itaque morum, institutorum et vitae Crotoniatarum emendatio per Pythagorae disciplinam ac sodalitium facta esse dicitur *n*), victoriam de Sybaritis antecedere debuit; nam paucis post illam annis turbatum esse in Crotoniatarum rep. statim videbimus. Subnata enim dudum in Pythagoreos odia eo tandem exarsere vt coniuratio in eorum exitium fieret: quo iure quoue iuris praetextu hoc in ciuitate legibus bene constituta fieri potuerit,

m) [Retractauit eam quaestionem et diligenter constituit post ista scripta Collega coniunctissimus MEINERS *Geschichte der Wissenschaften in Griechenland u. Rom* I. B. p. 304 sqq.]

n) [De hoc sodalitio Pythagorae eiusque fructu ad Magnam Graeciam ne nunc aliquid interponam, facit docta Collegae nostri Meiners ea de re disputatio in *Gesch. d. Wiss. in Griech.* qui p. 398 sqq. quo loco admodum diserto cum Pythagorae praeclarum de humanitate bene merendi studium, tum sodalitii bona incredibilia in Magnae Graeciae ciuitates, tam viuidis coloribus descripsit, vt non nisi grauiter affecto animo hinc discedas, si reputes, quam paucorum (vix XXX) annorum spatio illa Pythagoreae disciplinae bona perdurauerint.

potuerit, non liquido constat o). Tumultu facto impetum in eos fecit aduersa factio eosque qui conuenerant domo incensa cremauit, ceteros occidit aut in fugam coniecit. Incidit haec calamitas in extrema vitae Pythagorae; nam ipse fuga elapsus, a Locris et Tarentinis exclusus, Metapontum se contulisse paulloque post, Ol. LXVIII, 2. vita migrasse fertur p). Nec intra Crotonem se continuit hominum furor; sed tanquam contagio per ceteras Magnae Graeciae ciuitates est grassatus, collegiis Pythagorae incensis, interfectis optimatibus, plebeque seditionibus et caedibus omnia miscente q). Achaeorum tum fide ac consiliis vsae ciuitates composuere dissensiones et calamitates: quod Polyb. II, 39 docet: vt adeo Crotoniatae et tum originis suae et necessitudinis cum Achaeis, a quibus ortos vidimus, memores ceteros

o) De caussis odiorum et irarum in familiares Pythagorae inter omnes disertissime egerat Apollonius Tyanensis, e quo v. excerpta ap. Jamblich. s. 254 sq. Idem rerum gestarum ordinem probabiliter exposuit. Ex caussis, quae traduntur, probabilitatem habet inprimis illud, quod, Sybari capta, ex diuisione agrorum inter plebem, nata esse odia in Pythagoreos dicuntur, cum essent, quorum cupiditas non erat expleta; quodque se sperni et excludi a Pythagoreorum consortio, etiam sanguine iunctis, indignabantur multi; iidemque se factioni, quae plebem in suas partes traxerat, adiungebant.

p) [Meiners l. c. p. 368. malit Ol. LXIX. ineunte, vel LXVIII exeunte]

q) v. Polyb. II, 39. Justin. XXX, 4. Porphyr. e Dicaearcho, et Jamblich. 248 sq. ex Aristoxeno, et s. 254 sq. ex Apollonio: ex hoc quidem disertissime. Multa vero in his in maius aucta esse tum horum hominum mos in reliquis arguit, tam comparatio inter plures facta. [v. Meiners p. 472 sq. et Tiedemann. p. 334 sq.]

iteros ad suum consilium et voluntatem traxerint. em inde eos publicam satis prospere administrasse edere licet. Fuit ex eorum ciuibus Democedes, ui cum Polycrate Samio ad Oroeten profectus, atrapam Asiae minoris, anno a. C. 522. Ol. LXIV, . mox Susa ad Darium fuit adductus. Herodot. III, 25. 131 sq. vbi simul discimus Crotoniatas medios ex eo inter ceteros principatum tenuisse, vt ltero ab iis loco Cyrenaei medici haberentur r).)pulentos Crotonem ciues habuisse, exemplo 'haylli intelligitur, qui suis sumtibus (non publice nissam, vt Eustath. ad Dionys. Perieg. 369 male nterpretatur) instruxit nauem, quae praelio ad alaminem (a. C. 480) interfuit: v. Herodot. VIII, 47. Pausan. X, 9. Aliud exemplum ciuis ex hac rbe, qui nauem suo sumtu instruxit, Philippi vid. ip. Herodot. V, 47. Simile quid ei, quod paullo inte commemorauimus, *aliquanto post s*) factum Polybius l. c. subiicit: Crotoniatas cum Sybaritis et Cauloniatis ad Achaeorum exemplum foedere facto communes conuentus et concilia ad Jovis Homonoei aedem instituisse et ad eorum morem de communibus rebus communi consilio egisse. Factum hoc suspicamur paullo post Ol. LXXX, 3: Thuriis iam in locum Sybaritarum noua colonia conscriptis, quando cum Crotoniatis amicitia et foedere eos iunctos fuisse narrat Diodor. XII, 11. Renouatum hoc foedus aut simile aliud ictum sub a. Ol.

r) Pythagorae disciplinae hoc debitum: v. ibid. p. 480.

s) μετά τινας χρόνους. Alteram tamen tunc seditionem factam ignoro: quam ap. Tiedemann. p. 338. narrari video.

a. Ol. XCVI, 4. cum de altero Dionyſii ſenioris in Italiam aduentu metus eſſet, cui ſe adiungere velle videbantur Lucani: rem narrat Diod. XIV, 91. Lucanis igitur anno hinc tertio Ol. XCVII, 3. Thuriorum agros incurſantibus ſtatim ſuccurrunt armis ſocii. Ita enim Graecae per Italiam ciuitates pactae inter ſe erant, vt vnius ex ipſis agro a Lucanis vexato omnes ad eius defenſionem occurrerent, ſin vrbs aliqua paratas ad ſubſidium copias non haberet, eius magiſtratus, στρατηγοὶ, capite plecterentur. Hactenus Diod. XIV, 101. Receſſiſſe ab hoc foedere tandem Graecos, narrare pergit Polybius, invitos et coactos partim a Dionyſio Syracuſanorum tyranno, partim barbarorum vicina loca tenentium potentia. Quid Crotoniatae calamitatis inter haec acceperint non conſtat. At ex Dionyſii Halicarn. fragm. p. 715. Cliniam Crotoniaten patriam tyrannide oppreſſiſſe diſcimus. Factum neceſſe eſt paullo ante Anaxilai Rhegini tempora, qui circa a. Ol. LXXI, 3. a. C. 494. Rheginorum dominationem arripuit.

Inter haec Crotoniatae eodem tempore, quo ad Achaeorum exemplum remp. foederatam ciuitatum conſtituerant, *mores quoque legesque Achaeorum adſciuiſſe et ſuam ciuitatem ad eorum morem et exemplum adminiſtraſſe t)* memorantur. Quo facto meliorem fortunam experti iterum opibus ac viribus effloruerant. Itaque ſub Dionyſii maioris expeditionem in

t) Polyb. II, 39. δεύτερον, τοὺς ἐθισμοὺς καὶ νόμους ἐκλαβόντες τοὺς τῶν Ἀχαιῶν, ἐπεβάλοντο χρῆσθαι καὶ διοικεῖν κατὰ τούτους τὴν πολιτείαν.

ı Italiam (Olymp. XCVII, 4. a. C. 389. factam) ım Graeci, etsi clade a Lucanis superiore anno :cepta attriti, copias contraxissent, quibus tyranno d Cauloniam occurrerent, imperium detulere Cro- ɔniatis (v. Diodor. XIV, 103 sq. Iustin. XX, 5.). 'arum feliciter mox ab iis pugnatum ducente aduer- ıs hostem copias Helori. Dionysius tamen prae- :r morem clementia vsus foedus ac pacem cum ;raecis iniit (v. Diodor. ibid.). Crotonem vero :t Rhegium eum expugnasse et iis vrbibus per XII ınnos dominatum esse, ex Dionysii Halic. frag- nento discimus (in Excerpt. p. 715.). Addit idem yranni metu alias vrbes barbaris (h. e. Lucanis et 3ruttiis) se dedidisse, alias ab his afflictas Dionysio e adiunxisse, omninoque misere afflictam fuisse ıoc tempore Magnam Graeciam. Arcem Crotonis *per auersas rupes a Dionysio per dolum* esse captam Liuius alio loco memorat XXIV, 3. Vt adeo non pactione sed vi ac fraude captam Crotonem necesse sit. Iterum afflicta est Croton ab Agathocle. Pri- mum vrbi a Bruttiis obsidione pressae auxilia mise- rant Syracusani ducibus Heraclide Sosistrato, qui paullo post rerum summa Syracusis potitus est. Mi- litabat sub iis Agathocles tribunus militum; is de- ductis ex Italia copiis remansit, et Crotonis occu- pandae consilia iniit, sed spe deiectus vix cum pau- cis Tarentum euasit: Diodor. XIX, 3. 4. Refe- renda haec arbitramur ad annos Olymp. CXIV, 4. CXV, 1. a. C. 321. 320. nam ad horum annorum gesta, quae ex Diodoro lib. XVIII, 43. 44. exci- derunt, haec pertinuisse necesse est. Ex iis autem, quae alio loco lib. XIX, 10. Diodorus summa-

tim

tim attigit, intelligitur, fuiſſe tum in vrbe dua factiones, quarum altera ad Soſiſtratum et Heraclidem Syracuſanos inclinaret: ea, vrbe eiecta *u*) nihil omiſit, quo ſibi reditum pararet. Itaque Crotoniatae pactione cum Bruttiis facta aduerſus exſules arma conuerterant, protractoque iam in alterum annum bello Paronem et Menedemum copiis praefecerant. At ii profectos a Thuriis (ab his itaque fuerant recepti) exſules internecione deleuere.

Cum aliquo tempore poſt Agathocles ſummam rerum Syracuſis obtinuiſſet, conſilia de Crotone et ceteris Italiae vrbibus occupandis noua iniit. *Facile* enim eſt ad aſſequendum, ei, qui Siciliae regnum ſeu teneret ſeu affectaret, ad opes ſuas firmandas admodum opportunum fuiſſe, vt Italiae inferioris vires adiunctas ſibi haberet. Corcyram ille a Caſſandro Macedonum rege obſeſſam liberaverat, circa annum a. C. 300. V. C. 454. Olymp. CXX, 1. Vnde redux factus nouis copiis naualibus coactis altero, quod probabile fit, anno, a. C. 299. Italiam traiecit, et Crotonem, cum *per* fraudem a munienda vrbe animos abduxiſſet, *obſedit*. Ad vrbem defendendam cum imparati eſſent, Crotoniatae tandem portis recipiunt Agathoclem cum copiis: at illae irruptione facta caedibus ac rapinis ſaeuiunt. Praeſidio in arce relicto Syracuſas repetiit tyrannus: Haec Diodor. Eclog. lib. XXI, 4, vbi ducto ad vrbem exercitu miſiſſe narratur *ad Menedemum Crotoniatarum tyrannum ſibi amicum*

u) ἐκπεπτωκότας τῶν πολιτῶν ὑπὸ τῆς δημοκρατίας appellat Diodor. l. c.

cum x); quod propriene sit accipiendum, an ille princeps populi ac demagogus fuerit, dicere non habemus. Traiecit paullo post iterum in Italiam Agathocles, sed vt aduersus Bruttios copias duceret: v. Diodor. l. c. num. 8.

Tandem inciderunt tempora aduentus Pyrrhi in Italiam, quo cum omnino Magnae Graeciae summa vastitas est facta, tum vero Croton, cum antea murum in circuitu XII. m. passuum patentem habuisset, vix dimidia parte habitari coepit: v. Liv. XXIV, 3. Occupata fuerat Croton per insidias a P. Cornelio Rufino Cos. V. C. 477. ante C. N. 277. Mox Romana legio, quae cum Decio Jubellio Rhegium occupauerat, Crotonem prodentibus quibusdam cepit, praesidium Romanum trucidauit, vrbem diripuit v. Zonaras VIII. p. 377. Receptam tamen vrbem, cum a perfidis legionariis, qui Rhegium tenuerant, poena sumta esset a Romanis V. C. 482. credere libet.

Iniquiorem adhuc fortunam cum ceteris Magnae Graeciae ciuitatibus experta est Croton bello Punico II. Post pugnam Cannensem (V. C. 538. a. C. 216.) defecerat illa cum aliis ad Poenos (Liv. XXII, extr.). Ceperunt paullo post vrbem Bruttii, qui et ipsi in Poenorum partibus erant: Liv. XXIII, 30. *vrbem opulentam quondam armis virisque, tum*

x) πρὸς Μενέδημον τὸν Κροτωνιάτην τύραννον. Fuit is idem ille, quem modo copiis aduersus exsules eductis cum Parone praefuisse vidimus.

tum iam adeo multis magnisque cladibus afflictam, vt omnis aetatis minus XX millia ciuium superessent: itaque vrbe a defensoribus vasta facile potiti sunt hostes: arx tantum retenta. Excessisse mox iterum Bruttios vrbe necesse est: nam anno sequente ii denuo eam obsederunt captamque diripuerunt, v. Liv. XXIV, 2. 3. *Crotone tum nec consilium vnum inter populares, nec voluntas erat. Vnus velut morbus inuaserat omnes Italiae ciuitates, vt plebes ab optimatibus dissentirent: senatus Romanis fauerent, plebs ad Poenos rem traheret.* Erat adeo adhuc illa aetate ea reip. Crotoniensis forma, vt magistratus cum senatu essent nec promiscue in eum conscriberentur omnes ciues, verum qui seu censu seu genere aliis praestarent. *Eam dissensionem in vrbe perfuga nuntiat Bruttiis: Aristomachum esse principem plebis tradendaeque auctorem vrbis, et in vasta vrbe lateque omnibus disiectis moenibus partitas stationes custodiasque senatorum ac plebis esse; quacunque custodiant plebis homines, ea patere aditum. Auctore ac duce perfuga Bruttii corona cinxerunt vrbem, acceptique a plebe primo impetu locos omnes praeter arcem cepere: arcem optimates tenebant.* Quae cum a Bruttiis diu obsessa esset, tandem Locrenses legati Crotoniatis persuadent, vt traduci se Locros paterentur. *Ita Crotone excessum est; Locros omnis multitudo abeunt.*

Factum adhuc eodem bello Punico secundo vnum et alterum praelium in agro Crotoniensi; vnde facile intelligi potest, vastitatem agrorum eam factam esse, vt in solitudinem illa verteretur. Tandem septimo a finito bello Punico anno, Coss.

P.

. Cornelio Africano II. Ti. Sempronio Longo (V. . 560. a. C. 194.) deducti inter alias ciuium Roanorum colonias fuere coloniae Tempsam et Cronem, Liv. XXXV, 45. *Crotonem*, addit Liius, *Graeci habebant*: quos adeo, cladi patriae iperstites, Bruttiis digressis, eo rediisse probabile :. Iterum hinc Crotonem nec mediocriter opius copiisque efflornisse probabile fit, quandoquiem coloniae huius mores suo tempore deprauatissimos fuisse, noto loco docuit Petron. 116.

Coloniae Crotoniatarum fuere *Terina* (v. cymnus Chius v. 305. 6.) tum *Caulonia* (ibid. 18. 9.) et *Pandosia*: de quibus alio tempore viebimus: (Prolus. XI.).

Atque haec quidem sunt, quae de florentissina hac virorum rerumque copiis vrbe memorari :um fide aliqua posse videbantur. De legibus :ius et institutis nihil est, quod iis, quae supra illata fuere, addi a nobis possit. P. P. Kal. Jul. :Io Io cc LXXIV.

Epimetrum

de Pythagora et Pythagoreis legumlatoribus.

Pythagoram eiusque familiares sapientiae studium in ciuitatibus ad meliorem formam constituendis et in legibus institutisque emendandis posuisse, constans est fama *a*). Si tamen porro quaeras, quaenam illae ciuitates fuerint, quidue illud inprimis fuerit, quod eorum beneficio in melius mutatum fuerit, rerum fide ac memoria destitutos nos sentimus.

Et ea quidem, quae vniuerse de legibus et monitis per Magnae Graeciae ciuitates a Pythagora acceptis in Jamblicho, Porphyrio et aliis tam magnifice praedicantur *b*), repetere velle, inane studium foret; quandoquidem id modo quaeritur, quod aliqua cum fide traditum est *c*).

Iam Crotone, ex quo Pythagoras illam vrbem adiit, magnam eius doctrina et auctoritate morum ac vitae inter ciues esse factam mutationem, tam constanter traditur et a tam grauibus auctoribus, vt in dubitationem vocari nequeat *d*). Fidem facit

a) Videmus haec eadem nuper iterum in medium proposita et multa oratione ornata a *V.* C. *Gillies* (in *History of Greece* p. 391 sqq.)

b) v. c. e Nicomacho Porphyr. §. 20. 21. et Jamblich. §. 33 sq. Diogenes Laert. VIII, 3.

c) Maiorem auctoritatem habent loca Cic. Tusc. Q. I, 16. V, 4. de Amic. 4. de Or. III, 34.

d) Praeclare haec persequutus est Meiners *Gesch. d. Wiss. Griechenlands* p. 398 sqq.

facit ipsa summa viri auctoritas et exemplum familiarium ab eo in sodalitium receptorum. Debuit hoc idem vim habere ad ceteras ciuitates, ad quas illi praeceptis ciuilibus instructi partim redierunt et in iis vixerunt.

Nec in dubitationem vocari potest, praeceptionem et disciplinam Pythagorae magnam vim ad alias ciuitates habuisse hactenus, quod, tyrannorum odio et libertatis amore inflammatis et ad iustitiam et aequitatem informatis discipulorum animis, multa passim per ciuitates melius constitui necesse fuit. Cumque auctoritas eius tanta esse coepisset, quanta fuisse fertur, Pythagoram consiliis ac monitis ciuitatibus aut eorum magistratibus prodesse potuisse quis dubitet? Tandem iis, qui ex eius schola prodierant, reip. admotis, dici poterat aliqua certe ratione, familiares eius rexisse ciuitates per Italiam, vt v. c. de Aristoxeno ap. Porphyr. s. 54.

Verum si *de legibus*, quas Pythagoras et discipuli ciuitatibus scripsisse feruntur, quaeritur, difficile est, aliquid reperire, cui satis fidere liceat *e*).

Nam

e) Parum certa fides et auctoritas in iis est quae Porphyrius s. 21. et cum eo Jamblichus s. 33. e Nicomacho, item ex Heraclide 129. adscripsere. Contra manifesta sunt studii et cupiditatis, omnia in maius efferendi et magnifice exornandi, vestigia, dum per auditores suos vrbes Italiae et Siciliae in libertatem vindicasse et ciuium dissidia per omnes vrbes sustulisse Pythagoras narratur. Subesse tamen necesse est aliquid, quod illi ornare potuere. Fecit communis hominum persuasio, vt Charondam et Zaleucum ex

eadem

Nam nec Crotoniatis ille leges ſcribere eſt iuſſus, nec magiſtratu eſt functus; in ciuitatem eum adſcriptum eſſe probabile fit, quando quidem idem diſſuaſiſſe fertur Crotoniatis, ne ſupplices redderent Sybaritis (Diodor. XII, 9.). Nec tamen praefracte, quicquid ea de re traditur, inficiari licet. Nam collegiis Pythagoreorum incenſis, amiſſis principibus, omnes Magnae Graeciae ciuitates ſeditionibus et diſcordiis conflagrarunt; (Polyb. II, 39.) vt adeo Pythagoreos remp. adminiſtraſſe dubitari nullo modo poſſit; quod ſi ita ſe habuit, ab iis, qui magiſtratus geſſerunt, inſtituta et leges in ciuitatum ſuarum vtilitatem ſcribi quoque potuere. Etiam ex ceteris Pythagoreis, qui ſublato Pythagoreorum collegio vixere, eorumque diſcipulis fuere, qui rebusp. adminiſtrandis ſe adiungerent, vt Archytas apud Tarentinos, aut ſua inſtitutione aliis prodeſſent, vt bene remp. adminiſtrarent; quo nomine Parmenides et Zeno a Strabone memorantur, per quos Elea bonis legibus floruiſſe videri poſſit *f*).

Manet itaque hoc, nec in controuerſiam vocari poteſt, leges tuliſſe et resp. conſtituiſſe Pythagoram tantum dici poſſe hactenus, quod eius inſtitutione eruditi et informati fuere viri prudentes,

eadem ſchola prodiiſſe traderent: id quod non modo Nicomachus loc. laudd. et ex eo forte vt bene ſuſpicatur Meiners p. 280. Diogenes (ap. Jamblich. 130. 133. 104.) aliusque ſcriptor ap. eund. Jamblich. ſ. 172. verum iam Poſidonius (Seneca Ep. XC.) et Heraclides l. l. ſtatuerant.

f) Strabo VI. pr. *δοκεῖ δέ μοι καὶ δι' ἐκείνους, καὶ ἔτι πρότερον, εὐνομηθῆναι* Velia.

tes, qui in ciuitatibus suis reip. administratione et magistratu functi ad leges emendandas animos adverterunt. Nihil tamen vel sic detrahitur Pythagorae laudibus, quem, etsi omni aut superstitione aut fanatico impetu liberare nolim, inter praestantissimos tamen mortales referendum arbitror, inprimisque in eo admirari soleo, quod, cum intellexisset, quid praeclare spectassent ii, qui Spartanorum et Cretensium resp. earumque leges condiderant, perspexit idem, aliter constituta ciuitate eadem bona obtineri posse, seueritate legum temperata, sine iniuria naturae humanae. Cum porro virtutis habitum induere vellet ciuium animis, si non omnibus ac singulis, quod fieri nequit, attamen quam plurimis, id autem partim institutione, cui tamen pauci vacare possunt, partim exemplo et vsu vitae fieri necesse est, viam hanc ingressus est, vt discipulorum coetum haberet, et quidem magno satis numero, quos cum ipse non modo doctrina verum etiam vita et facto ad iustitiam et virtutem, eiusque fundum, cui illa innititur, ad frugalitatem, continentiam et patientiam, adduxisset, mox eos aliis se adiungere, et consuetudine vsuque vitae suos quemque amicos et aequales honestatis studio imbuere iussit: quae vnica forte esset ratio, qua per quam plurimos vulgari virtus inter homines et disseminari possit.

XII.

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE
PRORECTOR
JO. PETR. MILLER D.
CVM SENATV
ANNIVERSARIA INAVGVRATIONIS
SACRA XXXVII.
IN A. D. XVII. SEPT. CIↃ IↃ CCLXXIV.
RITE INDICIT.

De reliquis, post Sybaritas et Crotonienses, Magnae Graeciae ciuitatibus, quae Achaicis institutis et iuribus sunt vsae: Lao, Elea, Terina, Caulonia, Pandasia, Metaponto.

In tanta hac rerum vetustarum caligine, cui dispellendae monumentorum nulla lux suppetit, opinionum autem et commentorum nouae vndique tenebrae offusae sunt, pertractantibus nobis, Commilitones, paullo diligentius instituta et leges ciuitatum Magnae Graeciae et Siciliae cum semel hanc tanquam facem obtulerit subtilior rerum inuestigatio, vt, quandoquidem coloniae suarum vrbium, vnde venerant, instituta retinuere, earum origines exquirendas easque ad suas stirpes esse reuocandas vide-

videremus: agite pergamus vti hoc inuento gnauiter, et persequamur reliqua, quae de iis ciuitatibus, tanquam tabulae e naufragio, sparsim fluctibus disiectae, colligi possunt: vt saltem, quantum de iis nesciatur, intelligamus.

Hoc igitur ante omnia teneamus, necesse est; ciuitates Graecas per Siciliam et Italiam, paucis exceptis, de quibus suo loco videbimus, aut *Achaici* aut *Dorici* aut *Chalcidici* fuisse generis; cognatione autem inter se et necessitudine aliqua iungi visas, et fuisse iunctas, ciuitates cuiusque generis; legum quoque et institutorum vsas communi iure. *Achaica* quidem stirpe oriundae fuerunt eae, quarum instituta adhuc exposuimus, *Sybaris*, in cuius locum successere *Thurii*, et *Croton;* nam *Locri* ad Doricum genus spectauere. Subiicienda nunc pauca sunt de harum vrbium coloniis aliisque communis originis ciuitatibus, vt totum hoc Achaicae stirpis genus absoluatur. Cum autem praeuideamus fore vt pleraque, quae de his narrari possint, grammaticae potius vel antiquariae subtilitatis sint, constitutum nobis est delibare tantum pauca eaque potiora, aut si qua ab aliis parum accurate tradita sint: De ceteris ad Cluverium, Salmasium ad Solin. Vindingium et Golzium ablegamus.

Sybaritarum coloniae fuere, *Laus* ad Lai fluuii ostia in interiore Italiae extremae littore collocata, et *Scidrus*, obscuri nominis et situs oppidum *a*).

 De

a) De vtraque meminit Herod. VI, 21. de Lao. v. Strabo VI. p. 388. C. et Plin. III, 10.

De *Paesto* postea videbimus *b*). At Thuriorum, qui successere in Sybaritarum sedes, colonia fertur *Elea*, Eleatica philosophorum schola nobilis, quam nouis saltem colonis frequentasse putandi sunt: fuit enim illa, quod vel ex Herodoto satis constat, antiquissima Phocaeensium colonia *c*), sed priscis incolis nouos colonos adscriptos esse nouum non est. A Thuriis et Tarentinis *Siris* condita, cui *Heraclea* successit: de qua alio tempore videbimus.

Terina in Bruttiis sita in interiore Italiae littore, ad sinum Lametinum, ab eadem vrbe Terinaeum appellatum. *Crotoniatarum* eam coloniam fuisse, vt alios taceamus, Scymnus testatur *d*). In Bruttiorum eam ditionem cum ceteris huius tractus vrbibus

b) v. Prolus. XIV.

c) Thurios *Eleam* coloniam inter Herodoti et Scylacis aetatem deduxisse argute coniectabat Mazoch. ad tab. Heracl. p. 102. Numi ΤΕΛΗΤΩΝ occurrunt cum Mineruae capite, quod Phocaeenses, qui Ionici generis erant, a maioribus Atheniensibus retinuisse videntur. Similem numum VE h. e. Veliae Haym. in Thes. Brit. p. II. t. 24, 9. alium Pelerinus dedit in *Recueil des Medaill.* T. I. t. 9, 57. Nomen vrbis non diuersae originis, sed diuersae aspirationis habendum, Ὑέλη, apud Herodot. I, 167. aut vt scribendum esse arbitramur Ὑέλη: nam aspiratio illa est pro Fέλη vel Οὐέλη, inde Ἐλέα, *Velia*, Οὐέλια. Multa de hac vrbe congessit post alios Jos. Antoninus in *Lucania* p. 11. *Discorso IV*.

d) Scymnus in Perieg. 305. Τέριναν πρῶτον (habet Magna Graecia,) ἣν ἀπῴκισαν Κροτωνιᾶται πρότερον. Addatur Steph. Byz. in h. v. vbi verba male ab epitomatore exscripta sunt: Ἐκαλεῖτο δὲ καὶ μεγάλη Ἑλλὰς ad Ἰταλίας vocem spectat; quod multo magis intelligetur comparato Scymno l. c. De reliquis v. Cluver. Ital. ant. hac vrbe.

vrbibus Graecis venisse probabile fit: atque etiam *Bruttiorum* illa *vrbs* perhibetur a Liuio, vbi ab Alexandro Epiri rege captam eam narrat *e*): is enim aduersus Bruttios, qui vicinas vrbes incursationibus et populationibus quam maxime premebant, a Tarentinis in Italiam arcessitus esse videtur. Ab Annibale tandem diruta Terina, cum eam tutari armis aduersus Romanos non posset *f*). Ex numo cum Siciliae signo *g*) licet coniectare, fuisse eam aliquando sub Syracusanorum ditione.

Caulonia a Scymno diserte *Crotonis* colonia editur *h*): nec dissentire videri debet Strabo *i*), qui ab Achaeis conditam ait: vere enim ab Achaeis, duce Typhone Aegiensi, deductam e Pausania *k*) constat: adscriptis scilicet Crotoniatis nonnullis in nouam ciuitatem, vt saepe tales dissensus scriptorum componendi sunt. Cum Crotoniatis et Thuriis eos communi foedere facto ad Achaeorum exemplum conuentus ad

e) Liv. VIII, 24, 4.

f) Strabo VI. p. 393. B.

g) Apud Golz. t. XXIII. Reliqui numi ibid. et ap. Magnan. t. 78 sq. Victoriam exhibent, sed certaminum sollennium; lagenae seu crateri illa insidet, petito forte a Crotoniatis, in quorum numis Hercules scyphum tenet.

h) Scymnus v. 317 sqq. add. Steph. Byz. in Αὐλών. Mazochii acumen qui in Tab. Heracl. p. 527. a Phoenicibus primum conditam et nomen ex *Kaul*, *Kol*, factum venditat, vt tonitru sit, non moramur.

i) Strabo VI. p. 401. A. Ἀχαιῶν κτίσμα. Alto loco conditam fuisse colligas ex Aen. III, 553. *Caulonis arces*; in aditu conuallium tamen, vnde quoque nomen Αὐλῶνος primo fuit; v. Strab. l. c.

k) Pausan. VI, 3. p. 459.

ad Jovis Homonoei templum celebrasse iam alio tempore vidimus *l*). Nec tamen vel sic coniunctis viribus Dionysium Syracusanorum tyrannum sustinere potuere; sociis enim victis fugatisque Caulonia dedita et solo aequata, ciuibus Syracusas traductis Olymp. XCVII, 4. *m*). Ager Locris datus. Nec aduersari narrationi putandus est Strabo *n*), qui a barbaris eiectos incolas in Sicilia nouas sedes quaesitum profectos Cauloniam aliam condidisse narrat: Factum enim hoc alio tempore. Scilicet vrbe paullo post restituta ac nouis colonis frequentata, a Dionysio iuniore, vt ferunt, successere tempora belli Romanorum cum Pyrrho: capta tunc a Campanis Romanorum auxiliaribus vrbs et deleta *o*). Nec ea, tertio restituta, belli enim Punici tempore in Hannibalis partibus memoratur *p*), meliorem fortunam nacta est: nam Strabonis tempore diruta erat et vastata.

Pandosia

l) v. Prolus. de Crotoniat. rep. et instit. p.189. *Nescio an* hunc Jouem sistant numi Cauloniatarum, in quibus Jupiter imberbis et nudus exhibetur, brachio eleuato, cui puerulus insidet: adstante cerua: an fabula de heroe fuit e Jove nato et a cerua nutrito? Sunt ex numis multi ab altera parte incusi. Jupiter nudus, gradiens, fulmen vibrans, (sine puerulo) pendente ex altero brachio aegide s. pelle caprae Amaltheae, vetere more, in numo est ap. Eckhel Sylloge t. I, 11.

m) Diodor. XIV, 106.

n) Strabo l. c.

o) Ex Pausaniae auctoritate, l. c.

p) Liv. XXVII, 12. 15.

Pandosia in Lucanis inter *Achaeorum* colonias diserte recitatur a Scymno Chio *q*): et occurrunt in numis symbola *Crotonis*, caput Apollinis ac tripus *). De situ vrbis admodum laborant viri docti, cum a Consentia, cui vicinam fuisse Strabo dixit, eam paullo remotiorem sedem habuisse necesse sit *r*). Venit ea, cum Acheronte amne, in hominum notitiam Alexandri Molossi, oraculo Dodonae accepto decepti, caede in his locis facta *s*). Regiam antiquissimis aetatibus Oenotriorum regum fuisse Strabo acceptum narrat *t*). Aliam Pandosiam inter Acirim Sirimque prope Heracleam obseruauit cum in Plutarcho tum in tabula Heracleensi Mazochius.

Metapontum, soli fertilitate *u*) et Pythagorae hospitio honoreque eius memoriae a ciuibus habito,

q) Difficultatem Scylax facit in Periplo p. 4. Πάνδοσία, Πλαταιεῖς, quod Π. Πλαταιέων legere iussit Cluverius Ital. ant. p. 152, 55. Sed recte Mazochius, qui omnino de hac vrbe videndus in Tab. Heracl. p. 101. monet, potuisse esse vrbem in Lucanis Πλαταιεῖς soli Scylaci memoratam, vti soli Plinio Thebae Lucanae memoratae sunt.

*) v. Magnan. t. 87. in altero altera pars Sybaritarum taurum capite retrouerso adiicit.

r) Inter Laum fere et Thurios mediam collocauit vrbem Danvillius; at Mazochii operi adiecta tabula non satis conuenit, vt nec vniuerse in Italiae extremae facie et situ.

s) v. Liv. VIII, 24. Justin. XII, 2. et al. Factum Ol. CXII, 3. V. C. 424. a. C. 330.

t) Strabo VI. p. 393. C.

u) Testatur hanc soli praestantiam agrorumque fertilitatem partim quod Strabo lib. VI. p. 406. A. de aurea messe

bito, Pythagoreorum quoque studiis, nobilitatum, inter vrbes ab *Achaeis* e Peloponneso profectis conditas diserte refertur a Scymno *x*): id quod ad seriora tempora spectat: vt paullo post videbimus. Est enim inter antiquissimas Magnae Graeciae colonias circa tempora Iliaca deductas habita, et quidem, vt Strabo retulit, quaeque potior est narratio, a *Pyliis*, qui cum Nestore ab Ilio redierant. Originem arguebant inferiarum ritus Neleidis olim quotannis a Metapontinis persoluti *y*). Magna tamen narrationis diuersitas apud alios scriptores reperitur: cuius quidem, quandoquidem semel in id

messe Delphos missa (ὥστε θέρος χρυσοῦν ἐν Δελφοῖς ἀναθεῖναι) narrat, etsi quale id donarium fuerit non satis intelligitur; forte merges seu spica ex auro fuit; partim rem arguunt numi cum Cereris capite ac cum spica hordei: satis frequentes illi: v. post Golzium, Magnan. Lucania t. 33. et alios, inpr. Museum Hunter. sunt in iis etiam incusi. In aliis numis Mineruae et Apollinis capita visuntur, quorum numinum cultus apud Metapontinos fuisse videtur praecipuus. Erat apud eos in foro ara Apollinis et signum, vna cum statua Aristeae Proconnesii, cuius iussu illam se posuisse narrabant, adstantibus lauris ex aere: Herodot. IV, 15. addito Athenaeo XIII. p. 605. C. In aliis vel Martis caput vel herois barbati cum epigraphe Ἡρακλειδῶν visitur: qui referendi forte ad eos annos, quibus in Alexandri Molossi foedere et amicitia vixere cf. Justin. XII, 2. § 12. Sileni coronati caput ap. Eckhel. t. 3, 17. est. Virum δενδροφόρον ap. eundem Sylloge I. tab. I, 8. et alium cum capite taurino apud Magnan. ad fertilitatem soli spectare suspicor. In priore illo legitur voc. Ὀβολος.

x) Scymnus v. 326. 328.

y) σημεῖον δὲ ποιοῦνται τῆς κτίσεως τὸ τῶν Νηληϊδῶν ἐναγισμα. Strabo eod. l.

d incidimus, caussas et rationes exponere non pi-
;ebit. Primum, quod in principio Velleii Pater-
uli legitur, ad Pyliorum ductorem spectat, cuius
omen excidit z). Ab *Epeo*, qui equum Troia-
ium fabricauit, vrbem conditam ait Justinus;
bi Metapontinos narrat in templo Minervae (Mi-
iervae Ellesiae vel Eileniae illud fuit in vicino loco
tum) ferramenta ostentare, quibus Epeus equum
)urium fabricasse ferebatur a). Appulisse igitur
d haec loca creditus Epeus, Panopei filius, quem
amen ad Pylios a nemine referri vidimus; Copias
x Cycladibus adduxisse narratur a Dictye b), etsi
le hoc Homerus nihil meminit; et probabilius fit
'hocenses eum esse comitatos, quandoquidem eius
;enus ad Phocum spectauit c). Alia in Italia ex-
rema non longe a Thuriis fuit vrbs, *Lagaria*, quam
dem Epeus cum Phocensibus condidisse ferebatur d).
Tandem ex Strabone (lib. VI. p. 406. C.) intelli-
gitur, fabulam de Metaponto et Melanippe, filiis-
que Boeoto et Aeolo, quos illa ex Neptuno habuit,
id hanc vrbem a nonnullis esse traductam: quos
nihil

z) Vellej. I, 1. *** *tempestate distractus a duce suo Nestore Metapontum condidit.* Nec de Metabo nec de Epeo hic agi liquidum est.

a) Justin. XX, 2. pr. (Male locus distinctus et nouo capite a superiore seiunctus est; nam quod sequitur: *propter quod omnis illa pars Italiae Maior Graecia appellata est*, ad omnia superius dicta referendum est; coll. Athenaeo XII. p. 523. E. non ad Metapontinos et Epeum.) Auctor de mir. audit. p. 882. D. c. 116. (vbi v. Cl. Niclas et Ruhnken. V. C. ad Vellej. l. c.)

b) Dictys I, 17.

c) Pausan. II, 29. p. 178.

d) Strabo VI, p. 404. C.

nihil aliud quam nominis similitudinem in hoc sequutos esse patet. Nam Melanippe, deperdito Euripidis dramate nobilitata, ex Aeoli genere fuit, Metapontus autem Icariae, quae ex Cycladibus insula est, regnauit *e*). Ad eandem fabulam, sed paullulum inflexam, referendum, quod alii Metapontum Sisyphi filium ediderant *f*); nam et is Aeoli filius fuit; Aeolicae autem stirpis fabulae sunt ex eo genere, quod maxima narrationum diversitate variatum est: quandoquidem plurimarum vrbium origines ab illa stirpe deduci, a tragicis autem multa inde argumenta repeti solebant. Tandem Antiochus Syracusanus nomen vrbis antiquum Metabum ab heroe Metabo, cuius sacellum apud Meta-

e) v. Hyg. fab. 186. quam ex Euripidis dramate deperdito, cuius fragmenta supersunt, esse petitam probabile fit. Ad hunc fere modum ap. Strabon. l. l. disputauerat Antiochus, Xenophanis f. Syracusanus, antiquus scriptor, qui Timaeum praecesserat, et rerum Sicularum historiam contexuerat. Quae Strabo respicit, ad eius σύγγραμμά περὶ Ἰταλίας spectasse videntur. Aduersatus autem ille erat narrationi modo expositae, qua Melanippe et Metapontus ad hanc Italiae vrbem revocatus erat: eamque vt refelleret, duo videtur commemorasse: primum, quod Metabi, de quo paullo post dicetur, sacellum, non autem Metaponti, in ea vrbe fuit, tum quod Asius vetus poeta, quem γενεαλογίας scripsisse ex Pausania nouimus lib. IV, 2. non Metaponti sed Dii nomen in illa fabula de Melanippe posuerat. Apposuimus haec, vt locum Strabonis valde impeditum lib. VI. p. 406. C. D. expediremus. Pro Melanippe alii Arnen narrarunt, Metapontum autem in hospitem Metapontinum mutauere. v. Diodor. IV, 67. vbi cf. Wessel.

f) Eustath. ad Dionys. Perieg. 368.

Metapontinos esset, ductum ediderat *g*): quod nunc auctori suo relinquendum est. Apposuimus haec, omissis tamen recentiorum commentis *h*), speciminis caussa, vt intelligatur, non adeo difficile esse, si iudicium animi adhibeatur, fabulas veteres in ordinem redigere et veritatis quod insit in aliqua luce constituere; etsi concedendum est, non nisi eorum, quibus antiquae litterae curae sunt, talia interesse posse.

Tantae vetustatis ciuitas a Samnitibus deleta est *i*): sed inducta postea noua colonia ab Achaeis, quam ab Scymno memorari paullo ante vidimus. Inde etiam Livius Metapontinos cum Thurinis ex Achaia oriundos prodit *k*). Quo tempore vrbs hoc

g) Apud Strabon. l. c. Etiam Eustath. ad Dionys. l. c. *κληθῆναι δὲ οὕτω λέγεται ἀπὸ Μεταπόντου, υἱοῦ Σισύφου ὃν οἱ βάρβαροι Μέταβον ἔλεγον.* Vix tamen intelligi potest, quomodo Metabus in Metapontum mutari potuerit, nisi vetus nomen Μεταποῦς fuit, vt Πυξοῦς, Ὑδροῦς, Ὀποῦς, ex quo Metapuntum et hinc Metapontum fieri potuisse videtur: cf. Salmas. ad Solin. p. 46 47. Est tamen numus ap. Magnan. Lucan. t. 37. cum METABO. Alius Metabus Privernas est apud Virgil. Aen. XI, 540. vbi cf. Exc. II.

h) Vnum adiiciam, Mazochius etiam Metapontum ex Oriente petere maluit ad tab. Heracl. p. 99. Tum veteres *Alybantem* apud Homerum Odyss. Ω, 303. de Metaponto accepere, vt ex Schol. et Eustath. discimus.

i) Strab. VI. p. 406. A. Nec aliter accipienda Antiochi Syracusani auctoritas: *ἐκλειφθέντα τὸν τόπον* eod. loco.

k) Liv. XXV, 15, 7. Metapontini ad Hannibalem defecere. Hoc idem Thurini fecerunt. *Mouit eos non Tarentinorum magis defectio Metapontinorumque, quibus, indidem*

hoc modo restituta sit, difficilis est quaestio, inprimis propter locum impeditum et luxatum Strabonis, qui Antiochi Syracusani, grauissimi auctoris, fidem et narrationem apposuerat *l*). Possunt tamen ex eo loco satis liquide constitui nonnulla, quibus conficitur post Olymp. LXXXIII, 2. Metapontum

indidem ex Achaia oriundi, etiam cognatione iuncti erant. Vltima haec ad solos Metapontinos spectant; nam Tarentini Dorici erant generis.

l) Strabo VI. p. 406. A. B. Quod ibi legitur: Achaeos ex Graecia arcessitos, μεταπεμφθῆναι κατὰ μῖσος τὸ πρὸς Ταραντίνους τῶν Ἀχαιῶν τῶν ἐκπεσόντων ἐκ τῆς Λακωνικῆς. Turbant haec verba: Ἀχαιῶν τῶν ἐκπεσόντων ἐκ τῆς Λακωνικῆς. Quomodo enim ex Laconica Achaei, et qui tandem illi, eiici potuere? Tentat locum Mazoch. p. 109. parum tamen efficit. Equidem censeo verba illa ab male sedulo in margine adscripta fuisse, qui Cleandriae aduentum ad Thurios paullo post factum meminerat. Sin aliunde doceri poterit, *Achaeos Laconica pulsos* interuenisse, saltem locus luxatus sic erit restituendus: — ἐποικῆσαι τῶν Ἀχαιῶν τινὰς τῶν ἐκπεσόντων ἐκ τῆς Λακωνικῆς, μεταπεμφθέντας ὑπὸ τῶν ἐν Συβάρι Ἀχαιῶν. μεταπεμφθῆναι δὲ κατὰ μῖσος τὸ πρὸς Ταραντίνους τῶν Ἀχαιῶν, ἵνα μὴ etc. Nunc subiiciemus ea, quae paullo ante de Siritide ex eodem Antiocho memorauerat Strabo p. 406, 6. Φησὶ δὲ Ἀντίοχος τοὺς Ταραντίνους Θουρίοις καὶ Κλεανδρίᾳ τῷ στρατηγῷ φυγάδι ἐκ Λακεδαίμονος πολεμοῦντας περὶ Σειρήτιδος συμβῆναι καὶ συνοικῆσαι μὲν κοινῇ· τὴν δ' ἀποικίαν κριθῆναι Ταραντίνων. Hunc Cleandriam eundem esse cum Cleandrida Spartano a Plutarcho memorato suspicatur Mazochius ad tab. Heracl. p. 75. Nomen Thuriorum (Θουρίοις) quo Antiochus vsus est, satis docet, ad ea tempora haec spectare, quibus Thurii iam deducti erant, quibus Cleandrides seu interfuit seu paullo post accessit bellique exorti aduersus Tarentinos dux fuit. Incidit bellum a Diodoro XII, 23. memoratum in Olymp. LXXXIV, 1. quod de Siritide terra gestum esse haud obscurum est, si vtrumque Strabonis locum compares

apontum Achaeorum coloniam factam esse. Inter Sybarin et Tarentum, interiacebat Siris et Metapontum vtraque tum solo aequata. Cum, noua Sybari restituta, deliberatum esset de terris illis occupandis, vt Tarentinorum consilia paria anteuerterent, Sybaritae misere Achaeos nonnullos ex Peloponneso accitos *m*) ad loca occupanda: cumque hi in terra Siritide considere vellent, Sybaritae iis persuasere, vt Metapontum, Tarentinis propius situm, occupare mallent, ne hi vacuam ab incolis vrbem ipsi occuparent; ita quoque Tarentinos a Siritide terra exclusum iri. Postea autem cum Thurii in Sybaris locum successissent, vindicarunt soli hi terram Siritidem, ortumque hinc bellum cum Tarentinis de terra Siritide, ea conditione compositum, vt communi nomine colonia Siris ab vtrisque deduceretur, haberetur tamen ea Tarentinorum colonia: vt adeo metropolis iura apud Tarentum essent. Postea Metapontini, bello cum Tarentinis et qui supra adiacebant Oenotris conflato, pacem composuere, partiti agrum cum hostibus, atque is tum factus Italiae et Iapygiae terminus *n*).

 Meta-

m) Strabo ex Ephoro l. c. C. hoc addit: auctorem coloniae fuisse Daulium Crissae (in Phocide) tyrannum, aut secundum alios Leucippum aliquem, qui Tarentinos fraude circumuenisse ferebatur; cum locum in diem et noctem sibi concedendum pactus esset, reposcentes seu interdiu seu noctu in sequentem diem seu noctem distulit. Ceterum cf. ad h. l. Prolus. XIII. et VII. p. 140. et XII. *u*)

n) cf. ex eodem Antiocho locum p. 391. A. Ceterum ex superioribus natus forte error Stephani h. v. et Eustathii in Dionys. Perieg. v. 368. quo Siris eadem cum Metaponto fuit habita.

Metapontinorum fata in ſequentibus temporibus expedita ſunt, vt de iis adeo laborandum nobis parum ſit *o*). A Cleonymo Spartano, quem Tarentini (ſub Ol. CIX, 2.) aduerſus Lucanos et Romanos arceſſiuerant, male ſunt habiti *p*); cum ſub Alexandri Moloſſi aduentum in Italiam (ſub Olymp. XC, 2.) meliore eſſent fortuna vſi, quandoquidem foedus et amicitiam cum eo fecerant *q*). Attriti inde ſunt et confecti cum ceteris Magnae Graeciae ciuitatibus in bellis Romanorum cum Pyrrho et cum Annibale, iterumque bello Spartacico *r*). Pauſaniae aetate praeter muros et theatrum nihil ex vrbe ſupererat (Pauſ. VI, 19. p. 500.)

Satisfecimus hactenus officio noſtro, vt ſollennibus indicandis, quorum cauſſa haec a nobis ſcripta ſunt, praeluderemus: etſi verendum forte eſt, cum in argumento ſubtili verſata ſit noſtra induſtria, (harum enim ciuitatum aut inſtituta aut leges aut aliud quid ſatis memorabile afferre in medium

o) v. Golzium et al. ſupra laudd.

p) Legendus Diodorus XX, 108.

q) Juſtin. XII, 2, 12.

r) cf. *des Broſſes in Mem. ſur la ſeconde guerre civile: Mem. de l'Acad. des Inſcr.* To. XXXVII. p. 37. (quod vero eo loco narrat de Philolao Metaponti ſcholam habente, auctoritate caret.) *Achaicarum vrbium nullam ſuo aeuo ſupereſſe praeter Tarentum* Strabo ait VI. p. 262. (402. A.) quod non ita accipimus, quaſi omnes illae vrbes ſolo tum fuiſſent aequatae: nam Thurii adhuc tum ſupererant; ſed Graeca inſtituta in ſola Tarento ſupererant, quippe quae poſt Legem Juliam non fundus facta erat LL. Romanorum, vna cum Neapoli et Rhegio, manſeratque vrbs foederata cf. VI. p. 389. B.

ıedium non licet) ne eueniat nobis id, quod ıdorum inſtaurandorum cauſſam Romanis aliquano praebuiſſe narratum eſt *r*), cum Jupiter ſomno ıoneret, ludis praeſultorem ſibi haud placuiſſe. ;nimuero, etſi Graeca et recondita forte ea ſunt, uae appoſuimus, non tamen inauſpicata et male minata nos adſcripſiſſe arbitramur: nec vobis, 'ommilitones, obſceni portenti locum vocem Graeam auditam habituram eſſe ſperamus. Bono itaue cum omine ac propitio numine praeconium imıeratum peragimus, vobisque, Ciues, edicimus ollennia anniuerſaria Georgiae Auguſtae in craſtium diem celebranda. Ducetur pompa in temılum academicum, quam vt proſequamini, Comies illuſtriſſimi, vtque vos frequentes adſitis, Geıeroſiſſimi Nobiliſſimique Commilitones, rogamus ıumaniter et officioſe. Facite audientiam, pro nodeſtia veſtra, Viro experientiſſimo, doctiſſimo,

ERN. GODOFREDO BALDINGERO D.

Medic. Ordin. Decano ſpectab. qui, vt ſollennibus anto maior ſplendor maiorque amplitudo affulgeat, lignitati et honori ſummo Ordinis ſui in duo Canlidatos conferendo praefabitur oratione *de piis me'icis noſtra aetate deſideriis* habita: qua eadem deo). M. debitas gratias perſoluet et noua vota ſuſciiet. Vos, Commilitones, linguis multoque maıis animis fauete. P. P. ex Georgia Auguſta . XVI. Sept. cIↃ IↃ CCLXXIV.

r) Liv. II, 36.

XII.

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE

PRORECTOR

CHR. FR. GE. MEISTER D.

CVM SENATV

ANNIVERSARIA INAVGVRATIONIS SACRA XXXVIII.

IN A. D. XVIII. SEPT. CIↃIↃCCLXXV.

RITE, INDICIT.

Instituta et leges ciuitatum stirpis Doriensium; nunc quidem Tarentinorum.

Faustis iterum auspiciis ominibusque, Ciues, sollennia indicimus in a. d. XVIII. Septemb. celebranda, quae vniuersitas nostra academica praecipua aliqua religione rituque sacrorum ac pompae supplicationisque caerimoniis merito colit, dum primordia sua, quae ante hos XXXVIII. annos habuit, reminiscendo recognoscit, recordaturque quam tenuia illa et imbecilla essent, quamque parum conditionem hanc rerum laetam illa ostenderent, ad quam nunc effloruerunt. Etiam superioris anni decursu adeo multa laeta et secunda euenere, vt

ſt ad religionem publicam priuatamque pertinere nemo non putet, vt vota deo O. M. perſoluamus liberemurque adeo religione, qua erga tantorum bonorum auctorem obſtricti ſumus omnes publice ac priuatim ſinguli. Interpres autem erit pietatis noſtrae Vir Experientiſſimus, ERN. GODOFR. BALDINGER, Medicorum Ordinis h. t. Decanus, qui ſollennibus his anniuerſariis ſplendorem inducet nouum ac praeclarum, dum ex ſui ordinis decreto Candidatis quatuor digniſſimis, *Io. Chr. Ackermanno*, Variſco, *Io. Frid. Blumenbach*, Gothano, *Fr. Car. Wagner*, Moeno-Francofurtenſi, et *Io. Henr. Iaeger*, Gottingenſi, dignitatem medicae artis ſummam impertiet. Faciet hoc oratione publice habita de quaeſtione cognitu non iniucunda: *quo ſenſu affirmari poſſit, medicinam hoc, quo viuimus, ſaeculo emendatam nouisque incrementis inſigniter eſſe locupletatam.* Gratias pro beneuola auditione aget oratione latina idem *Io. Fr. Blumenbach*, de cuius ingenio ac doctrina maxima quaeque exſpectamus. His itaque vt verba facientibus facere audientiam ac fauere velitis, pro officio veſtro, Ciues et Commilitones, proque eo amore, quo matrem hanc veſtram, academiam, tanquam doctrinae eius ac diſciplinae alumni, amplectimini, diligenter et magnopere rogamus. Vos inprimis, Comites Illuſtriſſimi, florentiſſimae iuuentutis principes et ornamenta, ſi qua huic academiae vnquam contigerunt, certiſſima, vt pompam ſollennem ducere, nosque ipſos ne religioſae caerimoniae publicique ritus poeniteat, efficere velitis, ad religionem veſtram humanitatisque officium pertinere arbitraminor.

Interea, dum ſacra parantur, caerimoniae recognoſcuntur, pompa inſtruitur, quandoquidem vacat et ad confabulandum et discurſandum convertimur, agite, fingite vos porticu aliqua inambulare otioſos, et cognoſcere obiter ornamenta parietum vel ſuſpenſa donaria, interque haec tabellam appenſam, cui inſcriptum ſit aliquid eruditionis argumenti. Opportunum igitur, dum in apparatu hoc ſollennium a grauioribus negotiis vacamus, eſſe videtur, inſtare telae, quam ſuperioribus annis exorſi eramus, vt leges resque publicas, quibus Magna olim Graecia floruit, recognoſceremus: ſi forte inde erui poſſet notio aliqua et iudicium, quibus artibus conſiliisque Italiae illa loca a barbaris obſeſſa ad tantum humanitatis cultum expolita fuerint.

Non male ſtudium noſtrum leuatum vidimus conſilio, quod inieramus, vt reuocaremus ciuitates has ad ſtirpis genera: abſolutoque nunc *Achaico* coloniarum genere *Doricum* ſuccedit, quod ciuitatibus ſuis temporibusque deſcribendum eſt: nec tamen alio conſilio, quam vt inde, quae earum respublica, quae inſtituta fuerint, aſſequamur; omiſſis adeo iis, quae iam aliunde ſatis nota aut virorum doctorum diligentia expedita ſunt. Ne autem aut implicetur aut exſpatietur oratio, ad certas familias reuocabimus has ciuitates, primoque loco commemorabimus eas, quae a Lacedaemoniis originem duxerunt, inde Corinthiorum colonias, tandem alias aliunde profectas.

Ita statim ab initio, quandoquidem temporum iniuria inuidit nobis praestantissimos hoc in genere scriptores, iudicium aliquod de legibus et institutis harum ciuitatum fieri posse videtur, cum coloniae metropolin suam in iis sequi solitae sint. Patrium nimirum fuit Doribus inde a prima gentis stirpe et ab Hyllo Heraclidarumque in Peloponnesum reditu, id quod ex pulcherrimo Pindari loco tenemus (Pyth. I, 118 sqq.), vt libertatem populus, magistratuum honore principibus viris relicto, coleret, aristocratiamque adeo amplecteretur. Huius itaque generis respublicas etiam in his Italiae et Siciliae coloniis iam ab initio expectabimus.

Tarentum *), portu situsque opportunitate, Polybio iudice (Exc. lib. X. pr.), ad opes copiasque maritimas parandas maxime accommodata vrbs, Lacedaemoniorum colonia fuit eaque antiquissima. Paucis enim post bellum Messeniacum I. annis ad has oras appulere Partheniae. Assignauit profectionem Ol. XVIII, 2. Hieronymus ex Eusebio, adeoque a. C. 707 *a*). Duce Phalantho eam factam esse satis

 constat,

*) Τάρας. quod idem nomen in numis adscriptum vrbem, non heroem designat, vt bene monuit Eckhel. V. C. p. 33. Taras, vt Acragas. Tarentum *nostrum* Plato appellat de LL. lib. I. p. 30. Bip. (repetitur locus ap. Athen. IV. p. 156. A.) verum Laco loquens inducitur: *καὶ ἐν Τάραντι δὲ παρὰ τοῖς ἡμετέροις ἀποίκοις.*

a) Cf. Simson. ad eand. Olymp. Fuit is annus post bellum I. Messeniacum XVII. Cum autem Parthenias circa annum belli XI genitos esse necesse sit (v. Strabo ex Ephoro lib. VI. p. 428. A.) bellum vero anno XX. exitum habuerit: non longe a XXX annis eos abfuisse

constat, expulsis barbaris, qui ea loca tenebant *b*), quos Iapyges seu Messapios fuisse, Illyrici, quantum assequi licet, generis, ex ipso oraculo intelligitur, quod Phalanthus ante profectionem accepisse fertur *c*). Barbaros hos vt ad vitae humaniorem cultum

fuisse in confesso est. Perperam itaque hactenus tentare videri debent viri docti locum Iustini lib. III, 4. 8. *qui cum ad annos XXX peruenissent — ducem Phalanthum adsumunt.* Sed in Iustino diligentiam aliquis requirat in hoc, quod mox eosdem *diu et per varios casus iactatos tandem in Italiam delatos* memorat: quod si verum est, citius eos Laconica egressos esse necesse est: si quidem anno tricesimo *vrbem* iam condiderunt. Enimuero omnino in his conditarum vrbium numeris subtilitatem morosius persequi non licet. Bellum autem Messeniacum primum finem habuisse Ol. XIV, 1. a. C. 724. locus classicus est apud Pausan. IV, 13. De Partheniarum insidiis reip. Spartanorum factis, quibus patefactis expulsi sunt, disertissime agit Strabo p. 426. ex Antiocho Syracusano. Attingit rem paucis Aristot. de Rep. V, 7. pr.

b) *Barbaros* appellat Pausan. X, 10. *Tarentinos* nominat et hos parum docte Iustin. III, 4, 11. nisi vox *Tarentinorum* glossema est. Addit tamen idem: *Sed post annos plurimos dux eorum Phalanthus, per seditionem in exilium proturbatus, Brundisium se contulit, quo expulsi sedibus suis veteres Tarentini:* (h. e. barbari, qui antea loca illa et vrbem tenuerant, mox ab aduenis cedere coacti.) Narrat hinc praeclarum amoris in patriam ingratam facinus eiusdem Phalanthi. Inter hos Barbaros erant nonnulli Cretenses, qui cum Minoe aut cum Daedalo in Siciliam traiecerant. Strab. VI. p. 427. B. 432. A. De iis cf. Exc. VIII. lib. VII. Aen. 691. de Messapo.

c) Apud Strabon. lib. VI. p. 427. A. Σατύριόν τοι δῶκα, Τάραντά τε πίονα δῆμον Οἰκῆσαι, καὶ πῆμα Ἰηπύγεσσι γενέσθαι. Ait adeo deus, sortem se Phalantho assignasse Satyrium et regionem Tarentum, cum Iapygum detrimen-

cultum adducerent, non magis curasse videntur, quam aut olim Romani aut nunc Europaei qui Americam adierunt; contra vero inter illos indigenas agris suis expulsos et hos nouos colonos aliena loca occupantes perpetuo armis infestis est certatum, donec ita attrita esset barbarorum stirps, vt a victore subiugata tandem cum eo in vnum populum coalesceret. Atque haec fere tantum non perpetua populorum fuit fortuna, qui, cum ipsi barbari ac feri essent, a colonis nouis ad meliorem vitae cultum adducti esse vulgo memorantur; nec nisi attrita et exhausta viribus gens cum victore permixta et dispersa veterem vitae morem facile dedidicit. De Tarante

detrimento; quos inde expellendos esse significat. De Satyrio campo, qui in Tarentino agro fuit, v. ad Virgil. Ge. II, 197. cf. Mazoch. ad tabb. Heracl. p. 93: etsi ille argutatur in hoc ipso et in ceteris, p. 89. Messapios autem, etsi distingui interdum solent inter se, vt apud Polybium II, 24. eosdem esse cum Japygibus, docuimus ad Virg. Aen. VII. Exc. VIII. p. 136. (nov. ed. p. 154.) Pro Cretensibus eos habuere, cum Clearcho apud Athen. XII. p. 522. F. qui audierant Cretenses aliquando inter eos consedisse: quod factum esse iam Minois aetate narratum acceperat Herodot. VII, 170. cf. Strab. VI. p. 427. B. 432. A. ex Antiocho Syracusano. Ephorus (apud Strabon. p. 428. D.) in *Achaeos cum barbaris bellum gerentes incidisse Parthenias iisque se adiunxisse* dixerat; quo nomine nullo modo Cretenses designare voluit; non enim Achaici generis esse potuere illi, qui cum Minoe profecti erant: sed prisci illi Cretae incolae e Phoenicia oriundi, Homero Ἐτεοκρῆτες dicti Odyss. τ, 176. Achaei autem post Troiana tempora immigrarunt, v. Homer. ibid. et Herodot. VII, 171. Verum Ephorus Achaeos, qui iam Sybarin condiderant, declarare voluit: eos cum barbaris de agro occupando certasse hinc manifestum fit.

Tarante heroe, Neptuni filio, omnia, vel ex numis, vulgata sunt d).

Cum

d) v. Cluver. Ital. ant. p. 1233. In numis v. c. ap. Golzium (add. Magnan Numism. Miscell, Mus. Hunter. t. 55. 56. p. 304 - 314.) frequens occurrit Taras delphino insidens, modo galeam, clipeum, Victoriolam, tridentem, clauam, tripodem, modo concham, limacem, sepiam tenens. Neptuni et nymphae indigenae filium diserte edit Pausan. X, 10. Delphinum, cui ille insidere solet, Phalantho quoque adiunctum viderat Delphis Pausan. X, 13. f. Cur *Herculeum* dixerit Tarentum Virgilius Aen. III, 551. disputatum est ad e. l. in Exc. XIV. Simplicissimum est dicere, ad originem ab Heraclida Phalantho, Lacone, poetam respexisse. Est etiam numus ap. Golz. t. 33. 4. Mus. Hunter. tab. 56. n. XI. in quo Hercules leonem elidens occurrit. Alius ap. Eckhel. n. 6. qui ad Heracleam T. coloniam trahit numum: cum paullo ante (n. 5.) numum alium attulisset, qui Tarenti et Heracleae nomina coniunctim exhibet. *Neptuno sacrum custode Tarentum* Horatius ediderat. Nec tamen Neptunum in numis obseruare licuit praeterquam in vno aureo ap. Eckhel. l. c. t. 3, 1. Quod de inferiis in Atridarum aliorumque heroum honorem *Tarenti* factis memorat Auctor de Mir. Audit. c. 114. (882. ed. Genev. C.) ad Siritas colonos pertinere reputandum est. Ex Laconica origine seruarunt heroum cultum et nomina, vt Temeni, qui ex Heraclidis erat, a quo portae Temenides appellatae, vt in Polybio legimus Exc. l. VIII, 23. Erat ante portam sepulcrum Hyacinthi. ibid. Intra vrbem insolito more sepulcra ac tumuli Tarentinorum ex vetere oraculo, quod Polybius commemorat. Veteris cognationis et originis memores multa alia e Lacedaemone transtulerant, eodem diserte monente c. 28. inter quae Eurotae nomen fuit Galaeso impositum. Dioscuri in numis: vt ap. Eckhel. l. c. n. 2. Mirationem inter haec facit, quod in numis nonnullis Tarentinorum, Athenarum insigne, noctua, occurrit. Quid? quod nomen ΑΘΗ Pelerinus obseruare sibi visus est (*Recueil* To. I. pl. 9. n. 51. 2. 3.) adde alios

in

Cum Dorica ſtirpe oriundi et Sparta profecti eſſent, ciuitatem eos ad ariſtocraticam formam conſtituiſſe probabile ſit; idque ſi ab initio teneamus, in luce conſtituta hinc videbimus loca aliquot ſcriptorum, alioquin valde obſcura: inprimisque hoc, quod Ariſtoteles Tarentinos ab Iapygibus bello victos ac plurimis e nobilibus caeſis, paullo poſt Medica, *ex politia ad popularem ſtatum* prolapſos narrat *e*): ſublata

in Muſeo Pembrok. apud Haymium et Generoſ. de Schachmann p. 33. n. 3. ſed in his litterae exaratae ſunt ΞOP; nec aliter puto in Pelerinio numo eſſe expreſſum: deſignatur forte nomen magiſtratus, quod Ὀρ prioribus litteris erat. Alios numos T. noctua inſignitos vulgauit Eckh. t. 3, 8. 9. 10. Noctuam autem a Metapontinis petitam arbitramur, forte ex iis temporibus, cum ſibi iuris in Metapontum aliquid arrogabant; niſi Metapontinorum numos eſſe dicendum eſt ad Tarentinorum honorem et obſequium excuſos. Certe in Metapontinis numis regnat Minervae caput cum noctua; quod non meminerant viri docti. Eodem modo ex Metapontinis translatam Cererem videas in aureo numo ap. Eckhel. l. c. t. 3, 1. Fuſum, quem paſſim manu teneri video a deo vel heroe, ad lanae Tarentinae praeſtantiam refero. Ceterum argenteorum numorum copia magna; aurei rariores: aerei vix reperiuntur obſeruante Eckhel. in Numis vet. anecd. p. 31. Idem in Sylloge t. 1, 5. numum protulit cum capite muliebri pulchello, altera parte cum Pegaſo dimidio.

e) Ariſtot. cuius Remp. Tarentinorum ad nos non perveniſſe dolendum eſt, in aureo de Rep. libro IV, 3. vbi oriri interdum commutationes rerump. ait, ordine ciuium alio aliis aut nimium increſcente aut decreſcente: *οἷον ἐν Τάραντι ἡττηθέντων καὶ ἀπολομένων πολλῶν γνωρίμων* (nobilium) *ὑπὸ τῶν Ἰαπύγων, μικρὸν ὕστερον τῶν Μηδικῶν, δημοκρατία ἐγένετο ἐκ πολιτείας.* Quid hoc ſit: ciuitatem *democratiam fieri ex politia,* ex ipſo Ariſtotele diſcendum eſt. Claſſicus locus eſt lib.

sublata inter ordines ciuitatis aequilibritate, c
egenorum numerus suis incrementis superior fa
esset nobilitati ista clade afflictae et imminu
Credendum adeo est, cum summa rerum antea e
apud Magistratum et Senatum, nunc populi co
tia de rebus ad remp. spectantibus haberi coepi
Cum euenisse hoc narretur paullo post Med
(μικρὸν ὕστερον τῶν Μηδικῶν), tempus hoc accurat
constituere licet ex Diodoro *f*); contigit enim i
clades memorabilis Tarentinorum cum sociis Rh
ginis, a Micytho tutore liberorum Anaxilai mis
quam Herodotus maximam omnium, quas nouer
exstitisse aiebat, Ol. LXXVI, 3. a. C. 474. an
po

lib. III, 7. ὅταν δὲ τὸ πλῆθος πρὸς τὸ κοινὸν πολιτεύ-
ται συμφέρον, καλεῖται [κατὰ] τὸ κοινὸν ὄνομα πασ
τῶν πολιτειῶν, πολιτεία. Cf. lib. IV, 1. p. 516. A. Po
litia autem talis, h. e. respublica ad communem vt
litatem a populo administrata, genus ipsi est ciuitat
recte constitutae, cuius tres ait esse formas: βα
λείαν, ἀριστοκρατίαν et πολιτείαν: ab iis esse degressi
nes (παρεκβάσεις) τυραννίδα, ὀλιγαρχίαν et δημοκρα
τίαν, hanc adeo politiae oppositam esse necesse es
Iam politia huiusmodi, h. e. popularis administratio
legitima vix esse potest nisi magistratibus, conciliis
et iudiciis recte descripta, vt eam adeo ad aristocra-
tiam eo ipso propius accedere necesse sit. Aut itaque
vetus Tarentinorum aristocratia in politiam cum tem-
poris successu abierat, aut politia ab Aristotele appel-
lari potuit, quae aliis dicta est aristocratia. Sed prius
illud probabilius. Aristophilides Ταραντίνων ὁ βασι-
λεὺς apud Herod. III, 136. commemoratus de magi-
stratu est accipiendus, vt recte Mazoch. in Tab. He-
racl. p. 97. (52).

f) Diodor. XI, 52. adde Herodot. VII, 17. Bellum cum Messapiis de Heraclea gestum ad eadem tempora revocandum esse apud Strabon. VI. p. 430 A. putabit, qui de finitimis agris pugnatum esse ex Diodoro teneat.

poſt pugnam Salaminiam ſexto. Democratia itaque ab eo inde tempore vſi ſunt, vt ex Strabone quoque conſtat *g*), ad extrema vsque tempora libertatis amiſſae: nam ipſa illa legatis Romanorum data concio in theatro popularem ciuitatis formam arguit, etſi Magiſtratum et Senatum habuere; cuius conſultum (*προβούλευμα*) opus erat ad bellum ſciſcendum, vt ex Livio (VIII, 27.) intelligere licet. Nec tamen male legibus et inſtitutis deſcripta ciuitas eſſe debuit, quandoquidem ad tantas opes peruenere Tarentini, vt inter ceteras Magnae Graeciae ciuitates per multos annos principatum fere tenere videri poſſent: nam claſſem habuere quantum in his oris nemo, et exercitum peditum XXX M. et III M. equitum *h*). Memoratu dignum eſt *i*), quod vulgo in libellis de hiſtoriis Romanis omiſſum videmus, antiquo eos foedere obſtrinxiſſe Romanos, ne vltra promontorium Lacinium claſſe eueherent. Commemorat Ariſtoteles inſtituta eorum nonnulla ad democratiam temperandam ac bene conſtituendam praeclara *k*): vt enim

g) Strabo VI. p. 429. A. *Ἴσχυσαν δέ ποτε οἱ Ταραντῖνοι καθ᾽ ὑπερβολὴν, πολιτευόμενοι δημοκρατικῶς.* Notatum iam eſt a viris doctis, ſed parum expeditum, Epitomen legere: *ἀριστοκρατηθέντες ἐν δημοκρατίᾳ.* Sed indocte interpolatam eam eſſe, dicendum erat, ab eo, qui aliquando ariſtocratica rep. vſos eſſe Tarentinos audiuerat.

h) Strabo l. c. A. poſt *ἱππέας δὲ τρισχιλίους*, addit *ἱππάρχους δὲ χιλίους.* qui hi ſint, non intelligo: turmarum duces mille eſſe non poſſunt. An fuit ſingularis aliqua ac praecipua turma?

i) Appian. fragm. ap. Vrſin. Exc. Legatt. p. 344.

k) Ariſtot. de Rep. VI, 5.

enim egentibus suppeditarent opportunitatem rei faciendae, possessiones cum iis ad vsum communicabant optimates *l*), adeoque multitudinis sibi beneuolentiam comparabant. Fecere porro magistratuum omnium duo genera, vt alii suffragiis populi, alii sortitione obtingerent: sortitione quidem, vt eos plebs quoque obtinere posset, suffragiis autem, vt respublica eo melius administraretur. Nec ab litteris aliena fuit ciuitas; et amplexos esse Tarentinos philosophiam Pythagoricam satis constat. Clarissimus autem inter eos fuit Archytas, qui magistratum quoque inter eos gessit *m*). Rhinthon, poëta tragicus, auctor generis tragici in ludicram rem versi, etsi Syracusis natus, apud Tarentinos floruit. Laudatur quoque Iccus medicus, qui aegris tenuem victum

l) Ibid. *κοινὰ ποιοῦντες τὰ κτήματα τοῖς ἀπόροις ἐπὶ τὴν χρῆσιν.*

m) Strabo VI, p. 429. A. *ὃς καὶ τῆς πόλεως προέστη πολὺν χρόνον.* Ex Diogene Laertio et aliis constat, *Strategi* nomen fuisse magistratui, *στρατηγῆσαι αὐτὸν*, et quidem sexies vel septies. Nomine hoc in multis ciuitatibus summum magistratum fuisse appellatum notum est. At Suidas: *τοῦ κοινοῦ*, inquit, *τῶν Ἰταλιωτῶν προέστη, στρατηγὸς αἱρεθεὶς αὐτοκράτωρ ὑπὸ τῶν πολιτῶν καὶ τῶν περὶ ἐκεῖνον τὸν τόπον Ἑλλήνων.* Si sciremus, quem auctorem, satisne grauem illum, sequutus sit in h. l. Suidas, Archytam fuisse diceremus summum imperatorem, *στρατηγὸν*, Graecarum ciuitatum foedere inter se iunctarum ad commune bellum gerendum. Coiisse enim eas in societatem, et concilium habuisse Panhellenicum, vidimus p. 190 in disputatione de Crotoniatis; haberique illud sub haec tempora Heracleae solitum, paullo post ex Strabone p. 429. B. videbimus. Viuere autem Archytas desiit paullo post Ol. CV. Apud Aelian. V. H. III, 27. inter philosophos nomen eius recitatur, qui remp. administrarunt et suae ciuitati profuerunt.

ridum praefcribebat, adeo vt in prouerbium abiret *Icci coena n*). Etiam Ariftoxeni Mufici nomen fuit clarum; et Nicocles omnium citharoedorum erat celeberrimus (Pauf. I, 37.)

Habuit et haec Tarentinorum felicitas, quemadmodum opulentia et profpera fortuna aliorum populorum, comitem luxum ac proteruitatem. De luxu quae paffim plurima commemorantur *o*), repetere hic nihil attinet. Spectant omnino alia ad opulentiam vrbis et fplendorem, alia vero ad vitae mollitiem et luxuriem.

Ludos inftruxerunt opipare, pompasque follenni ritu ductas. Equeftres pompas inprimis fplendido apparatu adornaffe videntur *p*): et de his nos quidem interpretamur in numis Tarentinorum equites vario habitu ac pofitu decurrentes, appofito magiftra-

n) Stephan. Byz. in Τάραξ. Euftath. ad Perieg. 376.

o) v. Athen. XII. p. 522. D. E. ex Clearcho: erat is Ariftotelis difcipulus, vt hinc tempora colligere liceat, quibus fcripfit. id. lib. IV. p. 166. ex Theopompo. Quaeftum inprimis fecere ex pifcatione (vnde magna Tarenti pifcatorum turba fuit: Ariftot. de Rep. IV, 4. p. 492. A. du Val.) et ex purpura lanaque.

p) Colligas ex interpretatione vocis ταραντινίζειν apud Stephanum in Τάρας, Euftath. ad Dionyf. Perieg. 376, Hefych. in Ταραντῖνοι, Suid. in eod. voc. et in ἱππική. add. Victor. Var. Lect. IX, 3. Sybaritarum exemplum fimile alias vidimus. Veftibus iidem ornati erant pretiofis. De veftibus tenuibus et pellucidis, quibus mares vfi funt, nota res eft. cf. p. 172. v. Athen. l. c. D. Etymol. M. in Ταραντεινόν. Pollux VII, 76. Hefych. in Ταραντῖνα et Ταραντινόν. Suidas in Ταραντινίδιον.

magiſtratus nomine, qui ludos equeſtres curaſſe videtur, diuerſi forte et hos generis: nam etiam clauis armati equites depugnant; occurrunt quoque κέλητες ſeu coronas manu praetendentes, ſeu ipſi a Victoria coronati *q*). Quam intemperanter autem ludicro et otio indulſerint, illud maxime docet, quod ne bello quidem grauiſſimo impliciti ad ſeria animum adiecere. Pyrrhus itaque theatrum occluſit et conuiuiis eos comeſſationibusque interdixit, praeterea gymnaſiis et ambulationibus vacare vetuit *r*); etſi haec eo potius pertinuiſſe videntur ne intempeſtiuis ſermonibus ſerendis ad nouas res animos conuerterent. Ludis quidem ſpectaculisque adeo indulſiſſe feruntur, vt ferias haberent numero plures quam dies profeſtos *s*). Inter praua reipublicae

q) Numos videre licet apud Golz. in num. M. Graec. t. XXXI. II. III. de Schachman, *Catalogue des Medailles* p. 33. 34. et locis ſupra laudd. Ipſe Taras coronas interdum fert. Quod idem alia attributa tenet, bene ad feſta et ludos refertur, quod uvam vel diotam, ad Dionyſia, ſi tridentem, Neptunia, ſi clauam, Heraclea, ſi tripodem, Apollinaria: vide V. C. Eckhel. Numi vet. anecd. T. I. p. 33. Vocabuli νοῦμμος vſum apud Tarentinos teſtatur Pollux ex Ariſtotelis πολιτείαις. Ceterum inter numos Tarentinorum multi ſunt ſumma arte elaborati.

r) Zonar. VIII. p. 370. Plutarch. in Pyrrho p. 392. D. E.

s) Ita enim haud dubie conſtituendus locus Strabonis lib. VI. p. 491. A. Spectat eodem locus Athenaei IV. p. 166. F. ex Theopompo. Ludos ſcenicos eo ipſo die ſpectabant, quo Romana claſſis ad portum conſpecta eſt. Dionyſia enim tum egiſſe narrantur a Dione in Exc. Legat. ex lib. XXXIV. Dionyſiorum feſto tota ciuitas temulenta, Platone teſte de LL. lib. I. p. 30. ed. Bip.

publicae instituta memorat Strabo hoc, quod externis in bello vsi plerumque sunt ducibus, Quod tamen ipse popularis status suadere debuit, in quo neminem adeo excellere consultum est, vt ei aequo animo pareant caeteri; nec finito bello imperium deponunt aequo animo ii, qui ad vitae priuatae obscuritatem redeundum sibi esse vident; aemulationis quoque et inuidiae obtrectationisque studia omnem facile imperatoriae prudentiae fructum inter pares intercipiunt. Nec defuere Tarentinae plebi demagogi sui, vt ex iis intelligitur, quae sub belli cum Romanis initia euenere *t*).

Attriti autem sunt Tarentini bellis variis, quae cum Messapiis, Lucanis aliisque finitimis populis gessere *u*); euersi prorsus fortunis suis, Romanorum

t) v. Plutarch. in Pyrrho p. 390 C. Appiani fragm. in Exc. Legatt. Vrsin. p. 443 sqq.

u) De bello cum Japygibus seu Messapiis sub Ol. LXXVI iam supra vidimus not. *f*). Cum Thuriis de Siritide pugnarunt Ol. LXXXIV. Diodor. XII, 23. Strabo VI. p. 405. C. cf. sup. Prolus. VII extr. XI et XIII. Super eadem terra cum Metapontinis, ibid. p. 406. B. Inter expeditiones Dionysii, Syracus. tyrranni, in Italiam factas Ol. XCVI. VII. VIII. ab omni belli calamitate intacta mansisse videtur Tarentus. Cum Dionysio iuniore amicitiam quoque exercuisse videntur. Nam memoratum legimus in Athen. XV. p. 700. D. donarium ab eo in curiam Tarentinorum datum, lychnis CCCLXV candelabrum factum. Cum Lucanis bella gessere, externis ducibus arcessitis, Archidamo Agesilai filio Ol. CX, 3. Alexandro Molosso Ol. CXII, 1-3. Agathocle ante Ol. CXV, 4. (v. Diod. XIX, 4) Cleonymo Spartano Ol. CXIX, 2. (cf. Mirab. Audit. 79.) tandem Pyrrho Olymp. CXXV. Strab. p. 429. B. Ab

 Acrotato

rum armis lacessitis x) et Pyrrho rege arcessito, quem pro socio dominum habuere. Triumphatum est de Tarentinis L. Papirio Cursore II. Sp. Caruilio Maximo II. Coss. V. C. 482. a. C. 272. Accepta ciuitas in fidem, tributum impositum, arma nauesque tradere iussi, muri diruti, relicta tamen libertas (αὐτονομία), quam quidem et ipsam amisere bello Punico II. y); quod vrbe a Romanis recepta V. C.

Acrotato Lacone vexati sunt Ol. CXVI, 3. v. Diodor. XIX, 70. Addi his possunt antiquiora bella, quae ex Pausania coniectando elicimus: narrat ille lib. X, 10. p. 822. f. se vidisse Delphis donaria Tarentinorum de victis Messapiis, ex aere ab Ageladа facta: atqui Ageladas inter Ol. LXV. et LXX. arte clarus fuit. Argumenta rerum proposita sunt in *Deutsch. Societ. Schriften* To. I. p. 248. Arguebant alia Tarentinorum donaria ibid. lib. X, 13. f. victoriam de Peucetiis, rege Iapygum Opi caeso, qui auxilium Peucetiis tulerat: circa Ol. LXXV bellum hoc gestum videtur, nam eo tempore Onatam, qui ea fecerat, vixisse alio loco docuimus. Aliud eorum bellum cum Iapygibus est, quod ex Clearcho narrat Athenaeus XII. p. 522. E. quo Carbinam, oppidum Iapygum, solo aequarunt, in oppidanos autem incredibili flagitiosissimaque crudelitate saeuierunt. Vrbem Carbinam alibi memoratam non vidimus.

x) Nec vero impetum in classem Romanam adeo temere factum putemus, ac vulgo narrari videmus. Nam ex insidiis L. Valerium portui imminere putabant (v. Zonaras VIII, 2 pr.) et ex foedere Romanis non licebat in sinu hoc nauigare, vt supra vidimus. Suspecta autem merito iam dudum habebatur ad ingentes auctus euecta Romanorum potentia, Samnitibus et Lucanis domitis. cf. Liv. VIII, 27. IX, 14.

y) Strab. VI. p. 429. C. cf. Mazoch. ad Tabb. Heracl. p. 98. cum antea ad Poenos desciuissent: Appian. Annib. p. 573 sq. (332).

V.C. 545. a.C. 209. factum esse necesse est. Acepta mox colonia, quiete Tarentinos viuere et nelius quam olim, testatur Strabo. Colonia a Romanis deducta est Tarentum a. V.C. 631. quo etiam Scylacium, Mineruium, Neptunia et Carhago coloniae conditae sunt z). Municipii tamen us postea eam consequutam esse necesse est; ita uidem, vt, Legis Juliae beneficio, libertatem (αὐτονομίαν) suam retinere, quam legum Romanorum fundus fieri mallet: siquidem Strabo a) eam cum Neapoli et Rhegio solam fuisse inter Graecas Italiae ciuitates ait, quae Graecum sermonem Graecaque instituta retineret: quod in colonia Romana fieri nullo modo potuisset. Si Plinium satis recte assequimur, colonia ea non in veteris Tarenti moenibus, sed in agro constituta fuerat, moxque cum eadem vrbe coaluerat: vbi enim de sinu Tarentino agit, *ab oppido*, inquit, *Laconum, in recessu hoc intimo sito, contributa eo maritima colonia, quae ibi fuerat b)*.

Vrbem tam opulentam multis praeclarae artis operibus et aedificiis insignem fuisse nemo dubitet.

 Theatrum

z) Vellej. I, 15, 4.

a) Lib. VI. pr.

b) Plin. III, 11, 16. Saepe sic Plinius de coloniis, quae cum aliis vrbibus coaluere, vt *contributas* dicat, v. c. XIV, 6. s. 8, 2. *Vrbanam coloniam Syllanam nuper Capuae contributam.* Non igitur assentimur Gallico interpreti, Poinsineto de Sivry, qui coloniam *Contributam* hinc effinxit et in sinu Tarentino collocauit nemini auditam; et repugnat verborum ordo et copula *eo.* Veteranorum coloniam deducere iterum tentatum erat sub Nerone. Tacit. XIV, 27.

Theatrum fuit eximium portui imminens ad prospectum maris c); porro gymnasium pulcherrimum et forum satis amplum, in quo Jovis colossus positus erat post Rhodium omnium facile maximus d). Lysippi ille opus, factusque adeo vix L annis ante bellum cum Romanis susceptum: nam Lysippi aetatem in Alexandri M. tempora incidere notum est. Reliquerat eum, propter magnitudinem difficultatemque moliendi, Q. Fabius Maximus Verrucosus Cos. vrbe a Poenis recepta (V. C. 545), *quum Herculem, qui est in Capitolio*, ait Plinius e), *inde transferret*. Templum Jovis commemoratum legimus, in quo Pyrrhus primo cum Romanis praelio facto titulum adfixerat f). Jovis καταιβάτου statuam ac sollenne sacrum ex Athenaeo nouimus (XII. p. 522 F.). Templum Σωτήρας, an Junonis? apud Polybium

c) Flor. I, 18. 8. Theatrum etiam alii scriptores memorant: Florus adeo *maius theatrum*, si aut librario aut ipsi Floro modo fidem habere licet.

d) Strabo VI. p. 426 B.

e) Post Strabon. VI. p. 426. B. Plin. XXXIV, 7. f. 18. *Repertum* erat saec. XV. in colle Palatino Herculis signum e marmore factum, cum titulo, qui Lysippi opus illud esse significaret. Fraude iam olim, antequam ruina aedium vicinarum ille opprimeretur, inscriptum nomen ipsa res arguebat. A Cosmo Medicis emtum signum nunc Florentiae in Palatio Pitti prostat; estque id, quod Blanchinius in Palatio Caesar. t. XVIII exhibuit.

f) Orosius IV, 1. — *adfigens titulum in templo Tarentini Iovis, in quo haec scripsit: Qui ante hac inuicti fuvere viri, pater optime Olympi, Hos ego in pugna vici, victusque sum ab ipsis.* Metri ratio docere poterat viros doctos, legendum esse: *Qui antehac inuicti fuerunt, pater o. O.*

ybium obſeruauimus (Exc. VIII, 28). At arx olim lonariis ornamentisque refertiſſima pauca retinuit eteris ſplendoris veſtigia; nam pleraque aut Carhaginienſes, cum vrbem capiebant, deleuerant, ut Romani vrbe recepta abduxerant. Fabius juidem argenti vim ingentem facti ſignatique, auri XXXIIl M. pondo, ſigna tabulasque, prope vt yracuſarum ornamenta aequarent, in praedam edegerat *g*); et iam antea bello Tarentino conecto V. C. 479, in triumpho quem Man. Curius abuit, praelata ſunt partim Epirotica partim Taentina ſpolia, tabulae pictae ac ſigna, aliaque uxus Tarentinorum inſignia, primoque tum artis Graecae opera Romanis viſu cognita ſunt *h*).

Doricam eos dictionem ad magnam elegantiam t ſuauitatem expoliiſſe credere licet. Inter ea, quibus petulanter Romanos legatos excepiſſe narrantur, fuit hoc, quod, quoties ab illis aliquid, vtpote ab hominibus Romanis, parum Graece prolatum eſſet, tota concio ſolueretur in riſum *i*).

 Atque

g) Liv. XXVII, 16.

h) Flor. I, 18.

i) Appian. in Exc. Legat. Vrſin. p. 344. Dionyſ. Halic. in iisdem Excerptt. p. 303 f. ἀλλ' εἴ τι μὴ κατὰ τὸν ἀκριβέστατον τῆς Ἑλληνικῆς διαλέκτου χαρακτῆρα ὑπ' αὐτοῦ λέγοιτο, παρατηροῦντες ἐγέλων καὶ πρὸς τὰς ἀναστάσεις ἐτραχύνοντο, καὶ βάρβαρον ἀπεκάλουν. Leg. πρὸς τὰς ἀνατάσεις, et accipiendum de minis, quibus prouocati ἐτραχύνοντο, exaſperati conuiciabantur legatos, barbaros eos appellando, tandemque theatro eiiciebant. Multa ceterum habuiſſe ſingularia Dialectum Tarentinorum, cum ex gloſſis intelligimus, quae paſſim ſuperſunt,

Atque haec quidem eo commemorata a nobis sunt; vt ex ipsis opibus ac copiis, quas ea ciuitas consequuta est, exque litterarum et artium inter Tarentinos studiis intelligeretur, non male legibus institutisque descriptam esse debuisse ciuitatem in ipso populari statu, quem bene temperare ac constituere omnium difficillimum vulgo habetur. Floruerat democratia per CC annos; cum antea per CCXXXIII annos aristocratia vsi non minus feliciter res gessissent. P. P. ex Academia Georgia Augusta, d. XVII. Sept. cIↄ Iↄ CCLXXV.

persunt, v. c. in Hesychio, tum multo magis teneremus, si Rhinthonis fabulae ad nos peruenissent cum aliis scriptoribus Tarentinis. Inter glossas referendum νοῦμμος apud Polluc. IX, 80. nisi forte Romana vox Tarentum immigrauerat, vti et Himerensium οὐγκία Romanorum vncia esse videtur. Potuit in vtroque falli Aristoteles, vt pro domesticis vocabulis ea haberet.

XIII.

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE
PRORECTOR
CHR. FR. GE. MEISTER D.
CVM SENATV
ANNIVERSARIA INAVGVRATIONIS
SACRA XXXIX.
IN A. D. XVII. SEPT. CIↃIↃCCLXXVI.
RITE INDICIT.

Instituta et leges Heracliensium, quae Tarentinorum fuit colonia.

Magna nos, Commilitones, pro necessitudine nostra, proque officio et amore nostro, tenet cupido alloquendi vos, eumque, quo vos amplectimur, animi affectum declarandi. Annus enim vertitur, ex quo nihil vobiscum egimus; quandoquidem continuato per alterum hoc semestre magistratu academico, defuit opportunitas publice vobiscum confabulandi, quam commendatio successorum suppeditare solet. Redeunt nunc anniuersaria inauguratae Vniuersitatis nostrae litterariae sacra; quae cum indicenda vobis sint, vosque ad bona

vota precesque sitis exhortandi, vtemur occasione oblata, et, quod facere solent familiares, quibus videndi se et confabulandi facultas per aliquod tempus fuit erepta, agamus nunc de rebus communibus, repetamusque eam disputationem, quam anno superiore eramus exorsi, vt persequamur *instituta et leges ciuitatum Doricarum per Magnam Graeciam et Siciliam;* et nunc quidem de Heraclea agemus, quae disputatio nonnulla complectetur, quae ad antiquam iurisprudentiam spectabunt, quaeque adeo magnae vestrum parti, vtpote seu legum iuriumque, seu antiquitatis doctae studiosis, displicere haud poterunt. Quod si cui tamen iucundius fuerit, de quacunque alia re cum adstante vel adsidente amico sermones serere, nos quidem tam morosi non sumus, quin illud sine vlla nostri offensione facere liceat.

De Tarentinis superiore prolusione egimus: quorum colonia cum *Heraclea* esset, in eadem Magnae Graeciae ora inter Metapontum et Sybarin, in agro mirae felicitatis, sita, proximum est, vt de ea dicamus *a*). Origines quidem eius vltra Ol. LXXXVI non assurgunt; fuit tamen antea in iisdem

a) Egit de ea fuse potius quam copiose vir doctiss. Mazoch. in Comment. in tab. Heracleensem. Itaque ea potissimum attingemus, quae ab eo parum accurate prodita aut minus commode digesta visa sunt. Tenebimus autem morem nostrum et in oram libelli reiiciemus ea, quae doctioris disputationis videri possint, ne legentis oculos teneant.

iisdem locis *b*) antiquissima vrbs *Siris* ad amnem Sirin, Troianae vulgo originis habita *c*); etsi levissimo

b) Locorum felicitatem et fertilitatem praedicant Archilochi versus excitati Athen. XII. p. 523. D. οὐ γάρ τι καλὸς χωρὸς οὐδ' ἐφίμερος Οὐδ' ἐρατὸς, οἷος ἀμφὶ Σίριος ῥοάς. inde etiam Siritarum luxus aliquando fuit celebratus: ib. C. *Numi* tamen *Siritarum* sunt rarissimi: necdum nisi ex aere minore noti: ap. Pelerin. *Supplem.* III. *pl.* 3, 8. 9. 10. et Magnan. Lucania numism. t. 50. in vno rostrum nauis, adscripto Σειρις, antiquis litteris: in altero et tertio caput Mercurii, vt suspicor; in aduersa parte modo vas modo aquila. Adscriptum Σειρι et Σει. In Winckelmann. Hist. art. recens. Vindob. p. 138. laudatur numus argenteus in Museo Ducis Carafa Noia: altera parte prae se ferens caput bouinum cum voce Πυξοεν antiquis litteris; altera taurum incusum cum voc. Σερενον. adiectum ibi est, vix ab ipso Winckelmanno, spectare haec *ad vrbem Syrinon*; nec hoc aut mutatum aut monitum ab Italis in vers. Immo vero ad Sirin; cuius ciues dicti Σιρῖται. In vsu tamen quoque fuit (v. Steph. Byz. in Σιρις) Σιρηνὸς, et forte etiam Σειρηνος et antique Σερενος. Adscriptum adeo in numo Σερενον pro τῶν Σειρηνῶν. Inter Πυξοῦντα autem s. Buxentum et Sirin amicitia vigere debuit.

c) Strabo VI. p. 405. A. Σίρις, ἐφ' οὗ πόλις ἦν ὁμώνυμος Τρωϊκή. Athen. XII. p. 523. C. Καὶ οἱ τὴν Σίριν κατοικοῦντες, ἣν πρῶτοι κατέσχον οἱ ἀπὸ Τροίας ἐλθόντες. conf. Lycophr. 978 sqq. vbi quae legitur *Leutarnia* (πολλοὶ δὲ Σῖριν ἀμφὶ καὶ Λευταρνίαν Ἄρουραν οἰκήσουσι); de qua interpretes Lycophronis tacent, dum Cluver. Ital. ant. p. 1273. pro alio Siris vrbis nomine habet, consentiente Mazochio p. 71. qui multa mira comminiscitur: illustranda erat e Strabone lib. VI. p. 430. C. Fuit Leuternia, vt apud Strabonem scribitur, ora extremae Japygiae circa Barin et Leuca ad ipsum promontorium Sallentinum; a Lycophrone igitur nomen latius fuit positum pro ipsa Calabria. Haec nisi Strabonis auctoritas impetum sufflaminaret, legi posset, Λευκανίαν ἄρουραν. Lucaniae enim fines ad Siritidem pertinuere.

vissimo argumento, si quidem grauius aliud fuit nullum quam quod Strabo commemorat, quod Palladium ibi erat, seu Palladis Iliacae simulacrum antiquum oculis in solum defixis, quod Troia aduectum vulgo credebatur *d*). Postea accesserunt Iones, qui vrbe vi capta in victos, quamuis sibi supplices factos, nefando more saeuierunt; ipsi vrbem a se inhabitatam *Polieum* h. oppidulum appellarunt *e*). Iones illi Lydorum imperium fugerant *f*), vt adeo eos sub Alyattis vel Croesi tempora (puta

d) Strabo l.l. qui etiam fabulam, quam ipse explodit, narrat, deam facinore in supplices commisso auertisse oculos et in terram defixisse. Religioso tamen ritu coli solitam Palladem etiam Heracleensibus infra videbimus. Quod ibidem subiicitur: καὶ τὸ Τρωάδων δὲ τόλμημα vsque ad καίπερ δυνατὸν ὄν· alieno loco insertum arbitramur, et retrahimus ad p. 402. B. de Troianis feminis captiuis.

e) Ita Steph. Byz. in Σίρις. Strabo l. c. B. vbi τὴν πόλιν αὐτοχθόνων οὖσαν recte MSS. Χώνων habent; *Chones* enim cum *Oenotris* loca circa Siritidem tenebant, iisque ex Troianis exulibus nonnullos adhaesisse existimandum est; quandoquidem paullo ante *vrbs Troiana dicta* est. Argutatur Mazoch. p. 79 sqq. dum Chanaanem in nomine Chonum et Choniae quaerit, hoc est Phoeniciam. Nam Χωνίαν Lycophr. v. 983. edit. v. ex Antiocho Strab. VI. p. 391. C.

f) v. Strabo l. c. A. B. At Lycophronem v. 983 sqq. turbare calculos clamant omnes; nam aiunt eum narrare inuerse, Ionas iam tum loca tenuisse, cum Troiani superuenirent, eosque ab his, qui Achaeos, hoc est, Crotoniatas sibi adiunxerant socios belli, fuisse in ipso deae conspectu caesos; quod rerum et temporum rationibus prorsus repugnat. Scholiastes multo magis ineptit; quem cum parum sapienter sequatur Mazochius, miris commentis omnia contaminauit p. 69 sq.

Enim-

(puta circa Ol. L) ad has oras appulisse necesse sit. Colophone profectos fuisse ex Athenaeo colligere licet g). Iam hi coloni Poliei ex Ionia sceleris sui fructum non adeo magnum nec res admodum florentes habuisse videntur.

Locus

Enimuero virorum doctorum festinationi imputandum est, quod Lycophroni tribuunt. Nam Calchantis nomen non ad Sirin spectat, sed ad declarandum situm Leutarniae, de qua ante diximus. Fuit autem, vt ex Strabone discimus, lib. VI. p. 435. extr. Calchantis sacellum in iis locis Calabriae in monte Drio, vt adeo Calchantis in iis locis memoriam fuisse constet. Porro non de Troianis, sed de Achaeis aduenis loqui Lycophron putandus est, qui ad Troiam fuerant. Iam nihil est quod diuersi tradat Lycophron ab Antiocho apud Strabonem, quam quod Achaeis aduenis ad Sirin tribuit, quod ille iis qui serius accessere, Ionibus. Nam Ξουθίδας, h. Iones, ex praua Aurati correctione legitur; scriptum est vbique Ξουθίδος sc. θεᾶς, quae Pallas est, et agitur de pristinis incolis, quos paullo post Ιαονας appellat veteri nomine, quod docte posuisse videtur pro Chonibus. De Ionibus, quos nos posuimus, etiam locus est accipiendus, et inde illustrandus, in Mirab. Audit. c. 114. Λέγεται δὲ μετὰ τὸ παραβαλεῖν τοὺς Ταραντίνους, Ἡράκλειαν τὸν τόπον καλεῖσθαι, ὃν νῦν κατοικοῦσιν. ἐν δὲ τοῖς ἄνω χρόνοις, τῶν Ἰώνων κατεχόντων, Πολίειον. ἔτι δὲ ἐκείνων ἔμπροσθεν, ὑπὸ τῶν πρῶτον κατασχόντων αὐτὴν Σίριν ὠνομᾶσθαι. vti hunc locum iam olim diximus emendandum esse. Ceterum haec narratio de Ionibus prorsus conspirat cum illa de Siri a Metapontinis, Sybaritis et Crotoniatis expugnata ap. Iustin. XX, 2. vt adeo communi consilio Italicarum ciuitatum et aduenarum Ionum rem gestam esse necesse sit: cf. sup. Prolus. X. de Crotoniatis p. 185.

g) Athen. p. 523. C. ex Timaeo et Aristotele. Etiam Rhodios olim ad haec littora appulisse, et Siritidem terram cum Sybari inhabitasse fama fuit: de qua ex Strabone VI. p. 405. C. actum in Prolus. XIV.

Locus est Herodoti in verbis Themistoclis ad Eurybiadem Laconem, in quo ille minatur, nisi pugna ad Salaminem fiat, Athenienses, quippe qui semel iam naues conscenderint, profecturos esse ad Sirim in Italia; eam enim a prisco inde tempore Atheniensium fuisse, et oracula iubere Athenienses eam condere *h*). Spectant haec ad Ol. LXXV, 1. Ergo iam tum loca ad Sirim incolis vacua erant, et colonos, eam qui frequentarent, exspectabant. Converterant Polieum inhabitantes Iones, seu Siritae, si ita dicere placet, animos, vt probabile fit, ad Athenienses, vtpote eadem stirpe Ionica oriundos; et forte alia intercesserant, quae nunc ignoramus, quaeque efficere potuere, vt Atheniensium ea colonia ab prisco tempore haberetur. Iam dudum autem Athenienses, rei naualis forte studio, Italiam ac Siciliam oculis quasi et consilis defixerant, vt certas sibi in iis sedes, forte portus et naualia, pararent. Exitum res habuit mox in Thuriis condendis, et aliquanto post classe aduersus Syracusanos missa. Verum iam ante haec tempora contigisse necesse est, quod de Samiis narrat ex Hegesandri commentariis Athenaeus *i*): eos aliquando Sybarin nauigasse, et iam Siritidem terram tenuisse, cum perdicum euolantium strepitu perterrefacti iterum nauibus conscensis discesserunt. Post Olymp. LXXXI, 4. autem nouae Sybaris coloni loca illa ad Sirim fl. quibus Tarentini imminebant, occupare voluere.

h) Herodot. VIII, 62.

i) Athen. lib. XII. p. 656. C. locus iam a Valken. ad Herodot. l. c. excitatus. Ex eodem rem petiit Eustath. p. 789. extr.

roluere. Acciti mox ex Graecia Achaei, ad Sirim ncolendam missi, Metapontum tenere maluere (v. nf. Prolus. XI. vbi de Metaponto) non sine prudenti consilio, vt sic Tarentinos a Siritide terra, vlterius versus Thurios sita, ipsi interiecti intercluderent. Mox tamen cum Thurii Ol. LXXXIII, 3. in Sybaritarum locum deducti essent, arma sumsisse narrantur Tarentini aduersus Thurios recens tum conditos Olymp. LXXXIII, 1. vt eos de terra Siritide depellerent (Strabo ex Antiocho Syracus. VI. p. 405. Diodor. XII, 23.), vt adeo credendum sit, Thurios, vix nouarum sedium compotes, extemplo Siritidi terrae inhiasse, inuitis Tarentinis. Non satis constat, quod aut horum aut illorum in hanc terram ius fuerit; nisi prudentia Tarentinis id suasisse putanda est, ne ceruicibus suis insiderent aduenae finibusque suis imminerent; videtur tamen ager incolis parum fuisse frequentatus, ita vt Thurii eum sibi vindicare auderent. Eduxerunt illi copias duce Cleandria, exule Spartano (v. sup. Prolus. VII. de Thuriis p. 140. cf. p. 210). Conuenit mox Ol. LXXXVI, 4. a. C. N. 433. inter eos et Tarentinos, vt coloniam ex vtrisque conscriptam in agrum deducerent Siritisque adscriberent, Tarentinorum tamen colonia ea haberetur; hoc est, vt iura in eam tanquam coloniam haberent Tarentini; condita tamen vrbs alio loco, quam Siris *k*), haud dubie Tarentinorum consilio, vt, si in interioribus

k) Diodor. XII, 36. κατὰ δὲ τὴν Ἰταλίαν Ταραντῖνοι τοὺς τὴν Σῖριν καλουμένην οἰκοῦντας μετοικίσαντες ἐκ τῆς πατρίδος, καὶ ἰδίους προσθέντες οἰκήτορας, ἔκτισαν πόλιν τὴν Ἡράκλειαν.

rioribus locis illa esset, ditioni suae tanto magis obnoxia esset; et nomen quoque paullo post aliud nacta est, vt *Heraclea* appellaretur *l*); ducto nomine ab heroe patrio Tarentinorum, quos a Lacedaemoniis originem duxisse alio tempore vidimus. *Siris* autem nauale Heracleensium factum est *m*).

Post haec tempora gestum est bellum, quod Tarentini, regibus Dauniorum et Peucetiorum in belli societatem adscitis, de Heraclea cum Messapiis suscepisse narrantur *n*). Floruit inde Heraclea per multos annos, cum etiam Conuentus Magnae Graeciae in ea vrbe haberetur *o*); nec nisi

l) Haec Strabo lib. VI. p. 405. C. ex Antiocho Syracusano, aetate Herodoto suppare. Mazoch. p. 66. et p. 109 sqq. duas vrbes, Sirim et Heracleam conditas credebat, et falsa interpunctione adductus multa mire miscet. Paullo pinguius Plin. III, 11. *Heraclea aliquando Siris appellata.* Nec magis accurate et per prolepsin Livius Servii Tullii tempore *Heracleam* memorat in vltima Italiae ora, lib. I, c. 18. Situs Heracleae ad dextram Aciris amnis ripam, paullo remotius a mari, satis declaratus est a Strabone: et a Mazoch. p. 110 sqq. Si Parthenio Erotic. c. 7. e Phania Eresio fabulam narranti fidere liceret, tyrannum aliquando ea vrbs habuit ab Hipparino occisum, qui tamen ab ouibus inter se colligatis in fuga impeditus periit: quo facto et signum ex aere ei positum, et νόμος ἐγράφη, μηδένα ἐλαύνειν τοῦ λοιποῦ πρόβατα συνδεδεμένα.

m) v. Prolus. XI. vbi de Metaponto p. 211. e Strabone VI, p. 406. A. B. Turbant magnopere in his viri docti, vt nuper Pelerinus in Supplem. P. III, p. 90. et me ipsum multum diuque trepidasse haud diffiteor.

n) v. Strab. VI, p. 430. A. cf. sup. p. 227. *u*)

o) Strab. VI, p. 429. C. πανήγυρις. σύνοδος. de quo praeclaro instituto alio tempore disputatum est: Prolus. X, p. 189. 190.

nisi finitimarum vrbium communi fortuna contacta esse videtur. Primum ab Alexandro Molosso, qui Italiae inhiabat, in ditionem fuit redacta, quod intra annos V.C. 414 et 423 (a.C. 340 et 326) euenisse necesse est q). Ante Heracleam captam (nam si vrbem iam tum ditione tenuisset, consilium illud alienum et inutile fuisset) conuentum Magnae Graeciae ex ea vrbe in Thuriorum terram, in locum circa Acalandrum fluuium, transferre voluit, Tarentinorum odio; quorum adeo in potestate Heraclea, tanquam colonia, vsque ad id temporis fuit r). Post haec tempora, etsi de anno non constat s), sui iuris facta est ciuitas; exstant enim numi ab ea cusi t).

Postea

q) v. Liv. VIII, 24. cf. Justin. XII, 2.

r) Strabo l. c. Hoc argumento vti in hunc modum debebat Mazoch. p. 107. pro aliis quae vim nullam habent.

s) Leue est Mazochii p. 131. assertum, per Alexandrum Molossum Heracleam sui iuris factam.

t) Numos aliquot recenset Mazoch. p. 112. 113. et tab. ad p. 138. alios Magnan. num. Lucaniae. Mus. Hunter. Originem coloniae declarat numus n. 3. in quo Tarentinorum typus est seruatus, Taras delphino insidens, subscripta sigla: FHP h. e. Ἡράκλεια. Alium similem, adiecta adeo voce TAP ex Museo Caesareo protulit Eckhel Vir Doctiss. in Num. vet anecd. tab. III. 5. quem cf. p. 32. et tertium n. 11. in quo TA et FH. Hoc FH etiam alius numus apud Pelerinum exhibet (*Recueit T. I. pl. 7, 12.* et *Supplem.* p. 111. pl. 3, 7. et n. 5.) alius HE. In aliis FHPAKΛEIΩN vel FHPAKΛHIΩN legi solet; quod perperam Ἡρακλητῶν lectum fuit a Golzio in Sicil. et M. Graec. t. 9. tractum quoque ab eo et Paruta perperam ad Heracleam Siciliae; Etiam FHPAKΛHI. in numo apud Eckhel. p. 36. n. 12. qui et alium ad Heracleam refert, in quo HPAKΛEΩTAN scriptum insolito more, cum

Baccho

Poſtea in bello, quod cum Tarentinis geſſerunt Romani, poſt Pyrrhi in Siciliam diſceſſum V. C. 476. a. C. 278, C. Fabricius Coſ. cum Lucanos, Bruttios, Tarentinos Samnitesque cecidiſſet, ciuitates inter alias Heracleam foedere prope ſingulari adiunxit *u*). Fuit itaque ea inter foederatas ciuitates, quae ſui iuris eſſent, niſi quod ex foedere auxilia et alia, in quae conueniſſent, mitterent; neque, illa, cum Lege Julia ciuitas eſſet ſociis data, (V. C. 664.) legum fundus facta eſſe videtur; etſi ſinguli ciues, atque etiam aliquando tota Heracleenſium legio, ciuitate Romana eſſent donati

Baccho tamen, quem cum Pallade, quae et ipſa in numis obuia eſt, ab Heracleenſibus cultum fuiſſe, infra videbimus. Reperit iſtam vocis inflexionem in alio numo, quem ad noſtram Heracleam ſpectare paullo certius affirmat, Pelerinus in *Supplem. III.* p. 85. n. 6. Hercules fere ſtans exhibetur aut leonem elidens, vnus t. 2. ſedens in numo a *Dutens* vulgato *Hiſt. de l'Acad. d. I. T. 40. p. 94.* Alia ne commemoremus, fecit otium Raſchii induſtria in Lexico numiſmat. voc. Heraclea T. II. P. II. p. 115 ſqq. Etiam Heraclea et Metapontum eodem numo iuncta occurrunt: vt Hunter. Muſ. tab. 29, 30. Verum et haec collegit Raſche p. 123.

u) Cic. p. Balbo c. 22. *ex ea ciuitate, quacum prope ſingulare foedus Pyrrhi temporibus, C. Fabricio Coſ. ictum putatur.* cf. Mazoch. p. 113 ſq. qui et foederatam ac ſociam, et municipium appellat. Enimuero municipium proprie ita dictum eſſe non potuit, quandoquidem iure ciuitatis R. vti noluit. Foederatae autem vrbes ſunt eaedem ac ſociae, ſeu Latini ſeu Italici iuris; etſi hoc potius genus ita dici ſolet. Dicendum itaque Heracleam fuiſſe iuris Italici; non autem municipium.

nati *x*). An igitur municipii locum illa aliquando obtinuerit, satis liquido non constare putamus *y*).

Q 2 Quae

x) v. Cic. pro Balbo l. c. vnde simul colligi potest, ex foedere Heracleam copias Romanis misisse. Idem c. 8. *ipsa denique Julia, qua lege ciuitas est sociis et Latinis data, qui fundi populi facti non essent, ciuitatem non haberent: in quo magna contentio Heracliensium et Neapolitanorum fuit, cum magna pars in iis ciuitatibus foederis sui libertatem ciuitati anteferret.* Adde pro Arch. 4. Ceterum bello Italico et ipsam Heracleam grauiter afflictam fuisse necesse est, quandoquidem tabularium eorum incensum Cicero eodem loco memorat.

y) Sane quidem Mazochius summis viribus contendit, Heracleam factam esse municipium. Sed ex loco Cicer. p. Balbo 8. effici id nequit. Grauius argumentum esset aes Heracleense, quod ille post Conradum docto commentario illustrauit, in altera sui parte Latine scripta, quae legem comprehendit miscellam Romae factam, primo de recensu ciuium agendo, frumenti populo diuidendi caussa, tum de viis in vrbe Roma locisque publicis tuendis, de fruendis vectigalibus publice conductis; de magistratibus et senatu in municipiis, coloniis, praefecturis, foris, conciliabulis ciuium Romanorum varia: v. c. vt ne in iis essent honorariae, quas nos supernumerarias appellamus, dignitates, et sic porro; tandemque de censu in iis agendo. Iam in illa lege cum non de ciuibus modo Romae degentibus agatur, verum etiam ad municipia, colonias, praefecturas, fora, conciliabula, legem spectare manifestum sit, Mazochius effectum esse ait, vt Heraclea municipium fuerit. Cur tamen, si ista ratio valet, municipium, nec magis colonia, praefectura, forum, conciliabulum? Variae esse potuere caussae, cur isti aeri Heracleensi altero latere lex illa miscella inscriberetur, vt nec tamen ea ad Heracleenses pertineret. Nec maius firmamentum ex clausula legis peti potest, quod in ea municipia fundana memorantur, h. e. quae fundi legis facta essent. Quod

Quae huius ciuitatis instituta fuerint, ea quidem aetate, qua sui iuris fuit, ex iis, quae narrata sunt, colligi potius potest, quam disertis veterum scriptorum locis doceri. Communia primum cum ceteris Dorici generis ciuitatibus multa eam habuisse per se patet; tum vero Tarentinorum leges et mores eam seruasse probabile fit, cum coloniarum officium ac pietas istud postularet; quumque adeo illi a Lacedaemoniis originem haberent, etiam ad

Quod vero grauissimum est, nec animaduersum a viris doctis, ait Cicero a P. Crasso Heracleensium legionem ciuitate esse donatam. Quod si factum est, illo tempore Heraclea municipium esse nequiuit, alioquin omnes Heracleenses ius ciuitatis R. habuissent. P. Crassus autem fuit censor cum L. Julio Caesare a. V. C. Varr. 665. Lata ergo iam tum erat Lex Julia de civitate cum sociis et Latinis communicanda. Nec adeo Heracleenses eam tum quidem suam fecerant, h. e. fundi legis facti non erant; itaque probabile fit, legionem illam, ciuitate R. donatam, ex parte eorum fuisse, qui ciuitatem praeferrent libertati: cum alii, vt Cicero narrat, libertatem ciuitati praeferrent. Quod si itaque Heraclea ciuitatem R. adsciuit, serius vtique hoc factum esse necesse est; caditque adeo tota Mazochii disputatio caeteroqui perquam docta, inprimis p. 88 sq. Ex loco vero Ciceronis pro Arch. c. 4. ne Cicerone quidem Cos. adeoque V. C. 691. Heracleenses fundos legis seu Juliae seu Plotiae factos esse contendimus: nam Archias eo anno Romanam ciuitatem petit ex lege Plotia. quod adscriptus erat Heracleae tanquam ciuitati foederatae, mirum vero fuisset, ciuitatem Romanam petere Archiam, si Heracleenses ciuitate Romana fruebantur, quibus ille tamen tanquam ciuis erat adscriptus. Quod si itaque eod. l. paullo post Heraclea *integerrimum municipium* appellatur, nomen paullo latius positum manifestum fit pro ciuitate foederata: quemadmodum a Cicerone quoque factum obseruatum est de Neapoli, ad Div. XIII, 30.

d Heracleenses nonnulla peruenisse credere licet·
am primum, vt a religionibus ordiamur, Hercu-
em iis inprimis cultum fuisse, cum nomen decla-
at tum species Herculis in numis expressa, leonem
lerumque elidentis z). Dionyso seu Baccho ho-
ores habitos, nec non Palladi, cum numi a) tum
abula Heracleensis declarat; ex qua alia quoque
ollegimus, quae ad statum ciuitatis publicum spe-
tant, quaeque aliunde comperire non licuerat.
cilicet miro aliquo fortunae beneficio peruenit
d nos ex innumeris aeribus deperditis seruata ta-
ula aerea in agro Heracleensi ab aratore, qui per
lueum torrentis per aestatem fere exarescere soliti
oues agebat, inuenta sub annum huius saeculi
XXXII. In frusta illa erat disrupta, quorum duo
antum fuere seu in limo detecta seu seruata; nam
primo neglecta illa iacuit, alterumque eius frustum
nno abhinc tertio (saeculi XXXV.) per Brianum
Q 3 Fairfax

z) cf. sup. t). Raro caput Herculis protome leonis ornatum, apud Pelerin. Suppl. III. pl. 3, 5. et 6. frequentius Hercules stans cum spoliis manu iniectis, sed, praeter clauam, arcum et sagittas tenens, pharetratus.

a) Dionysus, Apollinis caput, et Palladis pulchellum caput, passim in numis Heracleensium locis laudd. ap. Pelerin. Eckhel. Magnan. occurrunt. Videri potest Pallas ab antiquioribus incolis, Siritis, accepta esse, cum Palladis Iliacae simulacrum antiquum a Troianis apportatum ostentasse eos supra viderimus. Nisi, quae verior forte ratio, a Thuriis, quos vna cum Tarentinis Heracleam deduxisse memorauimus, Palladem repetere placet, qui Atheniensium colonia habiti fuere. Itaque vt Pallas Poliuchos et Polias Athenarum, ita Polias in tabula Heracleensi occurrit. Manifesta Palladis Atticae species visitur in numo apud Mazoch. ad p. 112. num. 2.

Fairfax armigerum in Britanniam migrauerat; alterum ad Carolum Guevara Equ. Hierosolym. peruenerat. Mox cum Maittarius prius frustum illustratum commentario vulgasset, intellectum est ab Italis, alterum fragmentum apud se exstare, quod orationem prioris continuat. Vtrumque nunc in Museo Herculanensi seruatur, cum ante aliquot annos ex Anglia frustum retractum fuerit. Est autem tabula ex altera parte graece ex altera latine inscripta. In priore quidam illa, quae graeco antiquiore Dorico sermone exarata est, proponitur duplex tabula seu commentarius, seu, quod nos appellare solemus documentum publicum, ciuitatis Heracleensis: alterum quidem ad agrum Dionyso seu Baccho sacrum spectans, cuius dimensio quadripartita proponitur, tum quantum sacri agri, huius dimensionis ope, Dionyso recuperatum fuerit, cum a priuatis esset possessum, et quanti id iisdem locatum, qui priuatim antea possederant; hinc agri terminatio peragitur. Adiectum in fine instrumentum locati conducti agrorum Dionysi *b*). Alterum documentum, vt hac voce vtamur, ad agrum Palladi Poliadi sacrum spectat, cuius dimensione facta cum intellectum esset, quantum a priuatis possideretur, eam portionem recuperarunt totumque agrum item publice locarunt finitores qui ad hanc rem publice erant constituti. De lege, quae in altera aeris parte, tanquam tergo, scripta est, iam supra ad libelli oram actum est. Illustratum est vtrumque monumentum docto commentario a Mazochio post Maittarii, Maffei, et Conradi diligentiam.

b) Συνθήκα Διονύσω χώρων.

gentiam. In priore itaque duplici tabula quae ad ſtatum Heracleae publicum pertinentia animaduertimus, huiusmodi ſunt.

Spartanorum inſtituto per Tarentinos tradito, magiſtratum habuere Heracleenſes ſummum eumque annuum *Ephororum* nomine, ſiue vnius ſiue plurium, quorum tamen vnus ſeu forte ſeu ordine erat eponymus, cuius nomen actis praeſcriberetur *c*). Alius fuit, isque et ipſe annuus, magiſtratus *Polianomorum* *d*): quos Dio cum Praefectis vrbi comparat *e*); tum quoque *Scriba publicus* (Γραμματεύς) ex more; commemoratur quoque Γαμέτρας, hoc eſt *geometra*, *finitoribus agrorum* (ὁρισταῖς) additus; tum Σιταγέρται, qui ſub Polianomis rem frumentariam curabant, in certos annos, in luſtrum ſcilicet, creati *f*).

Populum Heracleenſem in tribus ac curias diuiſum fuiſſe manifeſtum fit; Spartanorum phylas et obas non male comparat Mazochius *g*). *Curias* certis *epiſemis* ſeu ſignis diſtinctas ac deſignatas fuiſſe probabile fit ſeu in clipeis ſeu in hermis ac cippis ante curiam poſitis; certe nominibus illa adiecta videmus, vt tribum Romae, demon Athenis. *h*)

c) v. tab. apud Mazoch. p. 145. p. 205.

d) v. p. 205. 219. 224.

e) Dio XLIII, 28. et 48.

f) v. tab. p. 208. 9.

g) Mazoch. p. 149.

h) Ita v. c. ΠΕ Καρύκειον Ἀπολλώνιος Ἡρακλήτω, h. e. Apollonius Heracleti f. ex tribu, cuius nomini initium erat ΠΕ, et ex curia, cuius inſigne erat caduceus.

Comitia erant *populi*, *κατάκλητος ἁλία* dicta *i*); vt *comitia calata* apud Romanos; in iis agrorum finitores creatos tabula docet.

Locationem conductionem agrorum publicorum fieri videmus in perpetuum, vt emphyteuseos genus haberi possit, annua tamen mercedis pensione constituta et datis praedibus in quinquennium, h. e. in lustrum; cuius adeo vsus non Romanis solis fuit. Praedes *πρώγγυω* (h. e. *προέγγυοι. ἔγγυοι*) *τοῦ σώματος* dicuntur; in quo habemus vetustum Romanorum morem, vt praes seu vindex, qui pro altero spondebat, et ipse corpus suum obligaret, quandoquidem creditori debitoris non bona modo sed et corpus obnoxium erat et in compedibus ac neruo teneri poterat; hinc illa saeuitia creditorum in nexos, cui tandem obuiam itum lege Poetelia Papiria (V. C. 428.) qua omnes, qui bonam copiam iurarent, ne essent nexi, dissoluti, h. e. vt pecuniae creditae bona debitoris, non corpus obnoxium esset. Ita derogatum tabb. XII. legi.

Pensionem mercedis annuam fuisse paullo ante memorauimus. Quantum in singula iugera constitutum fuerit, subscriptum non est, summa tantum cum agrorum eorumque diuersi generis, arationis, vindemiae, pastionis, tum mercedis vniuerse apposita. Ex agris v. c. Dionyso sacris in annum redibant mercedis loco CCCCX medimni cum semisextario *k*). Soluta merces in frugibus et quidem

i) v. p. 154. et 260.

k) $\frac{1}{12}$ medimni. *κάδδιχον* appellabant, h. quatuor choenices, v. Mazoch. p. 134.

dem in hordeo, menſe Panemo, qui cum Julio conuenire videtur.

Menſuram publicam habuere Heracleenſes, vt ex tabula conſtat. Nec tamen genera ac nomina repetere vacat; copioſe de iis egit Mazochius. At pecuniae ſignatae genera praetermittere non poſſumus. Praeter minas enim memoratos in tabula videmus *νόμως ἀργυρίω* h. *νούμμους*, numos *l*). Fuiſſe *νοῦμμον*, qui Tarentinis quoque, forte et aliis Magnae Graeciae ciuitatibus frequentatus eſt, quartam drachmae partem, ſatis conſtat, *vnum obolum cum dimidio m*), atqui is exaequat *ſeſtertium numum* Romanorum *n*): quos adeo hoc numorum genus a Graecis ciuitatibus accepiſſe patet; intelligiturque inde etiam hoc, quod mirationem facere poteſt, cur Romani tam inaequali diuiſione in duo et dimidium aſſes vſi ſint; accommodanda ſcilicet erat argenti ſignandi et numerandi ratio ad morem Graecarum ciuitatum, quarum commerciis vtendum erat.

Multae genus, *δίκαι τριακοσταῖαι*, aliquoties in tabula memoratur; obſcurum tamen eſt, quale illud fuerit. At illud manifeſtum eſt, a Lacedaemoniis accepiſſe multa Heracleenſes etiam in ſermone ac verbis ſingulis, quorum forma omnino eſt Dorica. Inprimis notatu dignum, quod menſium nomina, quae vulgo pro Macedonicis habentur, Dorica et Laconica fuiſſe ex hac tabula intelligitur

l) v. p. 216.

m) $1\frac{1}{2}$ oboli.

n) $2\frac{1}{2}$ aſſium, mox quatuor aſſibus aeſtimatum.

ligitur, in qua Panemus, qui cum Julio, et Apellaeus memoratur, qui cum Decembre comparari ſolet *o*).

Iam ex his hactenus diſputatis intelligi poteſt illud quoque: in tenuibus quamuis antiquitatis reliquiis, quandoquidem integra nobis tam pauca ſeruauit fortuna, reperiri poſſe multa, modo ſit qui callide inquirendi artem teneat aut otio abundet.

Enimuero ne ſermonem nimium producendo moleſti ſimus, progrediendum nunc eſt ad id, cuius cauſſa ſuſcepta eſt tota haec commentatio. Indicenda a nobis ſunt publice in diem craſtinum ſacra academiae noſtrae anniuerſaria, quandoquidem propitio numine ea nobis contigit felicitas, vt re publica ſalua et incolumi illa redeant. Praedicanda habemus diuinae indulgentiae munera multa et ſingularia, quorum interpretem audietis academiae oratorem, rhetorices profeſſorem,

CHR. G. HEYNE,

cui prouincia haec orationis habendae ex more eſt tradita, in qua pauca praemittet ad nobile illud Ciceronis dictum: *neminem virum magnum ſine aliquo afflatu diuino vnquam fuiſſe p*). Inter reliqua quae proſperum

o) Alia omittimus, quae propter Doriſmum notatu digna ſunt. *Φίντια* pro aurigationis loco habebat ex loco Pindari et eius Schol. male accepto (Olymp. VI, 37.) Mazochius; ſed cauſſam ipſe mox deſeruit; nam *τὰρ τὰ Φιντία* ſunt *παρὰ τὰ τοῦ Φιντίου* ſc. *χρήματα*. Ita et *τὰ τῶ Ἡρωίδα* et *τὰ Ἡρωίδεια* de agro Herodae alicuius accipienda ſunt.

p) Cic. N. D. II, 66.

prosperum rerum et secundum cursum declarare possint, munificentiae regiae genus publice commemorabit, cum Indulgentissimi nostri Regis imaginem ex marmore perquam affabre elaboratam, academiae dono miserit publico loco in bibliotheca Regio-Academica ponendam, Regina SOPHIA CHARLOTTA, dulcissimum ciuibus, et orbi terrarum carissimum nomen; vt adeo munus per se splendidum mirum quantum splendoris ex duplici dote habeat, quod et ab Optima Regina profectum et Optimum Regem ad viuum expressum exhibet. Quae nostra sollennia, cum ipsa pompa, quae ad templum academicum ducetur, vt Comites illustrissimi, vosque genere, et, quae generis splendore potior habenda, indole et ingenio ac morum honestate, ornatissimi Ciues, vestrae frequentiae tanquam luce fulgeat, hac ipsa tabula proposita nostrisque precibus humanissimis efficere voluimus. P.P. in Georgia Augusta d. XVI. Sept. cIↃIↃCCLXXVI.

XIV.

XIV.

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE
PRORECTOR
CHR. FR. GE. MEISTER D.
CVM SENATV
SVCCESSOREM SVVM
ERN. GOTHOFR. BALDINGER D.
CIVIBVS COMMENDAT
IN A. D. II. JANVARII CIↃIↃCCLXXVII.

Absoluitur commentatio de rebuspublicis Magnae Graeciae et Siciliae stirpis Doricae; tum de Chalcidicis et reliquis.

Quod in ciuitatibus liberis et ad popularem statum descriptis, priscarum inprimis aetatum, insigni honori ac laudi esse, et inter administratae cum fide et dignitate reipublicae, rerumque quietarum ac tranquillarum, argumenta certissima haberi solebat, si vni eidemque ciui populi suffragiis per plures annos continuati erant magistratus honoresque summi: hoc in academica hac ciuitate, vt alia nunc de nobis ipsis taceamus, vestrae saltem,

Commi-

Commilitones, laudi ac praeconio vestrae virtutis vt cedat aequum est, cum, pro semestri magistratu, quem lex mandare solet, continuati per sesquialterum annum fasces declarent saltem hoc, vestrum obsequium, vestramque obseruantiam ac modestiam fuisse tam eximiam, rerumque nostrarum statum difficultatibus et molestiis, quae turbidorum ingeniorum et inutilium ciuium fraude creari plerumque solent, tam parum impeditum ac vexatum, vt nihil esse videretur, cur aut eum, qui magistratum summum academicum gereret, honoris mandati poeniteret, aut summi rerum nostrarum Curatores onus hoc ab his humeris, qui illud sustinebant, amouendum esse censerent. Saltem curae nostrae ac vigiliae tam felices habuere successus, vt res florentes ac validae tradi possint ei, qui nunc in magistratus vices more ac lege est successurus. Transferentur enim die crastino fasces academici in domum Viri Experientissimi omnique humanitatis laude florentissimi,

ERNESTI GODOFREDI BALDINGERI.

Cum de studiis vestris, Commilitones, in Virum vestro amore vestraque obseruantia dignissimum iam satis constare arbitremur: certam et exploratam fouemus spem, fore, vt vos laudem praeclare partam tueri, legumque obsequium ac vitae officiique sanctitatem praestare tanto magis cordi curaeque habere velitis, quo turpior esse solet laudis, quam semel assequuti eramus, amissio, retinendae contra pertinacia honorificentior et gloriosior.

Cum

Cum interea, vt ſtudia veſtra acuamus, Ciues, in hac ipſa tabula, in qua, vt craſtino die fauſtis noui magiſtratus auſpiciis frequentes adeſſe velitis, edicimus, de re aliqua docta et ad communia ſtudia ſpectante, nonnulla praefaminis loco diſputare mos ac lex iubeat: pertexere placet telam, quam aliquoties abruptam iterum conglutinatam retractauimus, de rebus publicis per Magnam Graeciam earumque inſtitutis ac legibus, eamque aut conficere nunc, aut, ſi res minus ita fert, prorſus ſeponere conſtituimus.

Subſtitit noſtra inquirendi et inueſtigandi ſedulitas in *Dorici generis* coloniis, et quidem in *Tarentinis* eorumque colonis *Heracleenſibus*. Supereſt itaque, vt adiiciamus ea, quae de ceteris Doricae ſtirpis ciuitatibus erui poſſunt. Recenſebimus autem haec omnia breuiter et ſtrictim, vt ne, dum ſingula nimis diligenter perſequimur, aut rerum ſumma e manibus elabatur, aut ad legentium taedium protrahatur oratio *).

A *Lacedaemoniis* ductos vidimus *Tarentinos*: cum profecti eſſent in ea loca Partheniae iam ſub Ol. XVIII,

*) In vrbibus Siciliae curioſius et copioſius illuſtrandis eo minus operam noſtram collocamus, quo notiora haec ſunt et aliorum opera tractata: inprimis Cluverii, d'Orvillii, praeter ſcriptores e popularibus. In prolegomenis Principis Caſtelli ad Inſcriptt. Siciliae iterum loca Thucydidis et Scymni Chii exſcripta et appoſita ſunt. Itaque nec numis diligenter enotandis laboramus. Nam propoſitum erat ea perſequi, quae obſcura, aut neglecta, aut minus ſubtili iudicio videbantur eſſe exacta, ita vt, quid inde confici et intelligi poſſet, non eſſet animaduerſum.

XVIII, 2. a. C. 707. Tarentinorum colonia fuit *Heraclea* sub Ol. LXXXVI, 4. et a. C. 433 deducta.

Altera coloniarum Doricarum stirps a *Corinthiis* fuit oriunda. Corinthus enim, etsi initio ab Aeolibus esset habitata, reditu tamen Heraclidarum in Peloponnesum facto, ab Alete occupata Doriensibus cessit (Thucyd. IV, 42. Pausan. II, 4. p. 120) circa 1100 a. C. cumque regibus ab eo ortis aliquamdiu paruisset, in Bacchiadarum potestatem venit a. C. 779. vt regeretur Senatu CC virorum ex ea gente constituto. Successit Cypselidarum dominatio Ol. XXX, 2. a. C. 659. eaque deiecta (a. C. 584. Ol. XLIX, 1. Lacedaemoniis opitulantibus, vt ex Plutarcho Opp. To. II. p. 859. D. assequi licet) populare imperium est constitutum *a*). Iam hoc

a) Phidonem laudat Corinthium vnum ex antiquissimis legumlatoribus Aristoteles de Rep. lib. II, 6. p. 240 H. ed. Genev. nec tamen temporum notatione adiecta vlla. Potuit adeo alterius ciuitatis esse quam Corinthiorum; potuit etiam commentari tantum de legibus. Phidon Cumae Aeolidis legislator proditur in fragm. Heraclidis (p. 22) *Φείδων, ἀνὴρ δόκιμος, πλείοσι μετέδωκε τῆς πολιτείας· νόμον θεὶς ἐπάναγκες ἕκαστον τρέφειν ἵππον. Προμηθεὺς δέ τις, ἀνὴρ δραστήριος καὶ ἱκανὸς εἰπεῖν, χιλίοις παρέδωκε τὴν πολιτείαν.* Nam Phidon Argis ab Aristotele in *πολιτείαις* memoratus ap. Polluc. X, 48. esse vix potuit; is enim fuit idem, qui tyrannidem occupauit: Aristot. de Rep. V, 10. p. 538. C. Etsi et inter hos fuere, qui bonas leges conderent: exemplo est apud ipsos Corinthios Periander: cuius leges haud malae recensentur in Heraclidis fragm. p. 16. Summam probabat omnium bonorum aequalitatem, adeoque multo magis agrorum portiones aequas, quae libertatis in statu populari fundum facere videntur.

hoc idem reip. administrandae genus in coloniis Corinthiorum seruatum esse ex more probabile fit, aristocraticum quidem in antiquioribus, democraticum autem in serioribus; temperatum tamen et circumscriptum; vt vel ex Plutarcho colligas in Dione p. 981. D. Posuimus autem annos ex vulgari computandi ratione, cuius fundus est Euseb. et Aristot. Rep. V, 12.

Ceterum coloniarum numero felix fuit Corinthus. Praeter Corcyram enim, Epidamnum *b*), Leucadem, Anactorium, Ambraciam, fuere extra Graeciae fines aliae, quarum nobilissimae *Syracusae*, ab Archia ex Heraclidis oriundo deductae, paullo post Naxum a Chalcidensibus conditam, adeoque anno tertio Ol. V. seu, quod melius ad Thucydidis rationes constituas, Ol. XI, 2. *c*) [Thucyd. VI, 3.]; nec facile vno eodemque anno absolui potuere vrbium condendarum primordia. Dorici generis ac sermonis fuisse Syracusas, inter omnes constat. Assumserat etiam Archias alios Dorienses, qui ad promontorium Italiae Zephyrium adhaeserant. (Scymnus Chius v. 277 sqq.) Δωρίζειν autem Syracusanis fuisse domesticum, vel ex nobili Theocriti loco teneri potest (Id. XV, v. 91-93). Varius fuit reipublicae status: aristocraticus quidem ab initio; id quod colligimus ex Herodoto (lib. VII, 155).

b) Epidamniorum legem laudat Montesquieu lib. IV, 6. ex perperam accepto Plutarchi loco, quem inuenias To. II. opp. p. 297. E.

c) a. C. 735. De his satis copiose actum a viris doctis ad Marm. Arundel. tum a Dodwello et al. cf. Simson. Chronic. 3272. Caussa autem Archiae in coloniam profecti a flagitio ducta erat: v. Diodor. Exc. T. II. ed. Wess. p. 548 extr. et ibi Wessel.

155). Cum plebs aduersus optimates turbas concitasset *); Gelo rex est constitutus circa Olymp. LXXII, 2. a. C. 491. Successere fratres Hiero et Thrasybulus; quo eiecto popularis status restitutus (Diodor. XI, 68.) Ol. LXXVIII, 3. (a. C. 466.) varias habuit vicissitudines, cum vix vnquam deessent, qui regnum affectarent: inter quos reginam Philistidem fuisse numi docent. Emendatus ciuilis status mox Diocle leges ferente Ol. XCII, 1. a. C. 412 †); cumque eum magistratus sortito legendos constituisse audiamus, ad popularem eum formam procliuiorem fuisse probabile fit (v. Diodor. XIII, 34. 35. cf. Aristot. de Rep. V, 4. p. 522 E. qui diserte ait, politiam in democratiam esse mutatam.) Nec tamen valuit legum vis aduersus malas Dionysii artes, quibus ille paullo post tyrannidem est consequutus Ol. XCIII, 3. a. C. 406. (Diod. XIII, 96). Cum Dionysio iuniore eiecto seditionibus, inter quarum caussas refert Aristoteles de Rep. V, 3. quod peregrini et mercenarii milites ciues facti erant, modum statuere nequirent Syracusani, ad Corinthios, tanquam ad parentes liberi, conuersi precibus suis impetrarunt, vt Timoleon mitteretur Ol.

*) Forte ea de caussa, quam Aristoteles refert de Rep. V, 4. pr., vt doceat, verti resp. interdum paruis de caussis.

†) De his legibus haec ex Diodoro constant: fuisse poenas improbitatis constitutas acerbissimas, definitas tamen curiose, et ex merito caussae, tum eas breuitate orationis et obscuritate laborasse. ἐστὶ δὲ κατὰ τὴν λέξιν σύντομος, καὶ πολλὴν τοῖς ἀναγινώσκουσιν ἀπολιπὼν ἀναθεώρησιν.

Ol. CVIII, 3. a. C. 346. qui popularem reip. formam ad Dioclis maxime legum exemplum restituit: Cephalo vsus Corinthio, viro docto ac prudenti (v. Diodor. XIV, 70 et 82.) „Priuatorum quoque contractuum iura et cetera diligenter ordinans, in hoc maxime operam dedit, vt aequalitatem instauraret.„ Haec quidem maxime ad Dioclis exemplum; at quae ad reip. administrationem pertinebant, ea de suo iudicio constituit.„ Nouis iterum seditionibus vexata ciuitas Agathoclem regem accepit Ol. CXV, 4. a. C. 317. Recruduerunt turbae post eius mortem, arcessito quoque in Siciliam Pyrrho rege, donec Hieroni summa rerum tradita est Ol. CXXVII, 4. a. C. 269. quo tempore Polydorum aliquem veteres Dioclis leges, propterea *quod prisca lingua conscriptae difficiles intellectu essent*, retractasse constat (v. Diod. XIII, 35). Possunt vtique leges nonnullae et instituta Syracusanorum memorari, sed vt plerumque difficile dictu sit, ad quod tempus et ad quem auctorem ea sint reuocanda *d*). Sufficiant hae tanquam lineae ductae eorum, quae de hac ciuitate singulari libro essent exponenda.

Condide-

d) v. c. apud Athen. XII. p. 521. B. *ne feminae auro, florido colore et purpura vterentur, nisi quae se scortorum loco esse profiteri vellent* (similem supra in Locrensium legibus vidimus p. 33. 34.) Cum e Phylarchi historiis petitus sit is locus, qui res Syracusanas a Pyrrhi inde discessu erat exorsus; incertum sit, an ex superioribus temporibus res retracta fuerit. Luxu autem et ipsi Syracusani infames fuere: v. c. Athen. XII. p. 527. C. quod tamen ad tyrannorum tempora spectare videtur.

Condiderant autem Syracusani et ipsi colonias in australi insulae parte (Thucydide auctore VI, 5.) *Acras*, LXX annis post Syracusas conditas, adeoque Ol. XXVIII, 4. a. C. 665. et XX annis post, adeoque Ol. XXXIII, 4. a. C. 645 *Casmenas*; tandem anno a Syracusis conditis CXXXV *Camarinam*, Ol. XLV, 1. a. C. 600. Euersa est Camarina, quoniam obsequium detrectauerat, ab ipsis conditoribus annis XXXXVI post (hoc est Ol. LVI, 3. a. C. 554.), vt e Scymno discimus (v. 293, 4. 5.). Iterum eam condidit Hippocrates Gelae tyrannus (paullo ante Ol. LXXII, 3.) sed et hac a Gelone euersa, deducta est paullo post colonia tertia (v. Thucyd. l. l. Herodot. VII, 154-156.) iterum aucta sub Ol. CX, 2. (Diodor. XVI, 82. extr.). Omittimus in hoc censu vrbes serius ciuibus frequentatas, vt Timoleontis opera sub Ol. CX, 2. Agyrinam (Diod. eod. loco).

Megarenses, qui et ipsi inter Dores fuere, *Hyblam* seu *Megara* condidisse, sub ea statim tempora, cum Naxus a Chalcidensibus habitari coepisset, adeoque sub Ol. XI. e Scymno colligimus *e*). *Hyblaeos Megarenses* intelligendos esse manifestum fit; et disertior est in eam rem Thucydidis locus (l. VI, 4.), in quo eos conditos ait esse annis CCXXXXV antequam a Gelone Syracusano moenibus expellerentur, id quod ad Ol. XI. calculos reuocat. Lamis is, qui Megaris in Atticae finibus coloniam adduxerat, primo Trotilum tenuerat, cumque Leontinos mox concessisset, inde eiectus, Thapsum

 condi-

e) Scymnus v. 276. Οἱ Χαλκιδεῖς κτίζουσι Νάξον· οἱ Μεγαρεῖς δὲ τὴν Ὕβλαν.

condiderat: qua post eius mortem relicta, digressi erant illi qui Megara inhabitarunt. Habemus itaque et *Thapsum* inter ciuitates Doricae originis. Syracusanorum ditioni eam mox subiectam fuisse vicinia vrbis credere iubet.

Rhodiorum coloniae non minus ad Doricum genus sunt referendae: nam Rhodios et Dorica stirpe fuisse ortos et Dorice loquutos nota res est. Fuit ex hoc genere *Gela*, quam annis a Syracusis conditis XXXXV (Ol. XXII, 3. a. C. 690) deduxere Antiphemus Rhodo et Entimus Creta colonis adductis (v. Thucyd. VI, 4. Herod. VII, 153. Scalig. ad Euseb. p. 80.). Dorica instituta eam tenuisse Thucydides diserte tradit *f*). Gela profecti sunt CVIII annis post, (Ol. XLIX. 3. a. C. 582.) qui *Agrigentum* condiderunt, Aristonous et Pystilus. Impertita iis eadem instituta Dorica *g*). Ex *Agrigentinorum* rep. vnum hoc habemus, quod Pollux IV, 174 et IX, 80. ex Aristot. tradit, XXX λιτρῶν, quae totidem oboli sunt, multam apud eos fuisse. *Gelae* resp. in Aristotelis πολιτείαις fuit, vt fere plerarumque ceterarum ciuitatum: quae si superessent, melius nobis de caussis constaret, cur nulla earum fuit, quae non tyrannos suos aliquando nacta esset: etsi facile intelligitur, in omni rep. populari, etiam optime temperata, si opulentia partis alicuius ciuium,

f) Thucyd. VI, 4. νόμιμα δὲ Δωρικὰ ἐτέθη αὐτοῖς. de iis v. ad Pindar, Pyth. I, 118.

g) Thucyd. VI, 4. add. Scymnus 291. Itaque apud Agrigentinos religio Jovis Atabyrii erat a Rhodiis deducta. Polyb. IX, 21. Fertilitatem agri et ex ea diuitias et luxum praedicant Polyb. et Diodor.

ciuium, aut certae classis opes inualuere, necessario ad oligarchiam et tyrannidem res se inclinare. In Italia Rhodiorum colonias memoratas legimus *Parthenopen* et *Salapiam* in Apulia *h*).

Sed

h) Hanc Elpias cum Cois condidit: Strab. XIV. p. 967 B. Congessit pleraque quae huc faciunt Meurs. in Rhodo I, 18. nec tamen vbique satis subtiliter. Difficultatem haud paruam facit Rhodiorum colonia modo circa Sirin fl. modo circa Sybarin fl. memorata. Loca sunt ap. Strabon. VI. p. 405 C. XIV. p. 967 B. et Mirab. Audit. c. 115. Quae ex his locis colligimus, haec sunt: fuisse qui traderent, Rhodios ad loca circa Sirin accessisse et ibi vrbem Sybarin tenuisse, quam alii cum Sybari fl. et vrbe Sybari ad eum sita, adeoque ab altera illa diuersa, permutarunt: repetita narratio ex erroribus Tlepolemi, qui occiso Licymnio Argis fugerat, et post varios errores, quos poeta aliquis ornasse et amplificasse videtur, Rhodum appulerat: v. Apollod. II, 8, 2. et Not. Adscribemus loca: et primo quidem ex Mirab. Audit. 115. Philocteten sepultum esse ad Sybarin fluuium: *βοηθήσαντα Ῥοδίοις τοῖς μετὰ Τληπολέμου εἰς τοὺς ἐκεῖ τόπους ἀπενεχθεῖσι, καὶ μάχην συνάψασι πρὸς τοὺς ἐνοικοῦντας ἐκείνην τὴν χώραν.* Iam Strabo XIV. p. 967 B. vbi de Rhodo: *Ἔνιοι δὲ τῶν Ῥοδίων καὶ περὶ Σύβαριν ᾤκησαν κατὰ τὴν Χωνίαν* (vt legendum pro *Χαονίαν.* nam Chones cum Oenotriis loca inhabitarunt: conf. Prolus. XIII. *e*). Tertius locus, ap. Strab. VI. p. 405. C. impeditus est: Egerat de antiqua vrbe Siri: *Τινὲς δὲ καὶ Ῥοδίων κτίσμα φασὶ καὶ τὴν Σειρῖτιν καὶ τὴν ἐπὶ Τεύθραντος Σύβαριν.* Quae si sic accipiuntur vt sint: „Quidam et Siritidem et Sybarin ad Teuthrantem Rhodiorum colonias faciunt,„ ab omni rerum fide abhorrent; nec Teuthras fl. notus est in his locis. Sed pro *Σειρῖτιν* probabile sit legendum *Σεῖριν* l. *Σείριν*, nam vtrumque vsus fert; tum *τὴν ἐπὶ Τεύθραντος Σύβαριν* intelligere licet *coloniam auctore ac duciore Teuthrante Rhodio conditam:* vt adeo narratum esse necesse sit, „Sybarin et ipsam aliquando a Rhodiis conditam fuisse.„ Liceret forte cogitare de altera Sybari inter Hydruntem

Sed et *Messanam* ad Doricum genus spectasse necesse est, ex quo Messenii eam occuparunt: cum antea Zancle dicta, Chalcidicae stirpis fuisset (v. inf.). Eius colonia fuit *Pyxus*, seu *Buxentum* in Lucanis (Strabo VI. p. 388. A. B.) sub Ol. LXXVII, 2. a Micytho deducta: Diod. XI, 59 extr. Etiam *Tyndaris* in Sicilia Messenios colonos habuit (Diod. XIV, 78.).

Tandem commemoranda *Lipara* insula, quam colonia a *Cnidiis* deducta insederat (vid. Scymnus 261. 2. Diodor. V, 9. Strabo VI. p. 422. B.).

Locros, de quibus suo tempore egimus *), an inter Dores referre liceat, dubitari potest. Nam Locri, a quibus originem habuere, Aeolicae stirpi annumerandi sunt. Dorico quidem sermone eos vsos esse docuit Bentleius †). Sed Aeolicum genus plerumque in Doricum sermonem et instituta abiisse, etiam aliis exemplis obseruasse nobis videmur; et adhaeserant Locris Epizephyriis aliquando coloni ex Lacedaemoniis, Polydoro regnante, adeoque

tem et Brundusium sita, quam Pausan. II, 19. p. 499. narrat posthaec *Lupiam* dictam. v. sup. Prolus. VII. extr. not. *x*). Ita coniiciat aliquis ἐφ' vel ἐπὶ Ὑδροῦντος Σύβαριν in Strabone fuisse scriptum. Verum hoc est hariolari; nec quicquam hinc efficitur, cui satis firmiter insistas. Paullo ante haec Strabonis verba locus ille καὶ τὸ τῶν Τρωάδων — δυνατὸν ὂν male inculcatus est e margine et retrahendus ad p. 402. vbi de mulieribus Troianis, quae naues combussere, agebatur.

*) sup. p. 46 sq. et an inter Dores referendi sint p. 48. 49.

†) *Diss. upon Phalaris.* p. 355–58.

adeoque a. C. 724. *i*). A Locris conditus in adverso Italiae littore, quod ad occidentem spectat, *Hippo*, quem Bruttiis, qui occupauerant, ademtum Romani *Vibonam Valentiam* nuncuparunt (v. Scymn. 307. Strab. VI. p. 393 C.). Etiam *Medma* a Locris condita (Scymnus ibid. et Strabo p. 394 B.)

Doriensibus annumeranda est, si Solinum *k*) audimus, *Posidonia* seu *Paestum*, quod, non tam inuentis, quam diligentius inspectis ruinis, a viginti inde annis clarum nomen habet. Grauior tamen est Scymni Chii auctoritas *l*), tum expressa Strabonis *m*), qua Sybaritis Paesti primordia tribuuntur, vt adeo in Achaica stirpe illa relinquenda sit. Sane Dorici sermonis vsum fuisse Paestanis numi docent, in quibus ipsum eorum nomen Dorice, etsi mira cum varietate, scribitur; potuit tamen sermo Doricus serius adsciscî, potuit esse communis Achaeis, quorum sermonem aliunde parum cognitum habemus, etsi eum Dorico propiorem fuisse, multa persuadent vt credamus; tum vero iis, qui Sybarin condiderant, adiuncti fuere Troezenii: iam autem

 Troezen

i) Pausan. III, 3.

k) Solin. c. 2. *Paestum a Dorensibus*, sc. constitutum.

l) v. 245. ex certissima Salmasii emendatione: ἥν φασι Συβαρῖται ἀποικίσαι ποτὲ, cum Συμβρίτην vel Συμβρίτας ante legeretur.

m) Strabo V. p. 384. cuius verba male a Mazochio Tab. Heracl. p. 409. post alios vexata sic accipi debent ex sermonis vsu et lege: „Sybaritas ad mare ab initio locum muniisse, inde colonos mox ad interiorem locum se contulisse, scilicet eundem, quem Posidonia condita occupabat. Postea Lucanos vrbem in potestatem suam redegisse, iisque eam ademtam esse a Romanis.„

Troezen in Dorum poteſtatem ſub Heraclidarum reditum venerat. Retinuere iidem Sybaritae a Troezeniis Neptuni religionem, quam Paeſtani quoque in numis ſeruauere, Neptuno fere tridentem in iis iaculante expreſſo. Quo tempore Sybaritae Poſidoniam antea a barbaris habitatam munierint, non conſtat; citra Ol. LXVII, 2. 3. a. C. 510 tamen primordia vrbis retrahi nequeunt *). Artibus eam et opibus floruiſſe declarant ipſae ruinae et numi. Reliqua de ea ciuitate paucis perſequi non pigebit n). Non conſtat quo tempore Poſidonia ſub Lucanorum ditionem ceſſerit; etſi ceſſiſſe ſatis conſtat: Strabo VI. p. 390. 1. Nondum *Lucani* haec loca inſederant tum, cum Graeci oram Tarentini ſinus occuparent: id. p. 388 C. Verum Samnites, cum nimis laetis ſobolis incrementis florerent, miſere qui ab orientali Silari fl. parte agros inſiderent (ibid. p. 389 A.) Oenotris ſeu Chonibus expulſis; adeoque nec Graeci tum in interiora terrae verſus occidentale Italiae inferioris littus proceſſerunt.

Circa

*) Ante L. Olympiadem conditam eſſe, contendit d'Hancaruille ex formis in numis p. 194. 5. 6. T. IV. *Vaſi Etruſchi* et in *Recherches* l. c. p. 463 ſq. argumento nimis incerto et lubrico.

n) Ii, qui feciſſe otium videri debebant, errorum et commentorum plurimorum profligandorum taedium reliquerunt, auctores, inquam, qui de ruinis Paeſtanis egere, inprimis *Th. Maior*, et is, quem ſequutus eſt, Mazochius in tabb. Heracl. Collectan. I. p. 507 ſqq. tum *Goſſe* Paeſt. Origg. et, qui omnes multis paraſangis antecedere videri voluit, *Paullus Antonius Paoli* in Diſſertationibus Paeſtanis. Actum eſt de hiſce ſcriptis diligenter in *Recenſibus litterariis. Gottingenſ.*

Circa Ol. LXXXV, 3. ante C. N. 438. V. C. 316. Samnites Campaniae fines adorti Etruscos colonos expulere; forte inde latius progressi finitima obsederunt. Cum Romanis nihil ipsis fuit ante V. C. 428. ante C. 326 *) Liv. VIII, 25. Enimuero Graecas ciuitates Lucani iam sub Ol. XCVI, 4. ante C. N. 393. coepere vexare, inde hae communi aduersus eos foedere iungi: Diod. XIV, 91. dum Dionysius, earum libertati imminens cum Lucanis foedus faceret Ol. XCVII, 3. ibid. c. 100. hinc Lucani in Thuriorum fines excurrere, et eodem anno praelio facto magna clade Graecorum copias afficere (c. 101. 2.). Ab his itaque temporibus magnum fuit *Lucanorum* nomen **); et tum factum probabile fit, vt Posidoniam cum aliis Graecis ciuitatibus, vt Velia, occuparent. Nec tamen Graecae litterae et artes statim videntur esse abolitae; nisi forte inter bellorum tempestates †). Lucani enim finitima armis aggressi vltra Crimisam et Metapontum excurrerunt. Interea Lucanorum fugitiui *Bruttii* latrociniis aucti in populum coaluerant: Diod. XIV, 15. Ol. CVI, 1. a. C. 356. Vt Lucanorum viribus

R 5 resistere-

*) Pessime Lucanorum cum Romanis foedus retrahunt ad V. C. 396. e loco Polybii II, 24. qui ad V. C. 529. spectat.

**) Lucani, Λευκανοι, populari rep. vsi; magistratibus constitutis, a quibus, si bellum esset, Imperator prodi solebat. Strab. VI, p. 391. A. cf. Liv. XI, 18. Regem Lamiscum narrat Heraclides in fragm.

†) Pythagorae tamen aetate omnia haec posteriora sunt; nec Ocellus Lucanus esse potuit, si eius aequalis fuit; siquidem Pythagoras diem obiit Olymp. LXVIII vel LXIX. Anteuertit quoque Lucanorum tempora Parmenidis et Zenonis aetas.

tate temperatam fuisse satis constat: vel ex iis quae de tyrannis, qui illam sustulerant, memorantur: v. Dionys. Halic. VII, 3. 5. et al. Capta vrbs a Campanis V. C. 334. ante C. N. 420. Cum quibus illa per deditionem in Romanorum fidem venit V. C. 409. ante C. N. 345. Data Cumanis ciuitas, primo tamen sine suffragio: V. C. 416. ante C. 338. Liv. VIII, 13. facti mox municipes V. C. 539. ante C. 215. Liv. XXIII, 31. Memorabile est quod ad an. V. C. 574. a. C. 180. memoratum ap. Liv. XL, 42. *Cumanis eo anno petentibus permissum, vt publice Latine loquerentur et praeconibus Latine vendendi ius esset.* Lucem mutuam dat et accipit Vellej. I, 4. *Cumanos Osca mutauit vicinia* scilicet iam antea sermonem Graecum cum barbaro commutauerat; nunc in Romanum abiit. Tandem ab Augusto colonia deducta.

Cumarum colonia nobilissima *Neapolis:* adscripti mox alii Chalcidenses (Strabo V. p. 377. A. adde Scymnum v. 251.). Diuersa autem vrbs habuit et diuersis temporibus repetita primordia, diuersa quoque nomina *Parthenopes* et *Palaeopoleos.* Itaque mirum non est, si Phocaeensibus et Massiliensibus origines vindicat Scymnus (v. 246.) et Rhodiis Stephanus Byzant. Nam Parthenopen Rhodii condidisse ferebantur *qq*). Palaeopolis stolide sollicitatis Romanis bello petita in eorum ditionem venit V. C. 428. ante C. 326. Liv. VIII, 22. Neapolis autem, in qua Campani recepti cum Graecis

qq) v. Strabo XIV. p. 967. A. Hinc arbitramur rationem reddi posse, cur in antiquo apud Eckhel. V. C. Sylloge I. tab. 1. numo Neapoleos inscriptum sit Dorice Νεοπολιτας.

cis coaluerant, (Strabo VI. p. 377. A.) ciuitas facta Romanorum foederata: v. Liv. ibid. et XXXV, 16. quae inter omnes ciuitates Italiae plurimum Graeci instituti retinuit: Strabo l. c. Vellej. I, 4. (vbi *illis* legendum esse facile patet). Municipium Romanorum aliquando esse coepit, e lege Julia: Cic. ad Div. XIII, 30. Agrar. II, 31. pro Corn. Balbo 24. et 8: tandemque colonia Augusta facta, nec tamen citius quam sub Antoninis. Haec forte tenere malis quam somnia Martorellii persequi (in *gli Euboici secondi Abitatori della Città di Napoli* T. II.) Permixta bona et mala dedit Mazochius in Calendar. Neapol. meliora Ignarra de Palaestra Neapolit.

Nauale Cumaeorum *Dicaearchia*, Romanis Puteoli, a Samiis conditum narrabatur, Ionicae adeo originis, circa Ol. LXIII. Facta est Romanorum colonia sub tempora belli Hannibalici, Strabo VI. p. 376. A.

Ab his ipsis Cumis *Zancle* ducta, adeoque et ipsa Chalcidicae originis ciuitas. Nam ex Cumaeis nonnulli, qui maritimas praedationes egerant, escensione facta ibi consederant; accesserant mox Chalcidenses et alii Euboeenses (Thucyd. VI, 4.). Eos expulere Samii aliique Iones, qui Medos fugerant (adeoque post Ol. LXX, 3. a. C. 492.) iis eiectis submissi ab Anaxilao Rhegino conuenae: nomen vrbs nacta est Messanae a Messeniis r), et nunc

r) Haec Thucyd. VI, 4. De Samiis add. Herod. VI, 22. 23. VII, 164. Aristot. de Rep. V, 3. p. 520 C. Quae hic ex temporum rationibus difficultatem faciunt, molestiora sunt, quam vt hic repeti et expediri possint: vt Pausaniae

nunc Doricis ciuitatibus annumerata (v. sup. p. 262) Ol. LXXI, 4.

Zancles colonia fuit *Himera* (Thucyd. VI, 5), etsi in eam adscripti erant Syracusani exules: vnde et lingua ex Dorica et Chalcidica mixta; obtinuerant tamen instituta Chalcidica (ibid.). Nec adversatur, quod Mylarum colonos Himerenses prodit Strabo (VI. p. 418. C. adstipulante Scymno 285-8). Fuere enim *Mylae* a Zanclaeis et ipsae deductae; *Euboea* vero a Leontiniis: (Strabo VI. p. 419. A.). Vtraque certe Chalcidica, vna cum *Callipoli*, quae a Naxiis fuit deducta (v. ibid.). *Tauromenium* quoque iuxta ipsam Naxum excisam conditum inter Chalcidicas ciuitates numeratur a Scymno (v. 288. add. Diod. XIV, 59. XVI, 7. cf. Cluv. Sicil. ant. lib. I. c. 7).

In Italiae extrema parte, qua Siculi tum et Morgetes habitabant (Antiochus Syrac. ap. Strabon. VI. p. 395. extr.), *Rhegium* fuit seu *Regium* *), mature

saniae IV, 23. errorem taceam: nam in Anaxilai temporibus constituendis mirum in modum lapsi sunt veteres. Posuimus veriora nude et sine controuersia. A Naxiis conditam Zanclen ait Strabo VI. p 411. A. et Scymnus 282-85. qui et Samios iis successisse addit v. 292. Scilicet Naxii inter Chalcidenses et Euboeenses fuere, quos Thucydides accessisse aiebat. d'Hancaruille *Recherches* T. II. p. 443. Zanclen iam Ogygis tempore conditam ex Eusebii Chronico prodit; eique rei multa mirum in modum commentitia superstruit. Vnde hoc arripuerit, non apparet. Idem errorem aliorum amplectitur, et Messanam ad Ol. XXX reuocat; his erroribus subnixus Himeram duobus saeculis antiquiorem pronuntiat, omninoque omnem antiquitatem ita miscet ac turbat, vt si ille nancisceretur qui ei obtemperarent, actum foret de omni prisca historia.

*) Vt in antiquis iam numis occurrit ap. Magnan. Brutt. t. 22. 24. Eckhel. Sylloge I. t. II, 1.

mature satis et statim post Eiram Messeniorum a Lacedaemoniis captam (Olympiad. XXVIII, 1. a. C. 668) conditum a Chalcidensibus, Messeniis adiunctis (v. Scymn. 310, 1. Strabo VI, p. 395 B. Heraclid. Polit. p. 26.) De his post alios egit Morisanus in Inscriptt. Regin. Nos ad nostras rationes breuiter rerum summam constituemus. Vsi sunt Rhegini statim ab condita ciuitate rep. aristocratica; electis, ex censu quidem, mille qui eam administrarent (Heraclid. l. c.). Fuere tamen ii semper ex genere Messeniorum delecti (Strabo VI, p. 395 E.). Vertit illa resp., vt fere solet, in oligarchiam, et haec in tyrannidem (Aristot. de Rep. V, 12 p. 551 B.). Anaxilaus tyrannidem occupauit Rhegii et mox Zancles, eamque tenuit per XVIII annos; cumque vita is decesserit Ol. LXXVI, 1. ante C. 476. initia regni in a. 494. Ol. LXXI, 3. incidisse in promtu est s) (Diod. XI, 48). Decedens ille liberorum et imperii curam reliquit liberto Micytho, qui cum fide illud liberis, vbi adoleuerant, reddidit Ol. LXXVII, 2 (Diod. XI, 66. Herod. VII, 171. Pauf. V, 26. p. 442. Justin. IV, 2. Macrob. I, 11. p. 259 Lipf.) At iuuenes, partiti inter se regnum, altero Messanam occupante, mox libidinose ac licenter agere; tum ciuibus in eos conspirantibus vrbibus expulsi exulatum abiere (Diodor. XI, 76 sub

s) Antiquiora sunt et in Ol. LXVIII vel LXIX reiicienda, quae de Pythagoreis Rhegium confugientibus, et de rep. Rheginorum per eos ordinata narrantur (Jamblich. V. P. 130. 251.) Multas vrbes illam in vicinia ditione habuisse, multasque colonias eduxisse Strabo affirmat (VI, p. 396 A. 397 A.)

sub Ol. LXXIX, 4). Agitata inde ciuitas seditionibus, aduocatisque ab altera factione veteranis ex Himera, caedes aduersae factionis ab his facta est crudelissima: Iustin. IV, 3. Restituta posthaec, incertum quo anno, quo auctore, antiqua respubl. Occurrunt in marmoribus Prytanes et Archontes: expeditum tamen non est sacrorum hi ministri an et magistratus fuerint. Charondae Catanaei legibus quod vsi narrantur Rhegini (v. Heraclid. fragm. p. 26), non nisi ad haec tempora spectare potest. Quo ipso manifestum fit, non ipsum Charondam, quippe multo antiquiorem, Rhegium adire potuisse; adsciuere Rhegini leges Charondae vndecunque tandem petitas: (cf. sup. Prolus. VIII. extr.) Contra Androdamas Rheginus legumlator factus Chalcidensibus Thraciae: Aristot. de Rep. II, 12 f. Posthaec Rhegini bello petiti a Dionysio et ab eo obsessi ad extrema redacti dedidere se Ol. XCVII, 2 (Diodor. XIV, 100. 107. 111). Nec nisi Ol. CVII, 2 praesidio Dionysii eiecto, in libertatem se vindicant (ibid. XVI, 45.). Vulgata est in libris historicis calamitas, quam experti sunt, cum ad Pyrrhi aduentum perculsi metu a Romanis auxilium petiissent; missa enim in praesidium legio Romana cum praefecto Decio Jubellio occisis Rheginis vrbem occuparat. Liberata illa decimo hinc anno a Romanis V. C. 482. inter foederatas Romanorum fuit ciuitates, vt sui esset iuris, etsi foedere non aequo. Ex lege Julia V. C. 664. municipium Romanum facta; Augustus vero victo Sext. Pompeio coloniam eo deduxit, vnde Regium Julium appellari coepit.

Quaestio

Quaestio nunc suboritur, ad quodnam genus ac stirpem Graecorum reuocandae sint hae Chalcidicae ciuitates. Si in Euboeae origines inquirimus, Abantes primos eam insedisse accipimus, qui Thraces fuere (ex Aristotele Strabo X. p. 686 B.) Aeolenses inter antiquiores colonos fuisse e Plutarcho (Qu. Gr. Opp. To. II. p. 296 D.) discere licet: adhaeserant scilicet nonnulli Aeoles ex iis, quos Penthilus in Asiam deduxerat (adeoque post b. Troj. a. LX). Insederant aliis in locis alii, vt Curetes, Leleges (Scymn. 571), Dryopes, ad quos Carysti, Perrhaebi, ad quos Histiaeae originem refert Scymnus (v. 576. 7). Quid? quod et Arabes Cadmi comites in Euboea substiterant (Strabo X. p. 685. 686). Omnino tamen Euboeenses *Ionici* generis fuere habiti, partim inde ab iis, qui cum Cotho et Aeolo, Xuthi filiis, in Euboeam venerant *t*) [Plutarch. l. c.], partim ab iis, qui cum Cecrope, Erechthei filio, in insulam traiecerant (Pausan. I, 5. p. 13). Chalcidem vero Pandorus, Erechthei filius, Eretriam Aeclus, Athenienses, condidisse ferebantur, (Scymnus 592 et 4. Strabo X, p. 685 B. add. Vellej. I, 4, 1.)

Iam quae Chalcidicarum ciuitatum instituta fuerint, eruere haud erit difficile. Chalcis enim optimates habuit, qui remp. gererent, Hippobotas dictos, de quibus videndi Herodotus (lib. V, 77.) et

t) Ad Cothum etiam Cerinthi origo referebatur v. Scymn. 575. Fratrem iis accensebant Ellopem, a quo vetustis poetis Euboea dicta Ellopia Strabo X, p. 683. A.

et Strabo (lib. X. p. 685. 6.) et reuocarunt eundem ciuitatis administrandae morem tyrannis eiectis, quibus aliquando paruerunt Chalcidenses *u*), v. Aristot. de Rep. V, 4. p. 522 E. Idem aliis locis eam πολιτείαν appellat, remp. bene temperatam ex aristocratia et democratia: v. V, 4. p. 522 E. V, 5. cf. sup. Prolus. XII. *e*).

Nec diuersa omnino *Ionicarum* ciuitatum facies fuit: quippe quae magistratus fere suos ex optimatibus habuere. Ita de Mileto testatum facias ex Herodoto, et vel ex Athen. XII. p. 524 A. Ibidem ex nimia potentia magistratus prytaniae in tyrannidem abierat: Aristot. de Rep. V, 5. p. 524 E. conf. Diodor. XIII, 104. vbi ὀλιγαρχία et δῆμος opponuntur. Plura ex marmorum et numorum titulis peti possunt. Etiam *Massilia* a Phocaeensibus condita, cuius instituta commemorat Strabo (lib. IV. p. 271 B.). Phocaeenses, antequam Galliae littora adierunt, *Eleam*, seu Veliam, condiderant (Strabo VI. pr. Herodot. I, 167.): cui adscripti postea sunt coloni e Sybaritis: vt supra Prolus. XII. p. 202.) declara-

u) Fuit harum ciuitatum fortuna communis, vt in oligarchiam, et ex hac in tyrannides inciderent, cum in reliqua Graecia, tum in Sicilia. Aristoteles hoc ipse monet pluribus locis de Rep. IV, 3. pr. cum equos alere non posse dixisset praeterquam diuites, διόπερ ἐπὶ τῶν ἀρχαίων χρόνων ὅσαις πόλεσιν ἐν τοῖς ἵπποις ἡ δύναμις ἦν, ὀλιγαρχίαι παρὰ τούτοις ἦσαν. cf. idem IV, 13. p. 506. D. Habuit Chalcis ipsa non aliam fortunam: v. Aristot. de Rep. V, 4. p. 522. E. et c. 12 p. 551. A. Eretriensem oligarchiam equitum sustulerat Diagoras aliquis V, 6. p. 527. E. Multo plura exempla sunt in Sicilia. Sic Leontini Panaetium tyrannum accepere: ibid. p. 551. B.

declaratum dedimus. Fertur autem Veliensibus leges scripsisse Parmenides ciuis: Diog. Laert. IX, 23. Tandem huic generi addendum *Scylletium*, seu Scylacium, infra Cauloniam, vetustissima Atheniensium colonia habita (Strabo VI. p. 401 A. cf. ad Aen. III, 553.); accensendi quoque *Thurii*, de quibus supra accurate est disputatum. Dicas forte, Chalcidenses et Iones adeo non minus aristocratiam coluisse quam Dores. Enimuero insigne intercessit discrimen in hoc, quod in Dorici instituti ciuitatibus generis nobilitas, at apud Chalcidenses et Iones census, optimatum iura et nomen constituebat.

Praeter has colonias, in sua genera non inani, vt nobis quidem videtur, studio dispertitas, paucae aliorum sunt coloniae: et *Cretensium* quidem antiquissimae inter Iapygas *Brundisium*, (Strabo VI. p. 432. A. Iustin. III, 4, 12) *Hyria* et *Salentia*. In Siculis *Heraclea Minoa*, LL. Creticis impositis. Heraclid. p. 28. A mixta autem stirpe profectos Cretas vel ex Homero facile memineris (Odyss. T, 176. sqq.).

Iapyges, qui primi extrema Italiae loca insederant, barbari fuere, Illyricae, vt probabile fit, originis; et ducunt eo Antonin. Met. 31 et 37. e Nicandro, Festus in Daunia. Fuere ex iis Messapii, Daunii: successere Graecorum coloniae. Fecere nomina locum commentis Graecorum variis: vt Messapii, qui Messapyges erant (v. Dio Cass. fragm. p. 5. Reim.) a Messapo, Neptuni f. (cf. ad Aen. VII. Exc. VIII. p. 154 (136.), Daunii a Dauno heroe Graeco ducerentur (ibid. cf. ad Aen. VII. Exc. VII.);

Lycaonis filios fecit ex Arcadia in Italiam profectos Nicander Iapygem, Daunum et Peucetium: v. Anton. Met. 31. Venisse in ea loca Diomedem Troia reducem, celebratissima inter Graecos fuit fama (v. ad Aen XI. Exc. I.); gerentibus tum Dauniis bellum cum Messapiis, auxiliatus hospitibus, agros ab illis accepit, quos Doriensibus diuidit; quos adeo adduxisse putari debet cum Achiuis; nam hi tum Argos insidebant, et eos Diomedes ad Troiam duxerat. Insederant Cretenses, ex Creta seu cum Minoe, seu cum Daedalo profecti, seu Glaucum quaerere iussi (v. ad Virgil. Aeneid. VII. Exc. VIII. p. 154. (p. 136. pr. ed.). Multa Iapygum bella fuere cum Graecis, inprimis cum Tarentinis: cf. sup. Prolus. XII p. 227. Iapygas aliquando luxurie corruptos esse narrat Athenaeus lib. XII. p. 522 F. 523. Est Ant. Galatei libellus de Iapygiae limitibus insertus quoque Thes. Ital. To. IX. P. V. Antecedunt ibid. et sequuntur alii, vt Gabr. Barrii de antiquitate et situ Calabriae. Nemini tamen auctor sim, vt bonae horulae spatium his scriptoribus impendat: acumine critico et iudicio historico omnino sunt destituti.

E *Thessalia* discesserant ii, qui *Petiliam* Lucacaniae, cum *Crimisa* in iisdem locis, et *Egestam* Siciliae (Strabo VI. p. 390. A. B.), ex *Aetolis* autem, qui cum Thoante venerant, ii, qui *Temesam* condiderant: (Strabo VI. p. 392. C.), tandem *Phocenses*, Epei comites, *Lagariam* non longe a Thuriis tenuisse ferebantur: (Strabo VI. p. 404. C.) *Herculanum* et *Pompeii* inter vrbes antiquitus a Graecis conditas referuntur: sed obscura est omnis de earum originibus fama. Herculanum ad Herculem

culem retrahitur ap. Dionyſ. Halic. I, 44. quod ad Pompeios transfert Solin. 8. Nimis credulus eſſet, qui tali auctoritati aliquid tribuere vellet.

Veteres *Pelasgos* et *Arcades*, qui Italiam adiere, licet quidem inter eos referre, qui primi, aut cum barbaris permixti, illa loca incoluere; inter colonias autem numerari nequeunt; neque illi civitates iuribus et inſtitutis deſcriptas condiderunt. Arcades quidem et ipſi legumlatores habuere; ſed multo ſerioribus aetatibus, ex quo in magnas ciuitates confluxerant: Tegeatae quidem Antiphanem, Croeſum, Tyronidam, Pyriam ap. Pauſan. VIII, 48 et Prytanim Megalopolitani apud Polyb. V, 93. Prorſus autem abiiciendae ſunt commentitiae origines Italicarum, inque his Latinarum, vrbium a Graecis indocta fraude Graecorum et Romanorum ſcriptorum repetitae: de quibus v. ad Virgil. Aen. VII. Exc. IV. VII. VIII. Nec verius dictum, quod ap. Juſtinum eſt XX, 1. *Iam Faliſci, Nolani, Abellani, nonne Chalcidenſium coloni ſunt!*

Toto hoc itaque diſputationis genere et argumento, vt dimitti illud a nobis poſſit, ſummatim deſcripto, ad eas preces redimus, quas iam in principio fecimus, vt Comites Illuſtriſſimos, Commilitonesque genere et ingeniis ornatiſſimos, rogatos eſſe velimus, vt ſollennibus his, quae indicimus, pompa in templum academicum ducenda, frequentiam concilient, et iis, qui publice dicturi ſunt, faveant. P. P. Kal. Jan. cIↃ IↃ CCLXXVII.

XV.

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE
PRORECTOR
GOTTFR. LESS D.
CVM SENATV
ANNIVERSARIA INAVGVRATIONIS
SACRA XXXXIX.
IN A. D. XVII. SEPT. CIↃIↃCCLXXXVI.
RITE INDICIT.

Subiicitur Obseruationum ad leges et instituta rerum-publicarum Magnae Graeciae et Siciliae complementum et spicilegium.

Sollenne anniuersarium, Ciues, quod nunc rite indicimus, iam ipso annorum numero praescripto, cum *vndequinquagesimum* sit, animos vestros aduertere potest; vnus enim adhuc deficit annus, quin semisaecularе spatium, per quod academia nostra adoleuit, expletum sit. Putate itaque vos, tanquam epoptas, paruis initiis nunc ad maiora illa imbui et initiari; saltem, veluti in sacris facere mos est, vt festa sollennia antecedat cura apparatus sacri, si non castu et peruigilio, vt olim religiosus mos ferebat,

ferebat, caerimonia tamen hac religiosa, quam nunc indicimus, tanquam *parasceue*, praeludamus sollennibus futuri anni, et rite operando sacris mature componamus animos ad religiosum habitum, quo magnum illud semisaeculare sollenne, quotquot nostrum supererimus, simus celebraturi. Religioso ritu sacrum huius anni tanto magis continebitur, quo in diem dominicum illud incidit; adeoque pro oratione sollenni ex more recitanda habebitur a Viro plurimum Reuerendo, Theologiae Professore, Henr. Phil. Sextroh, ad coetum religiose coactum e suggestu templi sermo, quo erigantur animi ad piam recordationem beneficiorum, quae in hanc remp. litterariam per huius anni decursum deriuata fuere. Est in his praecipuum illud, quod Iuuentutis principes, clementissimi nostri Regis tres filios, nostrae curae traditos, in medio nostrum videmus ad praeclaram spem adolescere. Nec defuere reliqua bona, quibus academiarum felicitas aut continetur aut censetur: in his frequentia ciuium, disciplina academica integra, docentium et discentium studium, contentio et ardor. E nostro Professorio ordine nemo per hunc annum numerum imminuit. Ad vota itaque numini O. M. pia et grata mente persoluenda, Ciues, templum academicum hora solita caste pieque adite, et, quae pietatis vestrae seu excitandae seu alendae et fouendae caussa dicentur, ita audite, vt ad animos vestros ea vim habuisse intelligi possit.

Nos interea agamus id, quod mos et institutum reip. nostrae academicae nobis imponit, vt

proludamus sollenni craftino disputatione aliqua e communibus studiis depromta aut facile ad illa revocanda. Cumque meminerimus, ad ea, quae ante hos XX fere annos *de rerum publicarum Magnae Graeciae ac Siciliae descriptione, legibus et institutis*, commentari inceperamus *a*), superesse nonnulla monitu seu necessaria seu vtilia: ne quid a nobis ad priorem hanc saeculi academici partem spectans inchoatum relinquatur, aut in alterum semisaecularem decursum differatur, subiiciemus hic nonnulla, quae partim *ex iis*, quae suis temporibus disputata sunt, *in vnum cogi et colligi*, aut *nouae annotationi* locum facere possunt. Praemittemus his *litterariam* partem; fuere enim *scriptores*, qui partim *respublicas*, partim *leges et instituta* descripsere.

Quantum quidem reperimus, primus in hoc genere verum vidit *Aristoteles:* cuius de republica (Πολιτικῶν) libros VIII seruatos nobis esse etsi gratulamur, periit tamen alterum eius opus longe vtilissimum, quod tanquam fundum ei substruxerat, omnem multorum temporum memoriam variosque Graecarum rerump. conatus, experimenta et commenta, quibus ad certa huius disciplinae legumlatoriae

a) Commentationes erant XIV. Scilicet de *LL. Locris scriptis a Zaleuco* I. II. 1767. *LL. Charondae* I–IV 1768. 69. 70. *Instituta et LL. Sybaritarum et Thuriorum* I–III. 1771. 72. *Crotoniatarum* 1774. *reliquarum Achaici iuris ciuitatum* 1774 *Doriensium*, et in his *Tarentinorum* 1775 *Heracliensium* 1776. *coloniarumque a Corinthiis, Rhodiis, Messeniis deductarum*; tandem *Chalcidici generis reliquarumque stirpium coloniarum* 1777.

riae principia constituenda perueniretur, Πολιτεῖαι inquam, seu Respublicae descriptae, CLVIII secundum Laert. V, 27. seu CCL vt alii tradunt, admixtis forte aliis aliorum *b*). Quantum ex Laertio colligas, opus diremtum fuit *in ciuitates democraticas, oligarchicas, aristocraticas et tyrannicas.* Quo consilio Aristoteles ad hoc opus descenderit, patefit extremis verbis librorum de Moribus (lib. X. extr.). Adhuc Sophistae et Rhetores de legibus et ciuitate praeceperant, ipsi nullo reip. administrandae vsu instructi *c*). Vt igitur recte de rep. instituenda disputari posset, vsum rerum hactenus consuluit, vt exempla colligeret, fata, caussas, vitia et euentus, notaret, atque inde tandem de rerum summa praecepta eliceret, secundum ea, quibus institutis vnaquaeque resp. quibusque legibus ac moribus temperata melius an deterius rebus suis consuluerat. Videntur adeo Πολιτεῖαι *Ethica ad Nicomachum excepisse; et secundum istas demum libri de Rep. esse scripti d)*; nisi et his *Oeconomica* praecessere, id quod

b) Nam hoc euenisse, suspicamur ex eo, quod *genuinae* eius resp. laudantur: v. ap. Fabric. B. Gr. To. II. p. 196. Extant ex iis fragmenta, sed parui pretii nec nisi in grammaticis occupata.

c) Fuit in his *Phaleas* Chalcedonius ap. Aristot. de Rep. II, 7. memoratus, nec bene inter Legumlatores relatus a viris doctis, vt a Fabric. p. 548. To. I. B. Gr. Bona ille aequalia esse voluerat. Alter *Hippodamus* Milesius (ibid. c. 8.) „qui primus inter eos, qui rempublicam non administrarent, conatus est de optima reip. administrandae forma dicere.„ Videtur Aristoteles in eundem censum Platonis remp. retulisse.

d) Vulgo verba illa libri X. extrema de Morib. de libris de Rep. accipi solent, inuito philosopho, vt arbitramur.

ex eorum principio colligimus. Deduxere mox Respublicae enumeratae philosophum ad *leges non scriptas*, hoc est ad instituta et mores barbarorum, Νόμιμα βαρβαρικὰ, passim laudata, etiam Ciceroni. Fuerunt praeter haec Δικαιώματα πόλεων, *controversiae ciuitatum*, fere quas nostri homines *pretensiones* vocant. Etiam Νόμων libros IV. scripserat: vt tamen non satis constet, Platonemne ille in his aemulatus legumlationem ipse instituerit, an ciuitatum variarum leges enarrauerit. Alterum hoc probabile fit, si Gellius II, 12. vbi lex Atheniensium excitatur, ad eum respexit.

Altero ab hoc loco *Theophrastus* fuit, cuius praeter libros *de Rep.* (Πολιτικῶν) etiam περὶ Νομοθετῶν libri tres, tum Νόμων κατὰ στοιχεῖον (alphabetico ordine, ciuitatum ac populorum, credere licet) libri XXIV. et Νόμων ἐπιτομῆς libri X. editi fuere (Laert. V, 44). In his non modo Graeciae, sed et barbararum gentium leges consignatas fuisse, ex Cicerone intelligitur (de Fin. V, 4).

Tandem *Dicaearchus*, Aristotelis auditor, variarum Graeciae vrbium constitutiones (Πολιτείας) collegerat, laudatas eximie a Cicerone (ad Att. II, 2) ex his Spartiatarum resp. fertur Spartae quotannis publice lecta esse (Suid. h. v.). Notior est eiusdem βίος Ἑλλάδος, hoc est de victu et quaestu totaque vitae ratione inter Graecos, sermone pedestri exaratus, e quo pauca fragmenta ad nos pervenere; qui enim intermixti sunt versus Jambici, ex alio opere (ἀναγραφὴ Ἑλλάδος) a descriptore aliquo seruati sunt.

Sequutus

Sequutus hos est magnus numerus eorum, qui vel Πολιτείας, vel Νόμους, et Νόμιμα colligerent, vel Νομοθεσίας describerent. Et Πολιτείας quidem *Heraclidis* Pontici ex fragmentis ad calcem codicum Var. Hist. Aeliani olim indocte a nescio quo excerptis, quae supersunt, nouimus; nam Laertius eas commemorare supersedit. *Critias* passim laudatur antiquis (v. ad Aelian. V. H. X, 13). Alii singularium vrbium πολιτείας scripserant. Ita *Proxenus* ἐν δευτέρῳ Λακωνικῆς πολιτείας ap. Athen. VI. p. 267. D. Porro *Molpis*, *Saeus*, *Dioscorides*, *Aristocles*, IV. p. 140 B. et *Sphaerus* p. 141 C. et sic ex vno Athenaeo nomina obscura multorum aliorum, qui de rebuspublicis scripsere, conquiri possent. Νόμιμα autem βαρβαρικὰ collegerant *Posidonius* Stoicus, *Cleanthes*, *Nymphodorus* Amphipolites, *Theodectes* Phaselites Rhetor *e*). Inseruere ea alii suis historiis; quo fit, vt etiam ex his similia laudentur; inter hos inprimis *Theopompus*: tum *Nicolaus Damascenus*, e quo supersunt excerpta apud Joannem Stobaeum. Debuere eius generis occurrere nonnulla in Κτίσεσι. Omnino autem scriptores historiarum, qui de rebus aut singularum ciuitatum ac rerump. aut de rebus certarum aetatum ac temporum egerant, ipsas rerumpubl. formas, mores ac leges descripserant. Etiam *Clearchus* περὶ βίων non singulorum modo hominum,

e) Apud Wower. de Polymath. c. 9. Idem *Hermodorum* inter eos memorat, quem expunxit Jonsius de Script. hist. philos. I, 20. 2. et in eius locum retulit *Harmodium* Lepreaten περὶ τῶν κατὰ Φιγαλίαν (Arcadiae) νομίμων. *Hellanicum* ex Etymol. M. in Ζαμολξις addit Maussacus ad Harpocrat. p. 388. Sed intexta tantum historiis eius fuisse nonnulla, suspicari malumus.

hominum, verum etiam ciuitatum et populorum mores persequutus erat, vt patet v. c. ex Athen. XII. p. 518 C. et ex iis quae collecta sunt a Jonsio (I, 18, 1). Νομοθεσίας singularium vrbium scripserant alii: ita *Telephus* Pergamenus περὶ τῶν Ἀθήνησι νόμων καὶ ἐθῶν (ap. Suid. h. v.) inprimisque περὶ τῆς Ἀθήνησι νομοθεσίας inclaruerat *Demetrii Phalerei* liber. Iam περὶ νομοθετῶν *Apollodorus*, non constat quis, scripserat, cuius lib. II. laudatur ap. Laert. I, 58. et *Hermippus* περὶ νομοθετῶν, forte Smyrnaeus, Peripateticus *f*). Leges tandem collegisse

f) cf. Jons. II, 9, 4. Catalogum veterum LLlatorum dedit Fabric. B. Gr. p. 546. 7. To. I. insertis nonnullis, qui in censum non venire debebant. Sunt recentiorum scriptorum libri nonnulli, in quibus de antiquarum rerumpublicarum et legum natura et conditione docte disputata expectes. Verum nimis exili opera scripti sequentes libri: *Les Paraphrases sur les Loix des Republiques anciennes par Germ. Forget* Paris 1577. 8. Ad Romanas tantum leges spectant: *Io. Vlrici Zasii Catalogus legum antiquarum* Argentor. 1551. 8. et *cum annotatt. Lud. Charondae* Lutet. 1555 12. Ceterum voc. νομοθέτου impertitum memineris etiam iis, qui vnam legem, aut legum genus tulerant: v. c. ap. Aristot. de Rep. II, 12. p. 449. D. tandem etiam iis, qui leges scriptis suis proposuerant; vti Platonem νομοθέτην appellat Aristot. de Rep. II, 12. p. 449. A. Quam diuersa haec notio ab illa, si quis aut remp. legibus descripsit et constituit, aut coloniae deductae auctor et dux nouam ciuitatem ordinauit? Ex hoc genere fuere, qui heroum more colerentur; vt Macareus inter Lesbios ap. Diodor. V, 82. etsi iidem etiam Pittacum habuere legumlatorem, quantum colligere licet ex Diodori Exc. p. 552. To. II. Wess. Occurrunt quoque exempla seruati praecipui honoris posteris eorum, qui primi vrbem condiderant et habitatione locum occuparant; in insula Thera,

legisse videntur auctores Νόμων (non περὶ Νόμων) e quo genere olim fuit liber *Heraclidis* Pontici ap. Laert. V, 87). Laudatus quoque ἐν τῷ πρώτῳ τῶν νόμων *Diogenes Babylonius* (ap. Athen. XII. p. 526. D.) et *Callimachus* ἐν τῷ τρίτῳ πίνακι τῶν νόμων (ap. eund. XIII. p. 585). Ex hoc genere debuit esse auctor, Pythagorea disciplina imbutus, qui Zaleuci et Charondae forte et aliorum leges ita collegerat, vt in iis ipsis legum optimarum exemplum proponeret; qua de re sup. in Prolus. II. (add. Epimetrum) et Prolus. VIII. IX. plura sunt disputata.

Quae si quis perscripta a veteribus in vno hoc genere apud animum reputet, annon misereatur sortis humanae, quod nobis praestantiora et vtiliora ingeniorum et studiorum antiquitatis monumenta fortuna inuidit, reliquit alia, quibus aequo animo careremus! eos eripuit, qui *facta* docuerant, seruauit eos, qui *opinionum commenta* chartis illeuerant! atque etiam ex his periere Archytae ceterique Pythagorei, periere fortissimi Stoici, contra peruenere ad nostram aetatem integri Jamblichi, Porphyrii, et

Thera, et Apolloniae ad Ionium mare, ap. Aristot. de Rep. IV, 4. p. 489. C. Sunt viri docti qui sibi in voce *theocratiae* placent, quoties in priscis ciuitatibus ac populis ad vatum et deorum monita ac responsa attemperata vident fuisse consilia. Parum commodum illi quidem et fere lubricum ac fallax nomen videntur sectari; non enim in ipsa reip. natura ac descriptione illud constitutum erat, vt vates consulerentur; sed ex opinione et superstitione istarum aetatum eo adducta est interdum res a magistratu, seu a senatu ac populo inter se diffidentibus, vt de re seu controuersa seu dubia et obscura deum consulerent.

et huius furfuris alii; vt ne inferius descendamus! sequentium enim aetatum et ex ipsa barbarie plaustris scriptorum sexcentis vnum facile Theopompum vel Ephorum, vitae humanae ex rerum memoria magistrum, redimeremus! Et nos, in tanta praestantissimorum ingeniorum obliteratorum strage, seruatis inter haec calonum et lixarum operis, aut nominis immortalitati aliquid tribuere, aut ex paucis, quae seruata sunt, superciliose de veterum doctrina et sapientia vniuersa pronuntiare audebimus! Ad retundendum hominum doctorum fastum et tumorem, quo minus aut de praeteritis aetatibus asseueranter ac fidenter pronuntient aut per futuras aetates suis opinionibus et praeceptis sempiternam auctoritatem fore somnient, vix aliud nouimus exemplum potentius, quam hanc ipsam scriptorum fortunam in vtramque partem tam miram, iniquam ac temerariam. Itaque de suis quisque aequalibus, de sua aetate, in his rebus, in quibus versamur, bene merebimur; nimis fluxa et incerta est humanarum rerum conditio, quam vt a posteritate bene meritorum praemia expectare tutum sit.

Ab his vt nunc ad ea progrediamur, *quae vniuerse de hoc genere legum et institutorum antiquae Graeciae statui possunt*, in confesso est, hanc multarum rerum publicarum expositionem, cum caussis et euentis, multarum rerum intelligentiam philosophis suppeditare debuisse, quo de ipsa ciuitate, partium descriptione, institutione et disciplina, veriora traderent; inprimis adeo Aristotelis libros de Republica quasi pro *summa eorum, quae tot rerump. contemplatio*

templatio subtili eius iudicio subiecerat, habebimus. Verum ipsa instituta fuerintne praeclara et salubria si quaeramus: ea, quae de illarum ciuitatum fortuna ac prosperitate in historiis memorata sunt, dubitationem facile eximunt; est tamen non minus de soli caelique natura et indole, tum de agriculturae studiis, quae noui coloni attulerant, tum de adscitis in amicitiam, societatem, interdum et ciuitatem, barbaris cogitandum.

Vt tamen recte de illa veterum opera indicemus, reputandum est, primum, *tempora illa antiquiora tanquam pro incunabulis politices* omnino esse habenda, a quibus adoleuit illa, nutrita post virorum doctorum cura ac studio: ita tamen vt ab rerum veritate, non a mera ingenii subtilitate per hypotheses ludentis, ea proficiscerentur. Vti autem omnino exigui coetus et societates parum numerosae industria acriore res suas curant: ita eorum, quae salubria in rep. an noxia essent, obseruationi diligenti multo magis accommodatae erant *paruae respublicae*, quam magna imperia, quibus nunc Europa intercepta est: in quibus multa casu ac temere, alia vnius vel paucorum arbitrio ac libidine, pauca ad certam rationem, pleraque more et exemplo fiunt ac geruntur; cumque regna illa inter barbarorum victorum insolentiam ac ferociam, vt fors ferebat, coaluerint et concreuerint, nunc fluminis more, qua illud alueum sibi fecit ac cursum conuertit, omnia feruntur impetu; ipsa rerum curandarum et administrandarum multitudo, perplexus nexus, operarum et studiorum concursus plerumque inter-

intercedit, quo minus antiqua mutari, meliora, etiam bene perſpecta et multis virorum prudentium ſcriptis declarata, inferri poſſint. Solent quoque in magnis imperiis, quae principatum Europae affectant, eorum, qui rebus adminiſtrandis praeſunt, ingenia et ſtudia ad rerum externarum ſplendorem, auctoritatem ac vim ad fortunam reliquorum Europae regnorum inclinandam, ad rem militarem et ad tributa ac vectigalia, magis ſe conuertere quam ad ciuium virtutem ac felicitatem. Contra respublicae illae antiquarum aetatum, partim erant hominum, qui ex feritate et vita ſilueſtri, aut ex *nomadico* vitae genere ad agros colendos primum progrediebantur, vt forte ii, quibus Moſes leges ſcribebat; partim colonorum, qui, ex ciuitatibus iam ad certam rationem conſtitutis cum eſſent progreſſi, ipſa deſcriptione nonnulla melius conſtituere, cumque et fines et ciues eſſent exigui modi et numeri, facilius multa perſpicere ac conſulere poterant. Melius itaque legumlatoriae ſcientiae pericula facta ſunt in his paruis ciuitatibus, quam ſi in magnis regnis et imperiis hoc idem tentatum eſſet. Satis quoque hoc docuit imperiorum veterum per Aſiam hiſtoria; quam parum enim illa ad bonam legum deſcriptionem profecerint, ipſa res declarauit. Contra in illis paruis ciuitatibus experimenta facta ſunt, qua via ac ratione respublicae condi et conſtitui poſſint, ſic, vt finis eiusmodi ſocietatis humanae, *felicitas* non vnius, nec paucorum, *ſed omnium*, ſi non aequalis ac par, nullo tamen alio gradu diſcrepans et inaequalis, quam quem naturae diſparitas et inaequalitas facit, ob-

tineri

tineri possit. Videmus itaque antiquas respublicas fere esse populares, ex iisque antiquiores fere ab *aequalitate agrorum et fortunarum*, quam adeo Moses sequutus esse agnoscitur, processisse. Ipso rerum vsu cum intellectum esset, laborare hoc genus nimis multis malis: emendatior facta est reip. forma, et tentata res per omne genus et democratiae et aristocratiae. Inter haec, principium et fundamentum omnis societatis ciuilis esse animaduersum est *libertatem*, sine qua nulla esse potest tuta possessio ac fructus bonorum *g*); hanc vero muniendam esse domi bonis legibus ac moribus, foris virtute et corporum robore; in pace frugalitate, continentia, labore, in bello corporum animorumque viribus reique militaris prudentia summam rerum contineri. Itaque frugalitatis et laborum tolerantiae quanta bona sint, melius perspexere veteres; et recte illi maluere rerum molestarum sensum iniucundum obtundere, quam rerum iucundarum sensum acuere.

Aliud periculum factum est in eo, cum paruae respublicae vim externam et hostilem haud bene depellere, magnae vim ciuilem et iniuriam paucorum potentium facile ex se gignere soleant, annon resp. etiam in modicis finibus et viribus ita institui

g) Ephorus ap. Strabon. X. p. 735. D. de Cretensium rep. δοκεῖ δὲ ὁ νομοθέτης μέγιστον ὑποθέσθαι ταῖς πόλεσιν ἀγαθὸν τὴν ἐλευθερίαν· μόνην γὰρ ταύτην ἴδια ποιεῖν τῶν κτησαμένων τ'ἀγαθά. (vides *liberty and property*) τὰ δὲ ἐν δουλείᾳ τῶν ἀρχόντων, ἀλλ' οὐχὶ τῶν ἀρχομένων εἶναι.

tui possit, vt hostilem impetum minus extimescat; Quod maxime propositum fuit Cretensibus et Spartanis: Cumque virorum fortium et armis exercitatorum exiguus numerus par sit magnae multitudini hominum imbellium, consentaneum erat, vt armis et laboribus tolerandis a pueris assuefierent ciues. Ducebant haec ad illam prudentiae politicae arcem, vt omnem ciuium institutionem a puerili aetate repeterent, eamque non in dictis ac praeceptis, sed in factis exemplisque positam, esse intelligerent: id quod etsi prudentiores nullo tempore latuit, nouissimis tamen temporibus demum inter nostrates sagacioribus persuasum esse coepit; tum vt non parentibus ac cognatis liberum relinqueretur, quo institutionis quisque genere vti vellet, verum vt institutionis et disciplinae procuratio perspicue legibus consignaretur (v. Aristot. de Morib. X. p. 187. D. sq.) Nullum facile est reipubl. liberae genus, quod non experti sint Graeci; multo magis si de compositis et arte multiplici variatis generibus quaeritur. Quanta cum sagacitate et subtilitate temperata fuit Atheniensium democratia! Qua tandem intellectum est, hoc genus ciuitatum omnino nisi in summa simplicitate, paupertate et ciuium paucitate, suis rebus superesse non posse. Inter haec eo tandem peruentum est, idque primi Graeci perspexere, mox Romani maiore cura et sollicitudine definiuere, temperandam omnino esse remp. quamcunque eum in modum, vt potestas exequendi decreta in vnius aut paucorum sit manu, legum ferendarum toti populo seruetur, deliberandi autem Senatui relinquatur; aut si regnum constitutum fuerat, vt sit inter

regem

regem et populum medius aliquis ciuium nobiliorum ordo.'

Inter haec infitiandum non eſt, *plurima* in illis rebus publicis fuiſſe *a noſtris temporibus aliena.* Nam primum ad ipſa incunabula, vt diximus, et primordia politices, earum aetas aſſurgit. Sunt adeo nonnulla inſtituta e barbarie ſeruata, multae leges nimiae ſimplicitatis; interdum et horridam aſperitatem ac feritatem prae ſe ferentes *h*). Nec vero illi legum auctores diſputandi et cogitandi ſubtilitate philoſophi fuere, ſed vitae prudentia et ſapientia ex rerum vſu et obſeruatione nata *i*). Porro in magna veterum legum parte *morum diſciplina ad easdem reuocata eſt*, ita vt morum praecepta iis eſſent aut inſerta, aut prooemiis praemiſſis inculcata: quae tamen res facilius ferri poterat in illa

 legum

h) Ariſtot. de Rep. II. p. 436. C. *τοὺς γὰρ ἀρχαίους νόμους λίαν ἁπλοῦς εἶναι καὶ βαρβαρικούς· ἐσιδηροφορῦντο γὰρ οἱ Ἕλληνες, καὶ τὰς γυναῖκας ἐωνοῦντο παρ' ἀλλήλων· ὅσα τε λοιπὰ τῶν ἀρχαίων ἐστί που νομίμων, εὐήθη πάμπαν ἐστίν.* Memorabile id genus exemplum conſtituunt leges Cretenſium et Spartanorum. Sunt tamen in his nonnulla idoneis rationibus haud deſtituta: v. c. opificiorum contemtus, inter homines ſcilicet, qui naturae humanae praeſtantiam non minus in corpore quam in animo vindicabant; qui adeo corpora frangi nollent arte ſellularia et ſordida.

i) Seneca Ep. XC. *Sed poſtquam, ſurrepentibus vitiis, in tyrannidem regna verſa ſunt: opus eſſe coepit legibus, quas et ipſas inter initia tulere ſapientes. Solon — Lycurgum — Zaleuci leges Charondaeque laudantur: hi non in foro nec in conſultorum atrio, ſed in Pythagorae tacito illo ſanctoque ſeceſſu,* (vltimum hoc falſo pronuntiatur) *dedicerunt iura, quae florenti tunc Siciliae et per Italiam Graeciae ponerent.*

legum ſimplicitate et paucitate *k*). Contra noſtris aetatibus morum emendandorum viae et rationes non tam a legibus et inſtitutis, quam ex rerum cognitione et doctrina expectantur; cum veterum hominum religiones intra ritus et caerimonias ſubſiſterent, noſtra religio doctrinam ethicam ſibi vindicauit; ab hac igitur inſtitutio cum puerilis tum prouectae aetatis petitur. Praeclare vtique, modo praeceptio et inſtitutio non ad opiniones et ſubtilitates, aut adeo ad refellendas aliorum opiniones deducitur: quae vtique res ad animos ac mores fingen-

k) cf. Proluſ. I. p. 14 ſq. Ariſtot. de Mor. X, 10 p. 187. vbi docuerat, niſi natura, doctrina et vſus ac conſuetudo conuenerit, vix bonos fieri poſſe, moresque adeo fingi diſciplina et inſtitutione, atque ideo educationem et ſtudia legibus deſcripta eſſe debere: (*διὸ νόμοις δεῖ τετάχθαι τὴν τροφὴν καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα*) *itaque*, pergit, *exiſtimant nonnulli ab iis qui leges ferunt, honeſti cauſſa ad virtutem homines eſſe cohortandos atque excitandos. διόπερ οἴονταί τινες τοὺς νομοθετοῦντας δεῖν μὲν παρακαλεῖν ἐπὶ τὴν ἀρετὴν, καὶ προτρέπεσθαι τοῦ καλοῦ χάριν, ὡς ὑπακουσομένων τῶν ἐπιεικῶν τοῖς ἤθεσι.* Ipſe Moſes ſuarum legum fundum non modo virtutem, verum etiam pietatem in deum fecerat; cumque alii, inquit Joſeph. in Apion. II, 16. *εὐσέβειαν* partem virtutis conſtituant, ipſe eam fundum ac totum, ſingulas autem virtutes partes *εὐσεβείας* eſſe voluerat, ita vt *καρτερία, σωφροσύνη, δικαιοσύνη*, eſſent partes ſeu genera. Solent hoc iam antiquiores ſcriptores inter veterum legum proprium morem referre, vt a diis, eorum prouidentia, et a poenis praemiisque poſt hanc vitam expectandis aut metuendis, initium faciant. Copioſe hoc declarare annifus eſt Warburtonus. De Pythagoreis id forte probabiliter affirmari poteſt. At antiquiores non legum verbis, ſed inſtitutis ac ritibus ſacris metum deorum inculcabant, quo ipſa ſacrificia, auguria, luſtrationes, iuraiuranda, pertinebant. Nec aliud quid effatur Plutarch. adv. Coloten. p. 1125. D.

fingendos nullam vim habere poteſt. At prioribus aetatibus vitae praecepta ipſis legibus proponebantur; aut moribus et inſtitutis, etiam nulla verborum praeceptione adhibita, inſtillabantur; ita officiis peragendis ipſo vſu homines aſſuefiebant *l*). Naturae humanae et indolis ingenuae, nulla auaritia et luxurie corruptae, inter haec magna vis eſſe debuit, exemplorum autem vitae auctoritas ſumma. Ipſis recte factis iuuentus erudiebatur et informabatur, ne verbis quidem monita, ſaltem nulla quaeſtiuncularum et diſputationum ſubtilitate. Mox etiam commemorari facta et in exemplum proponi debuere; tandem etiam ficta et ex vera vita adumbrata. Cum his porro nonnulla ſymbolice praecipi coepere, adſcitis inſtitutis ſymbolicis. Sed ſymbolis his euenit id quod aliis fere omnibus ſymbolis, vt, ſenſu obliterato ac vi ſublata, maneret externa agendi ratio. Sic luſtrationum et purgationum manſit ritus, ignorari coepit conſilium et ratio. Etiam illud inprimis animo tenendum, quod facile in oculos incurrit, priſcis temporibus *nondum factam legum diuiſionem in iuris publici ac priuati et ſacri codicem, nec politiam et iudiciales leges, et, quod appellant, ius criminale ſeorſum fuiſſe in ſua capita redactum ac diſtributum;* contra vero veteres iſtae leges promiſcue ac permixtim capita omnis generis complectebantur. Etiam quando in LL. Solonis et in XII. tabulis diremta fuere iura in plura genera ac ſectiones, multum adhuc res aberat a iuſta aliqua

 partium

l) ἀσκήσει τῶν ἐθῶν, vt ap. Joſeph. in Apion. II, 16. Exemplo ſint Cretenſes et Lacedaemonii.

partium descriptione. Nec legibus comprehensae sunt ab initio caussae et iura cuncta quae in ciuitate desiderari possint; verum scriptum est de vna et altera caussa aut crimine, quod illo tempore inter illos homines cum maxime reprimendum esse videbatur. Ita successere aliis alia, modo consilio ac prudenter, modo temere, ac casu. Plerumque enim rerumpublicarum leges sigillatim pro temporum ratione in codicem excrescere solent, non alio modo quam muri Thebarum lapidibus sparsim convolantibus et locum suum occupantibus.

Nec hoc dimittendum est animo, etiamsi integras legum tabulas ciuitatum haberemus, non tamen in illis totum ciuitatis ius perscriptum nos esse cognituros, sed *tantum nonnulla, quae a more et instituto maiorum recederent;* non enim dubitare licet, etiam post Charondae et Zaleuci leges multo plura vsu et consuetudine, more et instituto, quam lege scripta, fuisse administrata. Multa quoque relicta iudicis arbitrio, inprimis in caussis similibus ad leges applicandis: cuius rei exempla vel Romae tempora antiquiora suppeditant. Vix autem vllum fuit ante ius Romanum, quod tam late ad singula negotia et caussas descenderet, nihilque aut vsui et consuetudini aut iudicis arbitrio et iudicio relinqueret. Tum *discrimen* ingens *inter mores veteris Graeciae et nostros* constituit non modo popularis imperii forma, et ius ciuitatis, quo et iudicatus et magistratus gerendi ius continebatur, verum ipsa domesticae vitae ratio et conditio; seruorum operae, inprimis in agro colendo, etsi passim fuere

libera

libera capita, quae operam locarent, etiam essent, qui glebae erant adscripti *m*); porro muliebris sexus conditio, cum per omnes aetatis gradus in manu virorum, seu patris, seu fratris et agnati, seu mariti, esset femina; iudicium de artibus sordidis et illiberalibus tam diuersum a sensu nostro. Multa etiam mutata sunt scripturae vsu, cum olim voce et oratione omnia negotia publica et priuata essent expedienda; quorsum etiam testium et iurisiurandi vsus multo frequentior, quam nostra aetate, etsi etiamnum nimium forte frequentatus in foro, est referendus.

Bene tamen vel sic nobiscum actum esset, modo seruasset nobis fortuna *libros illos et leges integras* vna cum iis, *quae de earum vi ad respublicas erant narrata.* Nunc *nudas* leges, plerumque *truncatas*, habemus, *deficientibus caussis* legum, et rationibus, quae potuere esse plurimae, quas ignoramus, eaeque variae, modo a gentis origine, sedibus, solo, caelo, modo ab opinionibus, religionibus repetitae, seu physicae et ethicae, vt nunc loqui amamus. Licet quidem in his, Montesquieui aliorumque, etiam antiquiorum, exemplo *n*) multa

 inge-

m) Tales fere *Helotae*. *Penestae* in Thessalia et *Perioeci* in Creta: cf Aristot. de Rep. II, 9. 10. inpr. Athen. VI. p. 263. 264. qui locus de seruorum conditione inter Graecos classicus est.

n) Exemplo sint haec: Numam ex imputata vite diis libare vetuisse, *vt putare vites cogerentur.* Plin. XIV, 12. s. 14. mola salsa vti coeptum, *vt a glandibus reuocarentur homines.* Apud Aegyptios asinos Typhoni consecratos, ne iis vterentur homines, sed equos alerent

ingeniose comminisci; enimuero in historiis veritatem quaerimus non commenti sagacitatem. Raro itaque ipsam legum indolem et consilium tenemus; raro caussas assequimur: quas tamen nisi teneas, saepe legum vim frustra putabis te tenere, non magis quam ii, qui leges Romanas ex Digesto et Codice laudant nec reip. Romanae statum et conditionem eo tempore, quo lex lata est, perspectam habent. Vt exemplo rem declaremus: In Graecis ciuitatibus tantam legum seueritatem in discernendis legitimis a spuriis, (γνησίων et νόθων) contra apud Aegyptios fuisse nullam, bene intelligimus, quandoquidem apud istos ciuitatis iura et munera non poterant nisi in certa capita definito numero conferri; contra Aegyptii liberorum numerum et frequentiam in votis habebant, victus facilitate inuitante ad suscipiendos liberos, et cum opinio vulgaris in generandis liberis nihil matri relinqueret, patrem vnicum auctorem haberet (v. Diodor. I, 80.). At qua de caussa a Lyciis dominatus feminarum receptus, aut ab Aethiopibus regni successio non defuncti regis liberis, sed sororum filiis

rent. Haec et his similia inter ingeniosa commenta referenda esse in promtu est. Ita etiam facile aliquid ponere ac statuere licet, quod acute dictum ac sagaciter inuentum videatur, vbi de caussis legum, morum et religionum vniuerse disputatur; at ea omnia saepe concidunt si ad singula exempla descenderis. Mohammedicos ritus, Arabiae saltem Orienti vnice accommodatos, quis tandem credere potuisset tam late recipi ac seruari per regiones ac terras soli caelique prorsus diuersi? abstinentiam a vino seruari in terris vitium feracissimis, lotiones religiosas in terris siccis aut gelidis?

filiis credita fuerit, et innumera eiusmodi alia, ignoramus. Quid quod illae *leges*, quae ad nos peruenere, ne quidem ab *institutis* sedulo sunt distinctae, venitque *legis* nomine, quod *institutum* erat, (νόμιμον non νόμος); erant quoque multae leges haud dubie ab institutis profectae, hoc est, vt nostrates dicunt, lex non scripta abiit in scriptam; multa sunt *similia* nostrarum ciuitatum *Statutis*, alia *Consuetudinibus* et Iuri recepto.

Tandem et illud manifestum fit, in illis libris qui periere, πολιτείας et leges *non semper totius reipubl. descriptionem aut legum codicem* continuisse, sed complexas esse tantum *ea, quae cuiusque ciuitatis aut reip. essent singularia*, instituta peculiaria ac ritus et mores insolitos. Accidit igitur etiam in hoc genere, quod in historiis vbique factum meminimus, vt non notata ac memoriae tradita sint nisi ea, quae a sollenni rerum more ac statu recederent; quae enim perpetua ac consueta sunt, quia popularibus obuia sunt et trita, scripto consignata vulgo omnes fastidimus, gratissima illa cognitu et vtilissima futura posteris, qui post aliquot saecula mores nostros, vitas, et instituta, discere volent. Hinc plura audaciae per scelera ruentis vastique animi immoderata appetentis exempla quam honestatis ac virtutis moderatae, inprimis vitae priuatae, ad posteritatis memoriam prodita sunt per omnium temporum annales. Vulgus nonnisi ad noua et insolita rerum miracula obstupescit, ad multo maius naturae sibi perpetuo rerum ac certo cursu constantis miraculum hebet:

ita nec in litteris ingenia, nec in rebus gerendis consilia admiratur, nisi nouum aliquid et insolens illa produxerint; vtrum vero illud recte nec ne procuratum, an a caussis probabilibus et honestis profectum sit, et an vtilitatem aliquam veram attulerit, vulgus haud facile laborat, ne tum quidem, cum malorum ex eodem praeclaro facinore natorum sensu ad veriora duci poterat. P. P. in Georgia Augusta d. XVI. Septemb. cIↃIↃ CCLXXXVI.

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE
PRORECTOR
JO. STEPHANVS PVTTER
CVM SENATV
ANNIVERSARIA INAVGVRATIONIS
SACRA XXXV.

IN A. D. XVII. SEPT. cIↃIↃCCLXXII.

RITE INDICIT.

Litterarum artiumque inter antiquiores Graecos conditio ex Musarum aliorumque deorum nominibus muniisque declarata.

Cum a nostris hominibus, Ciues, quoties litterarum nostrarum disciplinarumque orbem symbolica aliqua ratione declarare volunt, Musas et Apollinem, maxime in carmine, memoratos legimus: subit interdum animum illa cogitatio, an satis consentanea cum nostrarum litterarum conditione et indole illa sint nomina. Quam enim ex Musis appellabimus, in cuius tutela Struvius paruus, quem vocant, sit! aut cui ius criminale, processum imperii, vel theologiam pastoralem sacram sanctamque esse dicemus! Contra eae artes, quae inter

inter ceteras Musis propriae et consecratae habentur, poetice et musice, ex academicarum disciplinarum orbe tantum non exulare videri possint; vt adeo Musae non modo ex siluarum recessibus fontiumque frigoribus in oppida et auditoria, ex solitudine et silentio inter clamores strepitusque cathedrarum traductae, verum etiam ex sacro vatum choro, ex mediis Charitum amplexibus abreptae, in contubernium, ne quis ergastulum dicat, earum disciplinarum ac scientiarum detrusae sint, inter quas citharae tibiaeque cantus non minus alienus esse videatur, quam iis in locis, vnde *exaudiri gemitus* *). Nec minus tamen fatendum est aliena esse Musarum nomina et attributa ab omnibus illis aetatibus, quibus Graecia Italiaque litteris artibusque floruit; nec Musis consecrata fuit philosophia, eloquentia, medicina aut alia disciplina. Quo ipso intelligitur, neque illis aetatibus Musarum nomen esse inuentum; quod si enim tum demum philosophiam litteras artesque liberales symbolice exprimere voluissent homines, alias ii haud dubie Musas induxissent aliterque earum nomina et attributa constituissent, quam vt a cantu, carmine et saltatione, ea peterent.

Inter haec animus delabitur ad illam cogitationem, paullo grauiorem, quam diuersa et a nostris aetatibus aliena scientiae et doctrinae ratio et aestimatio inter eos homines esse debuerit, qui primi litteras suas Apollinis et Musarum nominibus consecrare voluerunt. Quae res cum paucis forte animad-

*) Aen. VI, 557.

animaduerſa nec ingrata tamen ſit ad cognoſcendum, nunc in ea cogitatione et commentatione iuuat animum paullatim defigere, vt diuinando aſſequamur: *quae litterarum artiumque omnino ratio et conditio eſſe debuerit ea aetate et inter eos homines, qui primi Muſarum reliquaque nomina ſymbolica excogitarunt, quibus litteras artesque et diſciplinas deſignare ſolemus.*

Et primum quidem, quod ex omnibus illis litterarum perſonis et nominibus ſymbolicis intelligitur, illud eſt, *nullam* illo tempore *tradendi praecipiendique rationem fuiſſe*, praeterquam quae fit *cantu et carmine:* quae res ipſa artium incunabula et exordia arguit, cum necdum ſcribendi artificium eſſet inuentum aut vulgatum. A carmine autem inter omnes populos, qui non ab alio populo victore vel victo cultum humanitatis acceperunt, litterarum primordia profecta eſſe, et proficiſci debere, ſatis conſtat *). Quod igitur *Apollo* et *Mercurius*, artibus et litteris praeeſſe dicti ſunt; id non male deſignatum eſt alterius inuento et attributo proprio cithara, alterius lyra. *Mercurii* quidem notio haud dubie in Graeciam peregre inuecta, ex Aegypto maxime, vt probabile ſit, cum ab initio λόγου, h. e. mentis et rationis, tum ſermonis, tandem etiam ſcripturae eſſet ſymbolica declaratio, mox eam induere coepit perſonam, ad cuius auctoritatem referrentur omnia ea, quibus *hominum recentum cultus formare* ille dictus eſt, aut quibus priſca Graecia ad humaniorem cultum deducta eſſe credebatur; inter quae primo loco habitam eſſe videmus muſicam cum humano

*) cf. ſup. Comment. *de vet. poetar. doctrina* p. 167 ſqq.

humano eloquio, ad eloquentiam deinceps expolito, tum palaestram et certamina gymnica, quibus nec dubie Graecia multas virtutis bellicaeque disciplinae caussas debere visa est, qua belluina illa veterum heroum ferocia fracta, hominesque ingentium corporum vires temperare et certo consilio moderari regereque didicerunt.

Antiquior, et, quod nobis videtur, Pelasgicae originis, *Apollinis* est religio, quandoquidem illa in antiquissimis, Etruriae quoque, monumentis occurrit, et Romanis patrius deus fuit Apollo. Religionis vetustatem citharae etiam ratio docet, quam priorem fuisse lyra necesse est, quippe cui fundus accessit, testudinis cauum, quod sonum corroboraret: cum cithara fides tantum haberet iugo iunctas inter duo cornua. Quod autem Apollini musica inprimisque cithara, tanquam proprium inventum, tributa est, ex eo, nisi fallimur, repetendum esse videtur, quod antiquissima Delphis fuit religio, quae carmina et choreas cum cantu, citharae maxime, desideraret. Et fuere Pythici ludi eius generis vetustissimi, (ἀγὼν μουσικὸς) in quibus cantus primum cum cithara et chorus viguit, nec nisi sero, Pythiis instauratis, (Olymp. 48, 3.) accessit tibia, altera autem Pythiade equorum quadrigarumque cursus, octaua qui assis fidibus canerent, hinc alia certaminum genera sunt recepta. Artium itaque tutela et praesidium Apollini non alia de caussa delatum esse videtur, quam quod primum in eius sacris antiquissimo et patrio Graeciae ritu citharae chorique vsus fuit. Pari more Bacchus

inter

inter deos ingeniorum fautores eſt adſcriptus, quod Athenis in eius ſacris dramatica poeſis prima incrementa et laudem habuit. Neque mirum videri debet, ſi poetae ad deum, tanquam auctorem, retulerunt ea, quae in eius ſacris ludisque fierent. Pani quoque ſyringis, tanquam proprii inuenti, laus forte non aliunde venit, quam quod Arcades eius feſtum choreis fiſtulaeque cantu antiquo more celebrabant. Ceterum in Apollinem ſucceſſu temporis artis quoque medicae inuentum et honos fuit collatus: cuius opinionis cauſſam et originem non niſi coniectando aſſequimur. Notum eſt primo tempore medicinam inter homines fuiſſe vix vllam, praeterquam vulnerum, quibus herbas, herbarumque ſuccos vel radices tritas inſpergebant; morborum autem *cohors* partim in illa vitae ſimplicitate *terris* nondum *incubuerat*, acuti vero morbi a deorum, Phoebi maxime et Dianae, ira repetebantur. Ad ſolis, aeſtu ſuo aerisque intemperie corpora tentantis, vim in eo alluſum eſſe, non ſit improbabile. Cum tamen ſemel morborum cauſſas ad deos referre coepiſſet vetus Graecia, mos inde inualuit, vt de morborum auxiliis conſulerentur ſere vates, deorumque oracula adirentur; inter quae poſt Dodonaeum antiquitate et auctoritate eminuere Delphi. Vates autem inter priſcos homines, apud quos omnia, quae quis diceret, moneret, ſuaderet, etiam quae narraret, carmine, adeoque inflammato animi ſpiritu, magnoque ore proferebantur, pariter omnis doctrinae et ſapientiae auctores *a*), et

a) ἐνέπνευσαν δέ μοι αὐδὴν (Muſae) Θείην, ὥς τε κλύοιμι τά τ' ἐσσόμενα πρό τ' ἐόντα. Heſiod. Theog. 31, 31. et paullo

et futurarum rerum prouidi, religionum ac rituum consulti, ideoque et occultarum caussarum, remediorumque, quibus morbis medela fit, intelligentes peritique habiti sunt.

Artes metalla tractandi et ex iis opera conflandi, fingendi vel sculpendi, in promtu fuit veteri Graeciae ad *Vulcanum* referre, quippe quem ignis symbolum acceperat, etiam eius, qui per vniuersum hoc cum aere et aethere fertur, et qui per subterranea loca diffusus interdum per hiantem terram incluso spiritu erumpente montium Lemni Siciliaeque incendia facere visus erat. In hoc vero illud obseruandum, quod, artium adhuc paruo et obscuro discrimine, idem Vulcanus arma, thoracem et clypeos, simulque affabre factos tripodes cum signis puellarum aureis, idemque fibulas, armillas aliaque ornamenta procudit et fabricatur (v. Il. Σ.

Minervam nondum memorauimus; eam quidem ab initio virtutem bellicam, quae cum consilio, arte et scientia coniuncta est. designasse, ex Homero satis obuium est, qui Martem fere apponere solet, temerarii impetus caecique pugnandi ardoris, quem vasti corporis vires faciunt, interpretamentum. Ad Minervam mature Graecia mansuetas retulit artes pacis, inprimis femineas texendi, nendi, tingendi acuque pingendi; nullae autem artes aliae, quam feminarum, heroum tempore vigebant,

paullo post v. 37. 38. Musae, Εἰρεῦσαι τά τ' ἐόντα τά τ' ἐσσόμενα πρό τ' ἐόντα. An aliter de Calchante Homerus Iliad. α, 70? Sed de his egregie iam Strabo monuit.

vigebant, virorum studiis ad armorum tractationem conuersis. Tandem in eam congesta sunt alia attributa et munia ex Aegyptiorum Neith, quam Graeci Athenen interpretati sunt: cf. Cic. N. D. III, 23. Plat. Timaeo p. 22.

Herculis Musagetae notio in Italia primum nata esse videtur, cum M. Fulvius Nobilior nouem Musarum signa Ambracia Romam translata in Herculis templo dedicasset (Plin. XXXV. s. 36, 4.) quod aliquanto post Marcius Philippus restituit (Sueton. Aug. 29. Ovid. Fast. VI. extr.). Herculis in ea communis cum Musis ara fuit, quam perperam ad Euandrum referre volebat Plutarchus (Qu. Rom. p. 278. D. Frf.), errore inde nato, quod in foro boario alia Herculis ara fuit Maxima dicta, cum signo, quod *ab Euandro sacratum, vt produnt.* (Plin. XXXIV. s. 16.) An vero Herculem Musageten Fulvius *in Graecia cum esset imperator acceperit,* vt Eumenius tradit, in Or. pro rest. Sch. c. 7. admodum dubitamus, cum nondum vlla eius rei in vetere Graecia auctoritas occurrerit; sin is recte id adfirmauit, Herculis Musagetae nomen vix aliunde ortum videtur, quam ab artificis opere aliquo insigni, qui Herculem cum Musis exhibuerat, eo forte consilio, vt praeclara facta Musarum praeconiis decorari significaret. Serioris artis frequens argumentum est Hercules lyram intendens vel pulsans. Quicquid est, recentius certe Herculis cum Musis est contubernium, neque ad litterarum incunabula, de quibus nunc agimus, reuocandum *b*).

Iam-

b) [v. nunc Comm. de Hercule Musag. Vol. III. p. xxiii.]

Iamdudum vocant nos *Musae*, quarum religionem a Thracibus, et quidem e Pieria primum in Graeciam esse illatam, dubitari nequit *c*). Prima eius sedes in Helicone, vnde hunc potissimum montem Musis sacrum esse voluit omnis antiquitas. Accessit alius fabulae ornatus ex poetarum ingeniis. Primi enim priscae Graeciae vates ex his Boeotiae locis prodiere, quorum quidem princeps Linus, Orphei discipulus habitus, ex Thracia aduena, ita excelluit carmine, vt, vetere loquendi more *d*), cum Apolline certasse narraretur. Post alios, quorum non nisi nomina extant, Hesiodus Ascrae, qui sub Helicone vicus erat, vixit, qui etiam Musarum nomina et numerum nouenarium constituisse dicitur; qua de re infra videbimus. Tandem nouam Musis celebritatem attulere Thespiae, qui et ipse Boeotiae vicus est, apud quas dies festi Musis et ludi habiti sunt *e*). Quae si quis meminerit, tantam in Musarum numero et nominibus varietatem *f*) occurrere non mirabitur: nam in fabulis ornandis suo poeta quisque ingenio indulsit: alia festorum et ludorum celebritas et casus peperisse videri debet.

Nos

c) Obuia res, si vel Pausaniam inspexeris IX, 29 sqq. Hesiod. Theog. 53 sqq. [v. nunc ea de re Commentationes antiquiores Volumini VIII. Commentationum Soc. R. Gott. subiectas. Comment. II. III.]

d) Sic Thamyras cum Musis, Marsyas cum Apolline certasse dicti: sic passim apud Homerum alii armis, cursu cum diis contendere memorati, qui iis rebus excellerent.

e) Pausan. IX, 31. p. 771.

f) Adeat, qui volet, libros mythologicos. cf. Dauis. ad Cic. N.D. III, 21.

Nos ea tantum notabimus, quae de litterarum artiumque incunabulis iudicium nobis facere videbuntur.

Ab initio Aloidae, viribus opibusque potentes homines, quorum nomen ab Orchomeniis, prima veteris Graeciae ciuitate, quae opibus insignibus floruit, profectum videtur, tres Musas ediderant *Meleten*, *Mnemen* et *Aoeden* g). Illo itaque adhuc tempore omnis sapientia carmine continebatur, cuius naturam illi a *meditatione*, *memoria* et *cantu* repetebant. Antequam enim prisca aetas scribendi artificium aut inuenerat aut satis excoluerat, deficiente inprimis opportuna habilique materia, cui inscribi litterae possent; qua ex re, tenui per se et exigua, quanto opere omnem vitae humanae ingeniorumque cultum pependisse putatis! ei, qui nouum carmen, nam carmine omnis tum oratio erat inclusa, conderet, mente et memoria versus, quos elaborauerat, retinere necesse erat; idem facere debuit, quicunque cognoscere nouum ingenii fetum volebat, vt memoriae versus mandaret poetae ore exceptos, Auditione enim omnis tum institutio et doctrina in animos descendebat, eoque altius, quo voce, ore, sono, gestu, actione pene mimica, illa animari solebat. Neque aliter quicquam in vulgus edi vel ad posteritatem prodi potuit, quam si memoriae esset mandatum. Memoriae itaque beneficium eo tempore fuit summum, inprimis

g) Pausan. IX, 29. cf. Cic. N. D. III, 21. ibique Dauis. Multum argutati sunt in huius numeri ternarii caussis Plutarchus, Censorinus, alii.

tragoedia et comoedia inuentae fuere, quibus Euterpe et Thalia praeessent, quod ante Ol. LIV et LXI factum non est. De Astronomia autem carmen Hesiodi nomine insignitum veteribus in laude habitum est: quod tametsi inter ea referendum fuisse videtur, quae temere sub Hesiodi nomine ferebantur, occurrunt tamen in ipsis Hesiodi Operibus et Diebus siderum occasus et ortus inter rustici operis et nauigationis praecepta notati.

Nouenarium Musarum numerum etiam in Homeri Hesiodique carminibus constitutum esse, iam a Diodoro (lib. IV, 7.) est obseruatum, vt saltem hoc liqueat, illo iam tempore Musarum chorum ad eum numerum excurrisse. Enimuero in dubitationem ea res adduci posse videtur. Nam apud Homerum numerus nouenarius vno in loco occurrit, extremo Odysseae libro (Ω, 60), qui an Homerum auctorem habeat, recte dubitatur. Ab Hesiodo autem an Theogoniae particula illa, in qua v. 57 sq. occurrunt Musarum nomina, profecta sit, parum liquet. Quin Boeoti circa Heliconem indigenae, Pausania teste, negabant non modo praeter Opera et Dies vllum genuinum Hesiodi habendum esse fetum, sed in iis quoque priores versus, in quibus Musae inuocantur, ab aliena manu esse assutos (Paus. IX, 31.).

De symbolicis mythis, qui passim occurrunt, quoties de Musarum singularum parentibus, liberis, amoribus, rebus, narrant poetae, hic agendi locus non est; memorabimus adhuc breuiter ea, *quae*, de

Musis

Musis narrata, *veteris vitae et moris vestigia* produnt, Munus earum praecipuum est, hymnos in laudem Jouis patris canere: erat enim hoc inter antiquissima carminum argumenta. Cantant eaedem et choreas exercent; (vt in Helicone Theogon. 4. 7 sq.) vetere more et hoc. Saltandi enim, hoc est choros ducendi, vt canendi lyramque vel citharam pulsandi, studium et festiuitas plerumque iungi solebat. Ex prisca vita ductum item hoc, quod Apollo nonnunquam (non enim hoc perpetuum) praecentor chori adhibetur, vt Il. A, 603. et in Cypseli arca apud Pausan. V, 18. Tribuuntur tandem Musis alia, quae a vatum inter reges antiquae Graeciae fortuna et honore ducta sunt. Vti enim aoedi accinebant regum epulis, sic Musae Jouis deorumque epulis adhibentur, vt canant prisca deorum facta et origines (v. Homer. l. c. Hesiod. Theog. 36 sq.).

A Musarum nomine appellata μουσικὴ, cuius vis et significatus vni tandem arti adhaesit, cum ab initio cantum et poeticen omnino declararet, postea vero omnia ea, quae carmine prodi solebant, ipsamque adeo philosophiam omninoque litteras, inprimis quae ad humanitatem animos emolliunt. Sequiores autem Musarum nomine, numero et munere, varie vsi sunt, cum magna interdum allegoriae licentia, multa quoque argutiarum leuitate, quam oratione prosequi et piget et a consilio alienum est *i*). Ita ternarium Musarum numerum

 philoso-

i) Adeat, qui cognoscere vult, vulgares libros, vel Plutarch. Sympos. VIII, 14. Varron. ap. Augustin. C. D. II, 17.

philosophiam, rhetoricen et mathematicen designare aiunt; quae res Plutarchi tempore eam scientiarum descriptionem obtinuisse declarat; a priscae autem vitae rudiore indole aliena est. Aeui itaque serioris quoque habendus est hymnus inter Orphicos is *k*), in quo Musae *omnis doctrinae parentes*, *animi nutrices*, *rationis rectrices*, *mentis moderatrices* appellantur. Inter alia egregium est illud veterum quoque poetarum commentum, quo *Musas* et *Charites* consortio et contubernio iungunt. Itaque illae communes instituunt choreas; interdum in *Veneris* quoque et *Erotis* contubernium Musae adducuntur. Multa alia artifices in gemmis suauiter effinxisse deprehenduntur. Non nostri ingenii est, exemplorum farraginem cumulare, quotiescunque ea opera satis odiosa supersedere possumus.

Ceterum hoc *Musarum cum Gratiis*, *Venere et Amore consortium* veremur, Ciues, ne nostris aetatibus tantum non dissolutum videri debeat. Scilicet deducto carmine cantuque ad pedestrem orationem, et philosophiae seueritate sententiis grauibus verbisque subtilibus exultantes animi spiritus compescente, perterrefactae Gratiae cum ipsis Musis fuga dilapsae sunt. Neque Platonis suauissima oratione retineri potuerunt; quippe cuius exemplo satis intelligi potuit, aut Philosophiam aut Musas cum Gratiis esse deserendas; philosophandi enim subtilitatem

k) Orphic. Hymn. LXXV, 4. 5. πάσης παιδείης ἀρετὴν γεννῶσαι ἄμεμπτον. Θρέπτειραι ψυχῆς, διανοίας ὀρθοδότειραι, (h. αἱ διδοῦσαι διάνοιαν ὀρθὴν, alio nomine ὀρθώτειραι.) Καὶ τοῦ ἐυδυνάτοιο καθηγήτειραι ἄνασσαι.

tatem esse posse nullam nisi cum verborum subtilitate et exilitate coniunctam: id quod Aristoteles mirifice perspectum habuit. Eaque res multo magis patuit, cum diuina veritas ad philosophicam subtilitatem attemperata et legum iuriumque interpretatio in scientiam esset conuersa. Si itaque Musarum nomina passim adhuc versiculis in numerorum complementum otiose insidere videmus, *re amissa nomen retinuisse* dicendi sumus. Successere in earum locum seueriores deae, *quatuor Facultates*, quae quibus parentibus natae, qua mortalium an immortalium cura nutritae adoleuerint, quibus nominibus, muniis, attributis superbiant: alio tempore dispiciemus.

Et haec quidem hactenus lusisse iuuat, ac verius prolusisse diei festi faustique sollennibus, quae crastino die habebuntur. Quod enim felix faustumque sit, agenda instant sacra anniuersaria Academiae nostrae, quae bono cum deo cras illucescent XXXV. Ducetur ex more pompa sollennis in templum academicum, et inter ceteros ritus sacros festosque oratio habebitur ab Academiae Oratore, Professore eloquentiae, Chr. G. Heyne. Proludet ille precibus votisque publicis rite persoluendis suscipiendisque praefatione super noto illo philosophi dicto, quo *seuera res esse gaudium* pronuntiatur. Inter ea, de quibus Deo O. M. gratiae publice agendae sunt, primo loco memorabitur illud, quod, nostrarum rerum tutelam Sanctiore Sacratissimae Regiae Maiestatis Consilio sustinente, Viri Illustrissimi eidem Consilio Sanctiori adscripti,

ALB. FRID. DE LENTHE, Praeſes Collegii Fiſco Reg. curando, et LVD. EBERH. L. B. DE GEMMINGEN, Magnus per Ducatum Cellenſem Advocatus, CVRATORES ACADEMIAE NOSTRAE renuntiati, praecipua cura et vigilia pro ſalute noſtra excubare non dedignantur.

Vt his ſollennibus beneuole intereſſe fauſtisque ominibus votisque, in natali hoc Georgiae Auguſtae faciendis, linguis animisque fauere velitis, tabula hac propoſita, Ciues, vos rogare, ad officium noſtrum et ad beneuolentiam, qua vos proſequimur, pertinere duximus. Vos itaque, Comites Illuſtriſſimi, Barones Nobilesque Illuſtres Generoſiſſimi, Ciues natalium multoque magis ingeniorum morumque claritate et laude commendatiſſimi, humaniſſime precamur obteſtamurque, vt ſollennibus frequentes adeſſe velitis. P. P. d. XVI. Sept. cIↃ IↃ CCLXXII.

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE

PRORECTOR

JO. STEPHANVS PVTTER D.

CVM SENATV

ANNIVERSARIA INAVGVRATIONIS
SACRA XXXVI.

RITE INDICIT.

SIMVLQVE

SVCCESSOREM SVVM

GE. HENRICVM AYRER D.

CIVIBVS COMMENDAT

IN A. D. XVII. SEPT. CIↃ IↃ CCLXXIII.

Subiicitur notatio Corporis Iuris glossati MSti Bibliothecae Georgiae Augustae.

Duplex libelli huius dos est, Ciues, duplexque eius publice proponendi caussa, vtraque melioris notae faustique auspicii. Ad annorum enim, quibus incolumis stetit Academia nostra et laeta incrementa habuit, summam accedit hodie iterum vnus annus expletus, isque inter res florentes et prosperas, bonorumque omnium, quae paterna

numinis

numinis O. M. indulgentia concessit, fructum constantem certumque exactus. Nam secundum publicam vniuersae reipublicae incolumitatem, laetiorem agrorum prouentum, aeris temperiem salubrem, pacem non dubiam, quis non Regis Optimi, Parentis Indulgentissimi, Pacis Statoris inuictissimi, incolumitatem? quis non domus Augustae fausta incrementa? non laetum terrarum Brunsuicensium statum? inprimis si cum tot vicinarum terrarum difficultatibus comparetur? quis non haec omnia et alia plurima, grata mente reputet, deoque immortali, tantorum bonorum auctori, accepta referat et ad pietatis sensum in animo hilaritate diffuso et commoto excitandum adhibeat? Nostra quidem academica resp, etsi mortibus aliquot Collegarum, qui suis tamen annis obierunt, hoc quoque annuo spatio fuit afflicta, reliqua tamen bona et decora salua habet et intacta. Senatus Sanctioris, inprimisque Curatorum Ill^morum^, prouidentiam curamque et nostri nostrarumque rerum studium experti sumus tantum, quantum votis etiam inuidiosis parumque modicis satisfaceret. Contigit etiam ea felicitas, vt Viros Illustrissimos summosque, primum L. B. de Wenkstern, Regi M. Brit. a Consil. sanctior. et aliquanto post L. B. de Lenthe, Collegii Fisco Regio curando Praesidem, Academiae Curatorem, coram intueri, eorumque virtutes mirabiles, comitatem et beneuolentiam incredibilem, deuenerari licuerit. Locupletata est Bibliotheca academica copiis amplissimis, interque eas codicibus aliquot MSS. et magno typographicorum monumentorum numero. Cumque adhuc

ea

ea supellectilis litterariae pars Academiae abesset, quae naturae copias in sua genera et classes distributas speciminibus et exemplaribus illustrat: ea autem si careremus, librorum tantum apparatu contenti, altero oculo acute cernere, altero si non caecutire saltem caligare et lippire videremur: quae enim disciplina naturae cognitione subtiliore vacare potest, et tamen doctrinae accuratae nomine digna videri? Aug^{mi} Regis munificentia summa, et Collegae nostri, Exc^{mi} Büttneri, Viri multiplici variaque doctrina ornati, liberalitate et generoso Academiae publicaeque vtilitatis studio, apparatus Academiae huic obtigit, qui non modo naturalium rerum copias complectitur, verum etiam numorum priscorum et recentiorum diuite penu, et gemmarum gaza locuplete instruxit nos: isque apparatus ita ad certum rerum ordinem ac systema collectus est et digestus, vt omnium generum exempla adsint luculenta. His igitur nouis iisque splendidis incrementis in Academiam nostram cumulatis anniversarium hoc sollenne merito inter supplicationes et gratulationes exigere decretum est. Publice quidem illae habebuntur in templo academico inter sollennium genus aliud, quod in hunc diem differre placuit. Transferentur enim magistratus academici insignia, quae per annum et quod excurrit in vna eademque domo fuerunt, hoc ipso die extra ordinem in Virum annis, meritis, doctrinae copiis ingeniique et morum vrbanitate venerabilem, Collegam honoratissimum, coniunctissimum,

GE. HENRICVM AYRER D.

cuius vigilantia, prudentia et constantia, spem facit

certam

certam fore, vt disciplinam publicam, egregie per hunc annum firmatam et munitam, omni seueritatis perseuerantia continuatam et stabilitam habeamus. Prosequimur interea bonis votis omnibusque auspicia magistratus, cui crastinus dies aditialis constitutus est, isque adeo auspicatissimus, cum is academiae natales fausto sidere ortos referat.

Cum autem muneris ratio nobis iniunxerit hoc, vt festis sollennibus proludamus scriptione aliqua publice ad vos edenda, Ciues, et proponenda; si forte sint, qui ad ea legenda animum conuertant, vnde nihil in penum ac cellam sperari, sed ingenii tantum ornamentum doctrinaeque auctus exspectari potest; nihil putauimus cum consilio nostro esse coniunctius, quam vt ex iis ipsis copiis litterariis, quibus per hos ipsos dies Augusta munificentia nos instruxit, deligeremus cimelium aliquod insigne, cuius argumento exposito et interpretato vtilitas aliqua ad vos et scientiae incrementum redire posset.

Esto autem cimelium illud ex aliis, quae nunc commemorare non vacat, codex membranaceus maximae formae, qui vniuersum Ius ciuile vna cum Feudorum libris complectitur; fuit is olim Viri Cl. Chr. Gottlieb Schwarzii, Professoris in Acad. Altorfina meritissimi, nuperque, ab eius heredibus redemtus, nostris copiis librariis accessit. Descriptio quidem eius qualiscunque vulgata est, magnam partem ex viri beate defuncti schedis *a*), quae vsibus illis,

a) In Catalogo biblioth. Schwarzianae P. II, n. 1.

illis, quibus erat destinata, satisfacere potuit; studiosis tamen Iurium, quorum studia in hac Academia, si qua alia, feruere videntur, rem non ingratam nos facturos esse putauimus, si notationem eius codicis daremus paullo exactiore et curatiore opera; inprimis cum Iuris Iustinianei notitia vulgaris, qualem ex editis, quas nunc versare solent docti viri, haurire in promtu est, aditum ad eum codicem euolvendum non satis muniat.

Primum quidem omnium tenendum est, *Corpus Iuris glossatum* quinque Voluminibus comprehensum esse; de sexto quod seorsum habendum est, singulatim dicemus. Iam Corpora Iuris glossata non ab Institutis, sed a Digestis initium faciunt; adeoque digerenda erant Volumina hunc in modum: vt Digestum priores tres tomos conficeret, quartum Codex repetitae praelectionis, quintum Institutiones cum tribus posterioribus libris Codicis, Authenticis et duobus Feudorum libris. Hoc etiam ordine Accursius Corpus Iuris glossa instruxit *b*). Digestum autem tribus voluminibus solito more comprehensum, diuisum scilicet in *vetus*, *infortiatum* et *nouum Digestum*, h. e. in prius, medium et posterius volumen. Scilicet barbare ea aetas, quod *primum* erat, *vetus*; cumque auctum illud primum Volumen et quasi corroboratum alterius accessione vellet dicere, *infortiatum*, quodque *postremum*

b) De Gazalupis Hist. Intpp. et Glossator. Minus accurate Pancirollus de claris LL. Intpp p. 119. Accursium ab Institutionibus auspicatum dicit.

monstrosorum, pleraque ridicula. *Digestum nouum* varias habet insertas lacinias, ad resarciendam iniuriam exemplari huic factam. Ita suppleta sunt ab alia manu, eaque feriore, tria folia in principio (a lib. XXXIX. Digesti noui, et infortiati a tit. 3. XXIV. libri initium fieri memineris) vsque ad l. 9. primi tituli: alia duo folia ad glossam supplendam inserta sunt a recente manu ante tit. quintum, qui est de donationibus. Expletur etiam glossa, a vetere manu adscripta, quae ad lib. 5. tit. de verb. signif. deficit, ab alia manu vsque ad l. 98. Lacunam habet contextus aliquot foliorum inde a l. 139. de verbor. signific. vsque ad l. 132. de regg. Iur. Ex vltima tamen pagina, quae integra subiicitur, (conuertimus enim animum ad indaganda haec, quae primaria in genere eo critices esse solent) intelligi potest, eandem scriptionem fuisse in hoc codice, quam perturbatus duorum foliorum in Pandectis Florentinis ordo in tit. de regg. Iur. vbique inuexerat, antequam error is a Taurello obseruatus et ab Antonio Augustino notatus fuit *g*). Expleta est lacuna ab alia manu vna cum glossa inde a l. 108. de verbor. signif. vsque ad finem libri: eodem quoque tituli regg. Iur. et legum ordine. Inquisiuimus etiam in cetera loca, ex quibus Pandectae ex Codice Florentino ducti argumenta peti solent: et vidimus etiam in hoc, vt in aliis codd. tit. 8 et 9. lib. XXXVII. esse permutatos; rubricam seu indicem *tit. pro soluto*, qui exemplaribus recentioribus exulat, ante l. 46. tit. de vsurpatt. et

g) Notissimus est locus Ant. Augustin. Emendatt. lib. I, c. 1.

pretarentur *e*): vt *noui* et *veteris* Digesti nomen non absurde nunc vulgo vsurpatum increbresceret.

Vt vero ad nostrum codicem redeamus, dabimus primum descriptionem aliquam formae et partium, tum de aetate eius, tandemque de vsu, cui inseruire potest, iudicium nostrum qualecunque subiiciemus.

A pluribus diuersisque librariis perscripta esse haec volumina, inspicienti manifestum fit: omnes tamen aetate aut aequales aut sibi suppares fuisse, arguit scriptionis character in ipsa diuersitate mirifice conspirans. Elegantiore tamen charactere et nitidiore membrana exarata sunt *duo volumina*, quae *Digestum infortiatum et Institutiones* cum *Authenticis* et *lib. X-XII. Cod.* continent: in hoc altero volumine accedunt litterarum, quae libros singulos ordiuntur, picturae, quales prior aetas fert, coloribus nitidis et viuidis *f*); in Codice minus quidem scite, sed ingeniosa varietate, appicta sunt pro librorum ac titulorum discrimine capita animantium monstro-

e) Absoluebant tum doctores Digesti veteris interpretationem annuo spatio, alius eodem spatio Codicis, aliique mox reliquas Iuris partes pariter anno. Primum Bartolum binis per diem horis docendo totum Digestum binis annis absoluisse accepimus.

f) Sunt in iis nonnulla, quae priscos fori ritus ex eo saeculo referunt, et, si quis otiosior inspiciat, vsum habere possunt ad mores hominum declarandos. Alia risum mouent. Ita ad Collat. III. pr. de Lenonibus; superiore loco ritus nuptiales, inferiore lupanar exhibitum, vnde leno et lena expelluntur: et ante Collat. IV. puerperium feminae depictum.

saltem auctoritatem inter Clericos ab omni inde tempore viguisse, earumque vna cum Codice et Institutis notitiam qualemcunque, Digestorum adhuc obscurata memoria, passim ingeniis affulsisse, ex iis colligere in promtu est, quae Guido Grandi in Epistola de Pandectis Florent. disputat *gg*). Novellas autem in Corpore iuris glossato nemo facile, qui his litteris imbutus est, alias expectet, quam Authenticas nouem Collationibus comprehensas, h. e. versionem latinam veterem, ad verbum factam, interdum satis barbare, in foro tamen receptam. Complectitur illa XCVIII. Nouellas glossa instructas diuerso prorsus ab eo, quem nunc seruamus, ordine dispositas: quae res virum doctiss., Schwarzium, quoque fefellit, vt codicem in Nov. CXXV. deficere putaret. Enimuero in superioribus Novella: *vt nulli iudicum liceat*, quae CXXXIV. est, *de raptis mulieribus*, quae nunc CXLIII. est, et aliae praecesserant. Scilicet deficit codex, vt ceteri vulgati, in authentica *de sanctiss. episcopis et deo amabil.* (Nov. CXXIII.) quae vltima est nonae collationis: sed subiicitur in codice nostro authentica *Vt iudices non expectent* (Nov. CXXV.) quae supra suo loco exciderat. Adiiciuntur et aliae tres fugitiuae; primo loco *Nouimus ex denuntiatione*, (quae Nov. CX. est de *nauticis vsuris*, qua Nov. CVI. abrogatur). Sed dignum omnino videtur hoc Nouellarum volumen, quod accuratius euoluatur, quam nunc a nobis fieri potest. Ordinem quidem et numerum Authenticarum videmus esse diuersum a vulgato

gg) Adde Struv. H. I. p. 366.

gato *h*). Ita in Collatione nona suo loco non deprehendimus authenticam *de priuilegio Archiepisc. primae Justin. sedis: de praetor. consul. Cpol. de Armeniis: de operis nouis nuntiatione maritimi prospectus.* Enimvero in his otium, quod conteramus, non suppetit.

Feuda finem habent, vt in vulgaribus libris, cum tit. 51. lib. II. Adiecta est Constitutio Friderici Imp. *In die qua.* Glossa huius particulae est auctior vulgata, vt adeo eam, quae Jacobi Columbani curis locupletata fuit, esse probabile sit; frequentius etiam Accursii nomen adscriptum occurrit.

Peruentum est ad *glossam* totius operis, quam *Accursianam* esse cum per se diserte constat, tum ex appositis passim in fine notarum siglis *a. ac. acc. accurs.* ad intelligendum in promtu est *i*). A diuersis ea manibus, aliis quidem earum similibus, a quibus ipse contextus exaratus est, satisque antiquis, aliis recentioribus, profecta est. Statim tamen in ipso contextu, binis vbique columnis, exarando, librarium de glossa, quae accessura erat, cogitasse, spatiumque,

h) Etiam in praeclara editione vetere, maioris formae, Basileensi ap. Mich. Wenszler: monumento rei typographicae insigni. Comprehendit ea Authenticas glossatas, libros Feudorum et tres nouissimos Codicis libros.

i) Videtur siglam non animaduertisse Schwarzius, qui in Schol. ad Prooem. Instit. p. 10. nomen Accursii nusquam adscriptum esse adfirmabat. Inserta est etiam Institutis satis nitide picta arbor consanguinitatis et arbor actionum, quam a Joanne Bassiano inuentam, a Rofredo Butiensi vero locupletatam esse constat. Fuit is Accursio aetate suppar.

tiumque, quod eam capere posset, reliquisse, nobis quidem liquere videtur. Nec vero glossa ab ea, quae in veteribus editis vulgata est, variat aut recedit, vt comparatione instituta didicimus, nisi, quod in omnium inter se exemplarium comparatione occurrere solet, vt addita alia sint, alia subtracta et omissa, alia sedibus et locis mutata. Quam rem mirari non debemus. Habent enim Instituta cum Codicis tribus libris et Infortiatum mera signa multiplici modo variata, admodum tamen obscura, reliqui libri verba interpretanda cum signis praefixa; vt saepius istorum hominum oculos, quos aciei firmitate et intentione incredibili valuisse necesse est, mirati simus.

Diuersus prorsus et seiungendus a superioribus voluminibus est codex pro *sexto* volumine in numeros relatus, ab alia eaque minus scita manu minusque nitida in membrana perscriptus, *Digesti XV. priores libros* cum glossa Accursiana complexus; quae ad lib. XV. tit. 3. deficit, contextu tamen vsque ad l. 17. tit. I. libri XVI. producto. A mala manu librum olim fuisse truncatum, antequam ea, quae seruata fuerunt, compingerentur in volumen hoc, dubitare non licet. Praefixa sunt ab alia sed vetere manu, et luculento charactere, duo folia, quae constitutionem Imper. Justiniani *Omnem* ad Antecessores, vnam ex tribus, quibus Pandectas sanxit Imperator, continent: digna ea, quae a studiosis harum lautitiarum cum editis comparentur, cum ex antiquiore descripta sint, in qua verba passim atramenti pallore exoleuerant: vnde

lacunae

lacunae relictae sunt, etiam sub finem, vbi Graeca ex Homero, quem *patrem omnis virtutis* honorifice satis appellat Imperator, vt in aliis, desunt *k*).

Videndum nunc est de *aetate:* ad quam in multis iam a nobis prolusum est. In Catalogo Bibl. Schwarzianae haec erant adscripta: "Scripta sunt „haec volumina sine dubio saeculo XIII. id quod „vel e litterarum forma, vel inde colligitur, quo„niam Accursius saeculum XIII. insigni iuris peritia „collustrauit etc." Enimuero alterum hoc tantum id probat, vltra Accursii aetatem codicem non assurgere. Litterarum formam et characterem *l*) saeculi Accursiani esse, facilius est pronuntiare quam probare. Quin illae potius ad saeculum XIV spectant; saltem Accursii aetate codicem seriorem esse ex hoc manifestum fit, quod in Cerotianas glossas incidimus, h. e: a filio Accursii Ceroto additas, v. c. ad l. 15. D. de reb. credit. In hoc igitur manebimus, donec meliora quis docuerit, per saeculi XIV. decursum codicem nostrum esse exaratum *m*).

k) Quod in fine subscriptum est: *Data Constantinopuli, domino Justiniano perpetuo Augusto* iter *Consule* animum aduertere potest: vt *iter* pro *iterum* pictum sit, multo magis ad communem scribendi normam, quam vt *ter* pro *tertium* perscriptum sit. *Tertium* tamen Imp. Consulatum in promulgando Pandecta alii firmant: et in *iter* prima littera obelis iugulata videri potest.

l) Nullum apud Benedictinos rei diplomaticae auctores specimen occurrit, quod satis commode comparari cum codice nostro possit; nisi aliquo modo To. III. t. 56. *II. Genus.* cf. p. 599.

m) Possessorem quendam annum 1462. aliquo loco adscripsisse vidimus. Nec tamen is fuisse videtur, qui com-

Restat vt de *auctoritate* et *vsu* codicis paucis disputemus. De quo primum nihil vniuerse, sed de singulis partibus, pronuntiandum est. Omnino, quoties de codicum dignitate et loco, quo habendi sint, agitur, in libris iuris distinguendos putamus codices glossis instructos ab iis, qui glossis vacant, modo ne de exemplaribus glossis oneratis descripti sint. Nec vanam rem putet aliquis, duas in hunc modum classes eorum constituere. Eos enim, qui glossam adscriptam habent, contextum quoque ad glossam accommodatum, adeoque vulgarem, habere necesse est. Ex iis contra, qui glossa carent, etsi et ii plerumque ex glossatis codicibus ducti sunt, possunt esse nonnulli antiquiores et ea aetate, qua glossa enata est, h. e. saeculo XII et XIII. priores, aut ex antiquiore descripti. Hi soli vsum habere possunt criticum, saltem in Digestis, quorum codicem habemus principem Florentinum. Hactenus itaque in his nolimus quenquam operam nimis sedulam codici nostro excutiendo impendere *n*).

Enim-

compingendum librum ab opifice curauit: esse enim serioris aeui videtur vestitus libri. Vnde b. Schwarzius parauerit sibi librum non constat. In *Ge. And. Wille* V. Cl. *Biblioth. Norica Williana* P. V. p. 231. 2. narratum legimus, post excessum b. Schwarzii Nordlingam, Lib. Imp. Civ., litem vindicando codici mouisse, mox tamen nec diiudicatam deseruisse; adeoque non esse ad liquidum perductum, vnde MS. venerit.

n) In Schwarzianae quidem biblioth. Catalogo To. II. p. 1. adscripta sunt haec: *Variis in locis puriores in MS. reperiuntur lectiones* etc. Enim vero haec pro hedera apposita sunt vino tamen vendibili. Librarius fuit imperitus, si quis alius, adeoque perpetua occurrit emendatio ab iis adscripta, qui codice vsi sunt.

Enimuero libros critica subtilitate constitutos nec desiderat forum, quippe quod vulgatam lectionem sequitur; hanc autem vbique ab editoribus, inprimis in Godofrediana editione, qua vulgo vtimur in foro, esse interpolatam satis constat. De eius igitur sinceritate ac veritate quoties quaestio incidit, ad antiquiores editiones et codices recurrendum est. Commode igitur contigit, vt, dum lectio ad Florentinum exemplar Brencmanni et Gebaueri curis emendata et ad criticam subtilitatem constituta in vrbe hac prelo excuditur, ad bibliothecae nostrae opes vulgatae quoque lectionis exemplum praeclarum perueniret; inprimis cum praeterea editi veteres adsint libri, qui comparari possint, numero plures, interque hos splendidum Jensonianum tribus Voluminibus maximae formae *o*).

In Institutionibus, quae tot virorum doctorum curis totque libris comparatis emaculatae sunt *p*), vt ex tali codice multum frugis bonae expectari possit, nos quidem dubitamus. Vulgauit iam varietatem lectionis ex hoc codice Schwarzius ad prooemium Institutt. sed in tanta farragine non vna occurrit, quae sententiam prauam restituat, obscuram illustret. Omnino illa opera varietatem ex

o) **E biblioth. Schwarz. redemtum, et descriptum in Biblioth. Schwarz. P. II. p. 33.**

p) **Inspiciat aliquis saltem recensum edd. ap. Schwarzium in Scholiis philologicis ad prooem. Institt. recus. LB. 1739.**

vulgari quoque codice, qui in manus incidit, cumulandi, molestiae plus quam fructus habere videtur.

In Corpore Iuris glossato nemo facile subscriptiones et inscriptiones additas expectet, vt nec numeros et titulos librorum, e quibus Pandectarum laciniae consarcinatae sunt. Hactenus adeo nec in Codice, nec in Nouellis, criticus vsus codicis esse potest satis magnus. Cum tamen in his multa sint, quae adhuc studium et operam virorum doctorum desiderent, erunt forte aliquando, quos iuuet codicem hunc consuluisse *q*).

Feudalibus Consuetudinibus comparandis otium iam factum videtur ipsius b. Schwarzii opera: quandoquidem eum ad Gebauerum nostrum variantes lectiones ex pluribus Feudorum codicibus excerptas misisse constat *r*): inter quas etiam ex hac penu, quam domi habebat, symbolam fuisse depromtam dubitare vix licet.

Atque haec quidem de codice Iuris Ciuilis, cuius addiscendi vobis, o Iuuenes florentissimi, quam expedita, plana et compendiosa via nunc in hac nostra disciplinae ciuilis tradendae ratione ducta et

q) Enotauimus ipsi variarum lectionum numerum ex Nouellis aliquot, vnde apparet, operae poenitendum non fore.

r) cf. Gebaueri Narrat. de Brencmanno p. 175.

et munita eſt! quot enim quantisque difficultatibus luctandum, quantae moleſtiae deuorandae fuere iuris ſtudioſis ſuperioribus ſaeculis, cum ex tam ſpiſſo ac vaſto opere, tradita per ſingulas ſparſasque ſine ordine annotationes iura diſcenda erant! — Verum vocat nos pompa ſollennis, quae ad templum academicum orationibus audiendis ceterisque ritibus peragendis ducitur. Dicta eſt ſollennibus hora X. diei craſtini. Vos, Comites Illuſtriſſimi, Liberi Barones, Generoſiſſimi ac Nobiliſſimi Ciues, vt frequentes adeſſe velitis, humaniſſime rogamus. P. P. d. XVI. Sept. cIↄIↄcclxxiii.

ACADEMIAE

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE

PRORECTOR

JO. PETR. MILLER D.

CVM SENATV

SVCCESSOREM SVVM

CHR. FRID. GE. MEISTER D.

CIVIBVS COMMENDAT

IN A. D. III. JULII CIↃIↃCCLXXV.

De Arcadibus luna antiquioribus disputatur.

Recreati his ipsis diebus et exhilarati mirifice alterius ex Duumviris Curatoribus nostrae Vniuersitatis, L. B. de Gemmingen, Viri Illustrissimi, praesentia, eiusque incredibili inspiciendi et cognoscendi res nostras eaque ipsa ornamenta, quae Regia liberalitate nobis contigere, recensendi studio: indicimus nunc sollennia haec academica tanto maiore cum alacritate et laetitia, quo maior ceterarum nostrarum rerum felicibus successibus cumulus accessit hoc ipso viri summi desideratissimo aduentu. Indicuntur autem sollennia haec in a. d. III. Julii transferendis Magistratus academici insignibus in Virum Illustrem et Consultissimum

CHR.

qui inter solitas caerimonias oratione publice habita, faustis cum ominibus, vobisque, Ciues, fauentibus, Prorectoris munia suscipiet: quod vt et ipsi et reipublicae felix faustumque sit, et nos precamur, et vos nobiscum, Ciues, precamini. Vt vero vota fiant publice, vtque rite pieque gerantur omnia, adeste, Ciues, sollennibus frequentes. Vos autem, Comites Illustrissimi, primo loco rogamus humanissime, vt pompam ducere in templum academicum et sacris nostris interesse pro insigni beneuolentia vestra ne dedignemini.

Quandoquidem autem academiae mos et officii ratio postulat, vt hac ipsa pagella, qua sollennia indicuntur, prolusionis caussa de re aliqua erudita, ex medio tamen petita, nec adeo recondita, differantur non nulla: retractare placet rem non iniucundam cognitu, quam nuper in animum reuocauit doctissimus Gallus, disputatione de Cometis instituta *a*). Vbi enim in ea quaestione versatur, an Luna aliquando Cometes fuerit, qui cum propius, quam salubre esset, accessisset ad terram, ecce, repente ab ea correptus, motu suo circa eam ferri coepit et in satellitis locum cessit: cui rei fidem facere visum est nonnullis hoc, quod, facie Lunae per telescopium explorata, exesarum quasi rupium vestigia

a) *Essai sur les Cometes en general et particulièrement sur celles, qui peuvent approcher de l'orbite de la terre, par Mr. Dionis du Séjour, de l'Academie Royale des sciences de Paris et Conseiller du Parlement. Paris 1775.*

vestigia, gurgites profundi, sed omni humore exhausti, prominentiumque montium iuga arida apparere putantur; vt credere liceat, nimium propinqui solis aestu eam aliquando torridam exaruisse: eo, inquam, in loco opinionem hanc firmari arbitratur narratione inter Arcades vulgata, *qua ii maiores suos terram inhabitasse crediderint, antequam ea satellitem suum, Lunam, nacta sit. Narrationem hanc a Luciano ad posteritatem esse transmissam: etsi Ovidii locus satis luculentus ad eam rem sit in Fastis* (lib. I, 469)

Orta prior Luna, de se si creditur ipsi,
A magno tellus Arcade nomen habet. b)

In hac disputatione plura a viro sagacissimo parum explorata fide posita esse videtis. Primum multum abest, vt Arcades tam acute cogitarint aut coniecerint, *vt maiores suos terram inhabitasse crederent, antequam ea Lunam satellitem sibi comparasset.* Quod de Arcadibus narratur, hoc est: antiquiores eos Luna aut creditos esse, aut credi voluisse, aut quacunque tandem ratione dictos esse. Nec aliter Ovidius et in illo et in aliis locis c), Quod porro ex Luciano

b) l. c. p. 184. *C'étoit une opinion généralement reçue parmi les Arcadiens, que leurs Ancêtres avoient habité la Terre, avant que cet Astre eût un Satellite. Cette opinion nous a été transmise par Lucien. D'ailleurs rien n'est plus formel, que le passage d'Ovide à ce sujet etc.*

c) In loco laudato: *Orta prior luna tellus* h. e. gens, vt saepe poëtis γαῖα, χώρα pro populo et lib. II. Fast. 289. *ante Iovem genitum terras habuisse feruntur Arcades, et Luna gens prior illa fuit:* nec aliter Fast. V, 90. accipiendum: *Luna credita terra prior, h. gens.*

Luciano auctore *d*) ea de opinione conſtare putabat, viro doctiſſimo condonandum eſt, a quo poſtulari non poterat, vt, leuiſſimae auctoritatis eſſe libellum de aſtrologia, perſpectum haberet; nam, etſi is inter Lucianea habetur, Lucianum tamen auctorem nullo modo habere poteſt, ſi modo non plane ſui diſſimilis fuit Lucianus. Multo vero minus ſuſpectus ille libellus erat laudandus, quando quidem tot alii multo grauiores auctores laudari poterant, et vero etiam ad rem tanti momenti firmandam, quaerendi et inueſtigandi erant ii, qui primi eam tradiderant, vt intelligi poſſet, qua auctoritate, qua fide rem maxime mirabilem ad memoriam hominum prodidiſſent. Vix aſſequi licet, quomodo vir doctus ſeueritati probationum geometricarum aſſuefactus in hiſtorico argumento tanta cum credulitate verſari, aut tantae leuitatis eſſe poſſit ad amplectendam fidem rei narratae, non ab graui et antiquo aliquo hiſtorico, ſed a poeta et ab obſcuro homine, qui repetierat ea, quae iam ante D annos in ſcriptis paſſim prodita proſtabant. Omnino etiam hoc exemplo patet, mutuo inuicem auxilio indigere diſciplinas, et aſtronomicam doctrinam non minus poſſe mutuare aliquid ex hiſtoria ac critica, quam adiuuatur veterum ſcriptorum lectio aſtronomicis rationibus. Quisquis enim veterum aetatum indolem

d) de Aſtrologia c. 26. vbi leuiſſimus auctor, cum expoſuiſſet ſuperſtitionem Lacedaemoniorum, qui ante plenam lunam non inirent pugnam, ſolos, ſubiicit, Arcades aſtrologiam non coluiſſe: ἀνοίῃ δὲ καὶ ἀσοφίῃ λέγουσι καὶ τῆς σεληναίης ἔμμεναι προγενέστεροι. atqui hoc fruſtra ſumitur, ex ſtultitia et inſipientia Arcades ſe luna antiquiores credidiſſe.

lem et rationem tenuerit, vix vnquam eo deuenire poterit, vt sibi probabili ratione aliqua constare putet: aut Arcades ex toto humano genere solos rem ante omnem hominum memoriam factam, a maioribus traditam accipere, aut eos rationes astronomicas ista omnium rerum rudi aetate satis subtiliter instituere potuisse, vt Lunam non semper in Terrae satellitio fuisse suspicarentur.

Interea tamen quaeri potest, cum interpretationem illam nimium subtilem non admittamus, quamnam aliam rationem sensumque esse statuamus narrationis istius de Arcadibus: sitne exploratum satis, tam stulte de se existimasse illum populum, vt originem suam Lunam antecessisse putaret, an alia probabilis ratio afferri possit, qua dictum illud expediatur. Ad quod, si quis ita quaerat, primo sic respondebimus, vt moneamus, non tam id agi vt fabula illa explicetur; potest enim, vt tot aliarum rerum ex antiquitate, vera ratio ac verus sensus iam dudum ita obliteratus esse, vt frustra nunc in eum inquiratur; quaeri tantum hoc, vt doceatur, inanem esse istam interpretationem, quam viri docti fundum nouae rei faciunt. cum tamen illa omni antiquitatis naturae et genio repugnet omnique fide ac probabilitate destituta sit. Potest tamen praeterea doceri, primo fabulam de Arcadibus ante lunam natis tam parum diserte et explicite traditam ad nos peruenisse, vt nihil tuto de ea pronuntiari possit; etsi, quod sana interpretatio facere iubet, ad veterum hominum sensum et sermonem exigas; tum vero tam diuersis modis iam veteres, qui istis aetatibus

aetatibus propiores fuere, mythum priscum interpretatione tentasse, vt de certa aliqua interpretatione vel ex auctoritate petenda prorsus sit desperandum. Faciamus itaque periculum expediendae huius fabulae tam diuersis modis et traditae et interpretatae. Qua in re tenebimus institutum, quod vtinam sequantur omnes, qui similem disputationem suscipiunt, vt primo loco dispiciamus, quidnam dictum sit, a quo et quibus verbis, antequam ad nostrum sensum de verborum sententiis et caussis iudicemus et argumentemur.

Qui primus Arcades προσελήνους appellauerat, fuisse traditur *Hippys Rheginus* f). Scriptorem hunc non ignobilem Darii et Xerxis tempore vixisse satis constat; praeter rerum Sicularum libros, et vrbium origines, etiam astrologica condiderat g). Verum cum memoratum non sit, quo sensu, qua de caussa Arcades eo nomine impertierit, nec factum aliquod adiectum sit, quod iudicium nostrum regere possit: intelligitur iam ab initio, fluctuare illud nec certo facile gradu firmari posse. Aliorum auctorum veterum hac de re nomina seruauerunt Gramma-

f) Steph. Byz. in Ἀρκάς. Ἵππυς δὲ ὁ Ῥηγῖνος λέγεται πρῶτος καλέσαι προσελήνους τοὺς Ἀρκάδας. Ergo Stephanus, e quo idem repetit Eustath. ad Il. β, p. 300. ipse Hippyn non inspexerat, sed traditum sic ab aliis acceperat. Idem Hippys Aegyptios esse vetustissimos hominum narrauerat, vt ex schol. Apollonii discimus lib. IV, 262.

g) v. Voss. de Hist. Gr. IV, 3.

Grammatici ad Apollonium Rhodium *h*): ſunt ii *Eudoxus*, qui Platonis auditor fuit, aſtronomus inſignis, ἐν τῇ περιόδῳ: fuit enim eius doctum opus γῆς περίοδος, multis interſperſis, quae gentium hiſtorias, opiniones et inſtituta illuſtrarent: cuiusmodi tamen hoc fuerit, quod de Arcadibus dixerat, non conſtat; etſi ex ſcriptoris ſtudiis et rationibus libellique argumento probabile ſit, eum traduxiſſe fabuloſam rem ad aſtronomiae prima rudimenta. Porro *Theodorus lunam comparuiſſe paullo ante pugnam Herculis cum Gigantibus factam* narrauerat *i*). Obſcura haec, quoniam veteres Arcadum mythos ignoramus. Videtur tamen hoc ad antiquiſſimum illum Herculem ſpectare, cuius in coſmogoniis mentio ſit,

h) Schol. Apollon. Rh. IV, 264. quod ſcholium repetitum a Grammaticis ad Ariſtoph. Nub. 397. vnde etiam apparet vetuſtiſſimum illud eſſe et a Lucillo Tarrhaeo, Sophocleo et Theone profectum. Comparauit iam vtrumque locum Rutgerſ. Var. Lect. IV, 18.

i) Apud Schol. Apollon. l. c. Θεόδωρος δὲ ἐν εἰκοστῷ ἐνάτῳ, ὀλίγῳ πρότερον φησὶ τοῦ πρὸς τοὺς Γίγαντας πολέμου Ἡρακλέους τὴν Σελήνην φανῆναι. Num ſub lunae ortum pugnam factam, an tum primum natam lunam dixerit, ex excerpto hoc non conſtat. Nec magis conſtat, quis e tot aliis hoc nomine inſignibus Theodorus ille fuerit, cuius opus ad XXIX libros excreuerat; Samothracem eum fuiſſe, ex Hephaeſt. Ptolem. lib. VII. (ap. Phot. cod. 190.) colligunt viri docti. Ceterum ſcholion hoc Apollonii ſatis memorabile paullo accuratius conſtituere licet e cod. Reg. Par. MSt. 2727. vnde deſcriptum illud in manibus habemus: τὸ δὲ τοὺς Ἀρκάδας ἀρχαίους εἶναι δηλοῦται μάλιστα ἐκ τοῦ προσελήνους αὐτοὺς λέγεσθαι. Εὔδοξός τε ἐν περιόδῳ οὕτω φησί. καὶ Θεόδωρος ἐν κβ. (ſic et in Schol. Ariſtoph.) λέγων ὀλίγῳ πρότερον πρὸ τοῦ τὸν Ἡρακλέα πολεμῆσαι τοῖς Γίγασι τὴν σελήνην φανῆναι.

ſit, cuiusque partes in pugna deorum cum Gigantibus fuiſſe praedicantur praecipuae (Apollodor. I, 6, 1 ſqq.); ſiue ad motus tumultusque ſubterraneos terraeque viciſſitudines pugna illa cum Gigantibus, ſiue ad elementorum inter ſe in ipſo terrae ortu pugnam referenda eſt. Quidquid eſt, pugnam illam in Arcadia factam videtur tradidiſſe ſcriptor hic, adeoque hinc illuſtrari poteſt, quod Arcadiam etiam Gigantidem appellatam narrat Stephanus, Eadem porro cum Theodoro tradiderat *Ariſto* Chius k) et *Dionyſius* Chalcidenſis l), qui etiam populum Arcadiae *Selenitas* ediderat: id quod ad tentatam a ſcriptore hoc interpretationem veteris fabulae referendum eſt. His additur *Mnaſeas*, Patrenſis

k) Ariſton Chius, Zenonis Citienſis diſcipulus: quem adeo inter ſcriptores fuiſſe, qui de vrbium ſitu tradiderant, hinc conſtat: Ἀρίστων ὁ Χῖος ἐν ταῖς Θέσεσι. Perperam enim ἐν ταῖς κτίσεσι hoc mutat Rutgerſ. l. c. quem ſequuntur Menag. ad Diog. VIII. 163 et Jonſ. de Hiſt. philoſ. ſcript. I, 12. p. 66. Etſi plures fuere auctores, qui κτίσεις ſcripſerunt. Verum nec minus θέσις, ſitus ac poſitus vrbium, ad geographicas rationes ſpectat. Non dicemus, an ἀποικία Ἀθηναίων, quae inter Ariſtonis ſcripta fuit, pro particula iſtius operis habenda ſit apud Plutarch. de Iſ. et Oſir. p. 365. E. Opp. Apud Schol. Ariſtoph. l. c. eſt Ἀριστίας ὁ Χῖος.

l) Dionyſius Chalcidenſis, incertum quando vixerit, inter antiquiores tamen habendus, quandoquidem Dionyſius Halic. eius auctoritate vtitur in loco de vrbis Romae originibus lib. I. c. 72. De Arcadibus egerat ἐν πρώτῳ κτίσεως. Ita appellari poteſt opus quod condiderat, κτίσεις, libris V. de vrbium originibus, de quo cf. Voſſ. de Hiſt. Gr. lib. III. p. 171. In Schol. Apollon. ἐν α' κτίσεων legere praeſtat, quod etiam MS. Regius exhibet.

trensis ille, Ptolemaeo Physconi aequalis, cuius praeter alia fuere Εὐρωπιακὰ, siue τὰ περὶ Εὐρώπης, quae si ex innumeris illis, iisque praestantissimis, scriptoribus veteris Graeciae adhuc superessent vna cum eius libro de Asia, multa sine dubio in vetere historia nunc accuratius constitui possent. Narraverat ille *inter reges Arcadum Proselenum fuisse:* quae noua ratio est fabulae interpretandae *m*). Praeter illos *Aristoteles* in iis libellis, quibus rerum publicarum descriptiones exposuerat, et quidem in capite de republica Tegeatarum, narrauerat, *barbaros ab initio Arcadiam tenuisse, eosque eiectos esse ab Arcadibus antequam Luna oriretur; itaque eos appellatos esse proselenos n*). Etiam hoc ita ab Aristotele narratum, vt rationem nominis reddere voluerit: quasi a pugna aliqua ante Lunae ortum facta illud iis impositum sit.

Vidimus

m) Schol. Apollon. l. c. Μνασέας δέ φησι πρὸ σελήνης Ἀρκάδας βασιλεῦσαι quae corrupta esse facile intelligitur. (Monuit quoque Valk. ad Ammon. p. 168.) Apud schol. Aristoph. l. c. haec sunt verba: Μνασέας δέ φησι Προσέληνον Ἀρκάδων βασιλεῦσαι. et sic haud dubie legere praestat, quam cum Cod. Regio: Μνασέας δὲ προσελήνους αὐτοὺς καλεῖσθαι. Quod autem locum illum de Arcadibus ad opus de Europa referendum censemus, inde ductum est, quod Fulgentius Mythol. lib. II. 19. (quem locum repetitum videas in Germanici Caesaris Scholiaste ad Prognost. p. 143.) postquam de Endymione narrauerat, subiicit; *sicut Mnaseas in primo libro de Europa scribens tradidit.* In eodem libro locoque de Pleiadibus et Hyadibus egerat Mnaseas, teste Hygino in Astron. II, 21. vt adeo Musaei nomen ab eo loco alienum esse recte statuant Intpp. et cum iis Burmann. Sec. ad Valeſ. emendat. V, 17.

n) Schol. Apollon. l. c. et ad Aristoph. Nub. l. c.

Vidimus adhuc auctores potiores, qui ea de re tradiderant, (nam feriorum fcriptorum vel poëtarum loca, qui ornarunt fabulam; in cenfum hic non veniunt) plerique cum interpretatione aliqua adiecta. Cum primos illos antiquiores auctores non habeamus, nec quid illi tradiderint, fatis accurate teneamus: de vero fabulae fenfu vix vnquam fatis tuto aliquid pronuntiari poffe manifeftum fit. Si tamen iudicium ex indole veterum mythorum fimilique aliarum fabularum ortu ferendum eft, tota haec de origine Arcadum ante Lunam narratio ducta eft a nomine *Profelenorum*, quod in vetere aliquo carmine vel fcriptore occurrebat, et cuius adeo vis et ratio ex eo folo conftituenda erat. Nunc cum auctoritatem illam non habeamus neque adeo veritatem ipfam tenere queamus, ad coniectationes defcendere licet; videndum modo eft, vt antiquitatis genio illae fatis confentaneae fint. Iam autem et olim multae diuinationes in medium allatae funt, et nunc aliae afferri poffunt: de quibus videamus figillatim quid ftatuendum fit.

Omnino autem Profelenorum nomen impofitum Arcadibus videri poteft *aut*, quod ante Lunae cultum, remue aliquam de Luna mythice traditam, Arcadum gentem extitiffe norant homines, *aut* quod Lunae defcriptionem et obferuationem ferioribus demum aetatibus inter eos receptam viguiffe conftabat. Habet vtraque opinio quo fe tueatur, pofterior etiam exemplum et auctoritatem veterum fcriptorum.

Fuiſſe *Lunae* cum Pane inter Arcades *cultum praecipuum*, conſenſu plurium ſcriptorum traditur. Antiquitatem religionis hinc colligas, quod in antro ſacra iis facta *o*) ſunt; et ſymbolicae rationis aliquid ineſſe, non inficiabitur, qui Panem rerum naturam referre cogitet, vnde et Panem adamaſſe Lunam fabulati ſunt *p*). Potuit ea Lunae religio recipi ab Arcadibus, cum iam per aetates aliquot vixiſſent homines in Arcadia; qui *προσέληνοι* appellari poterant, cultu ac religione Lunae nondum recepta. Potuit etiam fabula de Endymione a Luna adamato, cum ea de curru deſcendiſſet et cum adoleſcente vixiſſet, opportunitatem dare poëtis, vt tempora antiquiora ex eo definirent, vt ea Lunae in Arcadia degentis aetatem anteceſſiſſe dicerent. Eiusmodi quid obſeruare ſibi videbitur aliquis in Heſychio *q*).

Sed vt *ad obſeruationem Lunae inſtitutam ab Arcadibus* referre iſtud nomen placeat, plura mouere poſſunt: primo quidem loco, quod antiquitus rei aſtronomicae rudimenta inter eos viguiſſe aliqua conſtat, vt vel vrſa maior ab iis conſtituta declarare

rare

o) Porphyr. A. N. f. 20. Egregius ac difertus de hoc Antro locus eſt, in Quinto Calabro lib. X, 126 ſqq. cf. Schol. Apollonii IV, 56.

p) Virg. Ge. III, 392. Philoſophema aliquod phyſicum ſub hac fabula latere forte potuit, etſi incertum, quale illud fuerit. Nolim enim praeſtare commenta Baconis de Augm. Scient. lib. II, c. 13.

q) Heſych. προσεληνίδες, αἱ Ἀρκαδικαὶ Νύμφαι. cf. infr. dicenda; inpr. e Fulgentio.

rare poteſt, tum quod veteri ſermoni vſuique ea forma loquendi accommodata; tandem nec deſunt veterum ſcriptorum loca, qui eandem interpretationem fabulae prodidere. Moleſtiam tamen in his facit hoc, quod difficile eſt peruenire ad aliquid, in quo tuto acquieſcere poſſis.

Omnino Arcades gentis vetuſtate celebratos eſſe vulgata res eſt, neque ea a vero aliena *r*), quandoquidem illi Pelaſgicae ſtirpis erant, diuque ante Deucalionem loca illa inſedere *s*), eaque ſerius quoque tenuere, cum iam a multo inde tempore Hellenes ceteras Graeciae partes inſediſſent. In hac illi vetuſtate acceperant a maioribus, fuiſſe vitae cultum victumque mitiorem ſerius receptum, magnamque priorum aetatum partem ferino more fuiſſe exactam, et veſci ſolitos primos Arcades glandibus ſpecubusque habitaſſe *t*). Cum mitioris

r) *Δοκεῖ δὲ παλαιότατα ἔθνη εἶναι τὰ Ἀρκαδικὰ, τῶν Ἑλλήνων* etc. Strabo VIII. p. 595. A.

s) Οὔπω Πελασγὶς χθὼν τότε κυδαλίμοισιν ἀνάσσετο Δευκαλίδῃσιν Apollon. IV, 264. 5. *Pelasgiam* quoque appellatam olim (h. e. eo epitheto ſeu nomine a poëtis deſignatam.) obſeruat Stephanus Byz. in Αρκας, ex Nicolao, Damaſceno puta. Plin IV. ſ. 10. Arcadia *initio Drymodes, mox Pelasgis appellata.* Male hoc more, paſſim etiam in aliis, poëtarum epitheta pro nominibus antiquioribus venditari ſolent.

t) Loca veterum in re nota adſcribere opus non eſt; nihil notius *βαλανηφαγία* veteris Graeciae, inprimisque Arcadum. Praeclari Ovidii verſus Faſt. II, 291 ſqq. *Vita ferae ſimilis, nullos agitata per vſus. Artis adhuc expers et rude vulgus erat. Pro domibus frondes norant etc.* Hinc Arcades quercubus natos vetus ſermo prodebat: quod ornarunt poëtae, v. c. Statius Theb. IV. 175 ſqq. *Arcades — veteres aſtris Lunaque priores — nemorum vos ſtirpe rigenti Fama ſatos etc.*

ipſi in hoc inciderent, vt a Lunae contemplatione fabulae cauſſas repeterent, et inter hos quidem primo loco Mnaſeam ſupra laudatum referendum eſſe ſuſpicamur *z*).

Habuiſſe autem ſiderum ſcientiam aliquid, quod Arcadibus illa deberet, ex certorum inprimis ſiderum nominibus apparet, quae a domeſticis Arcadum fabulis ducta ſunt. Fuit enim hoc ſollenne, vt ſerioribus aſtronomis, ita priſcis ſapien-

occurrit, nec aliter explicatur ab Heſychio. Scholiaſtes igitur Aeſchyli: ὅθεν καὶ, inquit, οἱ Ἀρκάδες πρόσελοι ἢ προσέληνοι. Quaſi vox aliqua rite ſic formari poſſet, et cur Arcades ὑβρισταὶ dicti? Repetit haec nec plura expedit Etymol. M. et Tzetza in Chiliad. IV. 813 ἄλλοι δ' ὡς ὄντας ὑβριστὰς, καλοῦσι προσελήνους; idemque in Schol. Lycophr. ad v. 482. vbi et alia interpretatio adiecta, ante lunae cum ſole congreſſum ſolitos Arcades glandibus veſci. De religioſo ritu ille loqui voluit? ἐτρέφοντο γὰρ πρὸ συνόδου τῆς σελήνης πυρὶ ὀπτῶντες τοὺς βαλάνους. cf. alter loc. in Chiliad. Acutius coniectauit Scaliger de Emend. tempp. Proleg. ideo dictos Arcades προσελήνους, quod ante novam et plenam lunam res ſuas exequerentur. Ad multo abſurdius commentum detorſit fabulam de Endymione Malalas Chronograph. p. 73.

z) Schol. Apollonii l. c. vt quidem locus ille ex Codice Regio Pariſ., collato Scholiaſta Ariſtoph. l. c. reſtituendus eſt: ἔνιοι δέ φασιν Ἐνδυμίωνα εὑρηκέναι τὰς περιόδους καὶ τοὺς ἀριθμοὺς τῆς σελήνης. διὰ δὲ τὸ Ἀρκάδα εἶναι, προσαγορευθῆναι ὑπ' (f. ἀπ') αὐτοῦ προσελήνους τοὺς Ἀρκάδας. οἱ δὲ ὑπὸ Τυφῶνος φασὶν εὑρεθῆναι. (hoc alibi lectum non memini). Ξεναγόρας δὲ (vetus ſcriptor, iam Dionyſio Halic. laudatus, cuius nobile opus fuit, χρόνοι, ſeu Chronica inſcriptum) ὑπὸ Ἄτλαντος. Δοῦρις δὲ ἐν πέμπτῳ καὶ δεκάτῳ τῶν Μακεδονικῶν Ἀρκάδα φησὶν, ἀφ' οὗ ἡ Ἀρκαδία καλεῖται, Ὀρχομένου υἱόν, διὸ καὶ Ὀρχομενὸν εἶναι πόλιν (ap. Schol. Ariſtoph. ποταμὸν) ἐν Ἀρκαδίᾳ.

pientibus, vt nomina ac formas ſiderum, quae primi obſeruarant aut ab aliis obſeruata didicerant, ex priſcis ſuae gentis fabulis impertirent. Itaque ſidus omnium, quae vetuſtas narrat, nobiliſſimum, Vrſa maior a Lycaonis filia, Calliſto, notationem accepit cum filio, qui Arctophylax eſt dictus. Ceſſitque tandem in haec nomina omnis Graecia, cum antea idem Vrſae ſidus Plauſtri nomine veniret bubus iuncti, Boote appoſito. Cynoſura quoque in minorem Vrſam abiit.

Obſeruationem ſiderum per Lunae amorem in Endymione declaratam eſſe vetere ſermone †), non adeo abſonum eſt, ſiue vt inter cetera ſidera eius motus viceſque inprimis eſſent obſeruatae, ſiue vt ad noctis ſilentia ea res ſpectaret, inter quae caelo contemplando vacant ii, qui *Vicinam ex alto mundi cognoſcere molem Intendunt, totumque animo comprendere coelum.* Inuentus autem et deſcriptus Lunae curſus, conſtitutique menſes et duodenis menſibus anni, res videri debuit ſatis memorabilis; etſi de auctore rei fama fuit incerta: cum alii ad Endymionem, alii ad Atlantem illud referrent. Conſtat autem Arcades ab initio nec anni nec menſium deſcriptionem habuiſſe, ſed ex viciſſitudine anni et tempe-

†) Fabula hac de Endymione, quam alii ad venandi ſtudium traxerunt, nihil vulgatius. Plin. II. 9. *quae ſingula in ea* (Luna) *deprehendit hominum primus Endymion; et ob id amore eius captus fama traditur.* cf. Schol. Apollonii IV, 57. 58. Fuere memorati a priſcis poetis montes *aſeleni*, ab aliis ad Trachinem, ab aliis ad Aetoliam retracti: quorum nomen ad Endymionis congreſſum cum Luna reuocauerat Nicander: v. Etymol. M. in ἀσέληνα.

tempestatum tempora metiri consueuisse: itaque annos trimestres vel quadrimestres habuisse dicti sunt, donec accuratius ipsis ad lunares rationes constitutus est annus. *Nam annum*, Plinius ait lib. VII, §. 49. *alii aestate vnum determinabant, et alterum hieme, alii quadripartitis temporibus, sicut Arcades, quorum anni trimestres fuere.* Alios, qui idem memorarunt, excitat Lindenbrog. ad Censorin. de Die Natali c. 19. qui locus hac in re est classicus: *Item in Achaia Arcades trimestrem annum primo habuisse dicuntur, et ob id προσέληνοι appellati, non vt quidam putant, quod ante sint nati, quam Lunae astrum coelo esset: sed quod prius habuerint annum quam is in Graecia ad Lunae cursum constitueretur.* Opinionem hanc recoquit et suo more exornat Tzetzes Chil. IV, 811 sqq. et Chil. II, 876 sqq. Vt autem ei veterem Mnaseae auctoritatem fuisse arbitreris, mouere potest Fulgentii locus Mythol. II, 19. *Endymionem vero pastorem amasse dicitur (Luna) duplo scilicet modo: seu quod primus hominum Endymion cursum inuenerit: vnde et XXX annos dormisse dicitur, qui nihil aliud in vita sua, nisi huic repertioni studuit; sicut Mnaseas in primo libro de Europa scribens tradidit.* Quem totum locum exscripsit aut exscribendum praebuit, non enim vacat nunc in eam rem inquirere, Schol. Germanici p. 143. *a*)

Nec vero illud alienum esse a veteris sermonis indole putandum, quod tempora ante Lunae vices et rationes repertas elapsa eo modo declararunt, vt ante

a) De hoc Scholiaste cf. Saxium V. C. in Onomast. litt. Vol. I. p. 204. De ceteris v. not. *z*)

ante Lunam illa fuiſſe dicerent. Multa alia paſſim notari poſſunt eius formae ſimilia: ita Aegyptiorum ſummam antiquitatem Apollonius, vetuſtiorum haud dubie poetarum exemplo, ita deſignat verbis, vt eos *ante vixiſſe* dicat, *quam ſidera omnia in conſpectum prodirent;* reſpectu forte ſimul ad id habito, quod ſiderum notationes eos primos inueniſſe putarunt nonnulli *b*). Quod ſi itaque vel maxime nomen hoc Arcadum, quo ante Lunam nati dicuntur, ad obſeruatum eius curſum conſtitutamque hinc temporis rationem aliquam interpretatione referre velimus: ſimpliciora multo inuenta iis aſſignanda occurrunt, quam aliquid tam exquiſitae, nec niſi e recentiore diſciplina petitae, doctrinae, quod ſagaciſſimus vir volebat, vt Arcades cognitum habuiſſe diceret hoc: fuiſſe tempus, quo Luna nondum in ſatellitium Terrae adducta eſſet; ſeriusque hoc eueniſſe, vt Luna in Terrae miniſterium et famulitium adigeretur: in quod rudes et indoctos Arcades incidiſſe, omni prodigio prodigioſius habendum eſſet. Atque haec quidem hactenus. Vos autem, Ciues amantiſſimi, hac tanquam promulſide ac guſtatione inuitati

b) Apollon. IV, 261. Οὔπω τείρεα πάντα, τὰ τ' οὐρανῷ εἱλίσσονται etc. Vbi Schol. γεγονέναι δὲ αὐτούς φησιν ὁ Ἀπολλώνιος πρὸ τοῦ πάντα τὰ ἄστρα φανῆναι, καθὸ τήν τε φύσιν κατανοῆσαι αὐτῶν δοκοῦσι καὶ τὰ ὀνόματα θεῖναι etc. Etiam ante Jovem Arcadas vixiſſe dixit Ovid. Faſt. II, 289. Qua de re comparandus Callimach. in Jov. 10 ſqq. Nonnus lib. XLI, vbi Beroes (Syriae vrbs erat) antiquitatem inani orationis tumore celebrat, non ante Lunam, et Arcadiam, ſed ante Solem fuiſſe habitatam.

inuitati ad ipsas epulas accedite frequentes, quarum caussa illa apposita est.

P. P. II. Jul. cIↄ Iↄ CCLXXV.

* * *

Fateor ingenue me mihi nunc displicere in tota huius mythi Arcadum tractatione. Debebam enim disertius et accuratius singulas veterum et recentiorum interpretationes annumerare, breui cuique iudicio adscripto aut subiecto; tum sub finem iudicium meum qualecunque apponere; in quo id sequi debebam, quod cum antiquorum mythorum natura et indole erat coniunctissimum. Nunc autem rem ita exposui, vt circumspicerem statim ab initio quotquot essent rationes interpretandi mythi probabiles, subiiceremque vnicuique expositae auctoritatem antiquam, si qua occurrebat. Atqui simplicior ratio ac via erat, vt non, quid possit fieri, sed quid factum sit, deinceps enarrarem: fuisse adeo qui mythum ad antiquitatem religionis, qua Luna apud Arcades celebrata est, referrent; alios qui ad obseruationem Lunae, eiusque cursus, et rationis temporum inde constituendae, antiquitus inter Arcades factam haec referrent, adeoque tempora antiquiora ita describerent, vt ante Lunam ea decurrisse dicerent.

Non bene procliuis fui in eam opinionem, vt Arcades προσελήνους dici potuisse putarem ex eo, quod ab iis aliquando Lunae cursus erat obseruatus et ad certam rationem descriptus. Probabilius enim

enim eſt, hoc eſſe ſerioris commenti. Memor eſſe debebam, mythum omnino redolere tantam vetuſtatem, vt in eius cauſſam et originem prorſus non conueniat tam ſubtilis interpretatio; ſi Arcades aut dicti ſunt aut ipſi dixere ſe ante Lunam fuiſſe, hoc idem fuit ac ſi dicerent, ſe tanta antiquitate fuiſſe, vt ante Lunam iam Arcadia a ſuis maioribus habitaretur; ſiue vt Lunam deam apud ſe natam dicerent, ſiue vt Lunam in caelo poſt Solem demum aut alia ſidera ſucceſſiſſe in locum ſuum crederent.

Quod ſi porro redeundum eſt ad vetuſtiores ſcriptores, etſi non conſtat quo ſenſu Hippys Rheginus, qui primus id prodidiſſe traditur, Arcades προσεληνους ediderit: tamen id ipſum, quod ille Aegyptiis maiorem vetuſtatem tribuerat, probabile ſit, ſimili modo de Arcadibus eum pronuntiaſſe. Atque etiam ceteri, quos laudauimus e Schol. Apollonii, ad antiquitatem Arcadum ſummam hoc retulere. Fuiſſe ergo neceſſe eſt antiquum aliquem rudium hominum mythum, qui Arcades extitiſſe ferret, cum nondum luna eſſet; quemadmodum iidem dici potuere fuiſſe ante ſidera, vrſam ſaltem, in quam Calliſto fuit mutata, et ante Arctophylacem. Forte eodem modo mythum tradiderant, quo luna narrabatur ſerius caelum tenuiſſe. Videri poſſet hoc ad pugnam Herculis cum Gigantibus ſpectaſſe, ſub quod tempus a Theodoro traditum, *lunam comparuiſſe;* habuiſſeque adeo locum in aliqua Heraclea, in qua tribuebant Herculi Thebano ea, quae ad antiquiorem Herculem ſpectabant, qui in Coſmogonia

gonia erat celebratus, cum etiam in pugnâ cum Gigantibus inter deos pugnaret. Forte tamen haec in Scholiis illis e Theodoro narrata fabula obiter tantum interposita est, neque ad Arcades spectat. Lucem aliquam affert, quod in Apollodoro est, de Gigantum pugna: cum Hercules ad pugnam a diis arcessitus esset, quia fatale erat, vt non nisi a mortali exscinderentur Gigantes, Terram matrem quaesiuisse herbam, qua a morte illi tuti et immunes essent; eam vero Jupiter ipse resecuit inducta mundo nocte, *vetans Auroram, Solem et Lunam, lucere* *). Recte adeo narratum videri potest, lunam paullo *ante pugnam iterum emersisse.*

Vel sic tamen rudem ac pinguem mythum subtiliorem hanc interpretationem non admittere, colligo quoque ex Apollonii loco IV, 261 sqq. vbi ait Aegyptum fuisse habitatam ante omnes alias terras; quae ita effert: *Nondum omnia astra in caelo voluebantur*, necdum Danai erant, nec Deucalionis stirps; soli Arcades erant, *Arcades*, inquit, *qui narrantur ante lunam vixisse in montibus glandium victu* **), cum iam clarum nomen esset Aegypti. Eodem nos ducit Lycophron, qui cum Apollonio veterum fabularum fuit doctissimus; namque et is *Arcades* appellat *ante lunam quernas glandes sub cinere per hiemem*

*) Lib. I, 6, 1. Ζεὺς δὲ ἀπειπὼν φαίνειν Ἠοῖ τε καὶ Σελήνῃ καὶ Ἡλίῳ, τὸ μὲν φάρμακον αὐτὸς ἔταμε φθάσας.

**) οὔπω τείρεα πάντα τάτ᾽ οὐρανῷ εἱλίσσονται (malim εἱλίσσοντο, ne cum seqq. iungatur.) Οἶοι δ᾽ ἔσαν Ἀρκάδες Ἀπιδανῆες. Ἀρκάδες, οἳ καὶ πρόσθε σεληναίης ὑδέονται ζώειν φηγὸν ἔδοντες ἐν οὔρεσιν.

mem torrentes *), vt antiquitatem gentis eo modo declararet; ad quam adeo grammaticos doctissimos fabulam retulisse, dubitari nequit.

Manet itaque hoc, tam rudem et indoctum mythum inter Arcades obtinuisse, vt haberent memoriam rerum, quae narratae essent contigisse apud se, antequam Luna in caelo luxisset; multumque adeo rem abesse ab ea subtilitate, quam viri docti cum olim intulere, tum multo magis nostra aetate, cum voluere adeo Arcadibus asserere inuenta astronomiae nostrae, adeoque infantibus tribuere prudentiam adultae aetatis. Adeo virorum doctorum acumen et iudicium obtusum esse videri debent cum optimi viri *Anton. Court de Gebelin* somnia, tum ingeniosi viri, *Io. Silv. Bailly*, de notionibus et doctrinis generis humani ex antiquiore aliquo genere humano superstitibus commenta.

*) Lycophr. 482. 3. *τῶν πρόσθε μήνης Φηγίνων πύρνων ὀχὴν Σποδῷ κατ' ἄκρον χεῖμα θαλψάντων πυρός.*

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE
PRORECTOR
ERN. GODOFR. BALDINGER D.
CVM SENATV
ANNIVERSARIA INAVGVRATIONIS
SACRA XXXX.

IN A. D. XVIII. SEPT. CIↃIↃCCLXXVII.

RITE INDICIT.

Recensentur Numi Familiarum Romanarum, qui in Museo academico seruantur.

Commentatio prior.

Dulciore vix vnquam laetitiae sensu perfundimur, Commilitones, quam quoties anniuersaria sacra Vniuersitatis nostrae litterariae vobis indicimus: multo magis, quoties in rebus prosperis et secundis, incolumitate nostrorum bonorum, faustisque curarum ac studiorum successibus, hoc idem facere contingit. Ecce nos iterum in ipso sollennium apparatu et tanquam peruigilio constitutos, cum crastino die celebranda sint sacra natalitia huius reipublicae, et recolenda animis primordia eius tam bono omine ante XXXX hos annos iacta, vt ad hunc vsque diem

diem laetis ea incrementis effloruerit. Pompa in templum academicum ducta, Deo O. M. gratias aget, earumque caussas, recensu eorum, quae per hunc annum euenerunt, facto, enumerabit, habita *de seuerioris diaetae noxis* oratione, Vir Experientissimus AVGVSTVS G. RICHTER. Recepit enim has in se partes publice verba faciendi ac sensus nostros interpretandi, quandoquidem ille in quatuor Candidatos dignissimos, *Iustum Christ. Loder*, *Car. Wilh. Chr. Müller*, *Wilh. Io. Conr. Hennemann*, et *Io. Chph. Otto Ostermann*, viros doctrinae et ingeniorum laude commendatissimos, summos Ordinis Medicorum honores est collaturus. Fidem facere possunt hi ipsi viri doctissimi professioni nostrae, curas nostras, vt vestra, Commilitones, ingenia ac studia bonis litteris imbuantur, laetis successibus non carere. Atque hoc est illud, in quo enitendum nobis est, vt respondeamus voluntati, prouidentiae et munificentiae Regis nostri Augustissimi, Musarum serta inter lauros victrices intertexta non aspernantis, tum tutelae et indulgentiae summorum et illustrissimorum virorum, quibus, cum Electoratus huius terris regendis, nostrae reip. litterariae sub Auspiciis Regiis moderandae cura est iniuncta. Habemus autem hoc quoque in anno, quae praedicare possimus, studia et consilia tuendae et amplificandae academicae rei, cum alia, tum ea, quibus incrementa et ornamenta bibliothecae nostrae, et Musei, Exc. *Büttneri* nostri olim cura et impensa adornati, nunc Academici, plurima prouisa sunt. Curatum est hoc anno, vt loculamenta et armaria parata sint copiis naturae variorum generum recipiendis spe-

 ciosa

ciosa et ampla. Locupletatae sunt eae copiae insigni accessione apparatus metallorum Schluteriani, largitione Regis nostri munificentissima in Museum hoc academicum illati. Instruxit illud, bono cum omine, opibus nonnullis aliorum quoque liberalitas, vt nuper Celsissimae Principis, Henricae Christianae de Waldeck, exquisitissimas ingenii animique dotes cum naturae et litterarum amore ac studio copulantis. Alia dono misit Vir clarissimus de Luc, Geneuensis, frater sollertissimi arcanorum naturae indagatoris; et iam superiore anno L. B. de Hüpsch, Vir Illustr.

Iam cum multorum votis hoc expetitum audiuerimus, resque illud ipsa monere, consiliumque adornandi eiusmodi Musei postulare videatur, vt copiarum congestarum ac seruatarum notitia aliqua publice proposita exstet: (atque vtinam simili instituto bibliothecae nostrae opes describere et publicis vsibus exponere liceret!) ecce subnatum nobis est consilium, potiorum rerum, quae in Museo hoc academico continentur, recensum in aliquot commentatiunculis, quas hoc publice praefandi munus certis temporibus exigit, deinceps facere. Et primo quidem loco *numos Romanos* recensere iuuat, initio a *numis familiarum*, quas vocant, facto, hoc est ab iis numis, quos per liberae reip. tempora inde ab V. C. 484, quo primum argentum signari coepit, vsque ad excessum Augusti, in vrbe quidem quaestores vrbani et III viri A A A. F F F. seu monetales *a*), in

a) Raro extra ordinem, nec nisi ex SCto, Aediles curules ac pl. Porro pro IIIviris instituit IVviros Caesar sub

in prouinciis autem quaestores prouinciales, flandos ac procudendos curarunt, et in quibus partim sollennia quaedam symbola reip. Romanae, vel magistratus sui notam, partim res illius anni memorabiles, aut maiorum suorum nomina, ortum, honores, res ab iis gestas vel curatas, memoriae hominum consecrare consueuerunt. Quaestores prouinciales, etiam ii, qui in bellis ciuilibus apud exercitus erant, vt stipendiis soluendis pecuniam signarent, praeter superiora illa, etiam Procoss. ac Legatorum aut Imperatorum suorum victorias, res gestas ac decora in numis signarunt. Esse eos denarios ex argento monere vix necesse est, paucis admixtis quinariis, qui loco suo a nobis notabuntur. Certas annorum, quibus signati dicendi sint, notas vix edi posse putamus, ne in iis quidem numis, quos ad certos magistratus aut triumphi annos referre licet; possunt enim iidem a nepote aut alio, qui ab eo genus ducebat, signati esse. Reuocauimus eos, qui in hac penu nostra seruantur, ad suas gentes, et, quantum pro nostro rei numismaticae studio et pro otii nostri modo facere licuit, in suos loculos digessimus. Cum tamen similes denariorum horum recensus iam facti sint ab aliis, ne actum ageremus, in eorum interpretatione copiosi esse noluimus. Vt vero ii, qui vberiorem explicationem sitiunt, ha-

 beant

sub extremum vitae annum; ab Augusto tamen IIIviri restituti. Idem Caesar ad bellum Hispaniense profecturus Praefectis vrbis Romae sub Lepido constitutis ius signandae monetae dederat. Augustus IIIviros Caesaris, et alios IIIviros Senatus constituit, relicto Senatui iure aeris signandi, auro et argento sibi seruato.

beant quem inſpiciant, vnum ſaltem, eumque idoneum ac claſſicum, auctorem excitabimus, Sigeb. Hauercampum in Theſauro Morelliano; nam Vaillantii, et eorum qui ante ipſum idem curriculum emenſi ſunt, Golzii, Ant. Auguſtini, Vrſini, Patini, opera, iam ipſi illi viro doctiſſimo ante oculos fuit poſita et in auxilium vocata *b*).

ABVRIA. I. Caput Romae galeatum. Ad mentum nota denarii X, a ceruice GEM*inus*. = *c*) Sol, capite radiato, in quadrigis, dextra flagrum, laeua habenas tenens. Subter equorum pedibus; M. ABVRI*us* (tribunus pl. V.C. 561. Praetor 577). Infra appoſitum: ROMA. *Morell.* 1. *d*)

II. Caput Romae galeatum. X. GEM*inus*. = Mars in quadrigis, dextra tropaeum, laeua haſtam cum clipeo tenens. C. ABVR*ius* (Trib. pl. 568.) ROMA. *Morell.* 4.

ACCOLEIA. I. Caput muliebre (forte Clymenes, matris Phaëthontis: reſpectu originis a Padi ripis). P. ACCOLEIVS LARISCOLVS. = tres Phaëthontis ſorores in larices mutatae: ad dextram vltima arcum, a laeua citima lilii florem manu tenere videtur. *Morell.* 1.

ACILIA. I. Caput deae Salutis laureatum. SALVTIS. = Hygiea laeua columellae innixa, dextra ſerpentem

b) [Ab illo inde tempore Eckhel. V. C. in Catalogo Muſei Caeſarei Vindob. Numor. Vet. To. II. alium recenſum edidit.] Dupli qui adſunt numi, in hoc recenſu non commemorantur.

c) Auerſam numi partem hoc ſigno declaramus.

d) Tab. Theſ. Morell. *Familia Aburia*, et ſic porro.

ſerpentem tenens. MAN*ius*. ACILIVS III. VIR. VALETV. (aedium Valetudinis et Salutis tuendarum ſeu reficiendarum Triumuir) *Morell.* III.

II. Idem fere, diuerſae tamen fabricae.

AELIA. I. Caput Romae galeatum. X. = Dioſcuri pileati cum ſtellis et haſtati in equis concitatis. P. PAETVS (Coſ. 552.) ROMA. *Morell.* 5.

II. Caput muliebre, forte Dianae ſeu Junonis Monetae. BALA. (f. *Balatro*, cognomen Aeliorum.) ſub mento C. (nota monetarii.) = Diana in bigis ceruorum, vtraque manu faces praeferens. Subter ceruorum pedibus cicada, ſignum officinae monetalis. C. ALLI (*Aelius*) *Morell. VII*, 20. *etſi paullo diuerſus.*

AEMILIA. I. Caput deae Concordiae velatum. PAVLLVS LEPIDVS CONCORDIA. = Aemilius Paullus tropaeum ſtatuens, adſtante Perſeo manibus in tergum reuinctis, cum binis eius filiolis. ſupra TER, (f. tertium triumphauit) et infra PAVLLVS. *Morell. T. I*, 6.

II. Caput Veneris victricis laureatum. X. ROMA. = Statua equeſtris (forte Anci Marci regis) in ponte. MAN*ius* AEMIL*ius*, et inter fornices LEP*idus*, qui quaeſtor V. C. 675. pontem ſublicium ex ligneo lapideum fecit. *Morell. T. I*, 2.

III. Caput Lepidi nudum. LEPID*us*, PONT. MAX. III. VIR. R. P. C. (*reip. conſtituendae*). = Caput Caeſaris Octauiani nudum. CAESAR. IMP. III. VIR. R. P. C.. *Morell. T. II*, 1.

IV. v. in *Plautia* 2. (*Morell.* 1.)

ANTONIA. I. Nauis praetoria. ANT*onius*. AVG*ur*. III. VIR. R. P. C. = Aquila legionaria inter ſigna cohortium. LEG. II. *Morell. T. VII.*

II. Similis. LEG. IV. III. Item. LEG. VII. IIII. Item. LEG. X. V. Item. LEG. XI. VI. Item. LEG. XII. VII. Item. LEG. XV. VIII. Item. LEG. XIX. IX. Item. LEG. XX.

X. *Quinarius*. Caput Victoriae cum humeris alatis. III. VIR. R. P. C. = Leo gradiens. ANTON*ius*. *Aerae* XL. IMP. (Intellig. aera Lugdunenſis inde ab V. C. 633, cum Gallia Ciſalpina prouincia Romana, Lugdunum autem municipium factum eſt cura M. Antonii Cretici, qui Triumviri pater erat) *Morell. T. V*, 4. 5.

XI. Caput Jovis laureatum. S. C. (*Senatus Conſulto*) N. (Sigla monetalis) = Victoria in quadrigis citis (adeoque quadrigatus, vt vulgo appellabant hos numos denarios) altera palmam cum habenis, altera coronam tenens. Q. ANTO*nius* BALB*us* PR*aetor* (Praetor Sardiniae 570.) *Morell. T. X*, 13.

AQVILIA. Caput Virtutis galeatum. III. VIR. ab altera parte virtus. = Vir ſcutatus mulierem proſtratam releuans. MAN*ius* AQVIL*ius* MANii *Nepos*. Infra: SICIL*ia*. (M'Aquilius, III. vir monetalis Auguſti aetate, vnius ex maioribus, M'Aquilii, memoriam recoluit, qui V. C. 652. ſeruis fugitiuis profligatis Siciliam reſtituerat.) *Morell. I.*

ATILIA. Caput Romae galeatum. X. = Victoria in citis bigis, infra C. ATIL*ius* (per compendium ſcripturae exaratum) ROMA. *Morell. n.* 4.

AVRELIA.

AVRELIA. Caput Vulcani, pileo laureato, pone forceps cum ſtella. (Declarat Cottam aliquem Vulcani aedem refeciſſe) C. nota monetaria. = Aquila fulmini inſiſtens. L. COT*ta*. *Morell. n.* 3.

BAEBIA. Caput Romae galeatum. X. TAMPILVS. = Apollo cum arcu et ſagittis (niſi Jupiter eſt cum fulmine) in quadrigis. ROMA. infra M. BAEBI*us* Q. F. (fuit Coſ. 583.) *Morell. I.*

CAECILIA. I. Caput Romae galeatum. X. ROMA. = Elephanti protome in vmbone clipei Macedonici laurea incluſi. M. METELLVS. Q. F. (Fuit is Quaeſtor a. 623. expreſſit memoriam Q. Caecilii Metelli Macedonici) *Morell. T. I,* 2.

II. Caput Romae galeatum. X. Q. METEL*lus* (Macedonicus, idem qui de Pſeudophilippo triumphauit) = Jupiter in quadrigis, dextra laurum, laeua fulmen geſtans. ROMA. *Morell. t. I, 6.*

III. Caput iuuenile imberbe laureatum, forte Apollinis, infra ſtella. L. METEL. A. ALB*inus Spurii* F. = Roma ſedens ſuper armis: cui a tergo adſtans Victoria coronam imponit. C. MAL*leolus*. ROMA. (Sunt nomina III virorum monetalium.) *Morell. T. II,* 2.

IV. Caput barba cincinnata, laureatum, Neptuni eſſe putant; niſi Jovis eſt. Q. METEL. PIVS. = Elephas gradiens. SCIPIO IMP. (Pompeii Magni gener. Coſ. 702.) *ibid.* 6.

V. Caput Pietatis, appoſita ciconia. = Praeſericulum cum lituo: auguratus inſignia: intra lauream. Infra IMPER*ator*. Referendus numus ad eundem Scipionem. *ibid. n.* 7.

VI. Caput Africae; appoſita ſpica et ſtiua aratri. Q. METEL. SCIPIO IMP. = Hercules clauae innixus. EPPIVS LEG*atus* F. C. (*fieri curauit*). Fuit adeo is inter Legatos eiusdem Scipionis in Africa exercitum aduerſus Caeſarem ducentis. *ibid. n.* 8.

CAESIA. I. Protome Veiouis, dextra iaculum in fulminis ſpeciem vibrantis: cum Monogrammate, ſeu AP*ollo*. (quo nomine interpretati eſſe videntur Romani Veiouem, v. Gell. V, 12.) ſeu RA, vt monogramma Romae ſit. = Lares duo ſedentes, adſtante cane. Supra Vulcani protome cum forcipe. LARES per litterarum compendia. L. CAESI*us*. *Morell. I.*

CALPVRNIA. I. Caput Apollinis cincinnatum, laureatum, CV. (numerus forte matricis) = Eques deſultor laeua habenas, dextra palmam tenens. Supra: CXXIIII. Infra L. PISO FRVGI. Subter: ROMA per monogramma (in memoriam ludorum Apollinarium a L. Piſone Praetore V. C. 641. editorum cuſus a L. Piſone Quaeſtore) *Morell. T. V.*

CARISIA. I. Caput Sibyllae = Sphinx alata ſedens. T. CARISIVS III. VIR. (Spectat ad a. V. C. 741. quo de libris Sibyllinis quaeſtio habita ab Auguſto. v. Sueton. c. 31.) *Morell. T. I, 5. B.*

CASSIA. I. Caput Veſtae velatum, a ceruice ſimpulum. L. ſigla monetalis. = Togatus ante arulam ſeu ciſtam ſtans, tenens tabellam, cui V. inſcripta (h. *Vti rogas*) LONGINVS III. V. (Q. Caſſius Longinus Triumvir monetalis, in memoriam

L.

L. Caſſii Longini Trib. pl. V. C. 616. qui legem tabellariam tulit.) *Morell. I, 3.*

II. Caput Apollinis; a ceruice ſceptrum. = Aquila fulmini inſiſtens, inter lituum et praefericulum (Auguratus ſymbola) Q. CASSIVS. (Ludos Apollinares reſpicere putatur numus) *ibid. 6.*

III. Caput Bacchi vittatum hedera redimitum; thyrſus a ceruice. = Caput Liberae pampino coronatum. L. CASSI*us* Q. F. In memoriam Ludorum Liberalibus a L. Caſſio aedili factorum V. C. 639. *ibid. n. 7.*

IV. Caput deae Libertatis. LEIBERTAS. C. CASSI*us* IMP. = Praefericulum et lituus, auguratus inſignia. LENTVLVS SPINT*her. ibid. t. II, 5.*

CIPIA. I. Caput Romae galeatum. M. CIP*ius* M. T. (Quaeſtor V. C. 631.) = Victoria in bigis palmam altera, altera habenas tenens. Infra nauis temo (numo forte in vſum rei naualis cuſo) ROMA. *Morell. I.*

CLAVDIA. I. Caput Romae galeatum. = Victoria in trigis. AP*ius* CL*audius.* Q. MAR*cius* *Morell. t. I.* 5. vbi interponitur tertius ex Triumviris monetalibus, T. Manlius.

II. Caput Dianae cum arcu et pharetra in humero. S. C. = in bigis, tenens coronam et palmam cum habenis. CXXXIII. (nota monetalis forte matricis) TIB. CLAVD*ius* TI. F. AP. N. (Quaeſtor Siciliae V. C. 504. quo anno P. Claudius Pulcher Coſ. aduerſus Poenos claſſe infeliciter pugnavit) *ibid. n. 6.* ſed cum diuerſis numeris.

III.

III. Caput Apollinis repinctum laureatum: a ceruice testudo. = Diana stans, vtraque facem solo innixam tenens. P. CLODIVS M. F. Spectat ad ludos Apollinares a. 708. *Morell. II*, 1.

CLOVLIA s. Cloelia. I. Caput Romae galeatum; ad ceruicem corolla. ROMA. = Victoria in bigis. Subter pedes spica duplex (quae Siciliam duplici messe feracem respicere creditur.) T. CLOVLI*us*. (Quaestor vrbanus V. C. 506.) *Morell. I.*

COELIA. I. Caput Romae galeatum. = Victoria in bigis. CALD*us*. (Coelius Caldus, Quaestor a. 625.) Infra: L. sigla monetaria. *Morell.* 4.

CONSIDIA. I. Caput Libertatis, ambiente aream laurea. = Sella curulis laurea ornata. P. CONSIDIVS PAETVS, idem ille, qui Pompeio victo in Africa legionibus binis praefuit. *Morell. I*, 13. sed ibi CONSIDI PAETI.)

CORDIA. I. Capita Dioscurorum iugata. RVFVS III. VIR. = Juno Moneta cum bilance et sceptro, noctua, seu, quod alii volunt, Amore, humero insidente. MAN*ius* CORDIVS (M'. Cordius Rufus III. vir monetalis.) *Morell. I.*

II. Caput Veneris diademate reuinctum. RVFVS S. C. = Amor delphino frenato insidens. MAN. CORDIVS (in gratiam Caesaris cusus putatur) *ibid.* 2.

CORNELIA. I. Caput viri, aliis Martis, galeatum; supra verticem stella. CN. BLASIO CN. F. A vertice tripus, vt mihi videtur, nota monetaria. = Jupiter, seu Liber pater, inter Junonem et Mineruam, a qua coronatur, nudus stans, dex-

tra

tra hastam, laeua amictu inuoluta fulmen (quod manifestum fit, vt adeo Jovem credere malim,) gestans; appositus frutex. ROMA. *Morell. I*, 1.

II. Caput Martis galeatum, exstante ad laeuum humerum hasta. = Victoria in citis bigis, dextra corollam gestans. CN. LENTVL*us*. (qui 557 Procos. ex Hispania citeriore ouans vrbem ingressus est.) *ibid.* 5.

III. *Quinarius.* Caput Jovis laureatum. = Victoria stans ante tropaeum, laeua palmam tenens, dextra corollam eleuans. CN. LENT*ulus*. *ibid. t. I*, 6.

IV. Caput Genii Populi Romani diademate redimitum; a ceruice sceptrum. G. P. R. (*Genius Populi Romani*) = Sceptrum corona laurea reuinctum, globus et gubernaculum. EX. S. C. (*ex SCto*) CN. LEN*tulus*. *Quaestor vrbanus* 694. *ibid. t. II*, 1.

V. Caput Q. Pompeii Rufi Cos. nudum. Q. POM*peius* RVFI (*filius*) RVFVS COS. = Caput L. Cornelii Sullae: SVLLA COS. *Morell. t. IV*, 1.

VI. Sella curulis inter sagittam et lauream: RVFVS COS. et supra: Q. POMPEI. Q. F. = Alia sella curulis inter lituum et coronam, superne: SVLLA COS. infra: Q. POMPEI. RVF. *Morell. t. IV*, 2. *et in Pompeia t. III*, 4. Memoriam duorum Coss. auorum suorum, Q. Pompeii Rufi et L. Cornelii Sullae, celebrat Triumvir monetalis Q. Pompeius Rufus.

VII. Caput Jovis Capitolini, cum sigla Q. = Jupiter in citis quadrigis, tenens fulmen et sceptrum cum habenis: L. SCIP*io* ASIAG*enes*. *Morell. t. V*, 5 *seq.*

CREPVSIA.

CREPVSIA. I. Jovis Anxuris seu Veiouis caput laureatum cum sceptro, ad mentum signum monetale. = Eques iaculum proiectans. P. CREPVSIus. Referri solet ad originem gentis Campanam. *Morell.* 1 *seq.*

CVPIENNIA. I. Caput Romae galeatum, a tergo cornu Copiae. X. = Dioscuri in equis decurrentes. L. CVPiennius. ROMA. *Morell.* 2.

CVRTIA. I. Caput Romae galeatum. Q. CVRTius. X. = Jupiter in citis quadrigis, sceptrum cum habenis tenens, et dextra fulmen emissurus. M. SILAnus. ROMA. Sunt nomina duorum ex III. viris monetalibus. *Morell.* 1.

DIDIA. Caput Romae galeatum, cum monogrammate Romae, = Duo, alter sagulo militari indutus, gladio et clipeo armatus, scutica alata prosternit alterum, nudum gladium in humero et clipeum manu tenentem. T. DEIDIus. (Cum nulla vllius Didii opera in b. seruili fuerit: placet esse numum cusum post T. Didii Praetoris victoriam de Scordiscis aliisque Thracibus V.C. 639. et respici ortum eorum a Scythis, qui seruos bellum mouentes scutica castigarunt. Nota res ex Justino II, 5.) *Morell.* 1.

DOMITIA. I. Caput Romae galeatum. L. POMPONIus CN. F. X. = Mars in citis bigis, hastam vibrans, laeua parmam tenens cum habenis: prominet lituus militaris. L. LICINius. CN. DOMITIVS. (L. Pomponius, vnus e III. viris monetalibus; nomina duorum Censorum, L. Licinii Crassi, Cn. Domitii Ahenobarbi, V. C. 661.) *Morell. t. I,* 4.

II.

II. Caput Romae galeatum: a ceruice ſpica. = Victoria in citis bigis. Subter Venator leonem excipiens. CN. DOMITI*us*. ROMA. (Reſpicit Cn. Domitii aedilitatem 585. in qua venatio populo data eſt. Spica ad annonae curam ſpectat.) *Morell.* t. *I*, 6.

III. Caput Romae galeatum. ROMA. X. = Jupiter in quadrigis, laeua fulmen et habenas, dextra lauream geſtans. CN. DOMI*tius*. Videtur ad eum Cn. Domitium Ahenobarbum ſpectare, qui de Auernis triumphauit V.C. 633. *Morell.* t. *II*, 1.

EGNATVLEIA. I. *Quinarius*. Caput Apollinis laureatum. C. EGNATVLEI*us* C. F. infra Q. = Tropaeum, ſubiecto lituo militari, adſtante Victoria, quae clipeum inſcribit. Q. ROMA. (Littera Q. pro K. originem Corinthiacam Syracuſanorum declarat. Cuſi quinarii in Sicilia a C. Egnatuleio, Octauiani quaeſtore, cum Sext. Pompeius Sicilia eſſet pulſus. *Morell.* *I*.

FABIA. I. Caput Romae galeatum. ROMA. X. LABEO. Jupiter in citis quadrigis, ſiniſtra ſceptrum cum habenis, recta fulmen tenens. Subter prora nauis. Q. FABI*us*. (Q. Fabius Labeo Praetor 564. claſſi praefuit aduerſus Antiochum miſſae.) *Morell.* *I*, 1.

II. Caput Junonis Monetae; appoſita ſub mento libra, et a ceruice caduceus. C. ANNI*us* T. F. T. N. PROCOS. EX. S. C. = Victoria in citis quadrigis, palmam dextra tenens. Supra eam Q. (ſigla Syracuſanorum) infra; L. FABI*us* L. F. HISP*aniensis*, *Quaeſtor* (T. Annius aduerſus Sertorium in Hiſpanias miſſus ſub 671.) *Morell.* t. *I*, 8.

III.

III. *Deauratus.* Caput muliebre turritum et velatum (Deae Caelestis Afris cultae) ad ceruicem nota monetalis B. = Victoria in citis bigis. Subter struthiocamelus, symbolum Africae. C. FABIVS C F. Habitus vulgo pro antiquissimo denario C. Fabii Pictoris Cos. 484. Sed ad Cinnae et Carbonis tempora eum retraxit Hauercampus. *Morell.* t. I, 6. *seqq.*

FANNIA. I. Caput Cereris spicis coronatum. AED. PL. = Duo aediles in sellis sedentes, adstante arista. A tergo P. A. (*publico argento*) Infra: M. FAN*nius*. L. CRITONIVS. Aediles pl. hi V. C. 709. *Morell.* 2.

FARSVLEIA. I. Caput Junonis Monetae: a tergo modius inuersus. MENSOR. = Dea Roma in bigis stans manu prehendit togatum adscendentem. L. FARSVLEI*us*. Subter equis XC. (L. Farsuleius Mensor e III. viris monetalibus fuit; et ciuitatem Italis Sociis Lege Iulia 664. datam designare voluit.) *Morell.* I.

FLAMINIA. I. Caput deae Romae galeatum. X. ROMA. = Victoria in citis bigis, corollam dextra tenens: L. FLAMINI*us* CILO. *Morell.* I.

FLAVIA. I. Caput Romae galeatum. X. = Diana in bigis, coronam praeferens. FLAVS. (f. V. pro VIV. Vix ad gentem Flauiam spectare putatur.) *Morell.* I.

FONTEIA. I. Janus seu caput biceps imberbe laureatum. N. = Triremis remigibus instructa, in puppi aplustre, (Hauercampo pro diademate regali

regali habitum) ftante in puppi gubernatore. C. FONT*eius*. Infra; ROMA. (C. Fonteius Quaeftor V. C. 641. Gens ea plebeia originem ducere videri volebat a Frontone Jani f.) *Morell. I.*

II. Caput Veiouis laureatum; fubtus fulmen. MAN. FONTEI*us* C. F. = Amor capellae infidens. Supra duo pilei Diofcurorum vel Larium, infra thyrfus. Ambit aream laurea. Ad Sullae tempora refertur numus, interpretatione varia, fed incerta. *Morell.* 3.

III. Caput Martis iuuenile galeatum: a ceruice tropaeum. P. FONTEIVS P. F. CAEPIO III.VIR = Eques galeatus decurrens hafta duo barbaros proftratos defixurus. MAN*ius* FONT*eius* TR*ib*. MIL. cuius nobile aliquod facinus, forte in bello cum Celtiberis, T. Didii ductu, infignivit hoc numo P. Fonteius Capito, Triumuir monetalis, V. C. 661.

Sed fatis haec dicta videntor in apparatu follennium, quae inftant. Neque enim a nobis quicquam amplius requiri poterat, quam vt proluderetur paucis ei, quod fummam confilii conftituit, vt precibus noftris a vobis, Commilitones, confequamur hoc, vt caerimoniis et follennibus huius facri anniuerfarii frequentes adeffe, perorantes audire, bonaque vota concipientibus fauere velitis. Fortuna fecunda, qua adhuc vfi fumus, facit nos audaces in vota.

Prouidentia propitii numinis, quae per quadragenos hos annos rem noſtram academicam vltra vota in ipſis primordiis concepta euexit, bene ſperare nos iubet de futuro, ſi modo Fortunae Georgiae Auguſtae nos ipſi non defuerimus.

P. P. d. XVII. Sept. cIↃIↃCCLXXVII.

ACADEMIAE

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE

PRORECTOR

ERN. GODOFR. BALDINGER D.

CVM SENATV

SVCCESSOREM SVVM

LVDERVM KVLENKAMP

CIVIBVS COMMENDAT

IN A. D. II. JANVARII CIↃ IↃ CCLXXVIII.

Recenſentur Numi Familiarum Romanarum, qui in Muſeo Academico ſeruantur.

Commentatio altera.

Illuxit iterum ſollenne illud tempus, Ciues, in quo, inter vota publica et ſupplicationes, quae in ipſis noui anni auſpiciis maiorum more fieri ſolent, Magiſtratus academici ſummi honores et inſignia in aliam domum transferri ſolent; acceduntque adeo ad ea, quae pro ſumma republica fiunt, vota aliae cum congratulationes de iis, quae in re academica ex animo euenerunt, tum nouae votorum conceptiones et precationes, vt bona noſtra perennent, aſpera vero et ſeu metu ſeu ipſa re moleſta auertantur. In quibus ne nunc copioſius verſemur,

Ciues, otium nobis faciunt ea ipsa sollennia, quae in crastinum diem publice indicimus, in quibus Vir Excellentissimus, admodum reuerendus, Collega coniunctissimus,

LVDERVS KVLENKAMP

fausta inter omina et inter laetas gratulantium voces auspicabitur Magistratum curae fideique suae mandatum, sibique ab antecessore in manus traditum. Diuident autem inter se duumuiri hi spectatissimi supplicandi nouaque vota publice suscipiendi partes; alter quidem, Magistratu se abdicans, oratione simul sua complectetur b. Halleri, qui sub anni superioris exitum vita decessit, laudes, eiusque in rem litterariam vniuersam, Academiam Gottingensem, et studium medicum enarrabit merita.

Hac itaque officii parte leuati, Ciues, quandoquidem sollennibus in hac tabula indicendis praefandum est, tanto liberior data est facultas exspatiandi et detexendi telam, quam nuper exorsi eramus, vt Numorum, quos Romanarum Familiarum vocant, in nostro Museo academico seruatorum recensum persequamur. Vt igitur ad illud vestigium, in quo tum substitimus, reuertamur, commemoranda nunc venit

Gens FVRIA. I. Caput deae Romae galeatum. X. = Diana in bigis citis, eleuato flagro, crescente luna in fronte insignita. Supra murex, s. concha Tyria. Infra PVR*pureo*: (prima littera ad veterem ductum efficta) Subter: ROMA. Spectare videtur numus ad L. Furium Purpureonem, qui bello

bello Punico II. Praetor de Poenis et Gallis V. C. 554, et Conſul 558. de Gallis Boiis triumphauit. *Morell.* 1.

II. Janus biceps barbatus. M. FOVRI. (*M. Furii*) L. F. = Roma galeata et ſtolata, ſtans cum haſta, coronam imponit tropaeo: cui ſubiacent duo clipei et litui. Ad latus: ROMA. Infra: PHILI (PH per ſiglam) M. Furium quaeſtura functum eſſe probabile fit. Commendauit is memoriam P. Furii Phili, qui e maioribus fuit. Triumphauerat ille Coſ. a. 531. cum C. Flaminio Nepote, altero Coſ. de Gallis Inſubribus. *Morell.* 3.

III. Caput Cereris ſpicis coronatum, inter ſpicam et granum tritici. III. VIR*i* BROCCHI. = Sella curulis inter faſces geminos cum ſecuribus. L. FVRI. CN. F. *Morell.* 4. Cuſus ab aliquo e Brocchorum familia III.viro monetali; is L. Furii Cn. f. quem inter maiores habuit, praeturam celebrat, in qua ei frugum emendarum cura extra ordinem mandata erat. Eo enim ducunt ſymbola in numo expreſſa.

HERENNIA. I. Caput deae Pietatis. PIETAS. = Iuuenis nudus ſenem amictum humero impoſitum aſportans. M. HERENNI*us*. Appoſita nota monetalis K. Ad fratres Catanenſes numum ſpectare manifeſta res. v. vel Cluv. Sic. ant. p. 121. M. Herennium Siciliam Praetorem rexiſſe credere licet. *Morell. III*, 3.

HOSIDIA. I. Caput Dianae cincinnatum et diademate reuinctum: cum pharetra et arcu ex humeris.

meris. GETA. III.VIR. = Aper vero transfixus, allatrante cane. C. HOSIDI*us*. C. F.

II. Similis subaeratus. Vterque par fere, nec tamen idem cum *Morell.* 1 et 2. Fuit hic Hosidius forte vnus e III.viris, qui venationes celebrarunt in natalibus Augusti a. 635. vt Vaillantius suspicatur.

HOSTILIA. Caput dei Palloris: a ceruice lituus = Diana singulari ritu vestita; capite radiato; pedibus iunctis; seu vt in arboris truncum, taxi Hauercampus putabat, desinant, seu quod credere malis, vt adducta stola plicis in gradum structis assurgat. Talis enim Dianae habitus in nonnullarum vrbium religionibus, Ephesiae interdum, item Laphriae; hoc loco Leptitana exprimi putatur. Altera ceruum cornu prehendit. L. HOSTILIVS. SASERNA. Fuit is alter e binis fratribus, qui Caesarem in Africam sequuti erant. v. Hirtius de b. Afric. 10. Lepti cum legione praeerat et in ea vrbe numum signasse videri debet. Ducebant autem Hostilii genus a rege Tullo Hostilio, quem in re trepida Pauori et Pallori aedem vouisse nota res est vel ex Liv. I, 7. *Morell.* 2.

IVLIA. I. Caput Romae galeatum. CAESAR. et appicta sigla ɑ = Venus bigis Amorum volantium vecta; sub iis lyra concordiae symbolum. Subscriptum: L. IVLI*us* L. F. Numum L. Julii Caesaris, viri consularis, legati Caesaris in Gallia, iussu a proquaestore aliquo cusum probabile fit. *Morell.* *I*, 4 D.

II. Caput Veneris, Genetricem credere licet, diademate reuinctum = Aeneas nudus humero Anchisen velatum sustinens, dextra Palladium praeferens.

ferens. CAESAR. Iulii Caesaris iussu cusi numi cum sint, magnam eorum copiam exstare mirum non est. Adsunt trini, omnes integri et intacti. *Morell. I*, 5.

III. Caput Cereris spicis coronatum. DICT*ator* ITER*um* COS. TERT*ium* = Capeduncula inter lituum et aspergillum vnà cum praefericulo: Pontificatus Maximi insignia. Apposita nota D. tum: AVGVR. infra: PONT. MAX. Spectat numus ad a. 708. et Caesaris liberalitatem, dato in populum extra ordinem frumento, Cereris capite designat. *Morell. III*, 5.

IV. Caput Veneris (Genetricis). A ceruice prominet Amor = Tropaeum cum clipeis et lituis militaribus. Adsident hinc vir reuinctis manibus in spolia respiciens, illinc femina lugens passis capillis. Infra: CAESAR. Galliam et Germaniam designari, et Caesaris de Gallis et Germanis victorias innui vix dubites. *Morell. IV*, 1.

V. Caput Veneris eximie ornatum: corona floribus ex auro et gemmis facta, lapides in aure, monile ex vnionibus in collo: a tergo IIT (monetalis nota, matricis forte) = Tropaeum cum scuto et lituo militari, adstante securi, Pontificatus insigni. Subtus: CAESAR. *Morell. IV*, 4.

VI. Elephas draconem calcans. CAESAR. = Capeduncula, aspergillum, securis, apex. Numus hic valde obuius ad victam Africam refertur: eius enim symbola elephas cum dracone. Pontificatum Caesaris referunt instrumenta sacra. *Morell. IV*, 7. Habemus tria exempla, cum quarto subaerato, nec

tamen ab eodem, sed simili typo profecta: vt plures ac diuersas matrices ad eandem formam ac descriptionem factas esse appareat.

VII. Caput Apollinis laureatum = Colonus agens boues iunctos. IMP. CAESAR. Caesar Octavianus sub a. 725 Carthaginem Coloniam a Julio Caesare deductam nouis colonis firmauerat. *Morell. IV*, 8. *k*.

VIII. Caput dei Triumphi cincinnatum, laureatum, alatum. A ceruice tridens: qui victoriam naualem designare videtur. Afficta nota monetalis, quam incudem esse arbitrantur = Victoria in quadrigis, laeua habenas, dextra corollam tenens. Apposita officinae monetariae nota NE. Inferius: L. IVLIVS BVRSIO. *Morell. t. IX*, 10. qui Carthagine diruta ad triumphi Africani vsum hos numos cusos esse suspicatur.

IVNIA. I. Caput Seruilii Ahalae. AHALA. = Caput L. Junii Bruti. BRVTVS. *Morell. I*, 1. Vtrumque caput barbatum. Signatus numus, satis frequens, a M. Junio Bruto, Julii Caesaris percussore, qui paternum genus ad Brutum libertatis Romanae auctorem referebat, per matrem vero Seruiliam Seruilium Ahalam inter maiores numerabat.

II. Caput deae Libertatis. LIBERTAS. = Consul inter duo lictores cum fascibus et securi incedens, praeeunte accenso. BRVTVS. Eiusdem Bruti, qui primum Consul fuit, memoriam recoluit M. Junius Brutus. *ibid*. 2.

III.

III. Caput Romae galeatum. X. = Dioſcuri haſtati in equis concitatis. C. IVNIus C. F. Infra: ROMA. Fuiſſe hunc hominem aliquando inter III viros monetales neceſſe eſt. *ibid. n.* 4.

IV. Caput Romae galeatum. X. = Victoria in bigis, vtraque manu habenas premens. D. SILANVS. L. F. ROMA. Supra bigas numerus in aliis alius: in vno noſtro IIII. in altero XXVIII. in tertio III. nota officinae monetalis. Etiam in hoc tertio a ceruice deae Romae litt. F. *Morell. II*, 1. et *t. V*, 1 ſq. Bigatum hunc ad D. Junium Silanum quaeſtorem vrbanum a. 612. *Varr.* referre ſolent.

V. *Subaeratus.* Caput Bruti. BRVT. IMP. L. PLAETorius CESTianus = Pileus inter duo pugiones. EIDus MARtiae. Numus a legato Bruti, Plaetorio, cuſus. Narrat de eo Dio XLVIII. c. 25. *Morell. II*, 4.

VI. Caput deae Libertatis. PIETAS = Duae dextrae iunctae, caduceum alatum amplexae. ALBINVS. BRVTI. F. *ibid. III*, 7. Eſt is D. Junius Brutus, adoptatus ab A. Poſtumio Albino; a M. Antonio Mutinae obſeſſus, et ab Hirtio et Panſa Coſſ. liberatus. Concordiam exercituum, qui ſe coniunxerant, declarat numus.

LICINIA. I. Caput Romae galeatum. L. POMPONIus CN. F. = Mars nudus, lituum cum clipeo laeua tenens, in bigis citis, haſtam laeua protendens. L. LICinius. CN. DOMitius. Fuere hi cenſores a. 661. L. Pomponius e IIIviris monetalibus eſſe videtur: reliquorum duorum, C. Malleoli, et L. Porcii Liciniani, nomina in aliis dena-

riis occurrunt ap. *Morell. I*, 5. 6. quibus, tertius noster addi potest.

II. Protome deae Romae galeatae, hastam dextro, sinistro humero clipeum inscripto equo sustinentis. Ante mentum stella, verius quam denarii nota. Luna crescens in fronte non apparet. ROMA = Cancelli seu septa Comitii; alter togatus, suffragium laturus, tabellam in cistam iniicit, alter tabellam a diribitore accipit. Supra P. NERVA. cum nota obscura monetali equi. Notabilis numus ad gentem Liciniam vulgo refertur, melius ad Siliam, plebeiam, ex qua aliquis Trib. pl legem tulisse videtur, quae ad comitiorum iura spectabat. Eam memoriae mandauit P. Nerva, nepos, inter IIIviros monetales allectus. *Morell. I*, 8.

III. Protome Veiouis telum triplex seu fulmen trisulcum vibrantis = Pallas in citis quadrigis, dextra hastam vibrans, laeua habenas cum clipeo comprehendens: C. LICINIVS. L. F. MACER. Est is qui praetorius repetundarum accusatus et damnatus est Cicerone Praetore: idem Quaestor a. *Varr.* 677. *Morell. III*, 4.

LVCILIA. I. Caput Romae galeatum intra lauream. (*Argentum*) PV*blicum* = Victoria in bigis citis. M. LVCILI*us* RVF*us*. *Morell.* 1.

LVCRETIA. I. Caput Romae galeatum. TRI*o* X = Dioscuri in equis concitatis. CN. LVCR*etius*. (Quaestor vrb. incerti anni) ROMA. *Morell.* 1.

II. Caput Apollinis radiatum = Luna crescens cum septem stellis. In medio Lunae TRIO. Infra: L. LV-

L. LVCRETIus. Familia Trionum plebeia; quam nomen a septem trionibus petiisse manifestum fit. Ignotus et hic L. Lucretius Trio; non male tamen creditur ad Julii Caesaris tempora pertinere. v. *Morell.* 2.

LVTATIA. I. Caput Romae galeatum. X. CERCO. ROMA. = Intra coronam querneam triremis praetoria: in puppi aplustre (non acrostolium, quod prorae est) in prora caput Romae victricis, pro parasemo. (Male Hauercampus tutelam interpretatur) Q. LVTATIus *Quaestor. Morell. I.* Q. Lutatium Cerconem Quaestorem vrbanum fuisse bello Punico II. a. 500. probabile fit, vt adeo inter vetustiores sit denarius hic.

MAIANIA. I. Caput Romae galeatum. X. = Victoria in bigis. C. MAIAN. ROMA. *Morell.* 1. Ignota prorsus gens, quae in hoc Victoriato occurrit, quam in *Maeniam* vulgo mutare voluere; Perizonius adeo in *Minatiam.* Hauercampus peruiuaciter tuetur *Maeniani* nomen. In numo tamen nostro tam manifeste expressa est Maiania gens, vt nihil de ea dubitari possit. Sunt litterarum compendia quidem, sed satis diserta: C. MAIAN. ita vt MA vno ductu et interposita I. mox AN iterum vno ductu effingantur. Nec tamen hoc inauditum, in numis hominum atque etiam regum nomina seruata esse, quae in historiarum monumentis, seu eorum potius fragmentis, non occurrunt. Si historiae litrariae aliquis est fructus, eorum quoque, quae interiere, notitiam arbitramur esse longe fructuosissimam, vt desinant tandem viri docti spernere aut damnare

damnare ea seu nomina seu facta, quae diu ignota tandem in lucem producuntur. Sunt enim innumera, quae periere, et pro sexcentenis aut sexmillenis amissis vix vnum est, quod fortuna seruauit: ita vt stomachum moueant, qui manu se sua, tanquam spicarum mergitem, vniuersa, quae vsquam libris tradita fuere, comprehendere putant, aut qui quotquot v. c. de Aegyptiis, Graecis, Orientis populis, et sic porro, in Herodoto, Diodoro et aliis narrata supersunt, omnino eadem esse credere videntur, quae vsquam de iis olim tradita fuere aut Graecis innotuere.

MAMILIA. I. Caput Mercurii petasatum; a tergo caduceus. = Vlysses redux, a cane agnitus. C. MAMILius LIMETANus.

II. Idem numus: ad caduceum *M.* sigla monetalis. *Morell. I.* Gens Mamilia plebeia, Tibure oriunda, genus referebat ad Telegonum Vlyssis et Circes filium, Tiburis conditorem. Ea enim multarum familiarum vana fuit persuasio, vt Graecam originem habere vellent *a*).

MARCIA. I. Caput Regis Anci Marcii, a quo ea gens originem duxit, diademate reuinctum, a cer-

a) Qua de re v. ad Virgil. Aeneid. VII. Exc. IV et VII. Aliae gentes Romanae a Troianis originem repetere malebant, non minus vana professione. v. Aen. V. 115 sqq. et ibi not. et 563 sqq. Plura hoc de rerum genere teneremus, si, amissis tot Annalium et historiarum libris, Catonis saltem Origines, aut Varronis librum de familiis Troianis, cum Attici familiis Romanis, aut Iulii Hygini libros haberemus.

a ceruice lituus. ANCVS. = Aquaeductus, inscriptis litteris: AQVA MARC*ia*, cui imposita statua equestris manum eleuans. Subter equum frutex. PHILIPPVS. Videtur is esse notus ille L. Marcius Philippus, orator, Cos. a. 663. siue vt is Quaestor a. 645, seu, quod elegantia operis credere suadet, eius filius in Quaestura numum percusserit. Equitis signum ad nominis originem reuocant, vt qui primus illud adsciuit, rei equestris studio inclaruerit. Enim vero statuam equestrem, nescitur cui ex ea gente, positam *b*) adumbrari, docet inprimis frutex ille sub equo: qui tam male habuit interpretes, vt varia comminiscerentur, ne rationem eius et caussam ignorare viderentur. Scilicet ille frutex pro veruto est seu statumine ac pedamento, cui innixa sit signi moles. Obuia res est in signis ex aere; inprimis videnda signa Herculanensia Alexandri et Amazonis. *Morell. I*, 1.

II. Caput Romae galeatum, cum stella, nisi denarii nota est. A tergo incus vel arula, signate in binis nostris expressa, ab aliis non memorata. = Victoria in bigis citis. Subter binae tritici aristae: M. MAR*cius*. ROMA. *Morell. I*, 2. Ad M. Marcium Rallam refertur, a. 542. (apud Pigh. 541.) Quaestorem vrbanum: quo Syracusae a M. Marcello captae

b) Si coniecturae locus est, potest is esse Q. ille Marcius Tremulus, qui Cos Anagnia capta de Hernicis triumphauit. V. C. 448. Liv. IX, 43. cui inde *statua equestris togata posita est*, quod *populum stipendio* (vnius forte aut aliquot annorum) *liberauerat*. Plin. XXXIV, 5. s. 11. Iam autem in numo signum equestre togatum est; in altero numo apud Morellium tenet laurum.

captae sunt. Binae autem illae spicae, passim i Siculis numis obuiae, ad duplicem messem felicem que frumenti prouentum in agris Siciliae declaran dum valent.

III. Caput Romae galeatum. X. = Eques citato equo insidens, quem Philippum Macedoniae regem, Persei patrem, edunt. A tergo equi fru ticis genus ignotum: in nostro numo arista est acu leata, quaternis foliis munita. Vepris genus esse coniectat Hauercampus, quo designentur saltus inuii per quos Q. Marcius Philippus Cos. V.C. 585 exer citum aduersus Perseum duxit. (Nimis argute quam vt fidem facere possit. Tum Perseum potius exhiberi putes. Nisi omnino eques Macedonicus effictus est: frutex autem obscurum Macedonici ali cuius tractus seu loci symbolum habendus.) Q.PI LIPVS. (antiqua scriptura) ROMA. *Morell. I, 6.*

IV. Caput Apollinis laureatum. = Silenus stans manu eleuata, saltantem diceres; caudatus subligaculo cinctus, vtrem humero impositum laeua tenens. A tergo columella cum signo; Victoriolam alii agnoscunt. L. CENSO*rinus*. Videtur is esse L. Marcius Censorinus, qui a. 605 Consul fuit, et quem circa Liberalia aliquid nouasse aut forte ludos scenicos edidisse suspicari malumus, quam argutias Vaillantii et Hauercampii admittere. *Morell. I, 7.*

V. Anci Marcii et Numae Regum capita iu gata, vtrumque (in nostro numo) diademate reuin ctum, illud tamen barbatum, alterum hoc, quod mi reris, imberbe c) = Desultor eques binos equos concita-

c) **Nec tamen de interpretatione vultus dubitare licet cum alii aerei exstent ipsis nominibus adiectis.**

concitatos ſcutica inſtigat, alteri ipſe inſidens. Sub equis nota I. infra: C. CENSOrinus. Hic C. Marcius Cenſorinus quis ex pluribus eiusdem nominis fuerit, non conſtat; quaeſturam geſſiſſe probabile fit numo hoc ſignato. Reſpexiſſe autem videtur ludos, ab aliquo forte e maioribus opipare inſtructos. Nam Hauercampi coniectura paullo longius petita eſt, a Marcianis carminibus et Apollinarium ludorum inſtitutione, *Morell. II.* 3 ſq.

VI. Caput Romae galeatum. LIBO. X. = Dioſcuri haſtati in equis. Q. MARC*ius.* ROMA. In noſtro MA, quod per compendium ſcriptum eſſe debebat, vitioſe exaratum eſt, nec vt extritum dixeris: MRC. Q. Marcii Libonis nomen etiam in aereis numis exſtat; eſt tamen illius, et omnino Libonum familiae, obſcura memoria.

VII. Caput Romae galeatum, a ceruice corolla videtur effícta eſſe. = Victoria in quadrigis. Infra litterae, quas antea ſic legebamus: T. MARCius Libo Quaeſtor. Videbamus tamen in Marcii nomine compendii quid ineſſe. Nunc ſine haeſitatione legimus: T. MA. (per compendium, *Marcius*) AP.*pius* CL.*audius* *Quaeſtores:* vrbani ſine dubio; ignoti antea, nec in alio, quod meminimus, numo obuii. Haud multum, nominibus tamen, diſſimilis eſt alius ap, *Morell. III*, 1.

MARIA. I. Caput Cereris ſpicis redimitum. C. MARI*us* C. F. CAPIT*o.* XXVII. = Colonus iunctis bubus arans. S. C. et ſuperne XXVI: ſed numerus vterque attritus et obſcuratus; v. *Morell. I*, 1. officinam ille monetalem deſignare creditur.

Copia

Copia ingens horum numorum est, qui a C. Mario Capitone, C. Marii nepote, cusi putantur, cum quaesturam sub C. Julio Caesare in Gallia Cisalpina gereret. Designauit autem Eporediam *d*) coloniam in agro Gallico, a C. Mario sextum Cos. a. 654 deductam.

MEMMIA. I. Caput Cereris spicis redimitum. C. MEMMI*us* C. F. = Tropaeum, religato subtus captiuo geniculato. C. MEMMIVS. IMPERATOR. Prior ille C. Memmius quaestor numum signauit, filius alterius C. Memmii, qui victoriam de hoste reportauit; C. Memmius Gemellus creditur is esse, qui praetor Bithyniam et Pontum sortitus est, a. 697. eoque Catullum secum abduxit. Cereris autem caput eo pertinet, quod, vt ex aliis numis constat, Cereales ludos aliquis Memmius Aedilis primus fecit. *Morell.* 2.

II. Caput iuuenile laureatum; Honoris, censente Hauercampo, verius Apollinis *e*). = Dioscuri adstantes cum equis. L. MEMMI*us*. Ad L. Mem-

d) Nunc *Ivrea* Pedemontii.

e) Nam Honoris caput, quod in numo Fufiae et Muciae gentis, quem paullo post videbimus, vna cum capite Virtutis occurrit, diuersam speciem magisque iuuenilem praefert. In numis Egnatiae gentis Virtus et Honos stantes exhiberi videntur, sed hic feminae specie stolatae, galeaque et thorace nec non hasta armatae, ad quam Cupido aduolat. Ex iisdem numis etiam hoc discimus, variasse quoque Romanos symbolicarum figurarum speciem: nam in serioribus numis emendatior est et elegantior vtriusque dei species, quam in antiquioribus.

Memmium, qui Tribunus pl. fuit a. 552, paullo ante Quaeſtura functum, refertur hic numus. *Morell.* 4.

III. Caput Saturni laureatum: ſubiecta falce ROMA. Sigla E vel S appoſita, nam paullo obſcurior ea in noſtro numo eſt. = Juno Moneta in bigis, aduolante Victoria cum corolla. L. MEMMI*us* GAL. *Morell.* 5. In Saturni aede erat aerarium: ei itaque et Junoni Monetae merito locus eſt in denariis. L. Memmium *Galli* cognomen habuiſſe neceſſe eſt, etſi illud alibi non occurrit. Nam Galbius, quem Hauercampus ſubſtituit, a loco alienus eſt.

MINVCIA. I. Caput deae Romae galeatum. X. = Columna tanquam e modiis ſibi mutuo impoſitis exſtructa ſuper baſi quadrata, inter duas ariſtas, ſuperſtante ſigno viri togati; adſtant hinc vir togatus, duo modios tenens, altero quoque pede modio inſiſtere viſus, illinc alius cum lituo augurali. TI. MINVCI*us* T. F. AVGVRIN*us*. ROMA. Ad L. Minucium Praefectum annonae merito refertur numi typus. Is Sp. Melio, plebem frumenti largitionibus demulcente, oppreſſo (v. Liv. IV, 13 ſq.) columnam cum ſtatua meruit a populo poſitam. Plin. XXXIV, 5. ſ. 11. et XVIII, 3. ſ. 4. Creditur is ipſe exhibitus eſſe per togatum adſtantem cum modiis: alter autem cum lituo eſſe e Minuciis ille, qui primus Augurini nomen tulit. Tiberium illum, qui numum ſignauit, quaeſtorem vel III.virum monetalem, ignoramus. *Morell.* 1. *et* A.

II. Caput Romae galeatum. X. RVF*us*. = Diofcuri in equis. Q. MINV*cius*. ROMA. *Morell.* 4.

III. Caput Romae cum galea lauro infignita. = Duo viri, alter Romano habitu, alter peregrino, dimicantes fuper tertio proftrato. Q. THERM*us* M. F. Caefarem prima ftipendia in Afia feciffe in M. Thermi contubernio, et ab eo in expugnatione Mitylenarum corona ciuica donatum effe, ex Suetonio nouimus. In Caefaris itaque, rerum fumma potiti, honorem hunc numum fignatum effe, dudum docuerunt viri docti. *Morell.* 7.

MVCIA. I. Honoris et Virtutis capita iugata HO*nor*. VIRT*us*. infra KALENI = Stant manibus inuicem iunctis Italia ftolata cum cornu copiae, et pone eam caduceus; ex aduerfo Roma fagata, diademate vincta, fceptrum tenens et globo infiftens. ITAL*ia*. RO*ma*. infra: CORDI. Eiusdem typi numi in gente Fufia occurrunt, vt adeo eiusdem anni III. viros monetales fuiffe neceffe fit Mucium Cordum et Fufium Calenum; addit de coniectura Hauercampus tertium, L. Farfuleium Menforem. Mucius autem vnum ex maioribus celebrare voluit, architectum aedis Honoris et Virtutis Mario feptimum Cof. dedicatae, C. Mucium. Altera numi area Italiae pacem redditam bello Sociali compofito redhibet.

MVSSIDIA. I. Caput Concordiae deae velatum: appofita ftella. CONCORDIA = Comitium cum feptis, gradibus, cancellis, et binis togatis, altero, vt putamus, diribitore, altero fuffragia ferente. L. MVSSIDIVS. LONGVS. Infra: CLOA-

CIN*a*.

CINa. Veneris cluacinae ſignum in Comitio ſtabat a Tatio rege dedicatum, reſtituta inter Romanos et Sabinos concordia, et luſtratione facta; *cluere* autem *veteres purgare dicebant*, Plinio monente *f*). Quod ad Comitium attinet, comparare iuuabit denarios Hoſtiliae et alterum Liciniae gentis, cum P. Nervae nomine, quem ſupra deſcripſimus. Percuſſi autem hi numi, quorum magna copia exſtat, a L. Muſſidio Longo, ad largitiones a Julio Caeſare a. 708. factas, et per Concordiam et Comitium ad comitia inter populum et Caeſarem diuiſa alluſum videtur. *Morell.* 2 ſq.

II. Caput Solis aduerſum radiatum = Auerſa pars ſimilis ſuperiori numo. Ceterum Solis aſtrum merito ad faſtos a Caeſare emendatos et annum conſtitutum refertur.

NAEVIA. I. Caput Veneris. S. C. = Victoria in trigis, habenas vtraque manu colligens. C. NAEvius. BALBus. In ſuperiore ora: XXII. nota monetalis: in aliis alia, vsque ad CCXIII. Ignoratur, ad quem annum ſpectent hi numi. Ad Sullae tempora e coniectura refert Hauercampus.

Alius c. numero CXVII.

NASIDIA. I. Caput Cn. Pompeii Magni, tridente appoſito. NEPTVNI. (vt eius tanquam cognomen ſit, cum Sext. Pompeius Neptuni filius haberi voluiſſe narretur; quod tamen ad inuidiam ei

f) Plin. XV, 29. ſ. 36. Putidum eſt, quod a cloacis nomen repetunt Chriſtiani ſcriptores. *cluere* eſt idem quod *luere*, *abluere*.

ei faciendam arbitramur deflexum; nam videntur potius hominis vani et arrogantis patrem amici, aſſentandi ſtudio, tanquam alterum Neptunum extuliſſe. Niſi forte *Neptun*I a Neptunius, ea vox legenda) = Triremis praetoria, appoſito aſtro. Q. NASIDIV*s*. Fuit is Sexti Pompeii claſſi praefectus.

NONIA. I. Caput Ditis patris cum vnco (haſta, in harpae, quam Perſeus geſtare ſolet, ſpeciem deflexa. Conſpicitur quoque illud in numo Nerii Quaeſtoris Vrbani, et ad opes aerarii ſpectare creditur) SVFENAS = Dea Roma inſidens ſpoliis coronatur a Victoria. SEX. NONI.*us* PR. L. V. P. F. (*Praetor ludos votiuos publicos fecit.*) Sextum Nonium Suffenatem adfuiſſe pro quaeſtore M. Aemilio Scauro, Legato Pompeii Magni in Syria, et in hoc numo memoriam commendaſſe patris Sext. Nonii, qui praetor ludos votiuos fecit publicos, docte docuit Hauerc. *Morell. I. add.* 3.

NORBANA. I. Caput Veneris. C. NORBANVS. XXXX. niſi alia numeri nota extrita eſt. = Faſces cum ſecuri equino capite ornata, inter ſpicam tritici et caduceum.

II. Alius cum nota CXXXXV. *Morell.* A. Cuſi hi numi, ingenti numero, eo anno, quo Caeſar in Hiſpanias proficiſcens, V. C. 708. ſub Lepido ſex ſiue octo Praefectos vrbis conſtituit, inter quos fuit C. Norbanus. Venus in Caeſaris honorem expreſſa. *Morell.* A.

OPIMIA. I. Caput Romae galeatum. Pone tripus, nota monetalis. = Apollo in bigis, arcum tendens. M. OPEIMI*us*. ROMA. *Morell.* 3. Obſcurus

ſcurus homo, obſcura typi cauſſa, niſi quod ad peſtilentiam a. 574 refert, et M. Opimium Quaeſtorem eius anni fuiſſe coniicit Hauercampus; quod tamen non magis locum habere videtur, quam ſi Jovem quadrigis inuectum et fulmen tenentem contendas exhiberi iratum. Dicamus potius Apollinem reddi vt ſolem, ſagittas pro radiis emittentem.

Sed ſatis iam numorum annumeratum. Subſiſtamus, vel boni ominis cauſſa, in M. Opimio, et in Apolline. Quidni enim vel verbis ludamus? Etiam hoc boni ominis cauſſa. Enimuero omen erit longe certius et iucundius proſperitatis, pacisque ac tranquillitatis publicae; ſimulque veſtrae modeſtiae, Ciues, amorisque veſtri, quo noſtrum omnium amorem mutuum prouocabitis, pignus dabitis haud poenitendum; ſi craſtino die pompa in templum academicum ducta, ſacris ſollennibus frequentes adeſſe, et dicturis ac reliqua ex more peracturis audientiam facere fauoremque praeſtare volueritis. Agite vero, noſtri, lubentes volentesque votis noſtris reſpondete, *Auſpicio hoc felix totus vt annus eat.* P. P. Kal. Jan. cIↃ IↃ CCLXXVIII.

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE

PRORECTOR

LVDERVS KVLENKAMP

CVM SENATV

ANNIVERSARIA INAVGVRATIONIS

SACRA XXXXI.

IN A. D. XVII. SEPT. CIↃ IↃ CCLXXVIII.

RITE INDICIT.

Recenſentur Numi Familiarum Romanarum, qui in Muſeo academico ſeruantur.

Commentatio tertia et nouiſſima.

Etſi nullo non tempore beneficiorum diuinorum ſenſu perfuſum habere animum conuenit, et ita ſe quemque comparare conſentaneum eſt, vt non malorum magis, quam bonorum, quibus fruitur, rationem ineat, et, quae ſiue naturae ſiue fortunae munere, publice priuatimque, grata et iucunda accidunt, cogitatione et oculis circumſpiciat: habent tamen, Commilitones cariſſimi, tempora ſollennia miram aliquam vim ad excitandos animos et mentes conuertendas ad contemplationem acriorem felicitatis publicae priuataeque, hoc eſt,

omnium

omnium earum rerum, quarum sensus ad animum est iucundus grataque reputatio. Sunt in his innumera, quorum vix cogitationem aliquam vulgo homines admittere solent: inque iis plerumque grauissima: quod hoc Rege ac Principe, Optimo illo et Indulgentissimo, hoc Senatu Sanctiore, hac rei publicae formula, his institutis, legibus, hac libertate, hac securitate vtimur, publice priuatimque ab iniuria tuti quod viuimus, et iure aequo vtimur quisque; quod in tanta rerum sacrarum et sapientiae seu reuelatae ac diuinae seu humanae luce versamur; quod tot ac tanta habemus subsidia et adiumenta cognoscendae naturae, acuendi et omni doctrinae et cognitionis genere locupletandi ingenii, fingendorumque animorum ad omne virtutis et officii genus. Quae summa diuini numinis beneficia, quantum vix in vlla alia terrarum parte, inprimis in Academia hac Georgia Augusta vobis contingunt, Commilitones, eaque ipsa in almam hanc litterarum Parentem, blandam ingeniorum Nutricem, amores vobis instillare debent nullo tempore exstinguendos. Nam illud indulgentiae diuinae specimen vix quisquam nostrum est, quin saepius iam animo agitauerit et grata pietate reputauerit, quod, cum bellorum procellae vndique cooriuntur, *et toto saeuit Mars impius orbe*, nos interea hac tranquillitate, hac rerum incolumitate vtimur, nec adhuc bellicis terroribus turbantur hae terrae, fruunturque adeo Musae hac securitate, hoc otio, quo sublato omnes earum concentus conticescunt. Quae nostra bona vt gratis ac piis mentibus recolamus, vtque vota ac preces ad deum immortalem pro in-

columitate reip. constante ac perpetua suscipimus, indicuntur hac ipsa tabula Anniuersaria sollennia crastino die in templo academico, pompa sollenni ducta, habenda. Praeibit verba is, cui munus hoc publice impositum est, Eloquentiae Professor et Collega noster,

CHR. G. HEYNE,

cui vt vos, Commilitones et quotquot Hospites his sollennibus interesse volueritis, fauentes adesse velitis, qua par est, humanitate rogamus. Praefabitur ille ex more perorandi academico, quo de docto aliquo argumento praemittenda nonnulla sunt, et *diuersos bellorum, modo ad barbariem inferendam, modo ad humanitatis cultum propagandum, effectus* in medium afferet.

Eidem academico mori vt, qua fas est, obtemperemus, praefabimur et ipsis his sollennibus, quae indicimus, pauca, et absoluemus argumentum superioribus temporibus inchoatum, perducemusque ad finem recensum numorum, quos Familiarum Romanarum appellant, quotquot quidem ex iis seruat Museum nostrum academicum, cuius hac aestate absoluta quoque est rerum et opum naturalium dispositio, doctissimi viri, Blvmenbachii, Collegae dignissimi, summo studio et opera.

Substiteramus autem in gente Opimia. Proxima gens, cuius numi in nostro academico Museo exstant, est

PAPIA. I. Caput Junonis Lanuuinae, caprina pelle indutum. Appositum a ceruice signum Loti.

= Gry-

= Gryphus prosiliens: subiecto signo obscuro floris. L. PAPIus. Numus serratus: vt omnes huius Papii III.viri monetalis, cuius denarii hoc typo expressi magno numero supersunt, notae tamen appositae varietate mira. Ei, quam laudauimus, similem notam memorari non vidimus. *Morell. t. I, 3. t. II, 1 sq. III sq.* Videtur Gryphus, fabulosus ille auri custos, ad aerarii et monetae curam spectare.

PETILLIA. I. Frons templi Jovis Capitolini hexastylos; in intercolumniis in pariete tria vericula apparent; pilarumne genus, an ornamentum aliquod? fastigium variis signis instructum; in summa quidem parte, signum bigas ducentis haud dubie Jovis, a latere deae hastatae, Juno scilicet et Minerva; prominent in extremis partibus vtrinque duo equi prosilientes; in media fastigii area, (tympanum Vitruvius appellat, si verum assequimur) sculptum est signum obscuri operis, quod Gigantis forte est; agnoscere enim nobis videmur pedes anguinos; vt is a Jove, in summo, vt diximus, fastigio stante, fulmine prostratus videri debeat. Simile argumentum in fastigio aedis Jovis Tonantis expressum arbitramur respici a Claudiano in loco parum bene accepto, XXVIII, 44. *Iuuat intra tecta* (h. in caelatura) *Tonantis Cernere Tarpeia pendentes rupe Gigantes.* Ex Rycquio de Capit. c. 15. nihil admodum proficias. = Aquila expansis alis fulmini insistens: PETILLIVS CAPITOLINVS. Familia Petilliorum Capitolinorum ex Horatio I. Sat. 4, 94 nota est. *Morell. 2.*

PLAETORIA. I. Caput deae variarum dearum insignibus ornatum, vnde id *pantheon* appellare solent. CESTIANVS S. C. = Aquila expansis alis fulmini insistens. M. PLAETORIVS AED*ilis* CVR. *Morell. I,* 3. D.

II. Caput deae Cybeles turritum: ante collum globus; qui terram designare videri potest; a tergo ramusculus, vt Hauercampus docet. CESTIANVS. = Sella curulis: cui variae notae monetales appositae occurrere solent, in nostro est arista. M. PLAETORIVS AED*ilis* CVR*ulis* EX S. C. Cusos hos et alios numos a M. et L. Plaetoriis, Bruti quaestoribus in bello ciuili, et M. Plaetorium aedilem curulem a. 685. respici, non male coniicit Hauercampus. *Morell. ibid. V.*

PLANCIA. I. Caput Macedoniae pileatum. CN. PLANCIVS AED. CVR. S. C. = Capra silvestris; a tergo pharetra cum arcu, Macedoniae symbola. Cn. Plancium respici, qui quaestor Macedoniae Ciceronem exulem excepit, manifestum fit. Sed cusus numus videtur a Cn. Plancio, eius filio, Bruti forte Quaestore, vt Hauercampus quoque suspicatus est. *Morell. I.*

PLAVTIA. I. Caput Solis aduersum. L. PLAVTIVS. = Aurora Solis equos frenis deducens. PLANCVS. Videtur a L. Plotii, qui fratris L. Munatii Planci opera inter proscriptos a Triuumuiris fuit relatus, (v. Plin. XIII, 3. f. 5.) filio, Cassii et Bruti Quaestore, esse signatus. *Morell. I.*

II. Mulier flexo genu, laeua camelum adstantem capistro retinens, dextra oleam vittatam supplex porri-

porrigens. Inferius: Rex ARETAS. Ad latus EX S.C. et fupra: M. SCAVR*us* AED*ilis* CVR. = Jupiter in citis quadrigis, laeua habenas, dextra fulmen tenens; fub equis fcorpio. In fuperiore area: P. HYPSAE*us* COS. PREIVER*num* CAPTV*m*. Eft typus Aemiliae genti communis. *Morell. Aemilia I,* 1. *Plautia* 2. Cufi videntur numi a binis Quaeftoribus Bruti vel Caffii, altero ex Aemilia, altero ex Plautia gente oriundo: exhibentur vtriusque gentis decora: Aemiliae, Aretas Arabum rex fupplex factus M. Scauro, qui Pompeio pro Quaeftore fuit, V. C. 692. Plautiae, Priuernum Latii oppidum a P. Plautio Hypfaeo Cof. 412. captum. Gefferant autem ex vtraque gente eodem anno 695 aedilitatem M. Scaurus et P. Hypfaeus.

III. Caput Romae galeatum. X. = Diofcuri in citis equis. C. PLVTI*us*. infra: ROMA. Refertur ad C. Plautium Hypfaeum, Quaeftorem vrbanum 594.

POBLICIA. I. Caput Romae, galea, incuruo cono et vtrinque palma ornata, tectum. ROMA. Appicta littera C. vel G. = Hercules leonem Nemaeum fuffocans. Ad pedes claua, tum arcus cum pharetra. C. POBLICI*us* *Quinti F.* Nota C vel G. *Morell. IV.* C.

II. Caput Romae galeatum. M. POBLICI*us* LEG*atus* PRO PR*aetore*. = Stans in puppi Romanus palmam accipit a figura muliebri porrectam, quae clipeum cum binis fpiculis geftat; eft ea Hifpania. CN. MAGNVS. IMP. *Morell.* 5. M. Poblicium Pompeio, res in Hifpaniis cum proconfu-

lari

lari potestate gerenti, Legatum pro Praetore fuisse, ex hoc numo intelligitur.

POMPEIA. I. Deae Romae caput galeatum. X, a ceruice nota monetalis: vrceus. = Lupa Romulum ac Remum gemellos lactans, adstante Faustulo pastore. Apposita ficus, cui picus insidet. SEXtus POmpeius FOSTLVS. ROMA. Non constat, quis hic Sex. Pompeius Faustulus fuerit.

PORCIA. I. Caput Romae galeatum. X. ROMA. = Libertas quadrigis vecta, laeua hastam et habenas, dextra pileum tenens: coronat eam aduolans a fronte Victoria. M. PORCius. Infra: ROMA. *Morell.* 3. Respicit typus, cui similis alius est in numis gentis Cassiae, legem Porciam de provocatione.

II. Caput deae Libertatis. M. CATO PRO PRaetore. ROMA. = Victoria sedens dextra pateram porrigit, laeua palmam tenet. VICTRIX. Scilicet iungenda sunt: *Roma victrix.* Signati esse videntur hi numi Vticae vel Adrumeti, cum Cato reip. caussam aduersus Caesarem armis tueretur. *Morell.* 4.

III. *Quinarius.* Caput Liberi Patris hedera et baccis coronatum. A ceruice: M. CATO. Nota monetalis, folium. = Victoria sedens, pateram praebens, laeua hastam tenens. VICTRIX. *Morell. ibid.* 5.

IV. Alius quinarius simili typo. Videtur tamen caput viri potius esse quam dei.

POSTVMIA. I. Caput Dianae Venatricis, coma religata, cum arcu et pharetra ad humeros. = Canis

= Canis venaticus currens: venabulum subter pedes protensum. C. POSTVMI*us*; cum monogr. AT forte monetarii. *Morell.* 6.

II. Idem, etsi paullo diuersae fabricae. Signati numi ab aliquo ex posteris C. Postumi Albini, qui Xvir sacris faciundis ludos saeculares curauerat.

III. Caput Dianae venatricis, coma in nodum comta: ex humero arcus cum pharetra, a vertice caput ceruinum, forte monetarii nota. = In monticulo victima bos ante aram ardentem: adstat vir manu extensa molam salsam inter cornua spargens. A. POST*umius Auli Filius. Spurii Nepos*, ALBIN*us*. Numus serratus. *Morell.* 7. Iterum memoria ludorum saecularium recolitur, qui in Apollinis et Dianae honorem habebantur: montem Auentinum Dianae sacrum, expressum esse puta. Videntur autem ludi saeculares quartum habiti V. C. 605. respici.

IV. Caput Hispaniae velatum. HISPANIA. = Vir togatus stans manu eleuata ante aquilam legionariam, tanquam sacramentum dicturus; a tergo fasces in terram defixi, qui imperium proconsulare denotant. A. POST*umius* A. F. S. N. ALBIN*us*. Videntur res a L. Postumio in Hispania feliciter gestae innui; triumphauit is ex Lusitanis a. 575. *Morell. ibid. n.* 8.

PROCILIA. I. Caput Jovis laureatum. S. C. = Juno Sospita Lanuuina gradiens, dextra hastam vibrans, laeua scutum oblongum tenens. Ante pedes erigitur serpens: nota monetalis. L. PROCILI*us*

CILI*us* F. (Flaminem Junonis Lanuuinae declarari suspicatur Hauercampus) *Morell. I.* Ortum autem ducebat gens Procilia a Lanuuinis.

II. Caput Junonis Lanuuinae pelle caprina tectum. S.C. = Juno Lanuuina in bigis, tenens scutulum et hastam. Subter serpens assurgens. L. PROCILI*us* F. Numus serratus. *Morell.* 2.

ROSCIA. I. Caput Junonis Lanuuinae pelle caprina tectum. A ceruice signum obscurum. L. ROSCI*i*. = Puella Lanuuina serpentem pascens. FABATI. *Morell. I,* 1. Gentis Rosciae originem Lanuuinam illustrauit L. Roscius Fabatus, C. Julii Caesaris Quaestor in Galliis. Junoni autem Lanuvinae sacer serpens notus vel ex Propert. IV, 8.

RVBRIA. I. *Quinarius.* Caput Neptuni laureatum cum tridente. DOSSEN*us*. = Victoria longam palmam gestans, ante aram serpente implicitam. L. RVBRI*us*. Eum Hauercampus vnum ex octo praefectis vrbis a Caesare constitutis fuisse, acute suspicatur. *Morell. I.*

II. Caput Jovis laureatum cum sceptro. DOSSEN*us*. = Thensa quatuor equis iuncta, Jovis fulmine insignita. Superuolat Victoria. L. RVBRI*us*. Spectat numus ad ludos Circenses habitos. *Morell.* 2.

III. Idem typus: sed in altera parte verba adiecta: L. RVBRI*us* IMP. CAES. TRAIAN*us* AVG. GER*manicus* DAC. P. P. *Morell. ibid.* A.: est ex numis a Traiano restitutis: qui rariores sunt.

IV.

IV. Caput Junonis velatum cum sceptro. DOSsenus. = Ducitur similis thensa aquila insignita, vt Jovis eam esse constet. L. RVBRIus. *Morell.* 3.

RVSTIA. I. Duae figurae muliebres, medio corpore supra aram, arietinis capitibus in extrema sui parte ornatam, eminentes. Sunt autem Fortunae Antiates, altera *felix*, altera *fortis* casside ornata. Q. RVSTIVS. FORTVNAE ANTIATes. Ara inscripta FORtunae REDuci. Infra: EX S. C. in ora: CAESARI AVGVSTO. Consecrata illa ara sub reditum Augusti ex Asia a. 735. Dio XLIV c. 10.

RVTILIA. I. Caput Romae galeatum. FLACcus = Victoria in citis bigis, dextra corollam tenens, laeua equorum habenas. L. RVTILIus. Fuit is Praetor prouincialis a. 600.

SCRIBONIA. I. Caput Boni Euentus. BONus EVENTus. LIBO. = Ara, appensa corolla cum duabus lyris. Infra, malleolus. PVTEAL SCRIBONii. *Morell.* 3. Notissimus numus, cui alius similis gentis Aemiliae est: signati illi a III. viris monetalibus L. Scribonio Libone, L. Aemilio Paullo et Manio Aemilio Lepido, et quidem, vt praeclare coniectat Hauercampus, sub tempus pacis Brundusinae a. 714. Scribonianum autem puteal arae formam habuisse, vel ex hoc numo apparet; exstructum illud in loco sacro, seu quod is caelo tactus, seu quod sacellum ibi fuerat. Memoriam rei hoc numo seruare voluere III.viri, quos modo nominauimus.

SENTIA. I. Caput Romae galeatum. ARGentum PVBlicum. = Jupiter in citis quadrigis, dextra sceptrum, laeua fulmen tenens cum habenis. L. SENTIus Caii F. apposita nota E. *Morell. I.*

SERGIA. I. Caput Romae galeatum. X. EX S.C. = Eques concitato cursu fertur, laeua gladium et caput abscissum ferens; dextra nulla apparet: M. SERGius SILVS *Quaestor.* Manifestum fit, virum fortissimum, M. Sergium Silum ab aliquo ex ea gente oriundo, seu Quaestore seu III Viro monetali, celebrari in hoc numo. Vixerat is bello Punico II. et dextra perdita, sinistra quater fortissime pugnauit. Locus de eo classicus Plin. VII. 28. *Morell. 1.*

SERVILIA. I. Caput Romae galeatum; a ceruice nota Φ = Duo equites, alter Romanus, alter externo habitu, dimissis equis inter se pugnant. M. SERVEILIus Caii F. infra est littera D. *Morell.* 1, II. D. In altero galeam hircinis cornibus insignem agnoscunt viri docti, qui ornatus Macedonibus frequentatus esse videtur; itaque ad M. Servilium Pulicem Geminum referunt, qui vicies et ter cum hoste per prouocationem pugnauit, et in Macedonia sub Aemilio Paullo militans forte Macedonem aliquem illustri cum virtute prostrauit.

II. Caput Romae galeatum. X. a ceruice corolla. = Dioscuri, in equis subsultantibus auersis, ipsi vultibus aduersis. Alludunt illi ad Geminorum nomen et familiam gentis Seruiliae. C. SERVEILIus Marci F. *Morell.* 3.

III. Caput deae Libertatis laureatum, a tergo lituus. ROMA. X. = Duo equites pugnantes; alter, parmam gestans sigla M super fulmine insignem, hasta transadigit alterum, qui gladio elato fugere videtur, equo cespitante. C. SERVILIVS. Siglam M ad eundem M. Geminum referunt, de quo ad n. I. diximus, vt eius alia ex prouocatione pugna exhibeatur. Potior tamen est Hauercampi suspicio, referendum esse numum ad aliquem C. Servilium Augurem Manlianum, qui ex Manliis Torquatis adoptione in Seruiliam gentem transiit. *Morell.* 4.

IV. Caput Minervae galeatum cum aegide ad pectus. RVLLI. = Victoria in bigis dextra habenas, sinistra palmam tenens. P. SERVILI*i* M*arci* F*ilii*. Sigla P. Videtur hic Rullus Quaestor provincialis sub Sulla Praetore belli Mithridatici tempore numos hos signasse a. 661. *Cat.* v. Hauerc. *Morell. I*, 7.

SPVRIA. I. Caput Romae galeatum. X. = Diana in citis bigis. A. SPVRI*us*. *Morellius* Spuriliam gentem edidit. M. Spurius fuit inter percussores Caesaris. v. Appian. B. Civ. II. p. 813 (499).

SVLPICIA. I. Caput Virginis Vestalis velatum. S. C. = Culter, simpulum et secespita: Pontificatus insignia. P. GALB*a* AED*ilis* CVR. *Morell.* 2. Si numus ab eodem P. Sulpicio Galba Aedili Curuli signatus est, extra ordinem iussu Senatus factum necesse est, quod alias ad III. viros monetales, et ad Quaestores muneris ratione spectabat. *Morell. I*, 2.

THORIA. I. Caput Junonis Lanuuinae pelle caprina tectum: ad originem gentis Thoriae Lanuvinam declarandam. I. S. M. R. (*Iuno Sospita Magna Regina*) = Taurus proterue prosiliens. Subter: L. THORIVS BALBVS. Superque sigla G. Thorius hic Quaestor forte inter XX illos Lege Cornelia creatos V. C. 673. *Cat.* qui vita iucundissime exacta Ciceroni de fin. II, 20. celebratur, patris Sp. Thorii Balbi Tribuni pl. 646. Legem agrariam, et de pecore agros alienos depascente, typo tauri in memoriam reuocauit. *Morell. I.*

TITIA. I. Caput Bacchi barbati diademate alato reuinctum. = Pegasus ad volatum se erigens. Q. TITI*us*. *Morell.* 1. Quaestor aliquis ex gente Titia memoriam C. Titii Equitis, tragoediarum auctoris, quem L. Afranius imitari studuit, vt Cic. in Brut. 45. ait, recoluit. In Bacchi tutela tragoedia: alae capiti appositae videntur symbolicam vim, siue ad ingenii siue ad orationis tragicae naturam declarandam, habere.

II. Caput deae Liberae hedera et pampino reuinctum. = Iterum Pegasus. Q. TITI*us* n. 2.

III. *Quinarius.* Caput Victoriae, humero alato. = Item Pegasus. Q. TITI*us*. n. 3.

TITVRIA. I. Caput regis Tatii Sabini. SABIN*us*. ante mentum palma. = Virgo Tarpeia scutis obruta inter duos Sabinos. L. TITVRI*us*. *Morell. I.* A. Originem gentis e Sabinis declarat numus a L. Titurio Quaestore signatus. cf. Hauerc.

II. Idem prorsus typus: sed stella cum luna supra Virginem Tarpeiam apposita, forte ad noctem, qua

qua proditio Capitolii facta, declarandam. *Morell. ibid.* B.

III. Caput regis Tatii Sabini. Ā (*Tatius*) SABIN*us*. = Raptus Sabinarum: duo Romani Sabinas sublatas auferunt. L. TITVRI*us*. *Morell.* 3.

IV. Caput regis Tatii Sabini. SABIN*us*. = Victoria in citis bigis, laeua habenas tenens, dextra corollam praeferens. L. TITVRI*us*. infra obscura sigla. *Morell. ibid.* F.

TVLLIA. I. Caput Romae galeatum. ROMA. = Victoria stans in quadrigis citis, dextra parazonium, laeua longam palmam cum habenis tenens. Superne corolla, infra X. subter: M. TVLLI*us*. Signatus nummus a M. Tullio Decula, patre an filio, Quaestore vrbano seu III.viro monetali. *Morell. I.*

VALERIA. I. Caput Apollinis radiatum et diademate reuinctum; a ceruice acisculus, seu parua ascia, quae Acisculorum familiae e gente Valeria nomen dedit. ACISCVLVS. = Diana in citis bigis, dextra flagellum, laeua habenas tenens. L. VALERIVS. Videtur is e III.viris monetalibus Augusti aetate fuisse. *Morell. I,* 5.

II. Victoriae caput cum humeris alatis, coma in nodum comta: post illud tripus; nota monetalis. = Aquila legionaria inter duo signa militaria inscripta litteris H. et P. (*Hastatos* et *Principes* denotant) C. VAL*erius* FLA*ccus* IMPERAT*or*. Ex S. C. *Morell. I,* 7. Magna horum denariorum vis diuersis cum notis exstat, vt a Quaestore C. Valerii Flacci, Imperatoris ex victoria dicti, incertum cuius, ex manubiis eos esse signatos colligi possit.

III. Caput Victoriae pectore tenus, humeris alatis, coma ad verticem reuincta. X. = Mars tropaeophorus stans; laeua tropaeum, dextra hastam transuersam tenens: a laeua spica frumenti, a dextra apex flaminius. *Morell. II*, 2. Cum duo L. Valerii Flacci Flamines memorentur, alter Cos. 622. v. Cic. Phil. XI, 8. alter Praetor Asiae 691. pro quo Cicero caussam dixit, v. Cic. de Div. I, 46. alii numum ad priorem referunt, Hauercampus ad posteriorem, vt ab eius filio signatus sit, quem inter octo praefectos a Caesare in Hispaniam profecturo constitutos fuisse coniicit.

VARGVNTEIA. I. Caput Romae galeatum. X. M. VARG*unteius*. = Jupiter in quadrigis triumphalibus, dextra palmam, laeua fulmen cum equorum habenis tenens. ROMA. *Morell. I'*

VIBIA. I. Caput Apollinis laureatum. PANSA. = Minerva tropaeuchos in quadrigis concitatis. C. VIBIVS C. F. Magna horum numorum copia exstat: qui ob victoriam de M. Antonio ab M. Hirtio et C. Pansa Coss. reportatam cusi videntur. Apollinis caput respicere putatur praeturam Pansae vrbanam, in qua ludos Apollinares curauerat. *Morell. t. I*, 8.

II. Sileni persona scenica. PANSA. = Jupiter Anxur, capite radiato, corpore seminudo, sedens, laeua hastam, dextra pateram tenens. C. VIBIVS. C*aii* F. C. N. IOVIS ANXVRIS. Origo Vibiae gentis e Campania declaratur per Jovem Anxurem praecipua religione Terracinae coli solitum. v. ad Virg. Aen. VII, 797. Sileni autem persona Libe-

ralia

ralia innuit, olim ab Aedili curuli C. Panfa, nunc Confule, celebrata. *Morell. II,* 2.

III. Idem fere typus: poft Sileni perfonam tibia cernitur. *Morell. II,* A.

IV. Caput deae Liberae hedera et pampino coronatum. PANSA. = Ceres fpicis redimita, vtraque manu faces accenfas gerens: ante pedes aratrum. C. VIBIVS C. F. C. N. *ibid.* 3. Etiam Liberalia refpicit.

V. Caput deae Libertatis laureatum. LIBERTATIS. = Roma habitu militari, dextra haftam, laeua parazonium tenens, fpoliis infidens, laeuo pede orbi terrarum impofito: a Victoria aduolante coronatur. Numus rarus, praeclarum victoriae ad Mutinam monimentum. C. PANSA, C. F. C. N. *Morell. ibid.* 5.

VI. Perfona Sileni fcenica. C. PANSA. = Duae dextrae iunctae tenentes caduceum alatum. ALBINVS BRVTI F. Occifo Hirtio datus a Senatu D. Junius Brutus Albinus Panfae collega. Numus aereus, fimilis denario ap. *Morell. ibid.* 6.

VOLTEIA. I. Caput Jovis laureatum. = Templum Jovis Capitolini tetraftylum; in faftigii vmbone fulmen. M. VOLTEI*i* M. F. *Morell. I.* M. Volteium IIII.virum monetalem cum C. Vibio Varo Octaviani III.viri tempore fufpicatur Haverc. in ceteris nimium argutus.

II. Caput deae Liberae hedera et pampino redimitum = Ceres in draconum bigis vtraque manu facem tenens. A tergo folium, nota fabrilis. M. VOLTEI M. F.

 Incerta-

Incertarum gentium, cum nullae notae fatis clare appofitae fint, adhuc fubiiciemus numos aliquot.

I. Caput Romae galea alata indutum. X. ROMA. = Roma fpoliis infidens, haftata, accubante lupa cum gemellis, augurium captat inter geminos vultures. *Morell.* Inc. t. 1. VII.

II. Caput Veiouis laureatum; fubtus fulmen. = Jupiter fulmen emittens, in quadrigis. Ad Sentiam gentem fpectare creditur. *Morell.* 3, II.

III. Caput Romae galea alata indutum. X. = Diofcuri haftati in equis concitatis. ROMA. *Morell.* *t.* 3. III.

IIII. Caput Jovis Capitolini laureatum = Victoria coronat tropaeum. ROMA. *ibid.* VI.

Tandem fubleftae fidei numos commemorare placet tres:

I. Caput, quale Victoriae effe folet, fine alis, nifi Veneris eft. ROM*a.* = Dea Victoria pateram porrigens, fellae infidens, intra quam figlae ST (f. *fecuritas temporum.*)

II. Caput viri nudum: TREBONIVS. = Gryphus ante arborem, cui acclinatum eft tympanum: poft illud inftrumentum muficum: fupra gryphum ftella.

III. Caput viri nudum, a ceruice caduceus. SERTORIVS cum nota 9. = Cerua, Sertorio amata. PROVIDEN*tia* MILITAR*is.*

Et

Et haec quidem de numis familiarum Romanarum in Museo nostro academico seruatis; nam Imperatorum Romanorum numos omnis generis ac moduli, cum barbarorum numis, et bracteatis, tum recentiorum temporum numos enarrandos in aliud tempus seponere necesse est. In hac autem opera nostra quid sequuti simus, facile perspicitur: scilicet censenda illa est ex eo, quod diligentiam adhibuimus in indagando, ad quam gentem ac familiam numus quisque spectaret, et in comparando eo cum iis, quorum delineatio et descriptio a viris doctis iam prodita est. Nec vero opes nostras cum vllo regum ac principum gazophylacio contendere posse, satis perspectum habemus; sumus pauperes in aere nostro; quod si qui sunt, qui seu publica seu priuata liberalitate arculas nostras locupletare voluerint, gratia iis habebitur publice ac priuatim. Vt tamen haec, quae in illis adhuc sunt recondita, recenseremus, ea maxime caussa nos adduxit, Commilitones, quod, quid in copiolis hisce nostris contineretur, publice declarandum esse videbatur, vt, si quis esset vestrum, cuius interesset, harum rerum gustum habere, facultatem eas cognoscendi in Georgia Augusta non deesse intelligeret. Eo enim consilio omnium harum opum seu naturae seu ingenii humani, quas partim Bibliotheca publica, partim Museum continet, prouisus factus est, vt instrumenta ingenuae doctrinae, sine quibus nulla ingeniorum sollertia aut subtilitas satis proficere potest, desiderantibus in promtu sint: inter ea autem cum libraria supellex censenda, tum bibliotheca altera, eaque multo amplior et ad veram doctrinam haud

minus necessaria, naturae inquam: quam et ipsam instructam vobis Regio beneficio et apertam videtis.

Nunc quod in manibus est, ne dimittamus, curandum est: rogandi nimirum estis, Commilitones, vt die crastino, et pompae in templum academicum ducendae, et sollennibus celebrandis, beneuoli et fauentes adesse, ipsaque vestra frequentia pietatem ac studium vestrum in almam Georgiam Augustam declarare velitis. P. P. d. XVI. Sept. cIↄ Iↄ CCLXXVIII.

ORATIO

O R A T I O

IN SOLLENNIBVS PARENTALIBVS *)

GEORGIAE AVGVSTAE

IN

HONOREM AC MEMORIAM

M V N C H H V S I A N A M

PIE CELEBRATIS

AVCTORITATE

GEORGIAE AVGVSTAE PRORECTORIS

GEORGII LVDOVICI BOEHMER

ET SENATVS

HABITA

A

CHR. GOTTL. HEYNE

ELOQV. PROF.

D. XXVIII. DEC. CIↃIↃCCLXX.

---

*) Indicta illa sunt per Programma Vol. I. Opusc. insertum p. 383.

Vir eſt optimus, et inter praecipua ſaeculi ornamenta numerandus: colit ſtudia, ſtudioſos amat, fouet, prouehit, multorumque, qui aliqua componunt, portus, ſinus, praemium; omnium exemplum; ipſarum denique litterarum iam ſeneſcentium reductor ac reformator.

PLIN. Epiſt. VIII, 12.

PROREÇTOR ACADEMIAE MAGNIFICE,

ILLVSTRISSIMI COMITES,

AVDITORES SVO QVISQVE LOCO ET HONORIS DIGNITATIS AETATIS GRADV HONORATISSIMI,

Munus hoc vestra auctoritate, Patres, mihi impositum, vt moerorem vestrum ac luctum in grauissimo, qui nos perculit, casu his, qui confluxerunt, Ciuibus Amicisque nostris interpreter, sentio quidem quam honorificum mihi sit; nunquam tamen onus me subire memini, cui perferendo minus parem me sentirem. Siue enim ipsum luctum nostrum, siue luctus caussas attendo, omnia video viribus meis esse maiora. Vt vero Eius Viri, in cuius honorem solenne hoc officium susceptum, celebritas haec est facta, nomine ac memoria digna proferam, id vero plane despero. Deficiunt enim me ea ipsa, quae alias imbecillitatem meam firmare, animum erigere et incitare poterant: festi diei hilaritas, publica laetitia, inprimisque respectus ad eum, ad quem consilia nostra et incepta referre solebamus, quem nostris quoque coetibus et consessibus animo ac mente interesse, eaque, quae in iis recte erant gesta et curata, comprobare et benigne laudare noramus. At nunc ad retardandos et hebetandos quosuis animi impetus omnia comparata esse video. Plura me circumstant, quibus contur-

conturbari me necesse est: moeroris mei et debilitati animi conscientia; in hac ipsa nostra celebritate tristis taciturnitas; lugubris loci sancti facies, vestri obtutus defixi, oris tristitia ac sollicitudo; et omnium maxime moestissima illa cogitatio, non iam esse MVNCHHVSIVM, cui haec ipsa sollennia, hanc laudationem approbare possim.

Doloris vestri interpretem me excitastis! Quo studio, quo tandem ingenio me hoc assequuturum putatis, vt vestris voluntatibus satisfaciam? Nam cum natura sua magnus dolor sensusque animi graviter affecti ad efferendum oratione commoda difficilis est, tum multo magis alienus. Quicquid itaque, etiam cum vi aliqua, extulero, semper vestrum erunt plures, quibus ea sensu suo videbuntur minora. Quae omnia tanto magis mihi metuenda esse sentio, quo minus mihi ipsi a me satis fieri video. Tanto enim moerore, tanta aegritudine confectum, animo fractum, deiectum, me esse sentio, vt quotidianis quoque curis per hos dies impar fuerim, omnium rerum taedio, tanquam tabe, consumar, nulliusque non intentioris cogitationis prorsus sim impatiens. Qui itaque meum dolorem grauissimum tacitus concoquere posse optabam, et fortunae ferendae assuescere, ille ego ad luctum publicum oratione declarandum euocor? qui in solitudinem abdere me cogitabam, in celebritatem hanc extrahor? qui in me ipso deprehendo, quanto eloquentior omni voce animi dolor sit, ad communem vestrum dolorem eloquendum excitor? Quod nisi mature me ad hoc comparassem, vt omnia

ciunda

facienda et patienda putarem, quae muneris semel suscepti rationes postulant, vtque officii sanctitatem eodem loco haberem ac fati necessitatem, quae nullam excusationem admittit, nunc saltem onus impositum detrectandum mihi esse arbitrarer. Sed apud virum bonum officii summam legem esse debere memini; et sustentat recreatque me illa cogitatio, quod ad memoriam immortalis MVNCHHVSII colendam, animisque cum nostrum omnium, tum huius inprimis florentissimae Iuuentutis, altius et in imas praecordiorum radices infigendam et in omne aeuum perpetuandam, cuncta haec parata esse video. Si quid enim est, quod languentem et demissum animum excitare possit, aio ac candide profiteor hoc studium esse, hunc ardorem, quo ad persoluendam hanc MVNCHHVSIANO nomini debitam pietatem inflammatus sum; quam, etsi pro officii nostri magnitudine nunquam satis testatam facere poterimus, volo tamen ac cupio eam quam fieri potest luculentissime et omnium hominum confessione verissime demonstratam et ad omnem posteritatem proditam esse. Nam hoc equidem animo prouideo ac praesentio, vobisque, Auditores, palam praedico, seram, et vero etiam vltimam, posteritatem, vbi Georgiae Augustae origines recognoscet, immortalia MVNCHHVSII facta, curas ac consilia in ea tuenda ornandaque memoriae mandata leget, cum, quae innumera et diuina in nos collata fuerint beneficia, cognouerit, identidem quaesituram esse, qua vero mente nos tantis meritis responderimus? quam gratis ac deuotis tanti Viri nomini voluntatibus inter ista omnia fuerimus? quod tan-

dem

dem ad testandam animorum pietatem religionis nostrae ac fidei monumentum nobis superstes esse voluerimus? Quo itaque pro virili et ipse prospiciam, vt iis qui post nos erunt, parata sit responsio, lubenter auctoritate vestra mandatum munus in me recipio, et, quantum in me erit, ne vestrae pietatis sensus mea oratione attenuetur, cum fide curabo. Inter volentes et procliues ad caussam animos facundiam approbare non adeo difficile esse potest. Nihil proferre, nihil eloqui potero, siue ad animorum sensum siue ad pietatis affectum, quo non dicentem me vestri animi anteuertant; *nihil* laudabile, nihil praeclarum de Mvnchhvsio potero memorare, quin memoria vestra plura, et pleniora, et maiora, animis vestris subiiciat.

Quo tamen ordine mihi procedendum sit, Auditores, qui in tanta rerum copia dilectus, qui materiae, si qua alia fuit, ad dicendum felicissimae tractandae modus, in hac deliberatione fateor diu me defixum animo exitum non reperire; Quid? quod inter tot ac tanta rerum argumenta, ipsa dicendi principia inuenire difficile videri debet. Sed in hac tanta difficultate, florentissimi Iuuenes, à vobis consilium et rationem petam. Si vestrum quisque parente suo, quam tamen fati acerbitatem per multos adhuc annos a cunctis abesse iubeat numen O. M. sed si parente morte sibi erepto quisquam vestrum cum amicis suis ac familiaribus sermones habiturus esset, quale sermonum argumentum fore putabimus? In summa animi aegritudine, qua de re lubentius commemorabitis, quem ad eloquendum,

quendum, narrandum, laudandum, copiosiorem ac locupletiorem locum habebitis, quam hunc: at bonus erat pater, benignus, indulgens! beneficia accepta enumerabitis, curas, vigilias pro vestra salute, amorem et caritatem in vos summam commemorabitis. Agedum in iisdem consumemus et nos orationem nostram; faciemus *breuem recensum eorum meritorum et beneficiorum*, quae parens noster communis in nos cumulauit, *earumque virtutum exemplar* proponemus, ex quibus illa munificentia in nos fluxit. His iisdem spero me assequuturum, vt animos vestros non difficulter teneam; nec vereor, ne quisquam vestrum sit, qui rem parum gratam aut non vel se vel nobis vel hoc die satis dignam a me exponi arbitretur. Tu autem, sancta Anima, quae olim mente et cogitatione nostris coetibus adesse solebas, nunc corpore libera, etsi in beatas regiones euolasti, tamen etiamnum tanquam Genius Georgiae tuae Augustae nos inuisere, nostra concilia obire, sacris nostris cerimoniis interesse non dedignaris; te videre videor de beata sede delapsam nos reuisere, templi sanctitatem, solemnium cerimoniam augustam, acerbum horum luctum, meum grauem dolorem, communem omnium pietatem, respicere. At tu, sancta Anima, pium officium memoriae tuae tuaeque virtutis recolendae propitia ac volens accipere nobisque porro fauere dignare.

Quae quidem in condenda conditaque sub auspiciis Regis Augustissimi, nunc in beatas sedes recepti, GEORGII Secundi Academia MVNCHHVSII, immortalis

immortalis Viri, consilia, studia et labores fuerint, vt nunc exponam; a me non expectatis, Auditores, et si quis expectet, cum meus ad hanc Academiam accessus ab ipsis originibus nimis longe absit, quo minus eius voluntati satisfaciam, verecundia mea intercedit. Est tamen opus fundatum, eductum, ornatum eiusmodi, vt vel primo adspectu satis prodat, quae mens, quae prudentia, quam capax magni consilii animus, quae curarum moles, quod studium, quae laboris perseuerantia, eius esse debuerit, qui illud eduxerit. Enimuero nec minoris molis, forte etiam difficilioris curae res est, remp. academicam bene conditam bene tueri, inchoata perficere, infirma firmare, ad aliquam celebritatem et nomen non clamoribus et inani strepitu, sed vera ac solida et mansura laude, academiam euehere; multas res, quae tali reip. litterariae fatales esse solent, praecidere vel occupare, alias, quae vtilitatem habere possunt, adiuuare et temperare. Primordia enim vnicuique academiae ipsa rei nouitate ad famam aliquam sunt salubria; vbi vero in altum euecta nauis cursum instituere coepit, prospectus taedio victi homines ad alias curas se auertunt; interea illa immenso ponto iactata modo vela aut funes accusat parum idoneos, nimis laxos vel intentos, modo socios nauales parum operae intentos; inter haec ea ad scopulum aliquem solet adhaerescere nec cursum tenere. Summam igitur prudentiae ac mirae alicuius sollertiae curaeque indefessae laudem prouenire necesse est ex rebus Academiae, a primis nascendi primordiis progressae, feliciter administratis et ad maiorum rerum initia prouectis.

prouectis. Nam ea, quibus vniuersitas litteraria, quamcunque partem spectetis, instructa esse debet, multa et varia et inter se diuersa sunt; pertinaci tamen studio, vigilia ac labore, omnia et singula prosequenda. Praeter illa enim, quae cum ceteris reip. partibus communia sunt huic curae, is, qui academicam remp. moderatur, descriptam animo habere debet omnem eius formam et naturam, operis partes ac leges, singula machinae, vt hoc vtamur, organa, eorum vires, conditiones, casus; multarum rerum, quae ad disciplinam publicam priuatamque, vrbis et academiae iura, vtilitates et ornamenta, spectant, notitias mente complecti; informatam animo habere totius litterarum ambitus adumbrationem aliquam; singularum disciplinarum dignitatem, necessitatem vel vtilitatem, omniumque inter se rationes mutuas cum ad vniuersam remp. tum ad academiae statum ac tempora tenere: incrementa rei litterariae nosse eiusque exuberationes vel defectiones; saeculi quoque saporem ac iudicium notum habere; nec haec omnia in vna aliqua disciplina; id quod tamen viris doctis ad magnam eruditionis existimationem interdum satis est; verum in omnibus et vniuersis disciplinis, etiam in iis, quarum nondum inuentus erat idoneus doctor et auctor. Ad tot ac tantas curas, quarum magnitudinem vos ipsi aestimate, Mvnchhvsii ingenium magnum et ad ardua consilia nata mens vacabat, et quidem inter summa reip. negotia et officia, vt tamen huic vni curae totum addictum putasses; etiam minoris momenti rebus sollicite prouidens, aut maioribus eas sollerter attemperans.

Iam primum in defcribenda et componenda inftruendaque Vniuerfitate noftra quantum Ille vltra faeculi fui fapientiam fapuit! inprimis fi eos annos animis reputetis, in quos eius prima aetas inciderat! Quod enim nunc de academiarum naturis ac cauffis iudicia paullo fubtiliora etiam ab eruditis viris in medium proferri coepere, Gottingae noftrae magna ex parte debetur; quandoquidem, quoniam in hac Academia multa aliter et melius inftituta effe videbant homines, contemplatione eius rei et obferuatione excitati in cauffas ac finem confiliis propofitum tentarunt inquirere, hinc ad alia progredi. Verum Mvnchhvsivs iam tum, cum nec inter eruditos quisquam ea de re cogitaret, vidit in academiis multa effe ex antiqua difciplina monachica, nec vnius aeui vel populi, profecta, quae a meliorum temporum ratione aliena funt, faltem fua ratione nunc deftituuntur. Litterarum a Bononienfis inde vel Parifienfis Vniuerfitatis originibus quanta facta funt incrementa! quam immutata fingularum difciplinarum, philofophicarum inprimis, facies! nonnulla etiam noua earum genera ac nomina exorta, eaque priftinis illis vtiliora forte et potiora! commercia etiam hominum rerumque, diuerfarumque inter fe gentium, maiora!

Longa effet oratio, fi perfequi vellem, quae in ftudiorum ratione ex iis cauffis aut mutata funt aut mutari debuerunt. Haec vidiffe et animaduertiffe, magna erat in Mvnchhvsio follertiae et fagacitatis laus; nunc fobriam eius fapientiam, prudentem ac cautam moderatamque diligentiam co-

gnofcite

gnoſcite. Multum ab eorum rationibus abfuit, qui, cum viderent in ciuitatibus noſtris et imperiis eſſe nonnulla propter temporum, in quibus conſtituta fuere, barbariem male deſcripta aut etiam vſu deprauata, ſocietates hominum ad ordinem aliquem naturalem, quem dicunt, reuocare voluerunt, quem ſi ſequerentur homines, breui haberemus omnino nec ciuitatem nec libertatem. Simili modo ſi quis aut nunc, aut multo magis ante hos XL annos, Academiam condere vellet, qualem ipſa litterarum ac diſciplinarum ſubtilis aliqua deſcriptio poſtularet, quam parum ille aut reip. conſulturus aut conſilio ſuo proſpecturus eſſet! Quid enim? Facultatibus his, quas barbaries inuexit, proſcriptis, eruntne qui talem academiam frequentare velint? Doctorum, quos vocant, renuntiationibus, examinibus et diſputationibus ſublatis, an ex hac diſciplinà progreſſos loco aliquo habendos putabunt? Minus calide, et eo ſapientius Mvnchhvsivs: Noluit nimium diſcedere ab antiqua academiarum forma ac ratione, ſed res maluit eo deducere, vt facie externa eadem ſeruata indoles earum et natura emendaretur; labes, ſi qua inhaereret, ſenſim ſenſimque elueretur, integritas et ſinceritas non animaduertentibus reſtitueretur. Omnino, ſi quid video, maior eius eſt ſapientia, qui, quum laborare res humanas ſuis infirmitatibus videat, cum ſine magna ruina aut ſaltem labefactatione eorum, quae ſalua ſunt, commode et vtiliter ſuccurri non poſſe videat, diſſimulare eas malit et tacite remedia applicare, quibus vis mali poſſit aut reprimi aut diminui.

Interea in Academiae descriptione et constitutione cum ab initio tum temporum successu dissimulanter plurima mutauit, multa adiecit immortalis MVNCHHVSIVS, quibus quasi ex cella monasteriali in campum et puluerem vitae ciuilis eruditio educeretur. Primum *libertatem cogitandi, sentiendi, scribendi,* sciuit et fundauit; qua an maius bonum mortalibus dari possit dubito; vt, si nullum aliud beneficium Regiis auspiciis in nos contulisset, hoc vno tamen nomine Germaniae deliciae MVNCHHVSIVS esset appellandus. Nam hac ipsa re in singulas fere disciplinas, in historicas inprimis, et Iuris publici disciplinam, lucem intulit nouam lateque omnia collustrauit; simul per alias Germaniae partes, etiam in aliis officiorum ac rerum generibus, libertatis recte sentiendi tanquam signa extulit. Hoc tanto bono Germaniae parto, salue alma Georgia Augusta, vere Augusta, sancta Libertatis parens, ad humanitatis decus et ornamentum nata. Huius libertatis cogitatione animum meum curarum laborumque assiduitate fractum saepe recreare soleo: At liber tamen sum! libere viuere, dicere, iudicare de rebus, ac tuto possum! Hoc quidem bono contineri video quicquid ceteris vitae bonis dulcedinem veram et plenam iucunditatem affundere potest; et hoc bono erepto ceterorum bonorum omnium fructum, studiorum illecebras, ingenii fomenta, ingenuam doctrinam, sapientiam, veritatem, ipsam humanitatem eripi. Hanc nostram felicitatem summam teneamus, o Patres; homini sobrio ac generoso miseria cogitari maior potest nulla, quam animi sensus, ingenii inuenta, mentis iudicia, metu

aliorum,

aliorum, quorum obtusum acumen et ipse et sanus quisque rideat, dissimulare et occultare, aut si quid dentium claustra perruperit, pusillorum animorum et ingeniorum odia suscipere, in religionis ac pietatis malam suspicionem adduci. De Georgiae Augustae fortuna, Deus omen auertat, nunquam equidem metuam; sed vt metuam, habere me arbitrabor tum, si qua mala fraus hominis hanc nobis Aegidem, hoc Palladium eripuerit. Non deerunt ingenia praeclara et ornata, non deerit honesta industria: modo nulla auctoritas in formulas ac verba aliorum iurare cogat.

Sed video libertatis dulcedine delinitum animum diutius in ea haesisse, quam res ferebat. Alia enim erant enumeranda, quae ad litterarum ac disciplinarum descriptionem meliorem et commodiorem Mvnchhvsiana instituta pepererunt: etsi video omnia a me breuissimis esse comprehendenda. Cupio vero quam maxime abducere et seiungere orationem meam a laudibus Georgiae Augustae, quibus, tametsi pleraque, quae de Mvnchhvsio dicenda habeo, cum iisdem sunt coniunctissima, et quamuis is, qui Mvnchhvsianvm opus omnium clarissimum laudet, Mvnchhvsivm ipsum laudasse videri debeat, tamen nunc locum non esse, satis sentio.

Itaque post libertatem, Mvnchhvsii cura et prouidentia inprimis eo spectauit, vt vitae et reipublicae doceretur disceretur que; vt studiorum academicorum ratio et ordo ad certa consilia et fines

referretur; vt ad vitam ciuilem ſtatim ipſa inſtitutio academica attemperaretur; vt, quae publice priuatimue vtilia eſſent, praeferrentur ſtudiis otioſis et vmbraticis; vt auocata ab inani verborum ſtrepitu et a ſcholae triſtitia ad vitae humanae cultum eruditio adduceretur; vt tamen ſolida eſſet et accurata; vt ex fontibus hauſta, vt à ſuis principiis ac cauſſis ducta; vt iis omnibus, quae viam et acceſſum muniunt, et adminicula praebent, inſtructa eſſet; vt tandem multa, quae in academicae diſciplinae cenſum ſuperiore tempore aut vix aut nunquam venire ſolebant, vitam tamen poſſent iuuare vel ornare, in illum cenſum reciperentur; quae iam in cenſu erant, ipſa docendi ratione, deſcriptione partium, principiorum et argumentorum veritate, dilectu et robore, rerum ordine et lumine, adiumenti aliquid vel ornamenti ex Gottingenſi ſchola mutuarentur.

Itaque de orbe aliquo diſciplinarum et ſtudiorum academico, certaque per annos deſcriptione, regendisque omnino ſtudiis academicis, praeclare merita eſt magna Mvnchhvsii mens; eaque ipſa re diſciplinarum omnium inter ſe fines, prouinciae, agri, accuratius conſtitui, quae inter ſe contigua ac finitima, et ad mutuam opem vel vtilitatem afferendam accipiendamque opportuna eſſent, clarius apparere, vniuerſus eruditionis ambitus et area patere, de partitione diſciplinarum, diuerſaque ſingularum auctoritate et dignitate, deque commoda ſingulas diſciplinas tractandi et diſpeſcendi ratione melius conſtare coepit. Gottingenſis certe diſciplinas tradendi ratio adeo ſe probare coepit, vt in aliis paſſim academiis eam ſequi non pigeret.

Diſci-

Disciplinam porro: quae quicquam fructus ad remp. et vsum liberalem haberet, esse voluit nullam, quae non Gottingae doctorem suum haberet; et, quoties disciplinae partem speciatim alicubi vel emendatam vel diligentius excultam audisset, protinus et hanc in Academiam suam illatam esse voluit, vti in Oeconomia priuata, Architectura militari et Tactica, et nuper in arte veterinaria vidimus; et, vt artium antiquitatisque studium elegantius, exterorumque populorum litterae, a nostra Academia non exulent, MVNCHHVSIANA vtique cura et auctoritate prouisum est. Itaque lectionum per semestre habendarum recensus encyclopaediae alicuius speciem prae se ferre videri poterat.

In illud tamen omnium maxime curis suis et consiliis inuigilauit, vt, quae vitam ciuilem ornant, litterae inprimis cum vbertate et diligentia docerentur. Itaque Iurisprudentiae per Germaniam coli solitae partes et disciplinas omnino omnes Gottingae expolitas esse voluit *), rem iudiciariam imperii R. G. nondum in academiis frequentari solitam in hanc Academiam induxit, easque lectiones haberi iussit, quae ad forum resque agendas curandasque instruunt animos matureque assuefaciunt. Porro prouidit, vt tum Imperii R. G. tum Regnorum Europaeorum et Ordinum Germaniae historia earum rerum apparatu et copiis, sine quibus totum hoc studium ieiunum et exile esse necesse est, ad-

*) Inprimis Ius *Germanicum priuatum, feudale, canonicum, ecclesiasticum, criminale.*

ornata esset; vt adeo historia, recentiorum inprimis temporum, ad vsum vitae accommodatius posset tradi eique Jus publicum German. superstrui, quod in ipsis negotiis et officiis vtilitate sua se approbaret; si quidem Mvnchhvsii cura ea adiumenta suppeditata fuerunt, quibus academici viri vix solent potiri. Iisdem praesidiis instructa fuit rerump. Europaearum notitia politica, tum scientia politica, cum Iure publico vniuersali et Iure Gentium Europaearum, quod in more, vsu et consuetudine positum est; iisdem praesidiis et copiis numismatica, diplomatica et heraldica. Terrarum populorumque descriptionis accuratioris initia Mvnchhvsivm experta sunt fautorem summum; Historia vero litteraria, quae iam ante Gottingae incunabula sua habuerat, eadem Eius cura, instructissimae inprimis bibliothecae copiis, auctus insignes accepit. In theologicis disciplinis superstitiosum et pusillanimum prauae alicuius acerbitatis studium magna Eius mens nunquam cepit nec admisit; pura et recta esse pietatis studia, doctrinam autem theologicam, non formula aliqua, inter controuersiae et disputationis aestum, iurgia, studia, nata, sed philologicis, criticis, historicis fundamentis substructam esse voluit. Itaque litterarum, inprimisque Graeciae et Orientis veteris, quanta decora Göttingae extiterunt! Dogmatum tandem symbolicaeque theologiae et rerum ecclesiasticarum historia incrementa inter nos habuit tanta, quanta ex meliore philosophia, interpretatione et lectione ad critices lapidem Lydium explorata expectari potuit.

Nec

Nec tamen illa doctrinarum genera, quae extra academiarum fines olim efflorescere solebant, homine tamen inprimis digna sunt, eumque, quem sapientem esse volumus, omnium maxime constituunt, quod Mvnchhvsio imputent, habent nihil. Floruerunt Eo curante Gottingae viri, qui historia naturali, ipsiusque naturae studio, in contemplatione rerum, obseruatione et experimentis constituto et fundato, porro in mathesi vniuersa, eiusque partibus, analysi, astronomia, mechanica et architectura, non solum concinnius, exactius, et vberius, quam adhuc factum erat, omnia traderent, verum etiam praeclaris inuentis antiquam Germaniae in his doctrinis celebritatem apud exteros tuerentur. Iam in anatomicis, botanicis, chirurgicis, et in arte obstetricia, physiologia quoque, aliis medicae artis partibus, Gottinga ad eam laudem peruenit, qua potissimum nomen eius ad remotissimarum terrarum gentes inclaruit.

Sed quod pro illis temporibus, quibus Academia nostra adoleuit, summum in remp. litterariam beneficium et ad omnem posteritatem fructuosum fuit, nondum memoraui: philosophiae horridae et clamosae, nulliusque nec ad vitam nec ad sapientiam vtilitatis, quae barbarie sua et squalore totam fere Germaniam tum inquinauerat, pestis, Mvnchhvsii maxime prouidentia, est repressa. Nisi enim Lipsia et Gottinga huic furori restitissent, de omni vera et solida eruditione erat conclamatum; vocabulorum, non rerum, scientiam haberemus. At magnus ille Mvnchhvsivs, qui nil tribuebat

sapientiae, quae tota ex verborum ſtrepitu pendebat, virorum, quos cum ad ceteras tum ad philoſophicas inprimis diſciplinas vocaret, dilectu Gottingae ſaluti prouidit, hiſtoricarum et antiquiorum elegantiorumque litterarum tanquam vallo eam cinxit, bibliothecaeque opibus ad vtiliores copias a ieiunis argumentatiunculis animos traduxit. Itaque Gottingam philoſophia eclectica ſtatim ab initio immigrauit; Gottingae, etiam philoſophiae doctores, dubitare et nonnulla neſcire auſi ſunt.

Res tandem ſcholaſtica in his terris ſi ad nullam ſatis probabilem conditionem illa euecta, neque eo adducta eſt, vt academica haec noſtra inſtitutio ſatis magnum fructum noſtratibus afferre poſſit, Mvnchhvsii tamen curis imputandum habet, vt illa hoc ſaltem, quo eſt, loco ſit. Nam quo minus illa in eo gradu conſtituta ſit, quo Mvnchhvsivs adducere eam voluit, ſummum Viri libertatis publicae ſtudium interceſſit. Publice enim vtile eſſe poteſt, vt liberum ſit hominibus, in nonnullis ſibi ipſis deeſſe, et meliora aſpernari. Ipſa rei in publicum fructuoſae vtilitate allici homines volebat. Ilfeldenſe tamen Paedagogium cum alias tum nouiſſimis temporibus ita adornare et inſtruere coepit, vt illa inſtitutio academicae reſponderet, vtque humanitatis litteris imbuta ingenia Gottingae traderet Ilfelda.

Ingentia et immortalia Mvnchhvsii in Litteras merita videtis, Auditores; curas, ſollicitudines, ſtudia Viri immortalis ad iſta conſequenda in conſpectu

ſpectu non aeque ſunt poſita; quanta tamen fuerint, ad coniectandum facile et procliue eſt. Multa in iis, quae adhuc memorauimus, ex honeſta illa libertate, eximia iſta Georgiae Auguſtae Tutela et ornamento, aut fluxerunt aut robur habuerunt; hiſtoriae inprimis et Iuris Germanici, maxime publici, diſciplinae; multa ex honeſtis, quae doctrinae conſtituerat, praemiis; plurima virorum, quos ad hanc Academiam vocauit, dilectu et iudicio, et vero etiam praeſidiis adminiculisque, quibus generoſiorem cuiusque indolem induſtriamque iuuaret, effecta.

Et de doctorum quidem virorum, quos huc arceſſiuit, dilectu et iudicio, quam alteram reip. academiae ancoram recte appelletis, quam vellem ne pudor me prohiberet, ea, quae animus verſat, eloqui. Sed, ſi tantorum Virorum ex omnibus vndique Germaniae prouinciis collectorum et in vnum congregatorum conſeſſum circumſpicio, verè nuntiatum eſſe video, quod olim auditum incredibile ad fidem eſſe videbatur, tam diuerſis diſciplinis et ſcientiis reperiri potuiſſe viros, qui eas ornarent. Neſciet futura aetas, curaene potiſſimum moleſtiam, an ſtudii alacritatem, inueſtigationis perſeuerantiam, iudicii felicitatem, admiretur, inprimis in eo hominum genere, quod ex ſeceſſibus ſuis excitandum plerumque et protrahendum eſt; in tanta probationis et experimenti difficultate; in tanta generum varietate ac diuerſitate. Tam felicem tamen ingeniorum exploratorem nulla facile vidit aetas, nullum diligentiorem et laborioſiorem. Itaque huius viri iudicio probatum eſſe, famae praero-

praerogatiua erat, si non magnae, certe bonae; et MVNCHHVSIO non displicuisse pro praeiudicio apud magnam Germaniae partem habebatur. Sed me in locum incidisse sentio lubricum, et in quo sine offensione non facile progredi liceat. Itaque illud modo attingam, si quid aliud, hoc in Viro illud admirabile fuisse, cum, iis temporibus, in quae aetas eius iuuenilis et disciplina academica inciderat, multa litterarum et disciplinarum genera ne nomine quidem nota essent, studiorum autem cursum ipse tenuisset eum, quo per Iuris disciplinae viam regiam an semitam angustam dicam? ad summa reip. munera et honores contenderet, vt tamen non vnius disciplinae vniusue generis angustiis mentem suam, consilia et curas, includi sineret. Quin ille nulli litterarum generi defuit; omnibus prouidit liberaliter; vniuersum disciplinarum ambitum magno suo pectore cepit, cura et amore paterno complexus est.

Atque hoc fateor primo ad hanc Academiam accessu incredibili me voluptate perfudisse, cum Virum aliis plane iisque multo grauioribus curis et negotiis implicitum, diuersis prorsus ab ineunte aetate studiis innutritum, tamen viderem historiam litterariam, elegantiorem litteraturam, humanitatis doctrinam, vniuersae antiquitatis eiusque monumentorum studium probare, tam diligentibus mihi commendare verbis, tam diserte de eius vera ratione, tractatione et vtilitate, monere.

Sed quam subtile Eius in diuersissimis litterarum et doctrinarum generibus esset iudicium, nusquam

quam melius cognoſcere licuit, quam vbi librorum, quibus bibliotheca publica locupletanda eſſet, notationes et deſignationes ipſi a me offerrentur; nam ſi eum ſibi offerri eas velle, oblatas recognoſcere, alia ſubnotare, alia obelo confodere, ſolitum fuiſſe narro, etſi exteris parum probabile videbitur, pro certo tamen ac teſtato me hoc eloqui noſtis, Patres; tum ille librum nonnunquam damnabat, meo, qui nondum librum vidiſſem, iudicio ſatis probabilem, quem tamen tempus ac res paullo poſt me docebat, de eorum, qui probandi et in bibliothecam admittendi eſſent, numero recte fuiſſe reiectum. Alio tempore ſi libri ad ſuum iudicium non admodum praeclari, forte etiam magna impenſa redimendi, neceſſitas tamen a me vel vtilitas, eſſet monſtrata, de ſententia Ille et voluntate ſua lubens decedebat. Non ſine animi voluptate interdum dum bibliothecae loculos perluſtro, in librum incido, de quo tum cum emendus eſſet controuerſiam natam et cauſſam a me per litteras diligenti argumentorum expoſitione agendam recordor. Omnino enim, qua in re magni Eius animi iudicium luculentiſſimum ponere ſoleo, erat ingenii mira aliqua docilitas, in ſene quoque; voluntas flexibilis, et ab omni obſtinatione ac peruicacia aliena. Copiam iudicii facere vtilitati publicae volebat vnum quemque. Veritatis auctoritati tantum tribuiſſe puto mortales paucos, certe ex doctorum virorum genere.

Vt tamen haec omnia, quae modo ab hoc Viro curata, adminiſtrata, prouiſa diximus, quomodo ab vno viro, diuini quamuis ingenii, miri acuminis

acuminis, acerrimae perſpicaciae, ſubacti longo varioque rerum vſu iudicii, animi intentionis, aſſiduitatis, laborisque patientiae incredibilis, ab vno tamen omnia iſta perfici potuerint, appareat, teneatis, o Iuuenes, pulchrae laudis cupiditate inflammati, teneatis hoc, iuuenilem eius Viri aetatem omnis hiſtoriae cognitione imbutam, humanitatis litteris fuiſſe admodum excultam magnorumque vetuſtatis ingeniorum contubernio mature aſſuefactam. Harum litterarum dulcedine ſemel imbuto animo nec in negotioſiſſima vita, nec in prouecta ſenecta, deliciae ſuae effluxerant. Neminem vidimus, qui ſententiam veteris ſcriptoris, vel verſum tam commode laudaret, vt totum negotium decideret; vidimus neminem, qui ſcribendi genere hoc vteretur, ſeuero, preſſo, arguto; nec ſubtrahi verbum poterat, nec adiici. Virum litteris politiſſimum, ſummis negotiis curisque verſatum, vel in familiari epiſtola agnoſceres.

Nihil itaque eſt, o boni, quod miremini, Virum, qui adoleſcentiam tam praeclare ſtudiis honeſtis imbuerat, virilem aetatem grauiſſimis curis muneribusque reip ſplendidiſſimis exercuerat, ad mirabilem hanc iudicii maturitatem et ſubtilitatem perueniſſe, vt ingenii doctrinaeque arbiter et ſpectator eſſet acutiſſimus; vt conſiliis, monitis, praeceptis, iuuare et regere poſſet nos omnes; vt in ſuo quemque doctrinae genere multa ſaluberrime moneret, quae longo rerum vſu edoctus ad vitam ciuilem vtilitatemque publicam, in quaque re, in quaque diſciplina, maxime deſiderari cognoſſet.

Ad

Ad hanc ipsam mentis praeclaram virtutem accessisse cogitate magnum animi consilium, generosam et excelsam indolem, pulchrae laudis studium; sic intelligitis, quomodo fieri potuerit, vt copiis et adiumentis necessariis nos omnes instrueret, in easque res sumtus faceret ea cum munificentia, quam, vt a Rege, et a tanta mente profectam, vere regiam appellaretis. Nec in libraria modo, mathematica reliquaque eruditionis supellectile substitit Viri immortalis liberalitas. Etiam doctrinae colligendae et amplificandae caussa itinera a nonnullis per Europam suscipi voluit; iis, qui, in docto aliquo opere elaborabant, elucubrationis adiumenta et copias litterarias, interdum mera ornamenta, magna cum cura et sollicitudine, nonnunquam pluribus litteris in longinquas terras datis, parauit et subministrauit.

Vt vero ista omnia tanto maiorem ad animos, inprimis generosiores, vim haberent, Viri immortalis summa humanitate, facilitate et comitate factum putate; qua vel vna virtute ad omne aeuum consecrata esse debet MVNCHHVSIANI nominis memoria. Cum ad eruditionem humaniore cultu expoliendam, ad squalorem et paedorem obscurae diligentiae abstergendum, vanique fastus stultitiam coercendam, ad animos doctorum virorum erigendos, libertatis et honestatis sensu bonaequae laudis studio suaequae virtutis fiducia honesta imbuendos, hoc inprimis valere intelligeret, si doctorum virorum cohors a viris in magna generis, loci munerumque, dignitate collocatis dignatione aliqua et honore

honore ſe haberi videret; deprimi contra et infra vulgaris adeo virtutis laudisque gradum reiici et ſubſiſtere animos, ſi ab iis, quibus conſilia et ſtudia ſua probata eſſe velint, faſtidioſe ſe excipi aut contemtu neglectuque haberi videant; cum haec teneret animo prudentiſſimus Vir, iudicaretque aequum eſſe, vt, quod praecipuum aut vnum eruditionis praemium eſt relictum, viris doctis poſt cetera omnia ne eriperetur; nam quaeſtuoſae doctrinae genera in rep. eſſe admodum pauca; itaque aditu ſuo, ne per litteras quidem, excludebat neminem; inter curas ſummas tamen otium ſupererat et vacatio ad commoda et alloquia noſtra; a docto viro interpellatio importuna videbatur nulla; facilitate admiſſionis et humanitate, etiam cum honoris ſignificatione beneuolentiaeque exquiſitiore aliqua teſtificatione, deuinciebat ſibi, qui ſe adiiſſent, omnes. Et tamen inter haec orationis grauitas, verborum inaffectata veritas. Nam vidimus quondam et alios, qui comitatem ſimularent, renidentibus ringentibusque ſimiliores, vt ſibi ipſi fidem adimerent; ſed huic Viro oris, vultus, vocis aderat veritas. Verbo tantum haec vobis, Patres, in memoriam ſunt reuocanda. Quotus enim quisque veſtrum eſt, qui non Mvnchhvsio ſalutato, etiamſi ſpe ac voto exciderat, hilaris diſceſſerit, incredibilem eius comitatem praedicauerit? aut qui non litteras ſummae humanitatis, benignitatis, amoris plenas in ſcriniis ſuis ſeruet? quanta illa ad ſeram ſenectutem felicitatis noſtrae monumenta!

Cum autem in academica inprimis adminiſtratione, paruis fere ex rebus res magnas aptas eſſe

esse sciret, nihil. Ille tam paruum ac tenue esse putabat, quod non cura sua dignum arbitraretur. Nulla re, opera, cura, parua, magna, leui, graui, varia, multiplici, modo ad Georgiae Augustae vtilitates, et ad commoda nostra, aliquam vim id haberet, studium suum et patientiam frangi sinebat. In summa occupatione nullas facile litteras, ad quas non responderet, seposuit. Quae ad publicum Academiae statum vel ad suam quisque priuatam conditionem salubriter monueramus, tanquam pro beneficio sibi imputabat. Si quid consilii, suasionis vel dissuasionis, etiam leuiter vel inscite, submissum erat, aut dissimulanter ferebat, aut clementer coarguebat.

Hac incredibili sua industria, diligentia, et temporis parsimonia; nam refectio ipsi erat laboris mutatio; in officio continebat omnes. Quis enim dissolute, supine ac negligenter ageret, qui occupatissimum Virum nec minutias nostras ne differre quidem in alium diem *) videret? Quis, si Virum curis officiisque vitae publicae priuataeque magnis paruisque innumeris districtum distentumque tamen his negotiolis nostris vacare nosset, quis, inquam, etsi tota vita litteris assideret, tamen collatus cum illo, non quasi somno et inertiae deditus erubesceret? **) nemo saltem curarum suarum et officiorum siue obtentu siue simulatione in muneris sui curatione

*) *Nulla in audiendo difficultas, nulla in respondendo mora.* Plin. Paneg. 79.

**) Plin. Epp. VI, 5.

tione vel mandata aliqua opera contentionem ac studium remittere audebat. Huius itaque illustris exempli auctoritati vel maxime deberi iudico, quod Gottinga industriae et intentioris alicuius diligentiae laudem praecipuam (quae vtinam ipsi propria ac perpetua sit!) habere dicitur. Quicquid enim, quod probes, Gottingae est, MVNCHHVSIANVM est.

Vigilantissimae MVNCHHVSII curae debemus etiam ornamenta Georgiae Augustae haec singularia aut cum paucis Academiis communia, quae partim ad dignitatem et auctoritatem nostram faciunt, partim adiumenta et praesidia industriae nostrae sunt insignia. Omnino enim Ille summam et doctorum auctoritatem, et vrbis esse voluit *); et omnia haec intra tam breue tempus perfecit, quod vix ad cogitandum et inchoandum multi satis longum esse putassent. Equidem, quando Bibliothecam nostram publicam ingredior, saepe tanquam religioso aliquo MVNCHHVSIANI nominis horrore animum percussum sentio. Haec ergo omnium saeculorum, populorum, summorum cuiusque aetatis ingeniorum monumenta non sibi, non suis vsibus; sed vt nostrae singulorum doctrinae obstetricia adiumenta essent, Regiis auspiciis prouidit et parauit assidua cura Eius Viri, cuius beneuolum et amantem nostri animum haec ipsa Viri serena facies, hic sacratus vultus **) adhuc spirare videtur! Quanta eius mens et sapientia esse debuit, qui vidit, Bibliotheca tali publice instructa se Gottingae addere

nen

*) Cic. de Offic. I, 1.

**) In tabula imaginem MVNCHHVSII exhibente.

non modo decus et ornamentum singulare; non modo priuati cuiusque apparatus librarii compendium subministrare; etsi et hoc subministrauit; verum ipsam Academiae nostrae naturam et indolem hac vel vna re constitui a se, vt varia et copiosa esset doctrina professorum et familiarium; vt cum eruditionis et litterarum incrementis etiam nostrae litterae incrementa caperent; vt, quicquid per Europam noui inuenti, cogitati et obseruati, quisquam vsquam proposuisset, in suam vtilitatem verterent nostri homines; hinc publicam disciplinarum doctrinam nouis copiis amplificarent. Ita vero historica et litteraturae humanitatisque studia, eaeque disciplinae, quae ex iis succum, vires, vitam ducunt, in tam liberali nutritione habent, vnde laetius efflorescant, vnde niteant. Modo adsint ea, quae ornent, ingenia intellexit nunquam defore, quae ornari possint. Ea itaque opipara et diuite hac supellectile libraria voluit ali, excitari, varia lectione ditari, a seruili vulgarium et communium opinionum assensu ad subtilius iudicium traducere, ad exquisitiorem et ornatiorem ingeniosamque doctrinam vel inuitos, manu iniecta, obtorto collo, retrahere. Huius itaque Bibliothecae Ille, tanquam carissimae filiolae, incredibili aliquo amore duci; eam oculis, auribus, habere; de ornamentis eius et decoribus sollicitus esse plus quam dici potest. Librorum emtioni ipse prouidebat; nulli sumtui, ne iis quidem temporibus, parcebat, cum ceteris erogationibus parcendum esset. Si quem librum bonum diu quaesitum fortuna tandem obtulisset, tanquam laetam rem Ille nuntiare, nullam

moram ferre, prouidere, vt quam primum Gottingam liber transmitteretur.

Sed video, non sine summo animi mei dolore, nec sine multis lacrimis me hunc locum persequi posse; et solent ea, quae nulla oratione commode reddi possunt, maiora videri, dum tacemus, quam si leuiter perstringimus. Me quidem ad Manes vsque prosequetur earum curarum cogitatio, quas in Bibliothecae locupletandae consiliis a Viro immortali, MVNCHHVSIO, consumi per hos septem annos vidi.

Verum retrahendus est animus ab illa cogitatione et transferendus ad reliqua a MVNCHHVSIO praeclare in hac Academia prouisa et instituta, vt in vno saltem vel altero doceam, Eum in iis rebus, quae litteras iuuare vel ornare possunt, plus etiam vidisse quam multos ex ipso eruditorum virorum coetu. Ita Societatem Scientiarum Regiam, quam non nisi ipsius Regii Sanctioris Consilii in his terris curae et tutelae subiectam esse voluit, Societatis Commentarios, Librorum nouorum Recensus, quorum certe momentum non leue fuit ad rem Germaniae litterariam vniuersam, Praemia publice quaestionibus positis proposita, Ille non inter ornamenta modo habuit, sed inter eas res esse putauit, quae torporem animorum abstergerent, ne, in vulgari disciplinarum tradendarum orbe, annuo aut semestri cursu, circumacti, locupletandae doctrinae et litterarum curam amitterent academici doctores; easdem esse, quae Georgiae Augustae peculiarem

aliquam

aliquam eruditionis naturam constituerent, et vero etiam eius existimationi consulerent *). Germanici sermonis elegantiam et curam Societatis, quae ei colendo se consecraret, studio, opera, etiam exemplo, retineri intellexit; in re enim litteraria pudore plurimum proficitur; et inter aliorum studia praeclara facile aliquis vel non monitus inertia sua erubescit. Instituti historici quanta vis et opportunitas esse posset ad studium historiae latius dissemirandum, inprimis in Academia tot opibus litterariis exornata, vnus omnium optime perspexit. In hoc autem deo se Ille assimulabat, quod non vnius vel alterius disciplinae, familiae vel sectae studia fouebat, reliqua omnia insuper habebat; sed totum earum rerum, quae ad publicam vtilitatem quicquam fructus haberent, ambitum animo et cura aequaliter amplectebatur.

Enimuero res foret infinita, enarrare omnia, quae doctrinae, industriae, existimationis, dignitatis, instrumenta, adiumenta, decora excogitauit et prouidit; quae ad vtriusque reip. academicae et municipalis concordiam, ad vrbis nostrae exornationem et securitatem, ad disciplinam academicam liberaliter et tamen seuere exercendam; ea porro, quae ad publicam priuatamque rerum ad vitae vsum vtilium vel iucundarum affluentiam, ad sumtus in quotidianum victum minuendos, ad viae commoditatem, ad mercatus frequentiam, an-

*) Haec vberius exposita alio loco: v. Elogium in Soc R. Scient. recitatum, quod insertum est *Nouis Commentariis* Soc. R. Sc. Gott. To. II. ad calc. p. 149.

nonae laxationem, rerum venalium villitatem; quae tandem ad virtutem, pietatem, honestatem, inuenit, parauit, destinauit. Hoc saltem in intuendis his animo dimittere nolim quenquam, vt omnia ad vtilitatem publicam et ad posteritatis commoda comparata esse intelligat *).

Vt autem hae illae sunt magnae virtutes, facta et consilia magna, quibus nominis in re litteraria immortalitatem sibi comparauit MVNCHHVSIVS; in litterarum enim per Germaniam annalibus MVNCHHVSIANA aera, si qua alia, nepotibus nostris erit memorabilis; ita haec eadem illa sunt, quibus effecerat, vt, quod paucis contigit, in summo dignitatis fastigio constitutus, amaretur, cum ipse amaret; vt nobis non domini, sed patris loco esset; paterna auctoritate nos regeret, liberorum pietate coleretur. Incredibilem enim Georgiae Augustae suae amorem et studium, quod rebus, verbis, etiam vultu prodebat, in illo Viro mirabantur ac praedicabant omnes, etiam exteri, qui eum adierant. Georgiae Augustae etiam nomine audito voluptatem animi declarabat aucta frontis hilaritas; in sene autem, propter tot annorum decora, tantas virtutes, tanta merita venerabili, haec paterni animi tacita voluptas, ex caritate et affectu summo profecta, a nemine sine aliqua animi commotione cognosci poterat.

Commemo-

*) *Nullum est enim magno principe immortalitemque merituro impendii genus dignius, quam quod erogatur in posteros.* PLIN. Paneg. 26.

Commemorata adhuc bona, Auditores, nobis quodammodo fuere peculiaria; nec minus tamen magnam partem tulimus ex meritis Viri immortalis de rep. vniuersa, de terris Brunsuicensibus, de tota Germania. Quantus hic se rerum, virtutum, factorum, campus aperit, si MVNCHHVSII per LV annos in patriam hanc merita, fidem et constantiam erga tres Georgios Reges, sapientiam rerum vsu firmatam, auctoritatem prudentia partam, res in variis vitae munerumque partibus gestas, in re ciuili, in redituum publicorum descriptione vel administratione, salubriter curatas vel prouisas; si tandem ea omnia persequatur animo aliquis, quorum Ille auctor, hortator, suasor, fuit. Rara Eius et mira felicitas, quod virtutum et meritorum laudes vnus assequutus est diuersissimas. Regiae Maiestatis et voluntatis Minister et Amicus fuit integerrimus; Pater Patriae; Conseruator ac Firmator publicae libertatis; Ciuium Portus, Arx, Ara; Aerarii Regii Locupletator, non exactionum acerbitate, sed curae assiduitate, rationum diligentia, erogationum moderatione; agricolationis Genius salutaris; Artium honestarum omnisque operae publice quaestuosae Adiutor; Ingeniorum Lux et amicum Sidus; Industriae probae Praesidium et Tutela; Tenuiorum et Pauperum Altor Nutritorque; Fortunae iniquioris Emendator; Opum suarum inter egentes Largitor pius ac misericors. Etiam de suis Eum copiis multa in rem nostram conuertisse, non ignoramus. Ex sua penu paupertatem honestam alumnorum leuauit stipendiis, quorum persoluendae

 pensionis

pensionis instare tempus ne inter nouissimas quidem vitae curas fuit immemor.

Omnia haec, et quis vestrum, Auditores, non plura et alia meminit, sed haec omnia si boni numinis indulgentia his terris, huic populo, huic Academiae, praeclari alicuius muneris loco, ad tam diuturnum vsum concessa esse cogitamus; si tantarum virtutum fructum e summo rerum fastigio, tam plena copia, tam longo annorum ordine, qui per se hominis aeuum facere possit, in nos cumulatum; si res ab infirmis ac teneris primordiis ad hos virium auctus et robur perductas, infestissimis periculosissimisque temporibus, belli quoque calamitatibus, eiusdem; qui fundauerat, Viri curis seruatas, restitutas, amplificatas reputamus: percellitur quodammodo animus ad tantae felicitatis, tantorum bonorum recensum; quanto magis tantorum bonorum amissione et ereptione! Sane quidem primo statim consolationis susceptae exordio nobis occentant omnes: non iniquo animo ferendam esse calamitatem, diu prouisam, et quae ante tot annos accidere potuerit, vt omne hoc tempus in lucro ponendum, non nunc de damno accepto conquerendum sit. Humanum tamen est, ignoscere dolentibus, iis fortunae muneribus ereptis, quorum satietas nos nunquam cepit. Etiam in amicorum discidiis, etsi votis nostris die et mense vno et altero adiecto, cum tamen discessu tandem faciendo dirimimur, solemus abeuntibus manus iniicere, amplexibus inhaerere. At sensus nostri et affectus in huius

Viri

Viri desiderio quam exiguam partem explet beneuolentiae et amicitiae nomen; quo tamen quid inter mortales sanctius? quid augustius?

Vos autem, Patres, prouectiore inter nos senectute venerabiles, inprimisque quotquot ex iis qui MVNCHHVSIO in Georgiae suae Augustae initiis adfuerunt, superstites estis, *) nunc etiam huic ipsi superstites, pro quo deuotum suum quisque vellet caput; Adspectu audituque miserabilis senectus vestra etiam iis lacrimas exprimit, qui proprium dolorem non capiunt. Erepto hoc longae senectutis tanquam comite ac sodali, in solitudine derelicti, quod superest viae, inter nullos MVNCHHVSII affatus, nulla alloquia, conficiendum esse videtis! Nec est, praestantissimi viri, quod dolorem vestrum obiurgemus. Habet tamen conditio vestra ipsa paratum aegritudinis solatium. Quo enim minus longe abestis a decursus huius per mortales curas et sollicitudines conficiendi termino et fine, eo minus diuturnus esse poterit vester luctus. At nobis, quo aetatis quisque sumus gradu, non tam facilis doloris medicina est parata. Multa a temporis longinquitate et die sunt expectanda; multa a summis virtutibus Eius Viri, qui MVNCHHVSII desiderium explebit; alia in diuinae voluntatis cogitatione et in pia religiosaque mentis constantia sunt posita remedia.

*) Ipsis Academiae incunabulis interfuere VV. Ill. GEBAVERVS, et HOLLMANNVS ab a. 1734. RICHTERVS a. 1735. AYRERVS ab a. 1736.

Sed et iis ipsis, quae dolorem continent vel maxime, inesse videmus partim caussas, cur dolorem inhibeamus, partim solatii semina. De erepto tantae prosperitatis fructu quid habemus quod cum fortuna queramur, vt non potius vltra votorum verecundiam concessum eius vsum nobis gratulemur? Quid? quod a deo non est euocatus, nisi curatis et peractis iis omnibus, quibus salus publica firmari, nostra autem Academia ornari ac perfici potuit!

Contigit enim et nobis et Mvnchhvsio singularis haec felicitas, vt, ante discessum ex hac vita, mirabili et praeclara aliqua numinis beneuolentia, omnia in eum locum deducerentur, quo cura Eius, cui rerum nostrarum conditio ac natura penitus esset nota, singula, quae opus erat, ordinari, constitui, inchoata absolui, designata ad exitum perduci possent. Visa enim est immortalis Viri mens per totum hunc, qui vltimus vitae fuit, annum, tanquam praesagio aliquo et praesensione incitata, anniti et allaborare, vt expedita et profligata essent negotia omnia. Haec eadem incredibilis prouidentiae diuinae indulgentia erigit animos nostros ad meliorem spem etiam de futura nostra sorte, cuius tanquam pignus certissimum habemus fortunam praeteritam. Etiam aeterno Numini Mvnchhvsianam memoriam cordi curaeque fore ne dubitemus. Fidissimi voluntatis suae ministri recordatione illud res nostras, prouidentia sua per eum constitutas et fundatas, fortunabit; modo iis ipsi non defuerimus.

Etiam

Etiam Viri fama immortalis nominisque perpetuitas habet, quod animos nostros a luctu recreet; et saepe illa cogitatio animos nostros recreabit, nos in Musarum castris Mvnchhvsio duce et auspice militasse! nos censeri inter veteranos ex Mvnchhvsiana disciplina progressos! et quandoquidem cum ipsis factis et operibus eorumque fructu ad omnem posteritatem sempiterna erit Mvnchhvsii memoria, quoties Mvnchhvsiani nominis per Germaniam totumque terrarum orbem litterarium audita celebritate exultabimus! Iam canis sparsos et senio fractos voluptate nos inexhausta perfundet dulce nomen ad aures nostras allapsum. Obsurdecet enim futura aetas ad nomen Maecenatis, et in voluptarii hominis, qui nullis auctoribus idoneis ad aeternitatem nominis arrepsit, locum succedet Mvnchhvsivm nomen, omnium eruditorum virorum voce ac consensu.

Cum itaque Ipsi, nobis, omnia contigerint cumulate, quae et in praeteritis temporibus poterant optari, quaeque per futura tempora possunt sperari, quid est, quod in summa calamitate non egregie nobiscum actum esse dicamus? Nisi forte, (quis tamen tam impius et nefarius, vt hoc in mentem admitteret?) nisi quis Aeternitatem ipsi et Immortalitatem in hac mortali vitae conditione, in hac rerum infirmitate et naturae communis fragilitate, sorte assignatam fuisse velit. Curis iam et laboribus fracto corpore, viribus ingrauescente senectutis vi debilitatis, negotiorum hac semper iterum recrudescentium mole tandem fessus, quid habuit, quod sibi

sibi optabilius contingere arbitrari posset, quam vt placida morte defungeretur, cuius beneficio aeterna et vera quiete potiri liceret? Contigit tamen et sic, vt idem rei gerendae et viuendi esset terminus.

Discessit itaque pia Anima in beatas sedes, et inter ordines recepta est Animarum magnarum, quae de genere humano bene merendo exquisitius aliquod felicitatis genus sibi parauerunt. Ingressa consessum, eorum, quos hac in vita curis suis fouerat et vt sua fata implere possent prouiderat, quique se iam morte anteuerterant, laetis acclamationibus excepta pia Anima (nam nec inter immortales grata deficit memoria et pietas) adiit GEORGIVM suum SECVNDVM, narrauit magni nepotis virtutes, religionem ac pietatem, pacis et pacis artium amorem; exposuit Ei Georgiae suae Augustae fortunas et incrementa. Gauisa est his auditis sanctissima Vmbra, et inter magnos Reges et Heroes, humani generis delicias, maior se ipsa et excelsior facta, priscarum suarum curarum et consiliorum nouos fructus ferre visa est.

Nos autem, o Patres, o Ciues, quanta ad virtutis, ad officii conscientiam, ad consilia recta et salutaria, habemus incitamenta! quales factorum nostrorum habemus exactores et probatores! Sedent in aeterna Regis aula nostrarum rerum inspectores Augusta Georgii et Sancta MVNCHHVSII Animae; obseruant consilia nostra; laetantur ac tristantur factis nostris. Ad has animos habete conuersos, vt nihil moliamini, nihil suscipiatis, nihil

nihil agatis, quod tantis Animabus improbandum, aut iis rerum principiis, praeclarisque coeptis, quibus illae quondam curas mortales adhibuere, indignum sit.

Neque si de aeternis sedibus agere nobiscum, alloqui Georgiam Augustam suam, posset beata Mvnchhvsii Anima, aliter illa nobiscum ageret, quam vt luctus nostri inertiam obiurgaret, sed verbis, vt solebat, lenissimis et paternae indulgentiae similibus, animosque ad strenuam virtutem excitaret. "Non luctum, o mei, sed virtute, „vestram pietatem mihi praestate. Quae Regi, „quae patriae, quae litteris pro officii quisque „ratione debetis, etiam meo exemplo, mea me„moria incitati, religiose et sancte praestare animi„timini. Concordibus animis viuite; et commu„nem Georgiae meae Augustae vtilitatem consiliis „curate communibus. Magnum duorum Regum „opus, alterius cura initia sua, alterius incre„menta nactum, vt per vos saluum et integrum „sit, prouidete. Hunc mihi gratissimum funeris „honorem ac munus arbitrabor; omni emortuali „sollenni hoc mihi iucundius putabo. Memoriam „meam inter vos haberi cupio caram et sempi„ternam; et caram habebitis, si, quo amore, qua „caritate vos omnes amplexus sim, grati memi„neritis."

Enimuero, sancti Manes, cara et iucunda et quauis felicitate dulcior animis nostris erit Vestri memoria. Nec vnquam mente excidet ea cura,

ne

ne quidquam, quod Vestris votis consiliisque non respondeat, suscipiamus. Hoc sancti Manes, iuro pro me, hoc pro his, qui me audiunt, qui me vident; caput meum domumque meam, si sciens fefellero, irae Vestrae sacratam volo.

Vos autem, florentissimi Iuuenes, o cura nostra, quondam MVNCHHVSII cura et amor, animis vestris Viri immortalis nomen ad perpetuam memoriam insigite, vosque ita assuefacite, vt, quotiescunque MVNCHHVSIVM nomen ad aures vestras acciderit, tanquam ad paterni nominis auctoritatem tactus reuerentia ac pietate animus se ad seueram virtutem componat. Quicquid enim Georgia Augusta habet, vestris vsibus paratum vobisque fructuosum, quae adminicula, quas opes, doctrinae copias, ipsos doctores, quos amatis, omnia haec post Dei O. M. prouidentiam, Regiamque munificentiam, huius Viri immortalis curae debita mementote. Itaque Eius memoriam animis vestris sancte colite, ad seram posteritatem grata pietate commendate, Eius immortalitati fauete.

Haue sancta anima!

INDEX.

INDEX. *)

A

*) Concinnatus Index ſtudio iuuenis de erudienda iuuentute aliquando praeclare merituri G. C. F. Seidel, Hannov. Sem. philol. ſodal. adſcripſi.

C

Cupien-

D

E

F

G

H

K

L

N

O

P

